

आयोगको एक दशक
उजुरीउपर आयोगका सिफारिसहरू
(वि. सं. २०५७ - २०६७)

आयोगको एक दशक

उजुरीउपर

आयोगका

सिफारिसहरू

(वि. सं. २०५७ - २०६७)

(वि. सं. २०५७ - २०६७)

राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग
ललितपुर, नेपाल

आयोगका पदाधिकारीहरू

अध्यक्ष

माननीय केदारनाथ उपाध्याय

सदस्यहरू

माननीय रामनगिना सिंह

माननीय गौरी प्रधान

माननीय डा.लीला पाठक

माननीय डा.के.बी. रोकाया

सचिव

विशाल खनाल

लेखन:	वेदप्रसाद भट्टराई कोषराज न्यौपाने माधवप्रसाद गौतम श्यामबाबु काफ्ले
सम्पादन:	कैलाशकुमार सिवाकोटी
तथ्याङ्क/ग्राफ:	सूर्यप्रसाद लामिछाने मन्दिरा श्रेष्ठ
कम्प्युटर :	तारादेवी वाग्ले
प्रकाशक:	राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग हरिहरभवन, ललितपुर, नेपाल
प्रकाशन मिति:	२०६७ जेठ १३
संस्करण:	प्रथम
प्रति:	२०००
प्रतिवेदन नं.:	११८/०६७
मुद्रण:	फारम्याट प्रिन्टिङ प्रेस, कालोपुल, काठमाडौं
सर्वाधिकार:	राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग, नेपाल
प्रकाशन सहयोग:	राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग, क्षमता सवलीकरण आयोजना

आयोगको पूर्व स्वीकृतिबिना यस पुस्तकलाई वा यसको कुनै अंशलाई बौद्धिक तथा शैक्षिक प्रयोजनवाहेक व्यापारिक वा अन्य प्रयोजनको लागि पुनः उत्पादन एवम् मुद्रण गर्ने गरी सङ्ग्रह गर्न वा कुनै पनि माध्यमबाट प्रयोगमा ल्याउन पाइने छैन । बौद्धिक तथा शैक्षिक प्रयोजनार्थ स्रोत खुलाई आवश्यक अंशहरू साभार गरी प्रयोगमा ल्याउन सकिनेछ ।

मन्तव्य

राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग स्थापना भएको दश वर्ष पूरा भएको छ । नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ तथा मानवअधिकार आयोग ऐन, २०५३ ले यस आयोगलाई विशेष जिम्मेवारी सुम्पेको छ । मानवअधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीसम्बन्धी उजुरीहरू ग्रहण गर्नु र त्यस्ता ज्यादती सम्बन्धमा आवश्यकता अनुकूल अनुगमन, अनुसन्धान गर्नु आयोगको प्राथमिक कर्तव्य हो । अनुसन्धान गरी सत्य तथ्यको आधारमा दोषीउपर कारबाही तथा पीडित वा पीडित परिवारलाई राहत, क्षतिपूर्ति, परिपूरण इत्यादि दिलाउन नेपाल सरकारलाई आयोगले यथोचित सिफारिस गर्ने गर्दछ ।

यद्यपी आयोगका अरु पनि केही महत्वपूर्ण कार्यहरू छन्, जो मानवअधिकारको प्रवर्धनसँग सम्बन्धित छन् । तर प्रस्तुत प्रकाशन दश वर्षमा आयोगद्वारा गरिएका मानवअधिकार संरक्षण, कानून परामर्श एवं नीतिगत विषयका सिफारिसहरूसँग सम्बन्धित रहेका छन् । आयोगको विगत दश वर्षको अधिकांश समय द्वन्दकालमा वितेकोले आयोगको ध्यान मूलभूत रूपमा हत्या, हिंसा, अपहरण, बेपत्ता, विस्थापन, सम्पत्ति जबरजस्ती कब्जा इत्यादिमा केन्द्रीत हुन गएको छ । यद्यपी आयोगले आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकारहरूको संरक्षण र सम्बर्धन गर्न विभिन्न सिफारिस गर्ने गरेको छ ।

द्वन्दकाल पछि पनि मुलुकको अस्थिर राजनीतिक परिवेशले मानवअधिकारसम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम बाहेक प्रवर्धन सम्बन्धी उल्लेख्य काम हुन नसक्नु स्वाभाविक छ । नेपाली जनताको जीवनस्तर उकास्न र जीवन पद्धतिमा गुणात्मक सुधारका लागि आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक विकास मानवअधिकारको अभिन्न पक्ष हो, जो नेपाल सरकारको प्रमुख जिम्मेवारी हो ।

भनिन्छ, तथ्यांक आफैँ बोल्छ । आयोगद्वारा गरिएका सिफारिस र त्यसको कार्यान्वयनको तथ्यांक यसको उदाहरणका लागि लिन सकिन्छ । विगत दशकमा १४६४ भन्दा व्यक्तिहरूसँग सम्बन्धित ३८६ थान उजुरीउपर आयोगले नेपाल सरकारलाई गरेको सिफारिस मध्ये ३४ थानमा पूर्ण कार्यान्वयन र १३८ मा आंशिक कार्यान्वयन भएको छ । यस मध्ये ठूलो संख्या २१४ थानमा कुनै प्रतिक्रिया, जवाफ वा कार्यान्वयन नेपाल सरकारबाट गरिएको छैन । सम्माननीय प्रधानमन्त्री श्री माधवकुमार नेपालले आयोगको दशौँ वार्षिकोत्सव समारोह सभामा आयोगले गरेको कामको

सराहना गर्नको साथै सिफारिस कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा आयोगको सरोकारलाई सम्बोधन गर्दै कार्यान्वयनका लागि प्रतिवद्धता व्यक्त गर्नु भएको छ । यो निश्चय पनि स्वागत योग्य छ ।

आयोगका सिफारिसहरूमध्ये मानवअधिकारका दोषिउपर कानूनी कारवाई सख्कताका साथ नचलाइनु, पहिले चलाइएका मुद्दा फिर्ता लिनु जस्ता कार्यहरूले दण्डहीनतालाई निरन्तरता दिई संस्कारगत बनाउँदै गएको छ । यो निकै खेदपूर्ण स्थिति हो । जे, जस्तो गरेर पनि यसतो स्थितिको अन्त्य हुनुपर्छ । जसको पाप - उसको गर्दन भन्ने उखान नेपाली न्यायिक विवेकको सांकेतिक मान्यता हो । त्यसबाट विचलित हुने पदाधिकारी मन्त्री, प्रधानमन्त्री स्वयम् पनि दोषि हुन सक्छन् किनकि कोहि पनि न्यायिक मान्यता र कानूनभन्दा माथि हुन सक्दैन ।

अन्त्यमा, आयोगको विगत दश वर्षदेखिका उजुरीसम्बन्धी सिफारिसहरूलाई संक्षिप्त विश्लेषणसहित पुस्तकको रूपमा जनसमक्ष ल्याउन परिश्रम गर्नु हुने सवै कर्मचारीहरूलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

केदारनाथ उपाध्याय

अध्यक्ष

राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग, नेपाल

निर्णय गर्दाका अनुभूतिहरू

वि.सं. २०५७ साल जेठ १३ मा स्थापित राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगले यस वर्ष आफ्नो दश वर्ष पूरा गरेको छ । यस अविधिमा आयोगले राष्ट्रिय संस्थाको हैसियतमा मानवअधिकारको संरक्षण र सम्बर्द्धनको क्षेत्रमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दै आएको छ । आयोगमा परेका वा स्वविवेकले लिइएका मानवअधिकार उल्लङ्घन एवम् ज्यादतीसँग सम्बन्धित विभिन्न उजुरीहरूमाथि अनुगमन एवम् अनुसन्धानलाई प्राथमिकतामा राखी कार्य गरिरहेको छ । उजुरीको प्रकृति, परिस्थिति र जनशक्ति, आवश्यकता आदिलाई मध्यनजर राखी उच्चस्तरीय टोली, आयोगका अध्यक्ष/सदस्यसहितको टोली र अधिकृतस्तरीय आयोग टोली अनुगमन र अनुसन्धानमा संलग्न हुँदै आएको अवस्था छ । उजुरीउपर कारवाहीको क्रममा प्राप्त तथ्यहरूको आधारमा निर्णय गरी सरकार वा सम्बन्धित सरोकारवालालाई सिफारिस पनि गर्दै आएको छ, जसमा पीडकलाई कानुनी कारवाही, विभागीय कारवाही र पीडितलाई क्षतिपूर्ति वा अन्य आवश्यक व्यवस्था गर्नुपर्नेलगायतका प्रावधानलाई समेटिएको छ । त्यसै गरी नीतिगत सिफारिसलाई उत्तिकै प्राथमिकता दिइएको छ ।

निकै ठूलो प्रयत्नपछि सशस्त्र द्वन्द्व उत्कर्षमा रहेको अवस्थामा जन्मिएको यो आयोग प्रारम्भदेखि नै विभिन्न सङ्कटबाट गुज्रिरहेको छ, जुन अवस्था अहिले पनि विद्यमान छ । आयोग गठनको प्रारम्भमा आयोग नियमावली निर्माण नभइसकेको एवम् कार्यानुभवको अभाव, सीमित जनशक्ति, स्रोत र साधनको अभाव आदिको कारण कस्ता उजुरी लिने, कस्ता नलिने ? भन्ने सम्बन्धमा आयोग पनि अन्योलमा रहनु स्वाभाविकै थियो । नियमावलीको निर्माण, कार्यानुभव, जनशक्ति, स्रोतसाधनमा वृद्धि हुँदै जाँदा कार्यमा पनि एकरूपता आउँदै जान थाल्यो । आयोगको पहिलो र दोस्रो कार्यकालमा पनि उजुरीउपर महत्वपूर्ण निर्णयहरू भएको देखिन्छ ।

२०६४ साल असोज २ गते वर्तमान आयोगले शपथग्रहण गर्‍यो । यही बेलादेखि नै आयोगको कार्यलाई कसरी अगाडि बढाउने ? भन्ने एक किसिमको चिन्ताले मलाई सताउन थालेको थियो । शपथग्रहण सिद्धि नपाउँदै शान्तिका अग्रदूत गौतम बुद्धको नगरी कपिलवस्तुमा अकल्पनीय, अपत्यारिलो किसिमबाट साम्प्रदायिक घटनाको जन्म भयो, जुन अहिले पनि नेपाली मनमस्तिकमा कलङ्कको रूपमा स्थापित छ । त्यसबाट सिर्जित पीडा, घाउहरू अबै पनि चहऱ्याइरहेका छन् । त्यस घटनालाई मैले नजिकबाट प्रत्यक्ष रूपमा नियाल्न पाएँ । आयोगका कर्मचारीसहित म त्यस घटनामा संलग्न हुन पुगें । घटनाको अनुसन्धान भयो । प्रतिवेदन बाहिर आयो । सरकारलाई दोषीमाथि कानुनी कारवाही गर्नु र पीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति दिनु भनी सिफारिस पनि भयो तर

सिफारिस अहिलेसम्म पनि कार्यान्वयन गर्नु त परै जाओस् घटनाको छानबिनको लागि सरकारद्वारा मल्लिक आयोगको प्रतिवेदन हालसम्म पनि सार्वजनिक हुन सकेको छैन ।

पहिला सबै किसिमका उजुरीहरूको निर्णय आयोगबाटै हुने गर्दथ्यो । यसबाट जुन गतिमा अनुगमन र अनुसन्धान गरिएका उजुरीउपर निर्णय हुनुपर्थ्यो, त्यसो हुन सकेन । अहिले पनि फछ्यौट गर्नुपर्ने उजुरीहरूको सङ्ख्या निकै नै देखिन्छ । यही तथ्यलाई मनन् गरी फछ्यौट गर्नुपर्ने उजुरी सङ्ख्या सकेसम्म बढाउँदै लैजाने आशयका साथ तामेली, खारेजी र टुङ्ग्याउने प्रकृतिका उजुरीहरू एक सदस्यले निर्णय गर्ने भनी आयोगले अधिकार मलाई प्रत्यायोजन गरेको छ र सोहीअनुरूप कार्य पनि अगाडि बढिरहेको अवस्था छ ।

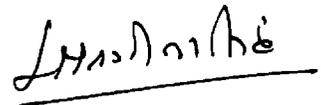
आयोगमा प्रवेश गरेपश्चात् मैले मेरो अधिकांश समय उजुरीमाथिको निर्णय कार्यमा खर्चेको छु । जतिखेर म निर्णयकर्ताको रूपमा उपस्थित हुन्छु, त्यसवेला म ती पीडित अनुहारहरू भल्भली सम्झन्छु । मेरो अगाडि पीडकको मुहार पनि उपस्थित हुन्छ । कार्यक्षेत्रमा खटिएका आयोगका कर्मचारीहरूलाई पनि सम्झन्छु । उनीहरूले भोकै, तिर्खै, घामपानी नभनी, कतिपय अवस्थामा ज्यानको पर्वाह नगरी मुलुकका कुनाकुन्दरामा पुगी गरेको मिहिनेत र परिश्रम सम्झन्छु । अनुगमन र अनुसन्धानमाथि भएको लगानी स्मरण गर्छु । संभवतः कतिपय महत्वपूर्ण घटनामा म स्वयम् पनि प्रत्यक्ष रूपमा संलग्न भएकोले पनि यसो भएको हुन सक्दछ । त्यसपछि उजुरी ग्रहण, घटनाका विवरण, अनुगमन एवम् अनुसन्धान प्रक्रिया, घटनाको प्रकृति, तथ्य, प्रमाण, विश्लेषण, टोलीको निष्कर्ष आदिलाई मध्यनजर राख्छु । उप-क्षेत्रीय, क्षेत्रीय र केन्द्रीय कार्यालय सबैमा मैले प्रत्यक्ष सहभागी हुँदा मैले धेरै पीडितका पीडालाई आफ्नै पीडाको रूपमा अनुभूत गरेको छु । अछाममा महिला प्रहरीमाथि आफ्नै सहकर्मी पुरुषद्वारा भएको जबर्जस्ती करणी, बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्जमा सेनाद्वारा चलाइएको गोली लागी ज्यान गुमाएका एक बालिकासहित तीन महिला, जाजरकोटलगायतका जिल्लाहरूमा फैलिएको भाडापखालाको उपचार नपाई भएको सयौंको मृत्यु, केही प्रतिनिधि घटना मात्र हुन् । यस्ता सयौं घटनाहरू छन् । यसरी गरिएका सिफारिसहरू कार्यान्वयन नहुँदा नमीठो अनुभूति हुँदो रहेछ । भन् पीडितलाई कस्तो हुँदो हो !

आयोगबाट उजुरीहरूउपर भएका अनुगमन र अनुसन्धानमाथि निर्णय गर्ने जिम्मेवारी मलाई दिएपछि यस कार्यले तीव्रता पाएको छ । यस आयोगले ६९ प्रतिशतभन्दा बढी निर्णय गरेको छ, जसलाई मैले महत्वपूर्ण उपलब्धिको रूपमा लिएको छु ।

सशस्त्र द्वन्द्व एवम् अन्य परिस्थितिमा पनि सरकार र तत्कालीन नेकपा (माओवादी) विरुद्ध परेका उजुरीहरूमाथि दुवै पक्षबाट जुन मात्रामा सहयोग हुनुपर्ने थियो, त्यसो हुन नसकेको स्थिति अहिले पनि विद्यमान छ । सरकारी तहमा विशेषतः सुरक्षा निकायसँग जोडिएका उजुरीउपर असहयोग भइरहेको छ । फलतः निर्णय हुनुपर्ने कतिपय उजुरीहरू निर्णय हुन सकेका छैनन् । अहिले यदाकदा आयोगले गरेका सिफारिसहरूमाथि कारवाही गर्नुपर्ने कहींकतै उल्लेख छैन भन्ने महान्यायधिवक्ताको कार्यालयको भनाइ सुनिन थालिएको छ । यसबाट सो कार्यालय पनि कार्यान्वयको लागि बाधक तत्वको रूपमा उपस्थित हुन खोजेको त होइन, सन्देह पैदा हुन पुगेको छ ।

राष्ट्रिय संस्थाको रूपमा रहेको आयोगले गरेका सिफारिसको कार्यान्वयन स्थिति एकदम निराशाजनक अवस्थामा छ, जसको कारण मुलुकमा दण्डहीनताको संस्कृतिले प्रश्रय पाएको देखिन्छ । राजनीतिमा अपराध र अपराधमा राजनीति फस्टाउँदै गएको छ । यति मिहिनेत र लगानीका साथ गरिएका आयोगका सिफारिसहरू थन्क्याउने वा मिल्काउने सरकारी परिपाटी निरन्तर रहिरहने हो भने कालान्तरमा यो सरकारको लागि नै प्रत्युत्पादक बन्न सक्छ । पीडितले थप पीडा पाउने स्थिति एकातिर रहनु अर्कोतिर आयोगका सिफारिस कार्यान्वयन नहुनुबाट गम्भीररूपमा प्रश्न उठ्न थालिसकेको छ । यसबाट आयोगको एकल प्रयास मात्र पर्याप्त हुने स्थिति छैन । अतः आयोगद्वारा गरिएका सिफारिसहरू कार्यान्वयनको लागि राजनीतिक दल, नागरिक समाज, मानवअधिकारकर्मी, सञ्चारजगत, विभिन्न पेशाकर्मीलगायत सबै क्षेत्रबाट ठोस प्रयत्न हुनु जरुरी छ ।

अन्त्यमा, यस प्रकाशनले आयोगका गतिविधिहरूलाई प्रकाश पार्नुको साथै आयोगद्वारा गरिएका सिफारिसहरूप्रति राज्यको दृष्टिकोण झल्काउन मद्दत पुऱ्याउनेछ भन्ने मैले विश्वास लिएको छु । यस कार्यमा संलग्न सबैलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

रामनगिना सिंह

सदस्य

राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग, नेपाल

विषयसूची

१. पृष्ठभूमि	१
२. सिफारिसहरूको तथ्याङ्क	२
२.१ विभिन्न वर्षमा आयोगबाट गरिएका सिफारिसहरूको संख्या	३
२.२ आयोगबाट नेपाल सरकारलाई गरिएका सिफारिसहरू र तिनको कार्यान्वयनको स्थिति	४
२.३ विषयगत सिफारिस संख्या र कार्यान्वयनको अवस्था	६
२.४ सिफारिसहरूको अवस्था	७
२.५ विभिन्न पक्षबाट भएका मानवअधिकार हनन्सम्बन्धी सिफारिसहरू	८
२.६ एक दशकका उजुरीहरू र फछ्यौटको अवस्था	८
२.७ सिफारिस कार्यान्वयन भएका वर्ष तथा संख्या	११
२.८ लैङ्गिक दृष्टिले पीडितहरूको संख्या	१२
३. सिफारिस कार्यान्वयनका लागि आयोगका प्रयासहरू	१५
३.१ राष्ट्रपति समक्ष प्रतिवेदन	१५
३.२ व्यवस्थापिका संसदमा छलफल	१६
३.३ प्रधानमन्त्रीलाई स्मृति-पत्र	१६
३.४ सुरक्षा र प्रशासनिक निकायका उच्चपदस्थ अधिकारीहरूसँग छलफल	१८
३.५ अन्तर्राष्ट्रिय समुदायसँग छलफल	१९
३.६ गैसस तथा नागरिक समाजसँगको सहकार्य	२०
३.७ विभिन्न आयोग तथा प्रतिष्ठानहरूसँगको परामर्श र सहकार्य	२१
३.८ राजनीतिक दलहरूसँगको परामर्श र ध्यानाकर्षण	२२
४. नेपाल सरकारको जवाफ	२३
५. न्यायिक पहल	२४
६. विश्लेषण	२५
७. चुनौतिहरू	२७
८. निष्कर्ष तथा सुझाव	२९
९. अनुसूची	३३
९.१ आयोगबाट भएका २०५७ सालदेखि २०६१ र २०६५ सालदेखि २०६७ जेठ १३ गतेसम्मका उजुरीउपरका सिफारिसहरू	३३
आयोगबाट २०६२ सालदेखि २०६४ सालमा भएका सिफारिसहरूको कार्यान्वयनको स्थिति	२०३
९.२ नीतिगत सिफारिसहरू	३०२

१. पृष्ठभूमि

मानवअधिकार आयोग ऐन, २०५३ को प्रस्तावनामा “संविधान ख अन्य प्रचलित कानूनद्वारा प्रदत्त मानवअधिकारको प्रभावकारी कार्यान्वयन एवम् संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्नेसम्बन्धमा स्वतन्त्र र स्वायत्त राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगको स्थापना गर्न वाञ्छनीय भएकोले” भनी तत्कालीन संसदले ऐन बनाएपश्चात् वि.सं.२०५७ साल जेठ १३ गते आयोगको स्थापना भएको हो । यस वर्षको जेठमा आयोग स्थापना भएको १० वर्ष पूरा भएको छ । मानवअधिकार आयोग ऐन, २०५३ ले मानवअधिकारको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्ने आयोगको प्रमुख कर्तव्यको रूपमा रहेको उल्लेख गरेको छ । सो कर्तव्य पूरा गर्नको लागि आयोगलाई ऐनले नै मानवअधिकारको उल्लङ्घनसम्बन्धी उजुरी लिने र तत्सम्बन्धी उजुरीउपर कारवाही गर्ने अधिकारसमेत प्रदान गरेको छ । ऐनको सोही प्रावधानबमोजिम नै उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण नियमावली, २०५७ बनेको र सो नियमावलीमा तोकिएको ढाँचाअनुसार नै आयोगले मानवअधिकार उल्लङ्घनका उजुरीउपर कारवाही र अनुसन्धान गर्ने गरेको छ । आयोगले उजुरीउपर निर्णय गर्दा आयोग ऐन र सोही नियमावलीलाई आधार मान्ने गरेको छ ।

आयोगको निर्णय कार्यान्वयन प्रक्रियाको सम्बन्धमा आयोगको ऐनमा व्यवस्था गरिएको छ । आयोगले सोही ऐनबमोजिम मानवअधिकार उल्लङ्घनको उजुरीउपर अनुसन्धान तथा छानविन गरी सिफारिस गर्दै आइरहेको छ । आयोगबाट प्राप्त उजुरीहरूउपर कारवाही गर्दा दोषीउपर आवश्यक कारवाही गर्न नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायलाई लेखेर पठाउने व्यवस्था कानूनमा गरिएको छ । सोबमोजिम लेखी आएपछि कारवाही गरी वा कारवाही गर्न नमिल्ने भएमा सो कारणसहित खुलाई आयोगबाट सिफारिस भई आएको मितिले तीन महिनाभित्र सोबमोजिमको कारवाही गरिएको जानकारीको प्रतिवेदन सम्बन्धित निकाय वा अधिकारीले आयोगसमक्ष पठाउनुपर्ने कानुनी प्रावधान रहेको छ । त्यसैगरी आयोगले आफ्नै स्वविवेकमा मानवअधिकारको उल्लङ्घन र त्यसको दुरुत्साहनसम्बन्धी तथा मानवअधिकारको उल्लङ्घन रोक्नेसम्बन्धमा सम्बन्धित कुनै व्यक्ति, संस्था वा निकायले गरेको लापरवाही वा हेलचेक्र्याइँलाई छानविन गर्नसमेत सक्नेछ । आयोगले वि.सं.२०५७ सालदेखि २०६३ सालसम्म एक स्वतन्त्र र स्वायत्त वैधानिक निकायको रूपमा यस ऐनको प्रावधानबमोजिम काम कारवाही गर्दै आएकोमा वि.सं.२०६३ साल माघदेखि लागू भएको नेपालको अन्तरिम संविधानले यस आयोगलाई एक संवैधानिक अङ्गको रूपमा स्थापित गरेपछि संविधान र ऐनका प्रावधानबमोजिम आफ्नो कर्तव्य पूरा गर्दै आएको छ ।

संवैधानिक अड्गको रूपमा आयोग स्थापित भएपछि आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकारमा ऐनको प्रावधानभन्दा थप जिम्मेवारीहरू आएका छन् । खासगरी मानवअधिकार उल्लङ्घन गर्ने व्यक्तिका विरुद्ध मुद्दा चलाउनुपर्ने आवश्यकता भएमा कानुनबमोजिम अदालतमा मुद्दा दायर गर्न सिफारिस गर्ने नितान्त नयाँ कार्य थपियो । त्यसबाहेक कुनै व्यक्तिको मानवअधिकार उल्लङ्घन भइरहेको कुराको जानकारी भई तत्काल कारवाही गर्न आवश्यक देखिएमा बिना सूचना सरकारी कार्यालय, व्यक्तिको आवास वा अन्य ठाउँमा प्रवेश गर्ने, खानतलासी गर्ने र उद्धार गर्ने अधिकारसमेत आयोगलाई संविधानले नै तोकिदिएको अवस्था छ । संविधानले नै मानवअधिकारको उल्लङ्घनका सम्बन्धमा राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगले गरेका सिफारिस वा निर्देशन पालना वा कार्यान्वयन नगर्ने पदाधिकारी, व्यक्ति वा निकायको नाम कानुनबमोजिम सार्वजनिक गरी मानवअधिकार उल्लङ्घनकर्ताको रूपमा अभिलेख गर्ने कामसमेत तोकिदिएको छ । हालका मितिसम्म सोसम्बन्धमा स्पष्ट कानुन नबनेको कारण अभिलेखीकरणको कार्य हुन नसकेको अवस्था छ ।

आयोगलाई प्राप्त अधिकारको सीमाभित्र रही आयोगले समग्रमा व्यक्तिका उजुरीहरूउपर तथा आफ्नै स्वविवेकमा गरेका छानबिनपश्चात् नेपाल सरकारलाई विगत वर्षदेखि मानवअधिकारको दृष्टिकोणबाट उपयुक्त सिफारिसहरू गर्दै आइरहेको तथ्य स्पष्ट नै छ । तीबाहेक पनि आयोगले मानवअधिकारका कतिपय विषयमा नीतिगत सिफारिससमेत गरेको छ । विगत वर्षमा गरिएका सिफारिसहरू के कस्ता विषयका छन् ? तिनको कार्यान्वयनको अवस्था के छ ? सोको कार्यान्वयनका लागि राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूको भूमिका कस्तो रह्यो ? भन्ने विषयमा प्रष्ट्याउनुअघि यस आयोगबाट नेपाल सरकारलाई गरिएका मानवअधिकार उल्लङ्घनसम्बन्धी विविध विषयका क्षतिपूर्ति, राहत, परिपूरण, कानुनी कार्यवाहीका सिफारिसहरू तथा तिनको कार्यान्वयनको हालसम्मको स्थिति देखिने गरी यहाँ केही तथ्याङ्कहरू प्रस्तुत गरिएका छन् । यी तथ्याङ्कहरूबाट आयोगले हालसम्म गरेका मूलतः मानवअधिकार संरक्षण र सम्बर्द्धनका कार्यहरूलाई आमनागरिक तथा सरोकारवालाहरूबीच पुऱ्याउन सहयोग मिल्नेछ ।

२. सिफारिसहरूको तथ्याङ्क

राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग स्थापना भएपछिका विभिन्न वर्षहरूमा यसले नेपाल सरकारलाई गरेका विविध विषयहरूसँग सम्बन्धित उजुरीहरूसम्बन्धी सिफारिसहरू, तिनको कार्यान्वयनको स्वरूप र अवस्था, विषयगत स्थिति आदिको सम्बन्धमा यस अध्यायमा चर्चा गरिएको छ ।

क्र.सं.	कार्यान्वयनको अवस्था	सिफारिस गरिएको साल	सौरन्यायिक हत्या										अधिक, सामाजिक, सांस्कृतिक अधिकार	श्रीकान्तनीयता	बन्दीको अधिकार	न्याय प्रशासन/स्वच्छ	सूचनाको हक	जम्मा						
			सुरक्षा निकायबाट	हिरासतमा	माओवादीबाट	प्रतिकार	बम विस्फोट	अज्ञातबाट	श्रीइन्त	बैपत्तापछि	अपहरणपछि	बैपत्ता							अपहरण	घटना	महिलाविरुद्धको हिंसा	बालअधिकार	विस्थापित	श्रम अधिकार
	जम्मा		७८	२	१९	०	२	१	२	३	०	२४	१	३	०	१	०	०	०	०	०	१	१३८	
३	कार्यान्वयन नभएको	२०५८										१											१	
		२०५९															१							२
		२०६०																						०
		२०६१	१	१	१	१																		१२
		२०६२	३	१	४									३	१									१३
		२०६३	१०		२									३	१							१		२५
		२०६४		२	१																			७
		२०६५	१	१	६	३	१															२		५२
		२०६६	३१	१	१२	४																		१०२
		जम्मा		६२	६	२६	१	७	१	६	४	१	२२	२	२६	३	७	२७	१	३	२	०	३	२१४

२.३ विषयगत सिफारिस संख्या र कार्यान्वयनको अवस्था

क्र. सं.	मानवअधिकार उल्लङ्घनका विषयहरू	पूर्ण कार्यान्वयन संख्या	आंशिक कार्यान्वयन संख्या	कार्यान्वयन नभएको संख्या	जम्मा सिफारिस
१	नैरन्यायिक हत्या	१८	१०७	११४	२३९
२	बेपत्ता	१	२४	२२	४७
३	अपहरण	०	१	२	३
४	यातना	१	३	२६	३०
५	महिलाविरुद्धको हिंसा	१३	०	३	१६
६	बालअधिकार	०	१	७	८
७	बिस्थापित	०	१	२७	२८
८	आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकार	०	०	६	६
९	नैरकानुनी थुना	१	०	०	१
१०	बन्दीको अधिकार	०	०	३	३
११	न्याय प्रशासन/स्वच्छ पुर्पक्ष	०	०	३	३
१२	सूचनाको हक	०	१	१	२
	जम्मा	३४	१३८	२१४	३८६

विषयगत रूपमा हेर्दा आयोगबाट गैरन्यायिक हत्याका उजुरीहरूउपर अनुसन्धान गरी क्षतिपूर्ति तथा कार्यवाहीको लागि नेपाल सरकारलाई अधिक संख्यामा सिफारिस गरिएका हुन्। यो संख्या कुल सिफारिसको भण्डै ६२ प्रतिशत छ। त्यसपछि वेपत्ता, यातना, विस्थापन र महिलाविरुद्धको हिंसासँग सम्बन्धित सिफारिसहरू बढि रहेका छन्। पूर्ण कार्यान्वयनको संख्यालाई हेर्दा गैरन्यायिक हत्या पछि महिलाविरुद्धको हिंसा बढी रहेको देखिन्छ।

२.४ सिफारिसहरूको अवस्था

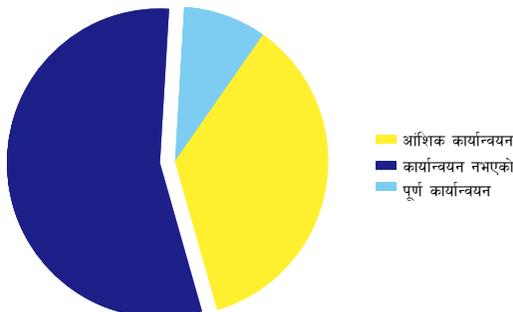
आयोगबाट भएका सिफारिसहरूलाई पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन भएको, आंशिक रूपमा कार्यान्वयन भएको र कार्यान्वयन हुँदै नभएको गरी ३ भागमा विभाजन गरिएको छ। यसलाई तलको तालिकामा उल्लेख गर्दै चार्टको माध्यमद्वारा प्रस्तुत गरिएको छ।

आयोगको स्थापनाकालदेखि २०६७ जेठ १३ गतेसम्म आयोगमा प्राप्त उजुरीहरू उपर आवश्यक अनुगमन तथा अनुसन्धान भई आयोगको निर्णयानुसार नेपाल सरकारलाई सिफारिस भएका ३८६ वटा उजुरीहरूको कार्यान्वयनको अवस्था सम्बन्धमा तलको तालिका र चार्टमा उल्लेख गरिएको छ।

सिफारिसहरूको कार्यान्वयनको अवस्था

क्र.सं.	कार्यान्वयनको स्थिति	जम्मा संख्या	प्रतिशत
१	पूर्ण कार्यान्वयन	३४	८.८
२	आंशिक कार्यान्वयन	१३८	३५.८
३	कार्यान्वयन नभएको	२१४	५५.४
	कुल सिफारिस	३८६	१००

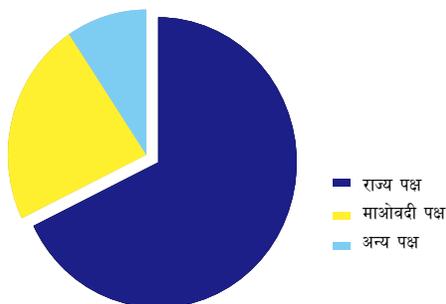
सिफारिसहरूको कार्यान्वयनको स्थिति

२.५ विभिन्न पक्षबाट भएका मानवअधिकार हनन्सम्बन्धी सिफारिसहरू

क्र.सं.	सम्बन्धित पक्ष	संख्या	प्रतिशत
१	राज्य पक्ष	२६२	६७.८
२	माओवादी पक्ष	८८	२२.८
३	अन्य पक्ष	३६	९.४
जम्मा		३८६	१००

मानव अधिकार उल्लंघनकर्ता

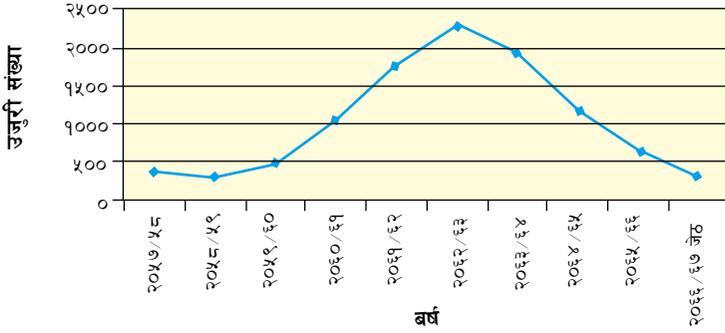

२.६ एक दशकका उजुरीहरू र फछ्यौटको अवस्था

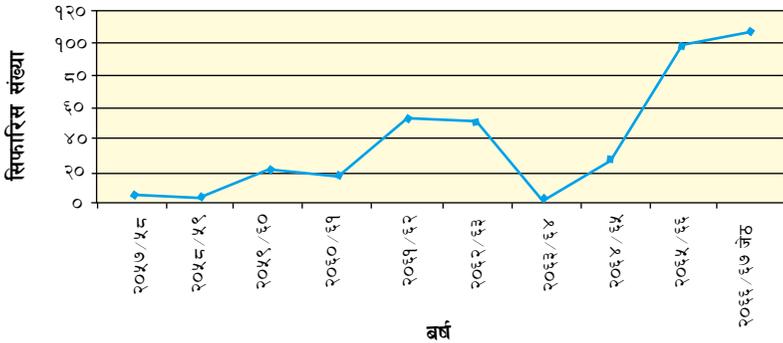
वि.सं. २०५७ जेठ १३ मा आयोग स्थापना भएपछिको दश वर्षमा कुल १०,५०७ वटा मानवअधिकार हनन्का उजुरीहरू आयोगको केन्द्रीय, क्षेत्रीय, उप-क्षेत्रीय तथा तत्कालीन सम्पर्क कार्यालयहरूमा दर्ता हुन आएकोमा ती उजुरीहरूउपर अनुसन्धान गरी २०६७ जेठ १३ गतेसम्म २,८७२ वटा फछ्यौट गरिसकेको र बाँकी ७,६३५ उजुरीहरूमा विभिन्न चरणमा अनुसन्धान भइरहेको अवस्था छ । ती मध्ये कतिपय उजुरीहरूको अन्तिम अनुसन्धान भई आयोगको निर्णयको प्रक्रियामा रहेका छन् भने कतिपय उजुरीहरूउपर थप अनुसन्धान गरी थप प्रमाण तथा तथ्यहरू संकलन गर्नुपर्ने अवस्था रहेको छ । आयोगले फछ्यौट गरिसकेका २,८७२ उजुरीहरू मध्ये ३८६ वटा उजुरीहरूमा पीडित पक्षलाई क्षतिपूर्ति, राहत, परिपूरण आदि उपलब्ध गराउन तथा दोषीउपर कानूनी कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई विभिन्न मितिमा सिफारिस गरिएको छ । आयोगले आफ्नो स्थापनाकालदेखि वि.सं. २०६७ जेठ १३ गतेसम्मको एक दशकको अवधिमा गरेका उजुरीहरूको फछ्यौटको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएकोछ ।

क्र.सं.	साल	प्राप्त उजुरी र सो-मोटो	फछ्यौट संख्या		जम्मा फछ्यौट संख्या
			सिफारिस	तामेली, खारेजी, टुङ्ग्याइएको	
१	२०५७/५८	३८५	५	७	१२
२	२०५८/५९	३०२	२	७	७३
३	२०५९/६०	४८३	२१	८९	११०
४	२०६०/६१	१०८३	१७	५४	७१
५	२०६१/६२	१७८२	५३	२४०	२९३
६	२०६२/६३	२३३१	५२	६२१	६७३
७	२०६३/६४	१९४८	०	०	०
८	२०६४/६५	११७३	२८	४६५	४९३
९	२०६५/६६	६७७	१०१	५५८	६५९
१०	२०६६/६७ जेठ	३४३	१०७	३८१	४८८
जम्मा		१०,५०७	३८६	२,४८६	२,८७२

आयोगमा प्राप्त उजुरीहरू

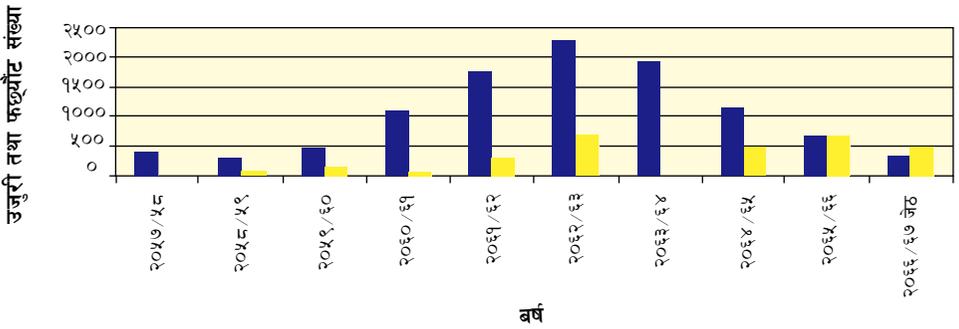

आयोगबाट भएका सिफारिसहरू

आयोगले दश वर्षको अवधिमा ग्रहण गरेका १०,५०७ उजुरीहरू र त्यसै अवधिमा फछ्यौट गरेका २,८७२ वटा उजुरीहरूलाई सालगत रूपमा तलको रेखाचित्र मार्फत प्रस्तुत गरिएको छ ।

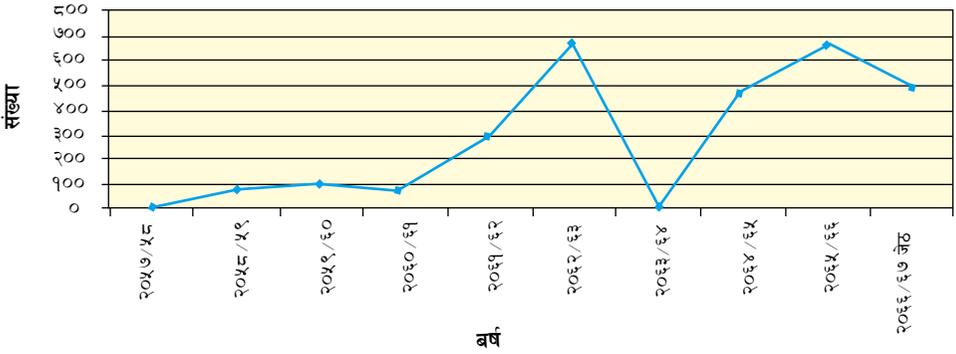
आयोगमा प्राप्त उजुरी र फछ्यौटको स्थिति
(२०५७-२०६७)

सशस्त्र द्वन्दको समय, दोस्रो जनआन्दोलनको अवधि, संविधान सभाको निर्वाचनकाल र त्यसपछिको संक्रमणकालमा पनि मानवअधिकार हनन्का घटनाहरू सम्बन्धमा विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर राष्ट्रिय संघ संस्थाहरू, व्यक्ति तथा पीडित पक्षहरूबाट विभिन्न समयमा विभिन्न माध्यमहरूबाट आयोगको केन्द्रीय, क्षेत्रीय, उप-क्षेत्रीय, तथा तत्कालीन सम्पर्क कार्यालयहरूमा समेत उजुरीहरू प्राप्त हुन आउने गरेको थियो । एउटै पीडित व्यक्तिका अनेकन विषयगत मानवअधिकार हनन्का घटनाहरू फरक-फरक समय र परिस्थितिमा घटेका, एउटै व्यक्तिसँग सम्बन्धित विभिन्न घटनाहरू वा एउटै घटनासँग सम्बन्धित विभिन्न पीडितहरू समेतको उजुरीहरू आयोगमा प्राप्त भई फछ्यौट गर्न बाँकी रहेका उजुरी फाइलहरूलाई आयोगको केन्द्रीय, क्षेत्रीय र उपक्षेत्रीय कार्यालयहरूमा समेत नयाँ दर्ता नम्वर कायम गरी उजुरीहरूलाई तत्कालै व्यवस्थित गर्नु पर्ने र शीघ्रातिशीघ्र ती उजुरीहरूउपर अन्तिम टुंगोमा पुग्नु पर्ने चुनौति रहेको अवस्था छ ।

सशस्त्र द्वन्दको समय, दोस्रो जनआन्दोलनको अवधि, संविधान सभाको निर्वाचनकाल र त्यसपछिको संक्रमणकालमा पनि मानवअधिकार हनन्का घटनाहरू सम्बन्धमा विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर राष्ट्रिय संघ संस्थाहरू, व्यक्ति तथा पीडित पक्षहरूबाट विभिन्न समयमा विभिन्न माध्यमहरूबाट आयोगको केन्द्रीय, क्षेत्रीय, उप-क्षेत्रीय, तथा तत्कालीन सम्पर्क कार्यालयहरूमा समेत उजुरीहरू प्राप्त हुन आउने गरेको थियो । एउटै पीडित व्यक्तिका अनेकन विषयगत मानवअधिकार हनन्का घटनाहरू फरक-फरक समय र परिस्थितिमा घटेका, एउटै व्यक्तिसँग सम्बन्धित विभिन्न घटनाहरू वा एउटै घटनासँग सम्बन्धित विभिन्न पीडितहरू समेतको उजुरीहरू आयोगमा प्राप्त भई

आयोगबाट फछ्यौट भएका उजुरीहरू

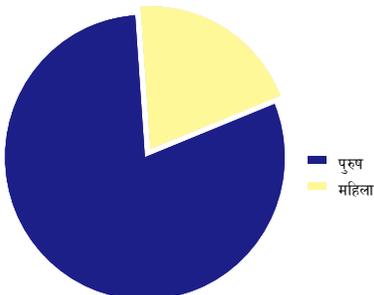

फछ्यौट गर्न बाँकी रहेका उजुरी फाइलहरूलाई आयोगको केन्द्रीय, क्षेत्रीय र उपक्षेत्रीय कार्यालयहरूमा समेत नयाँ दर्ता नम्वर कायम गरी उजुरीहरूलाई तत्कालै व्यवस्थित गर्नु पर्ने र शीघ्रताशीघ्र ती उजुरीहरूउपर अन्तिम टुंगोमा पुग्नु पर्ने चुनौति रहेको अवस्था छ ।

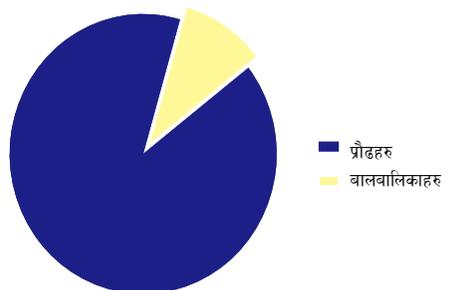
२.७ लैङ्गिक दृष्टिले पीडितहरूको संख्या

आयोगले विगत दश वर्षको अवधिमा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी पठाइएका ३८६ उजुरीहरूसँग १,४८२ (एकहजार चारसय बयासी) भन्दा बढि मानिसहरू पीडितको रूपमा रहेका छन् । ती मध्ये २९६ जना महिला र १,१८६ (एकहजार एकसय छयासी) जना पुरुष रहेका छन् । यही संख्या भित्र बालबालिकाहरूको संख्या १८८ रहेको छ ।

लैङ्गिक दृष्टिकोणमा पीडितहरू

पीडित बालबालिका तथा प्रौढहरू

२.८ सिफारिस कार्यान्वयन भएको वर्ष र संख्या

राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगले २०५८ सालदेखि २०६७ साल जेठ १३ गतेसम्म नेपाल सरकारलाई मानवअधिकारका उल्लङ्घन र दुरुत्साहन गरिएका घटनामा छानविनपश्चात् सिफारिस गरेको जम्मा संख्या ३८६ छ। तीमध्ये ३४ वटा सिफारिसमा पूर्ण कार्यान्वयन भएको छ। पूर्ण कार्यान्वयन भएका सिफारिसहरूमा सुरक्षाकर्मीबाट गैरन्यायिक हत्या, नेकपा (माओवादी)बाट हत्या, बेपत्तापछि हत्या, बेपत्ता, यातना, गैरकानुनी थुना तथा महिलाविरुद्धको हिंसासँग सम्बन्धित घटनाहरू छन्। हालसम्मको तथ्याङ्कअनुसार करिब ९ प्रतिशत (८.८%) सिफारिस मात्र पूर्ण कार्यान्वयन भएको अवस्था छ।

आयोगले नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरेकामध्ये करीब ३६% सिफारिसहरूको आंशिक कार्यान्वयन भएको अवस्था छ। तीमध्ये सुरक्षाकर्मीहरूबाट भएको हत्याको संख्या अधिक छ। तीबाहेक माओवादीद्वारा भएका हत्या, बेपत्ता, अपहरण, यातना, विस्थापित, बालअधिकारसँग सम्बन्धित विषयहरू छन्। आयोगले दोषीलाई कारवाही गर्न र पीडितलाई क्षतिपूर्ति दिन सिफारिस गरेका घटनाहरूमा दोषीलाई सामान्य कारवाहीबाहेक घटनाको गाम्भीर्यमोजिम कारवाही हुन सकेको अवस्था छैन भने केही पीडितहरूलाई भने सरकारले क्षतिपूर्ति स्वरूप रकम प्रदान गरेको अवस्था छ।

आयोगले गरेका सिफारिसहरूमध्ये ५५% को कार्यान्वयन नै नभएको अवस्था छ। सोसम्बन्धमा सरकारका विभिन्न निकायहरूबाट आयोगलाई कुनै प्रतिक्रियासमेत प्राप्त भएको छैन। मुख्यतया कार्यान्वयन नभएका सिफारिसहरूमा २०६१ सालदेखि २०६६ सालसम्मका छन्। तीमध्ये प्रमुख रूपमा सुरक्षाकर्मीहरूद्वारा गरिएको गैरकानुनी हत्या, हिरासतमा मृत्यु, माओवादीबाट हत्या, विस्थापित, बेपत्ता आदिसँग सम्बन्धित छन्।

विषयगत रूपमा हेर्ने हो भनेपनि आयोगले गरेका अधिकांश सिफारिसहरू नागरिक तथा राजनैतिक अधिकारसँग सम्बन्धित छन्। द्वन्द्वका समयमा आयोगमा यस्तै प्रकारका उजुरीहरू बढी आउने गरेको पाइन्छ। खासगरी द्वन्द्वमा हत्या गरिएका र बेपत्ता पारिएका विषयसँग सम्बन्धित सिफारिसहरूको कार्यान्वयन पक्ष असाध्यै फित्तलो छ। उदाहरणका रूपमा हत्यासँग सम्बन्धित २३९ वटा सिफारिस मध्ये करीब ८ प्रतिशत मात्रै पूर्ण कार्यान्वयन भएका छन् भने ४५ प्रतिशत सिफारिसहरू आंशिक रूपमा कार्यान्वयन भएका छन् भने बाँकी ४७ प्रतिशत सिफारिसहरू कार्यान्वयन भएका पाँडैदैनन्।

त्यसैगरी वेपत्तासँग सम्बन्धित आयोगको सिफारिश तथ्यांक हेर्दा ४७ वटा सिफारिस मध्ये २ प्रतिशत मात्रै पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन भएको अवस्था छ भने ५१५ आंशिक रूपमा कार्यान्वयन भएको छ । त्यसैगरी २२ वटा अर्थात् ४६ प्रतिशत वेपत्तासँग सम्बन्धित सिफारिसहरू कार्यान्वयन नभएको पाइन्छ । यातनासँग सम्बन्धित सिफारिसहरू मध्ये ८६ ५ कार्यान्वयन नभएको अवस्था तथ्यांकबाट देखिन्छ । विस्थापितसँग सम्बन्धित २८ वटा सिफारिश मध्ये २७ वटा सिफारिसहरू अझै कार्यान्वयन भएका छैनन् । आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकार, बन्दीका अधिकार, न्याय प्रशासनसँग सम्बन्धित सिफारिसहरू कार्यान्वयन हुन सकेका छैनन् ।

विगत दश वर्षको तथ्यांकहरू हेर्दा नागरिक तथा राजनैतिक अधिकारसँग सम्बन्धित सिफारिसहरू मध्ये दोषीलाई कार्वाही गर्न भनिएकोमा राज्यले कार्वाही गर्नेतर्फ ध्यान पुऱ्याइएको पाइँदैन तथापि क्षतिपूर्तिका सम्बन्धमा भने केही प्रगति हासिल भएको पाइन्छ । त्यस्तै आयोगले आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकारहरूसँग सम्बन्धित उजुरीहरूको सम्बन्धमा केही संख्यामा मात्रै सिफारिस गरेको अवस्था छ । यसरी हेर्दा त्यसको कार्यान्वयन पक्ष सन्तोषजनक मान्न सकिँदैन । आयोग स्थापना देखिको तथ्यांकल अध्ययन गर्दा वि.सं. २०६५ र २०६६ सालमा सबभन्दा बढी क्रमशः १०१ र १०७ वटा मानवअधिकार उल्लंघनका घटनाहरूको सिफारिस नेपाल सरकारलाई भई गएको र सबैभन्दा कम २०५९ सालमा २ वटा रहेको देखिन्छ । आयोग स्थापनाको पहिलो वर्ष १२ वटा उजुरीहरूउपर अनुसन्धान गरी फछ्यौट गरिएको भएता पनि सरकारलाई सिफारिस हुन सकेको थिएन । सिफारिसहरूको आंशिक तथा पूर्ण कार्यान्वयनको संख्यात्मक दृष्टिकोणबाट हेर्दा वि.सं. २०६५ सालमा सर्वाधिक ४५ वटा आयोगका सिफारिशहरूलाई नेपाल सरकारले आंशिक रूपमा कार्यान्वयन गरेको देखिन्छ भने २०६० सालमा पूर्णरूपमा सर्वाधिक १६ वटा सिफारिसहरूलाई नेपाल सरकारले कार्यान्वयन गरेको देखिन्छ जसमध्ये १३ वटा सिफारिसहरू महिलाविरुद्धको हिंसासम्बन्धी रहेका थिए । वि.सं. २०६५ सालमा २० वटा र २०६४ सालमा ८ वटा सुरक्षा निकायबाट भएका हत्यासँग सम्बन्धित उजुरीहरू आंशिकरूपमा कार्यान्वयन भएका छन् । त्यसैगरी वेपत्ता सम्बन्धी १४ वटा सिफारिसहरू २०६५ सालमा आंशिक रूपमा कार्यान्वयन भएका छन् । विगत दश वर्षको अवधिमा २०५९ साल नेपाल सरकारद्वारा आयोगका सिफारिशहरू उपर एउटैमा पनि आंशिक तथा पूर्णरूपमा कार्यान्वयन नभएको अवस्था रह्यो ।

आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्ने दिशातर्फ तुलनात्मक रूपमा सरकार थोरबहुत संवेदनशील हुँदै गएको देखिए तापनि यसले आफ्नो छविलाई राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा

मानवअधिकारप्रति समर्पित रहेको पुष्टि गर्न अभै थप प्रयत्नहरू गर्नुपर्ने र दोषीहरूउपरको कारवाही प्रक्रियालाई निःसंकोच अगाडि बढाउनुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ ।

३. सिफारिस कार्यान्वयनको लागि आयोगका प्रयासहरू

राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगले आफ्नो अधिकार क्षेत्रअन्तर्गत पर्न आएका उजुरी तथा निवेदनहरूउपर सिफारिस गर्दा दोषीउपर कारवाही गर्न र पीडित पक्षलाई क्षतिपूर्ति दिन आवश्यक देखेमा सोको लागि नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने, त्यसरी सिफारिस भई आएमा सम्बन्धित निकाय वा अधिकारीले लेखी आएबमोजिमको कारवाही गरी वा गर्न नमिल्ने भएमा सोको कारण खुलाई आयोगबाट प्राप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र सोबमोजिम कारवाही गरिएको जानकारीको प्रतिवेदन सम्बन्धित निकाय वा अधिकारीले आयोग समक्ष पठाउनुपर्ने व्यवस्था मानवअधिकार आयोग ऐन, २०५३ को दफा १३ (४) मा छ । त्यस्तै, राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण नियमावली २०५७ को नियम १४ मा समेत त्यस प्रकारको व्यवस्था छ । उपरोक्त कानुनी व्यवस्था भए तापनि आयोगले गरेका सिफारिसहरूको पूर्ण कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकारले ठोस पहल गर्न सकेको छैन । अर्कोतर्फ सिफारिसहरूको कार्यान्वयनका लागि आयोगले विभिन्न प्रयासहरू गरिरहेको छ । आयोगले गरेका मुख्यमुख्य प्रयास तथा पहलहरू देहायमा उल्लेख गरिएका छन् ।

३.१ राष्ट्रपतिसमक्ष प्रतिवेदन

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ बमोजिम आयोगले वार्षिक प्रतिवेदन राष्ट्रपति समक्ष पेश गर्ने प्रावधान रहेको छ । सोअनुसार आयोगका वार्षिक प्रतिवेदनहरू प्रस्तुत गर्ने क्रममा आयोगले सम्माननीय राष्ट्रपति समक्ष मुलुकको मानवअधिकारको अवस्था र आयोगको भूमिका तथा यसले सम्पादन गरेका काम कारवाहीहरूको सम्बन्धमा जानकारी गराइरहेको छ । सो अवसरमा आयोगका सिफारिसहरूलाई कार्यान्वयन गर्न सरकारको प्रयत्न अपुग भएकोतर्फसमेत सम्माननीय राष्ट्रपति डा. रामवरण यादवलाई अवगत गराइएको थियो । आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन नहुँदा दण्डहीनताले प्रश्रय पाउने गरेको समेत जानकारी गराइएको थियो । नेपाल गणतान्त्रिक राष्ट्र घोषित भएपछि आयोगले नेपालका राष्ट्रपतिसमक्ष दुई पटक आफ्नो प्रतिवेदन बुझाइसकेको छ ।

३.२ व्यवस्थापिका संसदमा छलफल

राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग र व्यवस्थापिका संसदअन्तर्गतको अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध तथा मानवअधिकार समितिका बीचमा मुलुकको मानवअधिकार अवस्था र आयोगको भूमिकाको बारेमा समयसमयमा जानकारी आदानप्रदान गर्ने कार्य भइरहेको छ । आयोगले कतिपय मानवअधिकार उल्लंघनसम्बन्धी घटनामा आफूले गरेको कार्यका बारेमा समितिलाई जानकारी गराउने गरेको छ । समितिसँग भएका बैठकहरूमा आयोगका सिफारिसहरूलाई कार्यान्वयन गर्न सरकारले ध्यान नदिएको तर्फसमेत छलफल गर्ने गरेको छ । मानवअधिकार उल्लंघनका घटनाहरू सम्बन्धमा समितिले गरेका सिफारिसहरू समेतलाई आयोगले अनुसन्धानको क्रममा प्रमाणको रूपमा लिने गरेको छ ।

३.३ प्रधानमन्त्रीलाई स्मृति-पत्र

राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगले अहिलेसम्म गरेका सिफारिसहरू सरकारले तदारुकताका साथ कार्यान्वयन नगरेको स्मरण गराउँदै आयोगले समयसमयमा सरकारलाई सिफारिस कार्यान्वयन गर्न निर्देशन दिने, स्मरणपत्र बुझाउने तथा ज्ञापनपत्र दिने कार्य गरिरहेको छ ।

आयोगले तत्कालीन प्रधानमन्त्री गिरिजाप्रसाद कोइरालालाई तथा २०६५ माघ ५ गते तत्कालीन प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल (प्रचण्ड)लाई स्मृतिपत्र बुझाएको थियो । त्यस्तै २०६६ असार १२ गते प्रधानमन्त्री माधवकुमार नेपाल समक्ष स्मृति-पत्र प्रस्तुत गरेको थियो । दुवै स्मरणपत्रहरूमा आयोगका सिफारिस कार्यान्वयन गर्न सरकारले उच्चप्राथमिकता दिनुपर्ने र आयोगको सिफारिसबमोजिम पीडितलाई क्षतिपूर्ति र दोषीलाई कारवाही गरिनुपर्ने कुरामा ध्यानाकर्षण गराइएको थियो । आयोगले भनेको थियो- “मानवअधिकार हननका विभिन्न घटनाहरूका सम्बन्धमा कानूनअनुसार गरेका सिफारिसहरू कार्यान्वयन नभएका कारण पीडित तथा सर्वसाधारणमा नकारात्मक असर पर्दै गएको छ । तसर्थ सरकार मानवअधिकारप्रति संवेदनशील रहेको छ भन्ने प्रमाणित गर्नका लागि समेत आयोगले गरेका सिफारिसहरूबमोजिम पीडितलाई क्षतिपूर्ति र दोषीलाई कारवाही गरिनुपर्ने हुन्छ ।” यसबाहेक अन्तर्राष्ट्रिय मानवअधिकार दिवस तथा आयोग स्थापना दिवसका औपचारिक कार्यक्रमहरूमा समेत सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूहरूलाई आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्न अनुरोध गर्दै आएको छ ।

वि.सं.२०६५ जेठ ३१ गते प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयका तत्कालीन सचिव माधव पौडेललाई आयोगमा बोलाई आयोगका सिफारिसहरूलाई सरकारले प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्न निर्देशन दिइएको थियो। सो अवसरमा आयोगका कर्मचारी दयाराम परियारको जनकपुरमा सुरक्षाकर्मीको गोली प्रहारबाट मृत्यु भएको, कोटवाडा कालिकोट घटनामा नेपाली सेनाद्वारा निर्दोष श्रमिकहरूको हत्या गरेको, जनकपुरमा संजीव कर्णलगायत ५ जनाको हत्या भएको लगायतका गम्भीर मानवअधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूमा आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन हुन नसकेको प्रति गम्भीर चासो प्रकट गर्दै आयोगले सरकारको ध्यानाकर्षण गराएको थियो। आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्न कुनै कानुनी जटिलता भए त्यसलाई सुल्झाउन आवश्यक सहयोग गर्न आयोग तयार रहेको जानकारी पनि सरकारलाई गराइएको थियो। तत्कालीन सचिव माधव पौडेलले आयोगका सिफारिसहरूको कार्यान्वयनका सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायमा जानकारी गराइसकिएको र केही मात्रामा कार्यान्वयन भइसकेको र बाँकी कार्यान्वयन हुने क्रममा रहेको बताउनुभएको थियो।

आयोगले कतिपय महत्त्वपूर्ण घटनाहरूको सम्बन्धमा गरेको सिफारिस कार्यान्वयन नभएकोमा पटकपटक सरकारको ध्यानाकर्षण गर्ने गरेको छ। वि.सं.२०६६ असार २१ गते आयोगले सरकारलाई एक पत्र पठाई मानवअधिकार उल्लङ्घनमा आरोपित व्यक्तिहरूका सम्बन्धमा आवश्यक छानबिनपश्चात् मात्र उनीहरूको वृत्तिविकासको निर्णय लिन नेपाल सरकारलाई आग्रह गरेको थियो। आयोगद्वारा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पठाइएको पत्रमा 'यस्तो निर्णय लिनुपूर्व मानवअधिकार हनन्मा संलग्न भए/नभएको बारे आयोगले गरेका सिफारिसहरूलाई उचित ध्यान दिन आयोग नेपाल सरकारलाई आग्रह गर्दछ' भनिएको थियो। सो पत्रमा रामेछाप जिल्लाको दोरम्बामा नेपाली सेनाद्वारा २०६० साल साउन ३२ गते २१ जना व्यक्तिलाई नियन्त्रणमा लिई गरिएको हत्या, दयाराम परियार (जनकपुर), सपना गुरुड (मोरङ), मैना सुनुवार (काभ्रे), सरला सापकोटा (धादिङ)को हत्यामा दोषी पाइएकाहरूका सम्बन्धमा तथा कालिकोटको कोटवाडा र जनकपुरकै संजीवलाल कर्णसमेत ५ जनाको हत्याका आरोपीहरूका सम्बन्धमा आयोगले गरेका सिफारिस कार्यान्वयन गर्न ध्यानाकर्षण गरेको थियो। २०६६ पौष ९ गते प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पत्र पठाई 'मैना सुनुवार तथा रामहरि श्रेष्ठलगायतका मुद्दाहरू मानवअधिकार हनन् तथा ज्यादतीसम्बन्धी भएकाले नियमित अदालतबाहेक सैनिक अदालत वा जनअदालत भनिएको वा त्यस्तै प्रकृतिको अन्य कुनै अदालतको क्षेत्राधिकारको विषय नभएकोले साधिकार अदालतमा कारवाहीयुक्त अवस्थामा रहेका आरोपित व्यक्तिहरूलाई पक्राउ गरी बुझाउन र कानुनबमोजिम कारवाही अगाडि बढाउनको लागि यस आयोगबाट भएको सिफारिस र सर्वोच्च

अदालतवाट आदेश भइसकेका सम्पूर्ण मुद्दाहरूमा तत्काल कारवाही अगाडि बढाउन आयोगका विभिन्न मितिमा भएका सिफारिसहरूबमोजिम कारवाही हुन आयोग नेपाल सरकारलाई पुनः आग्रह गर्दछ” भनिएको थियो ।

३.४ सुरक्षा र प्रशासनिक निकायका उच्चपदस्थ अधिकारीहरूसँग छलफल

वि.सं.२०६५ मङ्सिर ४ गते तत्कालीन उपप्रधान तथा गृहमन्त्री वामदेव गौतम र आयोग पदाधिकारीबीच भएको छलफलमा आयोगले सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्नेतर्फ सरकारले पर्याप्त चासो नदिएको लगायतका विषयमा गम्भीर चासो प्रकट गरेको थियो । सो अवसरमा तत्कालीन उपप्रधान तथा गृहमन्त्री वामदेव गौतमले राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगका सिफारिसहरू यथाशीघ्र कार्यान्वयन गर्नेतर्फ नेपाल सरकार प्रतिबद्ध रहेको बताउनुभएको थियो । आयोगका पदाधिकारीहरूसँग भएको छलफलमा मन्त्री गौतमले भन्नुभयो, ‘मानवअधिकार उल्लङ्घन र ज्यादतीसम्बन्धी आयोगले गरेका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्न सरकारले पर्याप्त चासो दिनेछ र गृह मन्त्रालय र आयोगबीचको कार्यगत समन्वयलाई अझ सुदृढ बनाउनुपर्छ ।’

वि.सं.२०६६ असोज २७ गते आयोग र प्रधानसेनापति छत्रमानसिंह गुरुङबीच आयोगमा छलफल भएको थियो । सो छलफलमा आयोगले नेपाली सेनासँग सम्बन्धित मुद्दाहरूमा आयोगको अनुसन्धानलाई सहयोग गर्न तथा आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्न आग्रह गरेको थियो । प्रधानसेनापति छत्रमानसिंह गुरुङले आयोगका सिफारिस कार्यान्वयन गर्न सघाउने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

वि.सं.२०६६ पुस २८ गते राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयका मुख्य सचिव र महान्यायाधिवक्ताबीच आयोगमा छलफल भयो । सो छलफलमा आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्न सरकारी निकायहरूबीच संयन्त्र निर्माण गरी कार्यान्वयनलाई छिटो र प्रभावकारी बनाइने सहमति भएको थियो । सो अवसरमा नेपाल सरकारका मुख्य सचिव माधवप्रसाद घिमिरेले आयोगका सिफारिसलाई यथाशीघ्र कार्यान्वयन गर्न सरकारका तर्फबाट प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दै क्षतिपूर्ति तथा राहतका लागि सरकारले करिब ७ करोड रुपैयाँ छुट्याइसकेको जानकारी दिनुभएको थियो । आयोगका सदस्यहरूले मानवअधिकार उल्लङ्घनका दोषीहरूलाई कारवाही गर्नेसम्बन्धी सिफारिसहरू कार्यान्वयनमा ढिलाइ भएको भनी सरकारको ध्यानाकर्षण गराउनुभएको थियो ।

वि.सं.२०६६ फागुन १० गते आयोगले गृह सचिव डा. गोविन्द कुसुम र नेपाल प्रहरीका महानिरीक्षक रमेशचन्द्र ठकुरीलगायत सुरक्षा निकायका उच्चपदस्थ कर्मचारीहरूसँग छलफल कार्यक्रमको आयोजना गर्‍यो । सो क्रममा सुरक्षा निकाय प्रमुखहरूले आयोगले मागेका सूचना तथा जानकारीहरू समयमै उपलब्ध गराउने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दै आयोगका अनुसन्धानलाई सघाउने तथा आयोगका सिफारिस कार्यान्वयन गर्न आफ्नो संगठनको तर्फबाट सक्दो प्रयास गर्ने प्रतिबद्धतासमेत व्यक्त गर्नुभएको थियो । यसका अतिरिक्त आयोगका क्षेत्रीय कार्यालयहरूमाफत आयोगले निर्णय गरिसकेका तर कार्यान्वयन हुन नसकेका मानवअधिकार हनन्का घटनाहरू सम्बन्धमा सम्बन्धित क्षेत्रका क्षेत्रीय प्रशासकहरू, प्रमुख जिल्ला अधिकारीहरू, सुरक्षा निकायका क्षेत्रीय प्रमुखहरू समेतको छलफलका क्रममा ध्यानाकर्षण गराएको थियो । पश्चिम, मध्यपश्चिम तथा सुदुर पश्चिमका क्षेत्रीय प्रशासन कार्यालय र सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरूलाई आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्न आवश्यक पहल गर्न भनी पीडितको नाम, थर, ठेगाना र आयोगको निर्णयको संक्षिप्त व्यहोरा समेत पत्रमाफत पठाइएको थियो । ती मध्ये केही जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरूले आयोगको निर्णय कार्यान्वयनमा सकारात्मक सहयोग गरेको पाइएको छ ।

३.५ अन्तर्राष्ट्रिय समुदायसँग छलफल

आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयनका सम्बन्धमा विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय निकाय तथा मानवअधिकारको क्षेत्रमा कार्यरत विशिष्ट व्यक्तिहरूसँग आयोगले छलफल गर्दै आइरहेको छ । आयोगले संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय मानवअधिकार उच्चायुक्त नवनिर्वातम पिल्लाईसँग वि.सं.२०६५ चैत्र ६ गते आयोग भ्रमणमा रहनुभएका बखत आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयनको अवस्थाबारे चर्चा गरेको थियो । पिल्लाईले राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग र ओएचसीएचआर नेपालले गरेका सिफारिसहरू कार्यान्वयन नभएकाले नेपालमा दण्डहीनताको स्थिति बढ्दै गएको बताउनुभएको थियो । त्यसैगरी वि.सं.२०६५ जेठ २ गते भारतीय राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगका पूर्वअध्यक्ष तथा भारतको सर्वोच्च अदालतका पूर्व प्रधानन्यायाधीश जगदीशशरण वर्माले आयोगको भ्रमण गर्नुभएका बखत पनि आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन नभएको सम्बन्धमा छलफल भएको थियो । साथै आयोगका क्षेत्रीय कार्यालयहरूमा भएका अन्तर्क्रिया तथा छलफलको क्रममा समेत आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन हुन नसकेको सम्बन्धमा नेपालस्थित संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय मानवअधिकार उच्चायुक्तको कार्यालयका प्रमुखहरू समेतसँग छलफल भएको थियो । यस बाहेक अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चहरूमा पनि आयोगले आफ्ना सिफारिसहरूको कार्यान्वयन प्रभावकारी रूपमा नभएको

विषयमा आवाज उठाउँदै आएको छ । नेपालस्थित युरोपियन युनियन लगायत अन्य कुटनीतिक प्रतिनिधिहरूले पनि दण्डहीनताको अवस्था र आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन हुनुपर्ने कुरामा समय समयमा नेपाल सरकारको ध्यानाकर्षण गराउने गरेको कार्य सन्नाहनीय रहेको छ ।

३.६ गैसस तथा नागरिक समाजसँगको सहकार्य

आयोगले गरेका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा मानवअधिकारसम्बन्धी गैरसरकारी संस्थाहरू र नागरिक समाजसँगसमेत सहकार्य गर्ने गरिएको छ । यस सन्दर्भमा मानवअधिकार संस्थाहरू र नागरिक समाजले आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्न विभिन्न माध्यमहरूबाट सरकारको ध्यानाकर्षण गर्ने गरेका छन् । वि.सं. २०६६ चैत २५ गते नागरिक आन्दोलन तथा दलित आन्दोलनका अगुवा तथा प्रतिनिधिहरूले आयोगका पदाधिकारीहरूलाई भेटी बढिया राष्ट्रिय निकुञ्जको बाँसपानीमा २०६६ फागुन २६ गते राति सेनाले गोली चलाउँदा एक बालिकासहित स्थानीय तीन महिलाको मृत्यु भएको घटनाका सम्बन्धमा आयोगले नेपाल सरकारलाई गरेको सिफारिसप्रति आभार व्यक्त गर्दै आयोगले गरेको उक्त सिफारिसको अविम्व कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पहल गर्नसमेत आयोगलाई अनुरोध गर्नुभयो । त्यसैगरी आयोगका क्षेत्रीय कार्यालयहरू अन्तर्गत हुने अन्तर्क्रिया, छलफल तथा परामर्श बैठकहरूमा स्थानीय मानवअधिकारकर्मी, नागरिक समाज, संचारकर्मीहरू, पेशागत संगठनका प्रतिनिधिहरूबीच दण्डहीनताको अवस्था अन्त्य गर्न आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयनमा विशेष जोड दिनुपर्ने आवाज उठाउँदै आइरहेको पाइएको छ ।

सहकार्यकै क्रममा राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग र मानवअधिकार तथा प्रजातान्त्रिक मञ्च (फोरिड)को संयुक्त आयोजनामा वि.सं. २०६४ बैशाख ६ गते “राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगको सिफारिस कार्यान्वयनको अवस्था र दण्डहीनता” विषयक कार्यशाला सम्पन्न भएको थियो । कार्यशालाबाट आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्न थप दवाव दिनुपर्ने निष्कर्ष निकालिएको थियो । यस्तै दण्डहीनता विरुद्ध नागरिक कार्यदलले वि.सं. २०६४ सालमा आयोगका सिफारिस कार्यान्वयन गर्नकोलागि एक महिनाको दवावमूलक कार्यक्रमको घोषणा पनि गरेको थियो । यातना विरुद्धको अन्तर्राष्ट्रिय दिवस मनाउने सन्दर्भमा पनि दर्जनौ संस्थाहरूसँग सहकार्य हुँदै आएको छ ।

मानवअधिकारमैत्री संविधान निर्माणका लागि आफ्नो रणनीतिक योजनाअनुसार पाँचै विकास क्षेत्रमा र काठमाडौँमा सङ्घसंस्थाहरूसित छलफल कार्यक्रम गरी २०६६ सालमा आयोगले संविधानसभामा प्रतिवेदन पठाएको छ । पत्रकार महासङ्घसँगको सहकार्यमा मानवअधिकारमैत्री

संविधान निर्माण, सूचनाको हकका विषयमा प्रत्येक विकास क्षेत्रमा तीन दिने कार्यशाला गोष्ठी गरेको छ । प्रस्तावित संविधानमा जेष्ठ नागरिकको हक अधिकार समावेश गर्नेबारे र जेष्ठ नागरिकको सामाजिक सुरक्षाको स्थितिबारे विराटनगर, धरान, जनकपुरमा जेष्ठ नागरिक राष्ट्रिय संजाल काठमाडौंसित सहकार्य गरेको छ ।

नयाँ बन्ने प्रस्तावित संविधानमा मौलिक अधिकार र निर्देशक सिद्धान्त मिसिल तयार पारेको मस्यौदा २०६६ मा वंशजको आधारमा नागरिकता प्राप्त गर्ने प्रावधान विभेदकारी रहेकोले उक्त प्रावधान हटाउनुपर्ने एक दिने गोष्ठी राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगको मध्यमाञ्चल क्षेत्रीय कार्यालय जनकपुरले गरी सोअनुरूपको प्रस्ताव पारित गरेको छ ।

आयोगले वि.सं. २०६६ सालमा मानवअधिकार मैत्री संविधान निर्माणका लागि आफ्नो रणनीतिक योजनाअनुसार पाँचै विकास क्षेत्रमा र काठमाडौंमा संघसंस्थाहरुसित छलफल कार्यक्रम गरी संविधानसभामा प्रतिवेदन पठाएको छ । पत्रकार महासंघसँगको सहकार्यमा मानवअधिकारमैत्री संविधान निर्माण, सूचनाको हकका विषयमा प्रत्येक विकास क्षेत्रमा तीन दिने कार्यशाला गोष्ठी गरेको छ । प्रस्तावित संविधानमा जेष्ठ नागरिकको हकअधिकार समावेश गर्ने सम्बन्धमा तथा जेष्ठ नागरिकको सामाजिक सुरक्षाको स्थितिसम्बन्धमा विराटनगर, धरान, जनकपुरमा जेष्ठ नागरिक राष्ट्रिय संजाल काठमाडौंसित सहकार्य गरेको छ । नयाँ बन्ने प्रस्तावित संविधानमा मौलिक अधिकार र निर्देशक सिद्धान्त मिसिल तयार पारेको मस्यौदा २०६६ मा वंशजको आधारमा नागरिकता प्राप्त गर्ने प्रावधान विभेदकारी रहेकोले उक्त प्रावधान हटाउनुपर्ने एक दिने गोष्ठी आयोगको मध्यमाञ्चल क्षेत्रीय कार्यालय जनकपुरले गरी सो अनुरूपको प्रस्ताव पारित गरेको छ । आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गरी दण्डहीनताको अन्त्य गर्न मानवअधिकारसम्बन्धी गैरसरकारी संस्थाहरू तथा नागरिक समाजबाट देखाइएको चासो उल्लेखनीय रहेको छ ।

३.७ विभिन्न आयोग तथा प्रतिष्ठानहरूसँगको परामर्श र सहकार्य

मानवअधिकारको अवस्था तथा सहकार्यको सम्बन्धमा आयोगले राष्ट्रिय महिला आयोग, राष्ट्रिय दलित आयोग, आदिवासी जनजाती उत्थान प्रतिष्ठानका पदाधिकारी तथा प्रतिनिधिहरूसँग समेत छलफल तथा परामर्श गर्ने गरेको छ । मानवअधिकार रक्षाको विषय राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग मात्रैको सरोकारको विषय नभएर अन्य अधिकारसँग सम्बन्धित आयोगहरू, प्रतिष्ठान, सरकार एवं सरोकारवालाहरू सबैको सामूहिक चिन्ताको विषय हुनुपर्ने भएको हुँदा यस सम्बन्धमा

गम्भीरतापूर्वक अधि बढ्न यी आयोगहरू तथा प्रतिष्ठानहरूसँग सहकार्य आवश्यक छ । आयोगले सिफारिस गेरका मानवअधिकार हनन्का महिलाहरूसँग सम्बन्धित, दलितहरूसँग सम्बन्धित विभेदजन्य विषयहरू र आदिवासी जनजातिका विषयहरूसँग सम्बन्धित कतिपय घटनाहरू सम्बन्धमा सामूहिक रूपमा दवाव सृजना गरी दोषीउपरको कार्यवाही तथा पीडित पक्षलाई क्षतिपूर्ति एवं राहत उपलब्ध गराउने दिशातर्फ उन्मुख हुन जरुरी छ । केही घटनाहरूमा सहकार्यको दिशामा अधि बढेको अवस्था पनि छ । २०६४ को संविधान सभाको निर्वाचनको क्रममा मतदाता तथा राजनीतिक दल एवं उम्मेदवारहरूको राजनैतिक अधिकारको सुनिश्चितता सम्बन्धमा केन्द्रीय र क्षेत्रीयस्तरमा निर्वाचन आयोग, सुरक्षा अधिकारीहरू तथा निर्वाचन अधिकृतहरूसँग छलफल तथा समन्वय गरी अनुगमनको कार्य समेत सम्पन्न भएको थियो । आयोगले त्यस बखत निर्वाचनको अधि, पछी र निर्वाचनको दिन समेत गरी ६८ जिल्लाको निर्वाचन अनुगमन गरेको थियो र सोको छुट्टै प्रतिवेदन समेत सार्वजनिक गरेको थियो ।

३.८ राजनीतिक दलहरूसँगको परामर्श र ध्यानाकर्षण

आयोगले देशको मानवअधिकारको अवस्थालाई सुदृढ र सुनिश्चित गराउने सन्दर्भमा समय-समयमा राजनीतिक दलहरूसँग छलफल तथा परामर्श गर्दै आएको छ । स्थानीयस्तरमा मानवअधिकारको अवस्थामा सुधार ल्याउन आयोगका क्षेत्रीय कार्यालयहरू मार्फत राजनीतिक दलका नेताहरू, सांसद, सभासद, प्रहरी, प्रशासन, नागरिक समाज, पत्रकार तथा सरोकारवालाहरू बीच मानवअधिकारको अवस्थाबारे चित्रण गर्दै समन्वय, सहकार्य र सहयोगको लागि आग्रह गरेको छ । यसका अतिरिक्त हत्या, हिंसा, विष्फोट, भडप, निर्वाचन, सुशासन, न्यायप्रशासनसँग सम्बन्धित विषयहरूमा ध्यानाकर्षण गराउँदै आएको छ । त्यसैगरी प्रेस विज्ञप्तिहरूमार्फत अनुरोध, आग्रह गर्ने तथा मानवअधिकारका विषयहरूमा गम्भीर र संवेदनशील हुन ध्यानाकर्षण समेत गराउने गरेको छ । हत्या, हिंसा, सम्पत्ति कब्जा, अपहरण, गैरकानूनी थुना, विस्थापन, निर्वाचन लगायत अन्य राजनैतिक तथा नागरिकका अधिकारहरूको सम्बन्धमा विशेष गरेर दोस्रो जनआन्दोलनको समयमा र त्यसपछी पनि आयोग र राजनीतिक दलहरू बीच छलफल तथा परामर्श हुने गरेको पाइन्छ । साथै, आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन हुन नसक्नुमा मुख्य रूपमा नेपाल सरकार जिम्मेवार भएपनि दलीय पद्धतिमा सरकार निर्माण हुने गरेको र दलहरूका प्रभावशाली नेताहरू नै सरकार संचालनको प्रमुख जिम्मेवारीमा रहने गरेको हुँदा त्यस सम्बन्धमा समेत प्रमुख राजनैतिक दलका नेताहरूलाई वेलाबेलामा ध्यानाकर्षण गराउने गरिएको छ ।

४. नेपाल सरकारको जवाफ

राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगले सिफारिस गरेबमोजिम केही निर्णयहरूको कार्यान्वयन गर्ने वा गर्न नमिल्ने बारेमा सरकारले आयोगलाई पत्र पठाउने गरेको छ । त्यस्तो जानकारी प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालय, रक्षा मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालय, नेपाली सेना जङ्गी अड्डा आदिबाट प्राप्त हुने गरेको छ । आयोगलाई प्राप्त पत्रमध्ये केहीमा आयोगको सिफारिसबमोजिम दोषीमाथि कारवाही भएको, पीडितलाई क्षतिपूर्ति स्वरूप रकम प्रदान गरिएको जस्ता व्यहोरा उल्लेख भएका छन् भने केही निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्न नमिल्ने प्रकृतिका रहेको भन्ने पाइन्छ । वि.सं. २०६१ साल वैशाख २० गते प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद् कार्यालयबाट रामेछापको दोरम्बा घटनालगायत २० वटा घटनाको सिफारिस कार्यान्वयनका बारेमा भएको प्रगति उल्लेख गरिएको थियो भने कालिकोटको कोटवाडा घटनामा आयोगले गरेको सिफारिस कार्यान्वयनको लागि रक्षा मन्त्रालय र गृह मन्त्रालयलाई पत्र लेखी आयोगलाई जानकारी दिएको थियो ।

पछिल्लो पटक राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगले विभिन्न समयमा गरेका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्नेसम्बन्धमा सरकारले सम्बन्धित मन्त्रालयहरूलाई गरेको पत्राचार आयोगले प्राप्त गरेको छ । विगत द्रुतको समयदेखि हालसम्म मानवअधिकार उल्लङ्घनसम्बन्धी आयोगले गरेका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्न प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयले गृह, रक्षा र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयहरूलाई २०६६ साल साउन २३ गते पत्राचार गरेको थियो । प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद् को कार्यालयबाट जारी गरिएको पत्रमा 'आयोगबाट भएका उपरोक्त सिफारिसहरूमध्ये यसअघि के कति कार्यान्वयन भएका छन् र पीडित पक्षलाई के-कति क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइएको छ ? सोको पीडित पक्षको नामावलीसहितको यथार्थ विवरणसमेत अविलम्ब पठाई राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगको सिफारिस कार्यान्वयनमा पूर्ण सहयोग गरिदिन हुन आदेशानुसार अनुरोध छ' भन्ने व्यहोरा उल्लेख छ । आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्न प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयले देखाएको यो सक्रियताका निमित्त राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगले नेपाल सरकारलाई धन्यवाद ज्ञापन गरेको थियो ।

माथि उल्लेख गरेबाहेक आयोगले सिफारिस गरेबमोजिम कार्यान्वयन गर्न नमिल्ने भनेर पनि विभिन्न समयमा सरकारबाट आयोगलाई जवाफ प्राप्त हुने गरेको छ । सो जवाफउपर आयोगले निर्णय गरी निर्णय कार्यान्वयन गर्न पुनः लेखी पठाउने गरेको छ । उदाहरणका लागि प्रतापमान

श्रेष्ठको विषयमा आयोगबाट वि.सं. २०५९ साल जेठ ९ मा भएको निर्णय कार्यान्वयन गर्न नमिल्ने भनी वि.सं. २०६० साल भाद्र ९ मा मन्त्रपरिषद् सचिवालयबाट लेखिएकोमा आयोगले पुनः २०६० साल मङ्सिर ९ मा आफ्नो सिफारिस कार्यान्वयन गर्न निर्णय गरी सरकारको ध्यान आकृष्ट गरेको थियो ।

५. न्यायिक पहल

राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग र न्यायालयको सम्बन्धको बारेमा उल्लेख हुँदा आयोगको स्थापना नै सर्वोच्च अदालतको आदेशपछि भएको तथ्यलाई बिसर्न मिल्दैन । मानवअधिकार आयोग ऐन, २०५३ जारी भएको लामो समयसम्म पनि आयोग गठन नगरिएपछि सर्वोच्च अदालतबाट सरकारको नाउँमा राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगको गठनको लागि परमादेश समेतको आदेश जारी भएको थियो । आयोगको स्थापनाको लागि प्रो-पब्लिकका अधिवक्ता भोजराज ऐर तथा व्यक्तिगत रूपमा हेमाङ्ग शर्मा र रवीन्द्र भट्टराई समेतले छुट्टाछुट्टै रिट निवेदन दर्ता गराउनु भएको थियो । आयोगको स्थापना पछि आयोगले क्रमशः आफुलाई प्राप्त कार्यदेश बमोजिमको कार्य गर्दै गयो । सो क्रममा मानवअधिकार उल्लंघन तथा ज्यादतिका उजुरीहरूमा आफ्नो अनुसन्धान पछि नेपाल सरकारलाई सुभाब र सिफारिश गर्ने तथा विद्रोही पक्षलाई आन्धान र आग्रह गर्दै गयो । तर त्यसको कार्यान्वयनमा सकारात्मक संकेतहरू देखिएनन् । फलस्वरूप आयोगबाट पटक-पटक आफ्ना सिफारिश कार्यान्वयनको लागि पहल भयो । तर पनि उक्त कार्यले सकारात्मक परिणाम प्राप्त हुन सकेन । जुन अवस्था अबै छुट्टै ।

यस्तो अवस्थामा राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगले गरेका सिफारिश कार्यान्वयन हुनु पर्ने माग गर्दै सर्वोच्च अदालतमा रिट निवेदन दर्ता हुन थाले । अधिवक्ता भोजराज ऐरले आयोगका सिफारिश कार्यान्वयनमा सरकारले वेवास्ता गरेको भन्दै सिफारिश कार्यान्वयन गर्न परमादेशको आदेश जारी गरिपाऊँ भनी रिट निवेदन दर्ता गराउनु भएको थियो । उक्त निवेदन माथि सर्वोच्च अदालतबाट २०६२ साल माघ १४ गते विपक्षी प्रधानमन्त्री तथा मन्त्री परिषद्को कार्यालयको नाममा समेत कारण देखाऊ आदेश जारी भएको थियो । आयोगलाई समेत विपक्षी बनाइएको उक्त मुद्दामा आयोगबाट समेत लिखित जवाफ पेश गरिएको थियो । यस्तै राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगका कर्मचारी दयाराम परियारलाई नेपाल प्रहरीले हत्या गरेको घटना सम्बन्धमा आयोगले गरेको सिफारिश कार्यान्वयन नभएको भन्दै सर्वोच्च अदालतमा ल्यानकाउ नामक गैर सरकारी संस्थाबाट रिट निवेदन दर्ता भएको थियो । उक्त निवेदनमा सर्वोच्च अदालतले वि.सं. २०६४ जेठ २५ गते आयोगको सिफारिश कार्यान्वयन गर्न भन्दै

नेपाल सरकारको नाममा परमादेश समेतको आदेश जारी गरेको थियो । तर अदालतको आदेश बमोजिम आयोगले गरेको सिफारिश हालसम्म पनि कार्यान्वयन भई सकेको अवस्था छैन ।

न्यायिक पहलको बारेमा उल्लेख गरिरहँदा आयोगले गरेका अनुसन्धान र आयोगका तर्फबाट एमिक्स क्युरी (Amicus Curiae) को रूपमा आयोगका संरक्षण तथा कानून अधिकृतहरूले गरेको बहस समेतलाई उल्लेख गर्नु सान्दर्भिक हुन्छ । सर्वोच्च अदालतले सुरक्षाकर्मीबाट बलपूर्वक वेपता पारिएका व्यक्तिहरूको बारेमा वि.सं. २०६४ जेठ १८ गते ऐतिहासिक फैसला गरेको थियो । उक्त फैसलामा बलपूर्वक वेपता पारिएका व्यक्तिहरूको प्रभावकारी खोजी, दोषीलाई कारवाही र पीडित परिवारलाई राहत तथा क्षतिपूर्तिको सम्बन्धमा सरकारको नाममा परमादेशको आदेश जारी गरेको थियो । उल्लिखित उजुरीहरूको सुनुवाईको क्रममा आयोगको तर्फबाट वासुदेव बजगाईं, ओमप्रकाश अर्याल र श्यामबाबु काफ्लेले बहस समेत गर्नु भएको थियो । उक्त आदेश पनि यो प्रतिवेदन लेखिरहँदासम्म पूर्णरूपमा कार्यान्वयन भएको छैन ।

यस्तै आयोगले गरेको सिफारिसहरूको कार्यान्वयनको लागि देशका विभिन्न अदालतहरूमा मुद्दा पर्ने क्रम जारी रहेको छ । आयोगले फौजदारी कारवाहीको लागि सिफारिश गरेका केही उजुरीहरूमा न्यायिक निकायहरूबाट कारवाहीको क्रम शुरू भएको छ । यस क्रममा काभ्रेपलाञ्चोक, धनुषा, धादिङ्ग लगायतका जिल्लाहरूमा कारवाहीको प्रयास शुरू भएको भन्ने पाइएको छ ।

६. विश्लेषण

आयोगको स्थापनाकालदेखि ३ वर्षसम्म आयोगमा दर्ता हुने गरेका उजुरी र फछ्यौटहरूको संख्या औसत एकैनासका देखिएका तर त्यसपछिका ५ वर्षसम्म ३/४ गुणा बढी उजुरीहरू दर्ता भएको पनि देखिन्छ । २०६२/६३ र २०६३/६४ सालमा आयोगमा अधिक उजुरी परेको भए पनि पदाधिकारी नियुक्त नहुनाले २०६३/६४ मा एक थान पनि निर्णय सिफारिस हुन नसकेको देखिन्छ । द्वन्द्वकाल चर्किनु र मानवअधिकार आयोगमा उजुरी गर्नुपर्ने चेतनामा केही अभिवृद्धि हुनुको कारण २०६०/६१ देखि २०६४/६५ सम्म ५ वर्ष आयोगमा उजुरी संख्या अन्य वर्षहरू भन्दा औसत अत्यधिक देखिनु स्वाभाविक पनि हो ।

यद्यपि, आयोगमा दर्ता भएका उजुरीकै आधारमा मानवअधिकार हननुको ती वर्षहरूको स्थितिलाई आँकलन गर्नु पर्याप्त आधार मान्न सकिँदैन । आयोगमा परेको उजुरीबाट देखिएको प्रत्येक वर्षको

मानवअधिकार हनन्को अवस्थसँग मिडिया रिपोर्ट र गैरसरकारी संस्था, नेपाल प्रहरीको अपराध अनुसन्धान र नियन्त्रण शाखाबाट देखिने अवस्थसँग रुजु गरेर मात्र लगभग सही स्थिति आँकलन गर्नु उपयुक्त हुन्छ। आयोग स्थापनाका सुरुका वर्षहरू नेकपा (माओवादी)द्वारा चलाइएको सशस्त्र द्वन्द्वको मध्यकाल भए तापनि केन्द्रमा बाहेक अन्यत्र आयोगका कार्यालयहरू नरहनाले पनि मानवअधिकार हनन्सम्बन्धी उजुरीहरूको संख्या न्यून रहन गएको हुन सक्छ। आयोगको सम्बन्धमा आमनागरिकलाई जानकारी नहुनु, प्रचारप्रसारको कमी पनि यसको कारण हुन सक्छ। वि.सं. २०६१ साल मङ्सिरमा नेपालगञ्जमा पहिलो क्षेत्रीय कार्यालय र त्यसपछि विराटनगर, पोखरा र धनगढीमा अनि जुम्ला, खोटाङ, जनकपुर, बुटवल र रोल्पासम्म कार्यालयहरू स्थापना भएपछि २०६२/६३ मा सर्वाधिक २,३३१ उजुरी आयोगमा दर्ता हुन आए। संकटकालको अवधिमा हत्या, बेपत्ता, यातना, गैरकानुनी थुना, अपहरणसम्बन्धी उजुरीहरू बढिरहे। वि.सं. २०६२/६३ को दोस्रो जनआन्दोलन र २०६३ मङ्सिर ५ गते नेपाल सरकार र नेकपा (माओवादी) बीच विस्तृत शान्ति सम्झौता भई सशस्त्र द्वन्द्वको अन्त्य भएको घोषणापश्चात् क्रमशः आयोगमा उजुरीहरू पर्ने क्रम घट्दै गएको देखिन्छ।

आमनागरिकमा नागरिक तथा राजनीतिक अधिकारभैँ आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक अधिकारहरू पनि मानवअधिकारका संवेदनशील पक्षहरू हुन् भन्ने बोध नहुनु, यस्ता अधिकारहरू सर्वत्र उपेक्षितरूपमा रहनुले पनि उजुरीको संख्यामा गिरावट आएको हुन सक्छ। त्यसैगरी आयोगका गम्भीरतम सिफारिसहरूउपर पनि कानुनी कार्यवाही गर्न सरकारले देखाउने गरेको उदासीनता, न्याय-प्राप्तिप्रतिको जनविश्वासको कमी आदिले पनि उजुरीको संख्यामा तुलनात्मक रूपमा कमी आएको हुन सक्छ। मानवअधिकारको क्षेत्रमा कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरूमा प्राप्त हुने उजुरीहरू आयोग समक्ष अत्यन्त कम मात्रामा प्राप्त हुने गर्नाले पनि पीडितको उजुरी संख्या कम भएको हुन सक्छ। सरकारले मानवअधिकार उल्लङ्घनका दोषीहरूलाई कार्यवाही नगर्ने, हत्या, यातना, बलात्कार जस्ता गम्भीर मानवअधिकार हनन्का सयौँ मुद्दाहरू फिर्ता लिने, अनुसन्धान नगर्ने संस्कृतिको विकासले पनि राज्यका निकायहरूउपरको भरोसा नेपाली जनमानसमा कम भएको हुन सक्दछ।

आयोग गठन भएदेखिको ६ वर्षसम्म प्रतिवर्ष औसत २५ थान उजुरीउपर छानबिन गरी नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरिएको र त्यसउपान्त बिगत अढाई वर्षमा प्रतिवर्ष औसत ९४/९५ थान सिफारिसहरू भएका छन्। यसमध्ये क्षतिपूर्तिका लागि गरिएका सिफारिसहरू ३४ थान पूर्ण कार्यान्वयन भएका र १३८ थान सिफारिसहरू आंशिक कार्यान्वयन भएका छन्। बाँकी

२१४ थान सिफारिसहरू अझै कार्यान्वयन हुन सकेका छैनन् । यसबाहेक गैरन्यायिक हत्या, बेपत्ता, यातना, विस्थापित, महिलाविरुद्धको हिंसा, बालअधिकार इत्यादिसम्बन्धी विभिन्न विषयका सम्बन्धमा गरिएका सिफारिसहरू पनि केही आंशिक र केही पूर्ण कार्यान्वयन भएका पनि छन् । तर, आयोगले पटकपटक सुरक्षाकर्मीलगायत विभिन्न दलहरूसँग सम्पर्क रहेका दोषीउपर कानुनी कारवाहीका लागि लेखिएका कलमहरू कार्यान्वयन भएका छैनन् । यसबीचमा लोकतन्त्र र गणतन्त्रको बहालीपश्चात् क्रमशः नेपाली कांग्रेस, एकीकृत नेकपा (माओवादी) र नेकपा (एमाले) तीनै राजनीतिक दलको नेतृत्वमा रहेको सरकारले पनि आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्ने दिशातर्फ खास सक्रियता देखाएको पाइँदैन । भनिन्छ, साङ्लो चुँडाउन अत्यन्त कठिन हुन्छ तर जतिसुकै कठिन भए तापनि त्यसलाई बीचबाट चुँडाउन वा काट्न सकिन्छ । साङ्लो बाँधिएको ठाउँ मजबुत छ भने त्यसलाई खुस्काउन कठिन र झण्डै असम्भव नै हुन्छ । नेपालको सन्दर्भमा मानवअधिकार हनन्, उल्लङ्घन, ज्यादतीका साङ्लाहरू अत्यन्त मजबुत स्थानमा बाँधिएको हुन सक्ने भएको कारणले गर्दा नै सम्भवतः यसलाई लोकतन्त्र र गणतन्त्रपश्चात्का सरकारहरूले पनि खुस्काउन सकेका छैनन् । दण्डहीनता अन्त्य हुनुको साटो मौलाउँदो छ, मानवअधिकार संरक्षित र सम्बर्द्धित हुनुको साटो यत्रतत्र कुण्ठित भइरहेको छ ।

राष्ट्रिय मानवअधिकार संस्था भएको देशको सरकार, मानवअधिकारप्रति कतिको प्रतिबद्ध छ भनी जाँच गर्ने एउटा माध्यम मानवअधिकार संस्थाले गरेका सिफारिशहरूको कार्यान्वयन पक्ष पनि हो । यस अर्थमा हेर्दा माथि उल्लेखित तथ्यांकहरूबाट नेपाल सरकारको मानवअधिकार संरक्षण र सम्बर्द्धनप्रतिको व्यावहारिक प्रतिबद्धतामा सन्तुष्ट हुनु पर्ने अवस्था देखिएन । राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा मानवअधिकार मैत्री सरकारको रूपमा आफुलाई परिचित गराउनको लागि नेपाल सरकारले आयोगका सिफारिशहरूको कार्यान्वयनलाई उच्च प्राथमिकताका साथ लागू गर्नु आवश्यक देखिन्छ ।

७. चुनौतिहरू

नेपालको सन्दर्भमा राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग एउटा नितान्त नौलो र नयाँ अवधारणा सहितको राष्ट्रिय संस्थाको रूपमा जन्म भएको हुँदा यसको काम, कर्तव्य, अधिकार र कार्यशैली तथा सरकार र नागरिकसँगको सम्बन्धलाई सुस्पष्ट गर्नु शुरुका दिनहरूमा चुनौतिपूर्ण रह्यो । संचार माध्यमहरूबाट यस सम्बन्धमा धेरै सकारात्मक प्रयास प्रयत्नहरू भएता पनि सरकार-माओवादी बीचको सशस्त्र द्वन्द, अस्थिर राजनीतिक परिघटनाहरू, मानवअधिकारप्रति जनचेतनाको अभाव,

संकटकालीन अवस्थाको स्थिति, चरम मानवअधिकारको उल्लंघन तथा ज्यादतीले आयोगका गतिविधिहरू प्रवर्धनात्मक भन्दा बढि संरक्षणात्मक बन्न पुगे जुन अपरिहार्य पनि थियो । सरकार स्वयं द्वन्दको भूमरीमा रहेकोले आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्नेतर्फ उसको पर्याप्त ध्यान जान नसक्नु, सरकारले आयोगलाई वाध्यता र औपचारिकताको लागि मात्रै सहयोग गरेको स्थिति रहनु चुनौतिपूर्ण थियो । प्रमुख राजनीतिक दलहरू पनि मानवअधिकारप्रति कटिबद्धताका साथ प्रतिबद्ध नरहनु, दण्डहीनता अन्त्यको लागि आवाज उठाउनुको साटो प्रश्रय दिनु जस्ता कारणहरूले पनि आयोग आफ्नो कार्यदिशामा सवलतापूर्वक हिँड्न नसकेको अवस्था रह्यो ।

सरकारी निकायका पदाधिकारीहरूले “पेरिस सिद्धान्त”लाई राम्ररी नबुझ्नु, आयोगको स्वायत्तता र स्वतन्त्रतामा अंकुश लगाउने कार्यले पनि व्यवधानहरू खडा गरे । आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्ने तथा मुद्दा चलाउने सन्दर्भमा स्वयं महान्यायधिवक्ताको कार्यालयले कानूनी रिक्तता रहेको कुरा सार्वजनिक रूपमै व्यक्त गर्नाले पनि दोषिहरूउपर कार्यवाही गर्न कठिनाइ भइरहेको अवस्था उजागर भएको छ । कतिपय अवस्थामा श्रोत साधनको अभाव, आयोगको आफ्नै आर्थिक नियमावली नभई सरकारी नियम कानूनको परिधि भित्र चलनु पर्दा आयोगको अनुसन्धान र अनुगमन कार्यमा समेत कठिनाइ उत्पन्न भइरहेको तथा औपचारिकतामा नै बढि अल्मलिइनु परेको अवस्था छ ।

यसका अतिरिक्त लामो समयसम्म आयोगको सचिव पद रिक्त भई का.मु. तथा निमित्तको रूपमा चलाउनु पर्ने अवस्था रहनु, करीव १५ महिनासम्म आयोग पदाधिकारीविहीन रहनु, दरबन्दी अनुसारका कर्मचारीहरूको पदपूर्ति हुन नसक्नु, अधिकांश कर्मचारीहरूको स्थायित्व नहुनु, प्रस्तावित मानवअधिकार आयोग ऐन संसदबाट स्वीकृत भई नआउनु, आयोगको पहुँच विस्तार प्रभावकारी हुन नसक्नु जस्ता विविधि कारणहरूले आयोगको आफ्नो काम कार्यवाहीको सन्दर्भमा चुनौतिहरूको सामना गर्नु परेको स्थिति रह्यो । यसका अतिरिक्त आयोग भित्रका आन्तरिक असहमतिको कुराहरू राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा छुटाछुल्ल हुँदा आयोगको ध्यान नचाहेर पनि त्यसतर्फ केन्द्रीत हुनुपर्ने अवस्था रह्यो । यसबाट आयोगको संस्थागत विकास तथा सुदृढीकरणमा कठिनाइ रहिरह्यो ।

आयोगका काम कार्यवाहीहरू योजनाबद्ध रूपमा गर्दा गर्दै पनि आकस्मिक नवीनतम परिस्थितिहरू तथा घटनाक्रमले मानवअधिकारका विषयहरूमा त्यसतर्फ पनि ध्यानदिनुपर्ने अनिवार्य अवस्थाहरू रहे । यी चुनौतिहरूका बावजूद पनि यस अवधिमा आयोगले प्राप्त गरेका कुल उजुरीहरूमध्ये करीव २८ प्रतिशत उजुरीहरू फछ्यौट हुनसके भने समाजका विभिन्न पेशागत संघसंगठन, वर्ग, समूह,

सम्प्रदाय, निकाय आदिसँगको सहकार्य, समन्वय, छलफल र परामर्शको माध्यमबाट उल्लेख्य रूपमा प्रवर्धनात्मक कार्यहरू पनि भए। आयोगमा रहेका बाँकी उजुरीहरू मध्ये अधिकांशको अनुसन्धान भइरहेको हुँदा निकट भविष्य मै तिनको फछ्यौट गर्नुपर्ने जिम्मेवारी पनि आयोग उपर रहेको छ।

८. निष्कर्ष तथा सुझाव

राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगले स्थापनाकालदेखि नै नेपाल सरकार र त्यससँग सम्बद्ध निकायहरूलाई मानवअधिकारका विविध विषयहरूमा सिफारिस गर्दै आए तापनि यस अवधिमा नेपाल सरकारले आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्नेतर्फ गम्भीरता देखाएको पाइँदैन। नेपालको सशस्त्र द्वन्द्वको अवधिमा आयोगले तत्कालीन विद्रोही पक्षलाई समेत मानवअधिकारको उल्लङ्घन र दुरुत्साहन रोक्न विभिन्न सुझावहरू दिएको थियो। त्यस्ता सुझावहरूको तत्कालीन समयमा पूर्णतः कार्यान्वयन भने हुन सकेको थिएन।

आयोगको स्थापनाकालको पहिलो वर्ष वि.सं. २०५७ सालमा विभिन्न उजुरीहरूउपर अनुसन्धान सम्पन्न गरी १२ वटा उजुरी फछ्यौट गरेको भए तापनि नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरेको पाइँदैन। नियमित रूपमा उजुरीहरूउपर अनुसन्धान गर्ने, घटनाको अनुगमन गर्ने कार्यहरू भएको पाइन्छ। अनुसन्धान गरिएका मानवअधिकार उल्लङ्घनका विषयहरूमा २०५८ सालदेखि नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरेको र विशेषगरी तत्कालीन समयमा देशमा द्वन्द्व चरम सीमामा पुगेको अवस्थामा आयोगका सिफारिसहरू मूलतः गैरन्यायिक हत्या, बेपत्ता, यातना, विस्थापित तथा गैरकानुनी थुनासँग सम्बन्धित थिए। विशेषगरी यी विषयहरूमा आयोगले प्रक्रियागत रूपमा अनुसन्धान गरी नेपाल सरकारलाई तत्कालीन कानूनको अधीनमा रही सिफारिस गरेको थियो। वि.सं. २०६३ असारदेखि करिब १५ महिनासम्म आयोग पदाधिकारीविहीन भएपछि सो अवधिमा नेपाल सरकारलाई आयोगबाट कुनै सिफारिस हुन सकेको थिएन भने आयोगका नियमित काम कारवाहीहरू र उजुरी तथा घटनाको नियमित अनुसन्धान, अनुगमन हुने कार्य भने रोकिएको थिएन। साथै सरकारलाई सुझाव पठाउने कार्यपनि निरन्तर भएको थियो।

आयोग संवैधानिक अङ्गको रूपमा परिणत भएपछिका दिनहरूमा पनि यसले गर्ने सिफारिसहरू निरन्तर रूपमा हुँदै रहे। खासगरी द्वन्द्वको समयमा आयोगले नागरिक तथा राजनीतिक अधिकारसम्बन्धी विषयहरूमा बढी केन्द्रित रहेको अवस्थामा भए पनि यो समयसम्म आउँदा आयोगले आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक अधिकारहरूमा समेत नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्‍यो। गत वर्ष जाजरकोटलगायतका जिल्लाहरूमा फैलिएको भाडा पखालाबाट ठूलो संख्यामा

मानिसहरूको मृत्यु भएको र हजारौं मानिसहरू विरामी गरेको विषयमा तथा कर्णालीमा गुणस्तरीय खाद्यान्न नपठाइएको विषयमा आयोगले नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरेको थियो । यीबाहेक कर्मैया पुनःस्थापनाको निम्ति, हलिया, राउटे, कमलरी, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, कैदी, बन्दी, बालबालिका तथा भूमिहीनहरूको अधिकारको सम्मान, संरक्षण र पुनःस्थापनाको निम्तिसमेत आयोगले यस अवधिमा पटकपटक सिफारिस तथा ध्यानाकर्षण गरेको थियो ।

आयोगले संक्रमणकालीन न्यायलाई सम्बोधन गर्नका निम्ति नेपाल सरकारलाई समयसमयमा सुभाब तथा सिफारिससमेत गरेको छ । सोबाहेक अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालत (रोम विधान) अनुमोदनको लागि समेत नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरेको अवस्था छ । आयोगले यस अवधिमा केही नीतिगत सिफारिससमेत गरेको छ । नेपाल सरकारको निकायमा काम गर्ने कर्मचारीहरूले नै बालबालिकालाई कामका लागि राख्ने गरेको पाइएकोले सो नगर्न/नगराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरेको थियो । नेकपा माओवादीका सैनिक शिविरहरूमा करिब ३,००० को संख्यामा बालसैन्य रहेकोमा निजहरूको पुनःस्थापना, पुनःएकीकरण, सामाजिक पुनर्मिलनलगायत शिक्षा, तालिम तथा रोजगारीको व्यवस्था गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरेको थियो ।

आयोगले गरेका यस्ता नीतिगत सिफारिसहरू केही हदसम्म कार्यान्वयन भएको पाइन्छ । तर नेपाल सरकारका तर्फबाट यस्ता सिफारिसमा भए गरेका काम कारवाहीको जानकारी भने आयोगलाई दिने गरेको पाइँदैन । यसबाट आयोगले गरेका नीतिगत सिफारिसहरूको कार्यान्वयनको तह कस्तो छ भनी यकिन गर्न गाह्रो छ । आयोगबाट यस्ता सिफारिसहरूको कार्यान्वयनको अनुगमन नियमित रूपमा भइरहेको छ ।

आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयनका निम्ति पहल गर्नुपर्ने दायित्व आयोगको आफ्नै भएको हुँदा आयोगले सो विषयमा नेपाल सरकार र तत्सम्बन्धी निकायहरूको लगातार ध्यानाकर्षण गराउँदै आएको छ । आयोगले यस अवधिमा नेपाल सरकारका उच्चपदस्थ पदाधिकारीहरू, सुरक्षा निकाय, व्यवस्थापिका संसद एवम् राष्ट्रपति कार्यालय समक्षसमेत सिफारिस कार्यान्वयनका निम्ति छलफल चलाएको थियो । यसैगरी तत्कालीन संयुक्त राष्ट्रसङ्घ मानवअधिकार उच्चायुक्त नवनिश्चयम पिल्लेलाईसमेत जानकारी गराएको थियो ।

आयोगको सिफारिस कार्यान्वयनका निम्ति विभिन्न मानवअधिकारवादी सङ्घसंस्थाहरूले बेलाबेलामा आवाज उठाइरहेका भए तापनि संगठित रूपमा यस विषयमा सरकारलाई दबाव सृजना गरेको भने पाइँदैन । कतिपय मुद्दाहरूमा सर्वोच्च अदालतले समेत आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयनका निम्ति सम्बोधन गरेको पाइन्छ ।

आयोगका सिफारिसहरू पूर्णतः कार्यान्वयन नहुँदा पीडित पक्षलाई देशको मानवअधिकार राष्ट्रिय संस्थाहरूप्रति नै निराशा जाग्ने स्थिति सृजना हुन्छ भने अर्कोतर्फ पीडकले उन्मुक्ति पाउँछ । यसरी पीडकले उन्मुक्ति पाउने क्रम बढ्दै जाँदा दण्डहीनता चरम उत्कर्षमा पुग्दछ । आयोग स्थापनापछिको नेपालको दश वर्षको यस अवधिलाई विश्लेषण गर्दा दण्डहीनता मौलाउनमा आयोगका सिफारिसहरूप्रति सरकारले ध्यान नपुऱ्याउनु नै प्रमुख कारक हो । आयोगले यस अवधिमा गैरराज्य पक्ष, विभिन्न राजनीतिक दलहरू तथा समूहहरू समेतलाई मानवअधिकारको सम्मान गर्न आग्रह गरेको पाइन्छ तर कार्यान्वयनको पक्ष भने त्यति सुखद देखिएको पाइँदैन ।

आयोगले संवैधानिक हैसियत प्राप्त गरेपछि आयोगको क्षेत्राधिकार बढेको छ र सोही सन्दर्भमा सिफारिसका क्षेत्रहरू पनि बढेका छन् । नेपाल सरकारले आयोगका सिफारिसहरूलाई कार्यान्वयनका सन्दर्भमा पूर्णतः आत्मसात् गरेको पाइँदैन । सरकारले आयोगका सिफारिस कार्यान्वयनको सन्दर्भमा ठोस कदम चाल्नु जरुरी छ । आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्न कुन कुराले बाधा पारेको हो भन्ने सम्बन्धमा आयोगलाई जानकारी दिनुपर्ने कानुनी दायित्वबाट सरकार विमुख हुन हुँदैन । कानुनी राज्यको परिकल्पना गरिएको राज्यका सबै निकायहरूले कानुनी प्रक्रियालाई ओभेलमा पार्नु हुँदैन । अझ, मानवअधिकार जस्तो संवेदनशील विषयमा गम्भीर ध्यान नपुऱ्याइँदा देशले मानवअधिकारप्रति गरेको अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धता कागजी सहमति मात्रै हो कि भन्नेमा शङ्का गर्नुपर्ने स्थिति सृजना हुन जान्छ ।

आयोगले २०६३ सालमा मानवअधिकारको ज्ञान, सीप र सचेतनाको अभावका कारणले गर्दा राज्यका विभिन्न निकायहरूबाट मानवअधिकार उल्लङ्घन हुन पुगेकाले सरकारद्वारा सम्बन्धित निकायहरूको लागि मानवअधिकार शिक्षा तथा तालिम दिने संयन्त्रको व्यवस्था गर्न र मानवअधिकार शिक्षालाई जनस्तरमा पुऱ्याउनसमेत सिफारिस गरेको थियो । आयोगका सिफारिसहरूलाई समयमै ध्यान पुऱ्याउन नसक्दा मानवअधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरू बढ्दै गएको प्रष्ट हुन्छ । जस्तोसुकै मानवअधिकार उल्लङ्घन गरे पनि कारवाही हुँदैन भन्ने निर्भयता पीडकहरूमा रहेको कारणले गर्दा पनि मानवअधिकार हनन्का घटनाहरू दिन प्रतिदिन वृद्धि हुँदै गएको पाइन्छ भने अर्कोतिर आयोगका सिफारिस कार्यान्वयन नहुँदा पीडित र तिनका परिवारहरूमा आयोगप्रतिको विश्वास र न्यायप्राप्तिप्रतिको आशा दिन प्रतिदिन मर्दै जाने हुन सक्छ । शान्ति सम्भौता पूरा भएको साढे तीन वर्ष बितिसक्दा पनि सङ्क्रमणकालीन न्यायलाई सम्बोधन गर्न सकिएको छैन । प्रस्तावित सत्यनिरूपण तथा मेलमिलाप आयोग र बेपत्ता छानबिन आयोगको गठनको लागि चर्चा चलेको लामो समय बितिसक्दा पनि ती आयोगहरू गठन हुन नसकेको स्थितिप्रति आयोगले पटकपटक चासो व्यक्त गरिसकेको छ तर राज्यले त्यसलाई अझै सम्बोधन गर्न सकेको छैन ।

गम्भीर प्रकृतिका मानवअधिकार उल्लङ्घनका दोषीलाई कारवाही नगर्दा कानून भनेको “निर्धालाई मात्र” लाग्ने विषय हो कि भन्ने अवस्था सृजना भएको छ । त्यसैगरी तत्कालीन विद्रोही पक्षले ज्यादती तथा मानवअधिकारको दुरुत्साहन गरेका घटनालगायत बलात्कार, हत्या आदिका सम्बन्धमा सरकारले छानबिन नै नगरी सयौं मुद्दाहरू फिर्ता लिएका कारण दण्डहीनताले भन्ने प्रश्न पएको छ । आयोगले तत्कालै यस विषयमा सरकारको ध्यानाकर्षण गरेको हो । कसैलाई पनि कारवाही नगरिँदा घटनाहरू भन्नु कहालीलाग्दा भए, शान्तिसम्झौता भएपछि पनि गौर घटनामा २७ जना मारिँदा राज्यस्तरबाट कुनै छानबिन भएन र दोषीहरूलाई कुनै कारवाही भएन । अपराधलाई राजनीतीकरण गरिँदा सर्वसाधारणको जीउधन साह्रै असुरक्षित भयो र त्यो हाल पनि कायम छ । यससम्बन्धमा पनि आयोगले नेपाल सरकारको पटकपटक ध्यानाकर्षण गराएको थियो तथापि यसको सुनुवाइ न सरकारले गऱ्यो, न त राजनीतिक दलहरूले नै त्यसलाई गम्भीरतापूर्वक वरण गरे ।

आयोगले नेपाल सरकारलाई समय समयमा मानवअधिकारका कतिपय सवालहरूमा नीतिगत सिफारिसहरू समेत गरेको छ तर सरकारले तिनलाई गम्भीरतापूर्वक नलिएका कारण कतिपय प्रवृत्ति दोहोरिने क्रम रोकिएको छैन । सभा जुलुसहरू हिंसात्मक हुने प्रवृत्ति र तिनमा बालबालिकाको प्रयोग हुने स्थिति अझै कायम छ । त्यसैगरी, आयोगले शिक्षा, स्वास्थ्य तथा खाद्यान्नको अधिकारका कतिपय विषयमा सरकारलाई ध्यानाकर्षण गराउँदै आएको पाइन्छ । हलिया, कमैया, भूमीहीन, अल्पसंख्यक, अपाङ्ग, बालबालिका, महिला कमलरीहरूको मानवअधिकारको संरक्षणका निम्ति विशेष कार्य गर्न सरकारलाई सिफारिस गरेको छ । सरकारका तर्फबाट केही कदमहरू चालिएको भए तापनि सरकारका ती प्रयासहरू अधिकारमुखी हुन सकेका छैनन् ।

समग्रमा सरकार स्वयंमूले आयोगका सिफारिसहरू क्रमिकरूपमा कार्यान्वयन गर्दै जाने हो भने अन्तर राष्ट्रिय जगतमा यस देशको शीर उँचो हुने र यहाँका मानिसहरूले पनि हाम्रो मुलुक मानवअधिकारप्रति सचेत छ भनी गर्व गर्न सक्ने विषय रहन्थ्यो । कुनै पनि देशको सरकारले आयोगका सिफारिसहरूको बेवास्ता गर्नु भनेको आफ्नो देशको राष्ट्रिय संस्थालाई कमजोर ठान्नु र बनाउनु पनि हो । अतः अब विलम्ब नगरी आयोगका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्न र मानवअधिकारको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्न सरकारले आफ्नो ध्यान केन्द्रित गर्नु आवश्यक भइसकेको छ । नागरिक समाज, पेशागत सङ्घ, संगठन, संचारकर्मीहरू, मानवअधिकारकर्मीहरू, लेखक, साहित्यकार, बुद्धिजीवी वर्गसमेतले यस कुरालाई गम्भीरतापूर्वक लिई निरन्तर पीडितको पक्षमा दवाव सिर्जना गर्नु जरुरी छ ।

५. अनुसूची - १

आयोगबाट भएका २०५७ सालदेखि २०६७ जेठ १३ सम्मका उजुरीउपरका सिफारिसहरू
आयोगबाट २०५८ सालमा भएका सिफारिसहरूको कार्यान्वयनको स्थिति

शैरब्याथिक हत्या

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
१	विजय चौधरी, घनश्याम ओली	नेपालगञ्ज कसगार	कारागार आखा नेपालगञ्ज बाँकेका कैदी बन्दीहरूले नियमित रूपमा पाउनुपर्ने सुविधाअन्तर्गत १५ सूत्रीय मागहरू राखी आन्दोलन गरिरहेका, बन्दीहरूलाई समस्या समाधान गर्नुतर्फ नलागी स्थिति नियन्त्रणमा लिने नाममा गोली प्रहार गर्दा हापुर गाविस विजोरी ढाडका घनश्याम ओली र पासाहार बर्दियाका विजय चौधरीको मृत्यु भएकोले आयोगबाट उक्त घटनाको आवश्यक छानबिन कारवाही तथा मृतक तथा घाइतेका परिवारलाई क्षतिपूर्तिमेत दिलाई पाउँदैन भनी सिभेट, इन्सेक तथा मानवअधिकार संरक्षण मन्चको संयुक्त रूपमा आयोग समक्ष उजुरी पत्र आएको	प्रमुख जिल्ला अधिकारी तथा प्रहरी निरीक्षक	मृतकहरूका हकवालालाई जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति दिने तथा तत्कालीन प्र.जि.अ. श्यामप्रसाद मैनालीबाट मृतक विजय चौधरीका हकवालालाई क्षतिपूर्ति रकमको कूल अड्कको ५% का दरले हुन आउने रु. ५,०००/- मृतक घनश्याम ओलीका हकवालालाई क्षतिपूर्तिको कूल अड्कको ५% का दरले हुन आउने रु. ५,०००/- प्र.उ. अरूणकुमार सिंहबाट मृतक विजय चौधरीका हकवालालाई क्षतिपूर्ति रकमको कूल अड्कको २.५% का दरले हुन आउने रु. २,५००/- र मृतक घनश्याम ओलीका हकवालालाई क्षतिपूर्ति रकमको कूल अड्कको २.५% का दरले हुन आउने रु. २,५००/- दरले उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकार गृह मन्त्रालय तथा मन्त्री परिषद सचिवालयमा पठाउने भनी मिति	च. नं. ११२६/०५८ मिति: २०५८/२/११ मा आयोगको ठहर कार्यान्वयनको लागि मन्त्रिपरिषद् सचिवालयमा पठाइएको	गृह मन्त्रालयको च. नं. ८७३ मिति २०५८/५/२१ मा मृतकद्वय विजय चौधरी तथा घनश्याम ओलीका परिवारलाई जनही रु. १,०७,५००/- प्रदान गर्ने श्री ५ को सरकार (मन्त्रिपरिषद्)बाट मिति २०५८/३/५ मा निर्णय भएको भन्ने जानकारी प्राप्त, मन्त्रिपरिषदको सचिवालयको प. सं. ३२३/०५८ मिति २०५८/६/२२ मा २०५७ माघ १ गते नेपालगञ्जस्थित कारागारमा भएको घटनाबारे आयोगको ठहरका सम्बन्धमा बाँके जिल्लाका तत्कालीन प्रहरी उपरीक्षकबाट आयोगले ठहर गरेकोमिति रकम भराउने भन्ने सम्बन्धमा सो रकमसमेत सरकारबाट नै	आंशिक

२	मृतक गौरी सापकोटा, घाइते सरस्वती प्याकुर्ला, घाइते रमा घिमिरे, घाइते ज्ञानेन्द्र घाइते खरल र सङ्गीता खनाल	चितवनको हरिकीर्तन चोक	मिति २०५७/८/२४ गते चितवन जिल्लाको भरतपुर नपास्थित वडा नं.-६ मा पर्ने हरिकीर्तन चोकमा प्रहरी र अखिल नेपाल महिला सङ्घ (क्रान्तिकारी) का विद्यार्थीनीमा भडप भई प्रहरीले गोली चलाउँदा एक जनाको मृत्यु र अन्य ४ जना घाइते भएको भन्ने घटनाको सम्बन्धमा आयोगले आफ्नै प्रयासमा छानविन र अनुसन्धान गरेको	प्रहरी	२०५८/२/२/३ को निर्णय मृतक गौरी सापकोटाको हकमा रु. १,००,०००/- र घाइते सरस्वती प्याकुर्लाको हकमा रु. १०,०००/-, घाइते रमा घिमिरेको हकमा रु. २५,०००/-, घाइते ज्ञानेन्द्र खरलको हकमा रु. २५,०००/-, घाइते सङ्गीता खनालको हकमा रु. ४०,०००/- - क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र श्री ५ को सरकार गृह मन्त्रालय तथा प्रहरी प्रधानकार्यालयलाई सचेत गराई आइन्दा राज्य संयन्त्रबाट संविधान र कानुनले नेपाली नागरिकलाई प्रदान गरेका अधिकारहरू उपभोग गर्ने यथोचित वातावरण मिलाउन निर्देशात्मक आदेश जारी हुने ठहर्छ भन्ने मिति २०५८/४/२३ को निर्णय	२०५८/२/२/३ को निर्णय	आयोगको च. नं. १४०-१४१-१४२ मिति २०५८/४/११ मा र पुनः च. नं. १४६९ मिति २०६०/२/७ मा गृह मन्त्रालय तथा प्रहरी प्रधानकार्यालय नक्सालमा पत्राचार गरिएको	बेहोस्ति गरी श्री ५ को सरकार मन्त्रपरिषदबाट मिति २०५८/३/११ मा निर्णय भएको भन्ने जानकारी प्राप्त	पूर्ण
३	मृतक खुसीलाल यादव घाइते	सप्तरी राजीवराज	मिति २०५७/९/१२ गते काठमाडौंमा भएको साम्प्रदायिक कुटीपट, अपमान र दुर्व्यवहारपूर्ण घटनाको	प्रहरी	प्र.जि.अ. बालकृष्ण प्रसाई तथा प्रहरी उपरीक्षक भरतबहादुर जि.सी.लाई निजहरूको सेवासम्बन्धी प्रचलित	२०५८/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र. का.वाट मुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने ब्यहारा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	गृह मन्त्रालयको च. नं. ४९३ मिति २०५८/११/१३ गतेमा प्र.जि.अ. बालकृष्ण प्रसाई तथा प्रहरी उपरीक्षक भरतबहादुर	पूर्ण	

रू. महेंद्र चौधरी, उमेशकुमार साह, बलराम यादव, दिवस खतिवडा	प्रतिकार स्वरूप पुस १६ गते सप्तरी जिल्लाको राजविराज नेता चोकमा आयोजित शान्तिपूर्ण जनसभामा प्रहरीले चलाएको गोलीबाट खुसीलाल यादवको मृत्यु भएको र मोहन चौधरी, उमेश साह तथा बलराम यादव घाइते भएकोले आवश्यक छानिविन गरीदिन आयोगमा उजुरी परेको		कानूनमौजिम सचेत गराउन सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउनुपर्ने तथा सम्बन्धित व्यक्तिलाई क्षतिपूर्ति दिइएको भन्ने श्री ५ को सरकारको गृह मन्त्रालयको च. नं. ४५१७ मिति २०५८/३/२५ को पत्रबाट जानकारी प्राप्त भएकोले सोसम्बन्धमा केही थप गरिरहनु परेन भन्ने मिति २०५८/४/२३ को निर्णय	प्रधानकार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि पत्राचार गरिएको	जि.सी.लाई सचेत गराइएको पत्र प्राप्त भएको र श्री ५ को सरकारबाट पहिले नै सोसम्बन्धमा क्षतिपूर्ति दिएको भन्ने मिसिलबाटै खुलेको
---	--	--	---	--	---

बपत्ता

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
४	ताराप्रसाद भुसाल	बुटवल	मिति २०५७/३/११ गते पुनरावेदन अदालत बुटवलले थुनाबाट मुक्त गर्ने आदेश दिएका नवलपरासी जिल्ला देउचुली गाविस वडा नं.- ८ बस्ने ताराप्रसाद भुसाललाई अदालत हाताभित्रबाट सादा पोसाकमा आएका प्रहरीहरूले विना पुर्वी न्यायाधीश, अदालतका कर्मचारी, कानून व्यवसायी तथा पत्रकारहरूबीचबाट जबर्जस्ती सिफ्तार गरेकोले आवश्यक कारवाही गरी पाउन र साँधान र कानूनद्वारा प्रदान गरिएका आधारभूत मानवअधिकारको संरक्षण गरी पाउन एसोसिएसनको बैठकको निर्णय प्रतिलिपि सलन राखी आयोग	प्रहरी	आउँदा दिनहरूमा आफूअन्तर्गतका निकायबाट यस प्रकारका मानवअधिकारको अपहेलना नहोस् भनी सचेत गराउने ठहरेछ भन्ने मिति २०५८/२/२/३ को निर्णय	आयोगको च. नं. ११२७ / ०५८ मिति ०५८/२/११ मा ठहर कार्यान्वयन गर्न गृह मन्त्रालयलाई पत्राचार गरिएको, च. नं. ४० संरक्षण १५६/०५८ मिति ०५८/४/१४ मा आयोगको ठहर कार्यान्वयनसम्बन्ध मा गृह मन्त्रालयलाई ३ महिना म्यादसहित सिफारिस गरिएको, च. नं. १११	मानवअधिकारको हान्नु हुन नपाओस् भनी प्रहरी कर्मचारीहरूलाई निर्देशन दिई आएको र आउँदा दिनहरूमा पनि यसको संवेदनशीलताप्रति प्रतिबद्ध रही अक्र. सतर्कता अपनाई कानूनसम्मत ढङ्गले कारवाही गर्न मातहत सबैलाई निर्देशन दिएको भन्ने प्र.प्र.का.को पत्रलाई उद्धृत गर्दै गृह मन्त्रालयबाट मिति २०५८/६/२३ र मिति २०६०/२/२० को पत्र प्राप्त भएको भनी मन्त्रिपरिषद्को सिचिवालयबाट जानकारी प्राप्त /	पूर्ण

५	खड्ग बहादुर देवकोटा	सिन्धुली	समक्ष नेपाल बार एसोसिएसन पुनर्बन्धन अदालत बुटवल इकाईले उजुरी दर्ता गराएको	सादा पोसाकका प्रहरीहरू	वेमनासिव जवाफ दिई आयोगको कार्यमा असहयोग गर्ने तथा मानवअधिकार जस्तो विषयमा संवेदनशील नहुने श्री ५ को सरकार गृह मन्त्रालय सूचना तथा समन्वय शाखाका तत्कालीन प्रमुख तथा प्रहरी प्रधानकार्यालय कार्य विभागका तत्कालीन प्रमुखलाई असहयोग गरेवापत मानवअधिकार आयोग ऐन, २०५३ को दफा ११ (५) बमोजिम कारवाहीका लागि लेखी पठाउने भन्ने मिति २०५८/४/२३/३ को निर्णय	संरक्षण ६४ मिति ०५८/६/३, च. नं. १५४ संरक्षण ४९४/०५८ मिति ०५८/१०/१५ मा ताकेता गरिएको	गृह मन्त्रालयको च. नं. २५२८ मिति २०५८/११/१७ मा मानवअधिकार आयोग ऐन, २०५३ को दफा ११ (५) बमोजिम कारवाहीका लागि प्राप्त आयोगको ठहरका सम्बन्धमा यस मन्त्रालयको सूचना समन्वय शाखाका तत्कालीन प्रमुख र कर्मचारी तथा प्र.प्र.का. कार्य विभागका तत्कालीन प्रमुखका उल्लिखित कारणहरूले गर्दा कुनै अवनियत लापरवाही र राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगप्रति असंवेदनशील भएको नदेखाएकोले ती राष्ट्रसेवकलाई मानवअधिकार आयोगको ठहरबमोजिम कारवाही गर्न उचित नहुने व्यहोरा सोही ऐनको दफा १३ (४) को प्रयोजनार्थ तहाँ लेखी पठाउने श्री ५ को सरकार मन्त्रीस्तरबाट मिति ०५८/११/१३ मा निर्णय भएको भन्ने जानकारी प्राप्त तथा सोउपर आयोगबाट पुनर्विचार गर्दा सोही विषयमा सर्वोच्च	नभएको
---	---------------------	----------	---	------------------------	---	---	--	-------

आयोगबाट २०४९ सालमा भएका सिफारिसहरूको कार्यान्वयनको स्थिति

									अदालतमा समेत परेको बन्दी प्रायश्रीकरणको रिटमा रिट निवेदकले मिति २०५७/१२/१७ मा नै तोख गुजारी बसेको भनी मिति २०५८/१/२८ मा रिट निवेदन खोज भइसकेको देखिएकोले उक्त रिटसम्बन्धी कारवाहीको काराजपत्र मिति २०६०/७/२५ मा आयोगमा प्राप्त हुन आएको हुँदा अब यस विषयमा कुनै कारवाही गर्न परेन
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

विस्थापित

क्र.सं.	पीडितको नाम र श्रेणी	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
६	सुपारी मिजार	ललितपुर	ललितपुर जिल्ला ललितपुर उपमहानगरपालिका वडा नं.- १४ मा विगत करिब २० वर्षदेखि बसोवास गरी आएको मेरो आफ्नो कुनै श्री सम्पत्ति नभएकोले सार्वजनिक स्थानमा टहरो बनाई बसी आएकोमा अचानक नगरपालिका तथा प्रहरीले म बसेको स्थानबाट मलाई जबजस्ती उठाएको र मेरो बसोवास गर्ने अन्य कुनै वैकल्पिक व्यवस्थामेत नभएको र घरबासको अभावमा मसँग आश्रित मेरी छोरीले	उपमहानगरपालिका तथा प्रहरी	निज सुपारी मिजारको हकमा निजको आर्थिक, सामाजिक स्थिति तथा निजको छोरीको शिक्षा, स्वास्थ्य आदि कुरालाई मध्यनजर गर्दै निजको सम्मानपूर्ण जीवनयापन गर्ने अवस्थाको सुनिश्चितता दिन स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ को दफा ९३ तथा ९६ बमोजिम अविलम्ब उपयुक्त बसोबासको व्यवस्था मिलाइदिन आवश्यक कारवाही गर्नका लागि ललितपुर उपमहानगरपालिकालाई लेखी पठाउने मिति २०५९/२/२१/३ को निर्णय	च. नं. १०४९ /०४९/६० मिति २०५९/११/०६ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनसम्बन्धमा ललितपुर उपमहानगर पत्र पठाइएको, आयोगको च. नं. १४६५ मिति २०६०/२/७ मा मन्त्रपरिषद् सांचावालयमा पत्र पठाइएको,	ल.पु. उपमहानगर प. सं. ७३०५ मिति २०६०/२/२७ मा ऐनको दफा १६१ (४) मा कसैलाई सार्वजनिक जग्गा भिन्दी भवन निर्माण गरेकोमा वा गरेको ठहरमा प्रमुखले सो भवन वा त्यसको कुनै भाग भत्काउने आदेश दिन सक्ने कानुनी व्यवस्था भएकोमा ल.पु. उपमहानगर पत्र नं.- १४ लोहाचोकमा सार्वजनिक स्थानमा बनाएको टहरो प्रमुखको आदेशानुसार भत्काउने काम भएको हो । सो	नभएको

उजुरीउपर आयोगका सिफारिसहरू

			<p>शिक्षा आर्जन गर्न पाउने हकमा समेत बाधा उत्पन्न भएकोले मेरो मानवअधिकारको संरक्षण गरी पाऊँ भन्ने मिति २०४७/८/२ को निवेदिका सुपारी मिजारको निवेदन उजुरी</p>		<p>च. नं. १६४१ /०६० मिति २०६०/३/११ मा आयोगको मिति २०६०/३/१० मा भएको निर्णय कार्यान्वयनका लागि पुनः ललितपुर उमानपमा पत्र पठाइएको,</p> <p>च. नं. संरक्षण २१७८ मिति २०६०/६/२१ मा पुनः ल.पु. उमानपामा ताकेता गरिएको,</p> <p>च. नं. संरक्षण ४३०४ मिति २०६१/०२/०८ मा पुनः तिस्रो पटक ताकेता गरिएको</p>	<p>वर्षको निज सुपारी मिजारको मानवअधिकार हनन नभएको हुँदा निजले घरबासको व्यवस्था गर्नु भन्ने रक्षिय मानवअधिकार आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्नसक्छमा यस उ.म. नपाको नाउँमा नगर क्षेत्रमित्र कैं जग्गा रहे भएको नदेखिएको र सम्पूर्ण पत्ती जग्गा श्री ५ को सारकारको नाउँमा रहेको पत्ती जग्गा बितरण गर्न पाउने अधिकार ऐनले यस उ.म.नपालाई नदिएको हुँदा यदि असहाय व्यक्तिहरूको उचित बसोबास गर्नको लागि श्री ५ को सरकारले निर्णय गरी जग्गा छुट्याएको खण्डमा मात्र उक्त निर्णय कार्यान्वयन गर्न सकिने बहोरा निर्देशानुसार असुरक्ष गर्दछु भन्ने जानकारीलितिको बोधार्थ पत्र प्राप्त</p>	
--	--	--	---	--	--	--	--

अमसन्बन्धी अधिकार

क्र.सं.	पडिलाको नाम र श्र	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त व्याहारा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
७	प्रतापमान श्रेष्ठ		वन तथा भूसंरक्षण मन्त्रालय अन्तर्गत पुनर्वाहाली भएको समयको तलब भत्ता समानताको आधारमा उपलब्ध गराई पाउँ भनी घ १-६३३ बालाजु वाइपाम, काठमाडौं-५ का प्रतापमान श्रेष्ठले मिति २०५७/५/७ मा आयोग समक्ष दिएको उजुरी निवेदन	वन तथा भूसंरक्षण मन्त्रालय काठमाडौं	तत्कालीन निजामाभती सेवा नियमावलीको नियम १० (क) को व्याख्या दुई फरकफरक मान्यता स्थापित गरी निवेदकलाई भेदभाव गरेको सो भेदभावबाट निजको समानतासम्बन्धी मानवअधिकार उल्लङ्घन भएकोले निज निवेदकलाई अरू व्यक्तिहरूसह समान व्यवहार गरी अवकासित मितिदेखि पुनर्वाहाली भएको मिति सम्मको अतिरिक्त तलब भत्ता दिने व्यवस्था गर्न श्री ५ को सरकार मन्त्रपरिषद्को सचिवालयमा लेखी पठाउने मिति २०५९/२/२१/३ को निर्णय	च. नं. १६२९ /०६० मिति २०६०/३/११, च. नं. १७५५ मिति २०६०/४/२१ तथा च. नं. १०४८ /०५९/६० मिति २०५९/११/६ गरी विभिन्न मितिमा मन्त्रपरिषद् सचिवालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको, च. नं. १४६८ मिति २०६०/२/७ मा वन तथा भूसंरक्षण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयनसम्बन्ध मा तोकैता गरिएको, च. नं. २५५४ मिति ०६० /८/११ मा आयोगको निर्णयसम्बन्धमा	निवेदक प्रतापमान श्रेष्ठ सेवामा पुनर्वाहाली भई नि. से. ऐन, २०४९ प्रारम्भ हुनुपूर्व नै सेवाबाट अवकाश लिइसकेको र निजको हकमा तत्काल प्रचलित कानूनको प्रावधान लागू हुने हुँदा नि. से. ऐन, २०४९ को दफा ७३ को प्रावधानवमोजिम निजले अवकासित अतिरिक्त तलब भत्ता पाउन सक्ने नदेखिएकोले तहाँ आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न सकिने अवस्था नभएको बेहोरा मिति २०६०/५/८ को निर्णयानुसार अनुरोध गर्दछु भन्ने व्यहोराको मन्त्रपरिषद् सचिवालयको मिति २०६०/५/९ को पत्र प्राप्त / सोसम्बन्धमा यस मन्त्रालयको सचिवस्तरीको मिति ०६० /३/२६ को निर्णयानुसार अवकासित अतिरिक्त तलब भत्ता सुविधा पाउने विश्ववाबु तिवारी र दिवाकरदत्त पाण्डेयबाट ती सुविधा फिर्ता गततर्फ कार्याही	नभएको

									चलाएमा उपर्युक्त तीनै जनाबीच समानता कायम हुन सक्ने भनी मन्त्रपरिषद् सचिवालयमा २०६०/३/२६ मा लेखी पठाएको भन्ने वन तथा भूसंरक्षण मन्त्रालयको च. नं. ४३५ मिति २०६२/५/७ को पत्र प्राप्त
								पुनः प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयलाई निर्णय कार्यान्वयनको लागि पत्राचार गरिएको साथै च. नं. ०५७ संरक्षण ४२९६ मिति २०६१/२/७, च. नं. ०५७ संरक्षण ४९ मिति २०६२/४/१० मा ताकेता गरिएको	

आयोगबाट २०६० सालमा भएका सिफारिसहरूको कार्यान्वयनको स्थिति

भैरव्याधिक हत्या

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त व्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
८	दोरम्बा घटना	दोरम्बा, रामेछाप	मिति २०६०/४/३२ गते रामेछाप जिल्लाको दोरम्बा भन्ने ठाउँमा सैनिक व्यक्तिद्वारा २१ जना व्यक्तिहरूलाई सैनिक हिरासतमा लिई हत्या गरेको भन्ने सम्बन्धमा आयोगबाट आफ्नै सक्रियतामा मिति २०६०/५/१० गते घटनास्थल गई अनुसन्धान तथा छानबिन गरिएको	सैनिक	उक्त घटनाको स्वतन्त्र र विस्तृत अनुसन्धान गरी दोषीलाई आवश्यक कारवाही तथा पीडित परिवारलाई उचित राहतको साथै यस्ता घटनाहरू पुनः दोहोरिन नदिन आवश्यक सतर्कता अपनाउन सरकारले सुरक्षा निकायलाई सचेत गराउन मिति २०६०/५/२५ मा सिफारिस गरिएको	आयोगको च. नं. १९९५ मिति २०६०/५/२५ मा प्रधानमन्त्रीको कार्यालयमा पठाइएको, प्रधानमन्त्रीको कार्यालयमा २०६०/५/२५ र पुनः २०६१/५/१६ मा ताकेता गरिएको,	दोषी अफसरलाई सेवाबाट बर्खास्त गरिएको, दुई वर्ष जेलमा पठाइएको साथै उक्त घटनामा संलग्न प्रहरीलाई आवश्यक कारवाही गर्ने सम्बन्धित निकायमा पत्राचारसमेत गरिएको भन्ने शाही नेपाली सेनाबाट जानकारी प्राप्त	आंशिक

१	<p>शारदा उमाविका ४ जना मृतक विद्यार्थीहरू यदुनाथ जोशी, मीना वि. क, सश्रीलाकुमा री जोशी, हरिणा कुमारी भण्डारी तथा ५ जना छाईते विद्यार्थीहरू विष्णुप्रसाद शर्मा, टेकबहादुर वि. क.,</p>	<p>मुडभरा गाविस- १, डोटी</p>	<p>मुडभरा गाविस- १ स्थित शारदा उच्चमाविमा मिति २०६०/६/२६ गते सुरक्षाकर्मी भिडन्त भएको भनिएको घटनाको सम्बन्धमा उत्त. स्कूलमा केही विद्यार्थी तथा केही माओवादीहरू समेतको मृत्यु भएको भन्ने सम्बन्धमा आयोगको ध्यानाकर्षण भई कारवाही अगाडि बढाइएको</p>	<p>सुरक्षाकर्मी तथा माओवादी</p>	<p>उक्त घटनाका वास्तविक दोषी पत्ता लगाई कानुनबमोजिम दोषीउपर कारवाही हुन र घाईते तथा मृत्यु भएका बालबालिकाहरूको परिवारलाई उचित अतिरिक्तसेत अविलम्ब उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकार समक्ष लेखी पठाउन साथै भविष्यमा यस्ता घटना दोहोरिन नदिन सुरक्षा फौजको कुनै पनि कारवाही विद्यमान कानुनबमोजिम हुनुपर्ने र कानुनबमोजिमबाहेक कसैको पनि संविधानद्वारा प्रत्याभूत गरिएको मौलिक हक हनन गर्न नहुने विषयमा सतर्कता अपनाउन सम्बन्धित निकायहरूलाई स्पष्ट निर्देशन दिनुपर्ने श्री ५ को सरकारलाई</p>	<p>सुरक्षाकर्मी तथा माओवादी</p>	<p>उक्त घटनाका वास्तविक दोषी पत्ता लगाई कानुनबमोजिम दोषीउपर कारवाही हुन र घाईते तथा मृत्यु भएका बालबालिकाहरूको परिवारलाई उचित अतिरिक्तसेत अविलम्ब उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकार समक्ष लेखी पठाउन साथै भविष्यमा यस्ता घटना दोहोरिन नदिन सुरक्षा फौजको कुनै पनि कारवाही विद्यमान कानुनबमोजिम हुनुपर्ने र कानुनबमोजिमबाहेक कसैको पनि संविधानद्वारा प्रत्याभूत गरिएको मौलिक हक हनन गर्न नहुने विषयमा सतर्कता अपनाउन सम्बन्धित निकायहरूलाई स्पष्ट निर्देशन दिनुपर्ने श्री ५ को सरकारलाई</p>	<p>च. नं. २७९० संरक्षण ३६ मिति २०६२/४/७ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयमा पत्राचार गरिएको, च. नं. १५६३ मिति २०६६/३/२४ मा प्र.म.क.का.लाई आयोगको सिफारिस कार्यान्वयन गर्नसम्बन्धमा पत्राचार गरिएको</p>	<p>च. नं. २५०६ मिति २०६०/८/४ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको, च. नं. १२२५ (क) संरक्षण १७३६ मिति २०६१/११/२७ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयलाई ताकेता /</p>	<p>रक्षा मन्त्रालयको प. सं. कानुन ०६० /६१/४३० मिति २०६२/१/१७ मा सुरक्षाफौजको काम कारवाहीमा भए गरेका घटनाहरूको सम्बन्धमा सैनिक ब्यक्तिले मानवअधिकार र मानवीय कानुनको पालना भए नभएको विषयमा सैनिक अदालत गठन गरी भएको नतिजाको विवरण पठाइएको भनिएकोमा "छानविन टोलीको रायबमोजिम सुरक्षाकर्मीद्वारा विद्यार्थी तथा शिक्षकहरूलाई सुरक्षित स्थानमा राखी सुरक्षा अपनाउँदा अपनाउँदै आतङ्ककारीविरुद्ध कारवाही गर्दा ४ जना विद्यार्थीको मृत्यु भएको ब्रेबिंदा निजहरूका</p>	<p>आंशिक</p>
---	--	------------------------------	--	---------------------------------	---	---------------------------------	---	---	--	--	--------------

धर्मकुमारी भुट्याल, रामबहादुर बोहोरा, डम्बरी वि. क.	काठमाडौं	मिति २०६०/७/२० गते विद्यार्थी बोकेको शाही नेपाली सेनाको वा. १. ग. ११७२ नं.को गाडी र राजीव श्रेष्ठले चलाएको वा. १ ज. ३९४९ नं.को गाडी वनस्थली दुइगोचोक आसपासमा ठोक्कई दुईटना भएको विषयलाई लिएर सेनाको गाडीमा रहेका सैनिक जवानले चालक राजीव श्रेष्ठलाई गोली हानी हत्या गरेको भन्ने विषयमा विभिन्न पत्रिकामा प्रकाशित समाचारप्रति आयोगको ध्यानाकर्षण भई आफ्नै सक्रियतामा कारवाही अगाडि बढाइएको	शाही नेपाली सेनाका जवान	सैरसैनिक व्यक्तिको हत्या गरेको विषय सैनिक अदालतको कार्यक्षेत्रभित्र नपरी सामान्य अदालतको अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने प्रष्ट भएकोले उक्त हत्या गर्ने व्यक्तिलाई उचित कारुणी प्रक्रिया अवलम्बन गरी कारवाही गर्न श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६०/८/९ को निर्णय	संरक्षण २५६८ मिति २०६२/०२/३१ मा पुनः प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयलाई ताकेता /	परिवारलाई क्षतिपूर्ति विलाउनेतर्फ पहल गरिएको" भन्ने व्यहोराको जानकारी पत्र प्राप्त / प्र.म.म.का.को.च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही १,००,००० क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकासार्ण फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त /	आंशिक
१० राजीव श्रेष्ठ	काठमाडौं	मिति २०६०/७/२० गते विद्यार्थी बोकेको शाही नेपाली सेनाको वा. १. ग. ११७२ नं.को गाडी र राजीव श्रेष्ठले चलाएको वा. १ ज. ३९४९ नं.को गाडी वनस्थली दुइगोचोक आसपासमा ठोक्कई दुईटना भएको विषयलाई लिएर सेनाको गाडीमा रहेका सैनिक जवानले चालक राजीव श्रेष्ठलाई गोली हानी हत्या गरेको भन्ने विषयमा विभिन्न पत्रिकामा प्रकाशित समाचारप्रति आयोगको ध्यानाकर्षण भई आफ्नै सक्रियतामा कारवाही अगाडि बढाइएको	शाही नेपाली सेनाका जवान	सैरसैनिक व्यक्तिको हत्या गरेको विषय सैनिक अदालतको कार्यक्षेत्रभित्र नपरी सामान्य अदालतको अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने प्रष्ट भएकोले उक्त हत्या गर्ने व्यक्तिलाई उचित कारुणी प्रक्रिया अवलम्बन गरी कारवाही गर्न श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६०/८/९ को निर्णय	आयोगको च. नं. २५४४ मिति २०६०/८/११ गते प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयमा पत्राचार / आयोगको च. नं. १०९२ संरक्षण २८६७ मिति २०६०/९/१५ मा गृह मन्त्रालयसँग पत्राचार	मिति २०६०/७/२० गते काठमाडौंको बालाजु दुइगोरामा सैनिक स्कूल बस्नाई एकवासि भाडाको ट्याक्सीले ठक्कर दिँदा सैनिक ब्यक्ति सिपाही दिलबहादुर विष्टले चलाएको गोलीबाट ट्याक्सी ड्राइभर राजीव श्रेष्ठको मृत्यु भएको सम्बन्धमा छात्रविन टोलीबाट लिएको रायबमोसिम ट्याक्सीमा रहेको व्यक्ति भान खोजेको हुँदा ड्राइभर राजीव श्रेष्ठको मृत्यु हुँदा निजको परिवारलाई रु. ९,००,०००/- क्षतिपूर्ति विलाउनेतर्फ कारवाही चलाएको र गोली चलाउने सैनिकलाई आवश्यक भन्दा बढी शक्ति प्रयोग गरेको	आंशिक

१३	हेमनारायण यादव	सिराहा	सिराहा जिल्ला क्षेत्र नं. ४ नेकपा एमालेका निवर्तमान सासद तथा नेकपा एमाले जिल्ला कमिटीका सदस्य हेमनारायण यादवलाई मिति ०६०/१०/१९ गते माथोबादीले अपहरण गरी मिति २०६०/१०/२० गते रहस्यमय ढङ्गले हत्या गरिएको घटनाको निष्पक्ष छानबिनका लागि मिति २०६०/१०/२२ मा आयोगमा निवेदन दर्ता	सुरक्षाकर्मी	निचको हत्यासम्बन्धमा विस्तृत अनुसन्धान गरी वास्तविक अपराधी पत्ता लगाई कानुनबमोजिम आवश्यक कारवाही गर्न श्री ५ को सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६०/११/८ गतेको निर्णय	२०६०/५/२५ को निर्णय	कार्यालयमा पठाइएको / प्रधानमन्त्रीको कार्यालयमा आयोगको मिति २०६०/५/२५ र पुनः ताकेता च. नं. ३३६ मिति २०६१/५/१६ मा गरिएको	२०६०/६/३० मा आ.स. पाउने गरी निर्णय भैसकेको / नं. १ ख. ७६९ को गाडीको अतिसम्बन्धमा अतिप्रस्त गाडीको अतिको मृत्याङ्कनको लागि खिलामा लेखी पठाइएको भन्ने जानकारी पत्र प्राप्त, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जतही रु. १,००,०००/- अतिपूर्तिसम्बन्धी वि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुक्का पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न माएको पत्र प्राप्त	आंशिक
					अयोगको च. नं. ३४७७ मिति २०६०/११/११ मा प्रधानमन्त्री तथा सचिवालयमा कार्यालयमा आवश्यक कारवाही अगाडि बढाउन सिफारिस गरिएको, च. नं. ३८१५ मिति २०६०/१२/१९ मा प्र.म.म.का.लाई उच्चस्तरीय अनुसन्धान टोली गठन गरी अनुसन्धान गर्न सिफारिस गरिएको	कार्यालयमा पठाइएको / प्रधानमन्त्रीको कार्यालयमा आयोगको मिति २०६०/५/२५ र पुनः ताकेता च. नं. ३३६ मिति २०६१/५/१६ मा गरिएको	२०६०/६/३० मा आ.स. पाउने गरी निर्णय भैसकेको / नं. १ ख. ७६९ को गाडीको अतिसम्बन्धमा अतिप्रस्त गाडीको अतिको मृत्याङ्कनको लागि खिलामा लेखी पठाइएको भन्ने जानकारी पत्र प्राप्त, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जतही रु. १,००,०००/- अतिपूर्तिसम्बन्धी वि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुक्का पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न माएको पत्र प्राप्त	आंशिक	

महिलाविरुद्धको हिंसा

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्र मिति	कर्यान्वयको स्थिति	कैफियत
१४	रामपरी देवी	पतनका, धनुषा	जिल्ला धनुषा पतनका गाविस वडा नं.- ३ बस्ने ४५ की रामपरी देवीलाई बोक्सीको आरोपमा स्थानीय दुःखमोचन साह, रामझश्वर साह, रघुनी साह, शंकर साह र सन्तोष साहलगायतका व्यक्तिहरूले अमानवीय व्यवहार तथा कुटपिट गरी पटकपटक यातना दिएको कारण टाउकोमा चोटपटक लागेको तथा बेहोस भएको भन्ने मिति २०५८ फागुन ९ गतेको विभिन्न पत्रपत्रिकामा प्रकाशित समाचारबाट आयोगको ध्यानकर्षण भई आयोगको आफ्नै सक्रियतामा कारवाही अगाडि बढाइएको	स्थानीय व्यक्तिहरू	निजलाई रु. ३०,०००/- क्षतिपूर्ति स्वरूप उपलब्ध गराइदिने सम्बन्धमा मन्त्रपरिषद्को सिचिवालयमार्फत् श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६०/१/२३ को निर्णय	च. नं. १५९९ मिति २०६०/३/४ मा मन्त्रपरिषद् सिचिवालयमा निर्णय कार्यान्वयनका लागि पत्राचार गरिएको संरक्षण २१८३ मिति २०६०/६/२१ मा पुनः प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयमा ताकेता, च. नं. १८३ (ए) संरक्षण २८८१ मिति ०६२ /०३/२१ मा जि.प्र.का. धनुषासँग पीडितहरूले क्षतिपूर्ति रकम पाए/नपाएको सम्बन्धमा	गृह मन्त्रालय आर्थिक प्रशासन शाखाको मिति २०६०/८/१७ को पत्रानुसार पीडितलाई उपलब्ध गराउन जिल्ला प्रशासन कार्यालय धनुषामा रु. ३०,०००/- को ड्राफ्ट पठाइएको भन्ने जानकारी पत्र प्राप्त	पूर्ण

१५	प्रकाश राय र सजानदेवी राय	सर्लाही	मिति २०५५/९/४ गते विहीवार ४ बजे स्थानीय व्यक्तिहरू विन्देश्वर राय, शम्भु राय, कर्मोदिया देवी, जयनारायण राय, दशरथ राय, संविता देवी, परशुराम राय, गणेश राय, मलहृदेवीसमेतले सजानदेवी रायलाई बोक्सीको आरोपमा ज्वजन्ती मलमुत्र खुवाएको हुँदा सोउपर कारवाही गराइपाउँ भनी मिति २०५५/९/५ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय सर्लाही मलङ्गरामा निवेदन दिएको तर निजहरूउपर कुनै कारवाही नभएको साथै अभियुक्तहरूले जीउज्यान, धन सम्पत्ति र घर परिवारलाई नष्ट गरिदिनेजस्ता धम्कीहरू, गाली बेइज्जती गर्ने गरेकोले अभियुक्तहरूउपर अविलम्ब कारवाही गरी जीउ ज्यान, धन सम्पत्ति र मानसमानको सुरक्षा गरी पाउने आयोगमा निवेदन दर्ता	स्थानीय व्यक्तिहरू	निजलाई रु. ३०,०००/- क्षतिपूर्ति स्वरूप उपलब्ध गराइदिने सम्बन्धमा मन्त्रिपरिषद् सिचिचालयमार्फत श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६०/१/२३ को निर्णय	जानकारीका लागि पत्राचार च. नं. १५९९ मिति २०६०/३/४ मा मन्त्रिपरिषद् सिचिचालयमा निर्णय कार्यान्वयनका लागि पठाइएको, संरक्षण २१५० मिति २०६०/६/२१ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा ताकेता	गृह मन्त्रालय आर्थिक प्रशासन शाखाको च. नं. ५०५ मिति २०६०/८/१७ को पत्रानुसार फीडिललाई क्षतिपूर्तिवापत रु. ३०,०००/- को ड्राफ्ट उपलब्ध गराउने जिल्ला प्रशासन कार्यालय सर्लाहीमा पठाइएको भन्ने जानकारी पत्र प्राप्त	पूर्ण
१६	देवमाया अधिकारी	काभ्रे, पाँचखाल	काभ्रे जिल्ला पाँचखाल गाविस ३ बस्ने देवमाया अधिकारीलाई बागवजारस्थित भक्तपुर बसपार्क अगाडि रेड क्रस भवनसँगै रहेको ७०० शक्ति शान्ति नेपालको अनिल तिवारी नाम बताउने कथित धामीले काम्ने राग निको पार्ने	अनिल तिवारी नामक धामी	निजलाई रु. ३०,०००/- क्षतिपूर्ति स्वरूप उपलब्ध गराइदिने सम्बन्धमा मन्त्रिपरिषद् सिचिचालयमार्फत श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६०/१/२३ को निर्णय	च. नं. १५९९ मिति २०६०/३/४ मा मन्त्रिपरिषद् सिचिचालयमा निर्णय कार्यान्वयनका लागि पठाइएको,	गृह मन्त्रालय आर्थिक प्रशासन शाखाको च. नं. ५०५ मिति २०६०/८/१७ मा जि.प्र.का. काभ्रेमा क्षतिपूर्तिवापतको रु. ३०,०००/- को ड्राफ्ट सम्बन्धितलाई बुझाइदिने पठाइएको भन्ने जानकारी पत्र प्राप्त	पूर्ण

१७	मरनीदेवी साह	महोत्तरी	वहानामा पटकपटक बोक्सी बनाउने प्रयत्न गरेको साथै मिति २०५९/९/१३ गते निजले आफ्ना १५/२० जना समर्थकसहितको टोली बनेपा १० स्थित उग्रेश्वरको मशानघाटमा त्याई चरम मानिसक र शारीरिक यातना दिएको र निजलाई जस्तै अन्य महिलाहरूलाई विभिन्न ठाउँमा बोक्सी बकाउने नाममा यातना दिएको हुँदा निजहरूलाई पक्राउ गरी कारवाही गरी निज अधिकारीको मानवअधिकारको रक्षा गरी पाउँ भनी आयोगमा निवेदन दर्ता	स्थानीय व्यक्तिहरू	निजलाई रु. ३०,०००/- अतिरिक्त स्वरूप उपलब्ध गराइदिने सम्बन्धमा मन्त्रपरिषद् सचिवालयमार्फत श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६०/१/२३ को निर्णय	च. नं. १५९९ मिति २०६०/३/४ मा मन्त्रपरिषद् सचिवालयमा निर्णय कार्यान्वयनका लागि पठाइएको, संरक्षण २१८७ मिति २०६०/६/२१ मा प्रधानमन्त्री मन्त्रपरिषद्को कार्यालयमा ताकेता	च. नं. १५९९ मिति २०६०/३/४ मा मन्त्रपरिषद् सचिवालयमा निर्णय कार्यान्वयनका लागि पठाइएको, संरक्षण २१८७ मिति २०६०/६/२१ मा प्रधानमन्त्री मन्त्रपरिषद्को कार्यालयमा ताकेता	संरक्षण २१८१ मिति २०६०/६/२१ मा प्रधानमन्त्री मन्त्रपरिषद्को कार्यालयमा ताकेता	गृह मन्त्रालय आर्थिक प्रशासन शाखाको च. नं. ५०१ मिति २०६०/८/१७ को पत्रानुसार पीडितलाई उपलब्ध गराउन जिल्ला प्रशासन कार्यालय महोत्तरीमा रु. ३०,०००/- को ड्राफ्ट पठाइएको भन्ने जानकारी पत्र प्राप्त	पूर्ण
----	--------------	----------	--	--------------------	--	--	--	---	---	-------

१८	जगन्नाथ महरा र निजकी श्रीमती	बारा	जिल्ला बारा भतौडा गाविसका जगन्नाथ महरा र निजकी पत्नीमाथि सोही गाविसका अर्थक्ष सुलेमान मिश्रा र सोही गाविस वडा नं.-६-६ र ७ का वडा अध्यक्ष क्रमशः ताराचन र नारोन्द्र मिश्रसहित बैराठपुर, बेलहिया, प्रस्टोका, गङ्गापुर एवम् वैजनाथपुरका मानिसहरूको समूहले निजहरूलाई बोक्सा/बोक्सीको आरोपमा दिसा खुवाई कटपिट गर्नेजस्ता अमानवीय व्यवहार र निर्भय यातना दिएको भनी मिति २०५८/११/१७ को विभिन्न पत्रिकामा प्रकाशित समाचारप्रति आयोगको ध्यानाकर्षण भई आयोगको आफ्नै सक्रियतामा कारवाही अगाडि बढाइएको	स्थानीय व्यक्तिहरू	निजहरूलाई रु. ३०,०००/- क्षतिपूर्ति स्वरूप उपलब्ध गराइदिने सम्बन्धमा मन्त्रपरिषद् श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६०/१/२३ को निर्णय	च. नं. १५९९ मिति २०६०/३/४ मा मन्त्रपरिषद् सचिवालयमा निर्णय कार्यान्वयनका लागि पठाइएको, संरक्षण २१९० मिति २०६०/६/२१ मा पुनः प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयमा ताकेता	गृह मन्त्रालय आर्थिक प्रशासन शाखाको च. नं. ५०३ मिति २०६०/८/१७ को पत्रानुसार पीडितलाई उपलब्ध गराउन जिल्ला प्रशासन कार्यालय बारामा रु. ३०,०००/- को ड्राफ्ट पठाइएको भन्ने जानकारी पत्र प्राप्त	पूर्ण
१९	पवित्रीदेवी महरा चमारा	धनुषा	जिल्ला धनुषा सखुवा, महेंद्रनगर- ४ बस्ने पवित्रीदेवी चमारालाई बोक्सीको आरोप लगाई पसलबाट घर फर्केदे गरेको अवस्थामा स्थानीय राजेन्द्र महरा, निजको छोरा पुकार महरा, सेवा रोवदास तथा डोमा महरा, सरसावाली, भल्लोवाली, महादेवपुरवासीलगायतका व्यक्तिहरूले घाँटी तथा टाउको, पिठुलगायतका शरीरका विभिन्न भागमा जुत्ता चप्पलले कुटी यातना दिएका भन्नेसमेतको मिति	स्थानीय व्यक्तिहरू	निजलाई रु. ३०,०००/- क्षतिपूर्ति स्वरूप उपलब्ध गराइदिने सम्बन्धमा मन्त्रपरिषद् श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६०/१/२३ को निर्णय	च. नं. १५९९ मिति २०६०/३/४ मा मन्त्रपरिषद् सचिवालयमा निर्णय कार्यान्वयनका लागि पठाइएको	गृह मन्त्रालय आर्थिक प्रशासन शाखाको च. नं. ४९९ मिति २०६०/८/१७ को पत्रानुसार पीडितलाई उपलब्ध गराउन जिल्ला प्रशासन कार्यालय धनुषामा रु. ३०,०००/- को ड्राफ्ट पठाइएको भन्ने जानकारी पत्र प्राप्त	पूर्ण

२०	स्व. मलेसिया देवी	बेलाएक डाँडा, महोत्तरी	२०५८/६/१२ मा विभिन्न पत्रिकामा प्रकाशित समाचारप्रति आयोगको ध्यानाकर्षण भई आयोगको आफ्नै सक्रियतामा छानबिन कार्य अघि बढाइएको	स्थानीय व्यक्तिहरू	पीडितका परिवारलाई रु. ५०,०००/- क्षतिपूर्ति स्वरूप उपलब्ध गराइदिने सम्बन्धमा मन्त्रपरिषद् सविचालयमार्फत श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने २०६०/१/२३ को निर्णय	च. नं. १५९९ मिति २०६०/३/४ मा मन्त्रपरिषद् सचिवालयमा निर्णय कार्यान्वयनका लागि पठाइएको, संरक्षण २१८५ मिति २०६०/६/२१ मा पुनः प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयमा ताकेता, संरक्षण २५१५ मिति २०६०/८/५ मा निर्णय गृह मन्त्रालयमा कार्यान्वयनसम्बन्ध मा पत्राचार	गृह मन्त्रालय (आर्थिक प्रशासन शाखा)को च. नं. ६६३ मिति २०६०/९/२१ को पत्रानुसार पीडितलाई उपलब्ध गराउन जिल्ला प्रशासन कार्यालय महोत्तरीमा रु. ५०,०००/- को ड्राफ्ट पठाइएको भन्ने जानकारी पत्र प्राप्त	पूर्ण
२१	मनुरिया देवी साह	पर्सा	जिल्ला महोत्तरी बेलारकडाँडा बस्ने ६१ वर्षीया मलेसियादेवीलाई बोक्सीको मन्त्र लगाई एक बालकको ज्यान लिएको आरोपमा स्थानीय नवलकेशोर यादव, शीतलीदेवी, विजो यादव, जितन यादव र दुलारचन यादवसमतेले वृद्धा मलेसियादेवीलाई घरमा कोही नभएको अवस्थामा घिसाई सडकमा लगेर निमम यातना दिई शरीरका विभिन्न भागमा चोटपटक भएको तथा दिशा पिसाब खुवाई अमानवीय एवं जघन्य कार्य गरेको र सोको चोटपटकबाट नै निजको मृत्यु भएको भन्नेसमेत व्यहोराको मिति २०५८/६/१२ को विभिन्न पत्रपत्रिकामा प्रकाशित समाचारबाट आयोगको ध्यानाकर्षण भई आयोगको आफ्नै सक्रियतामा प्रस्तुत विषयको कारवाही अगाडि बढाइएको	स्थानीय व्यक्तिहरू	निजलाई रु. २०,०००/- क्षतिपूर्ति स्वरूप उपलब्ध गराइदिने सम्बन्धमा मन्त्रपरिषद् सचिवालयमार्फत श्री ५ को	च. नं. १५९९ मिति २०६०/३/४ मा मन्त्रपरिषद्	गृह मन्त्रालय (आर्थिक प्रशासन शाखा)को च. नं. ६६४ मिति २०६०/९/२१ को पत्रानुसार पीडितलाई	पूर्ण

२२	सुदामादेवी राउत	पर्स देवाङ ५, महोत्तरी	गाविस ९ का वडा अध्यक्ष लालबाबु रावत कुमीको सक्रियतामा स्थानीय वासिन्दाहरूले निजको छोरा दीपेन्द्र साह र उनी श्रीमती देवादी साहलाई कुटपिट गरी मनतुरीय देवीलाई दिशा पिसाव खुवाई बर्हास अवस्थामा पुर्‍याएको भन्ने मिति २०५८/५/१८ गतेको विभिन्न पत्रपत्रिकामा प्रकाशित समाचारप्रति आयोगको ध्यानाकर्षण भई आयोगको आफ्नै सक्रियतामा प्रस्तुत विषयमा छानबिन कार्य प्रारम्भ भएको	स्थानीय व्यक्तिहरू	सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६०/१/२३ को निर्णय	सचिवालयमा निर्णय कार्यान्वयनका लागि पठाइएको, संरक्षण २१८४ मिति २०६०/६/२१ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयमा ताकेता	उपलब्ध गराउन जिल्ला प्रशासन कार्यालय पर्सामा रु. ३०,०००/- को ड्राफ्ट पठाइएको भन्ने जानकारी पत्र प्राप्त	पूर्ण
			महोत्तरी पर्सा देवाङ गाविस वडा नं.- ५ बस्ने सुदामादेवी राउतलाई गाउँलेहरूले पहिलेदेखि ने बोक्सी भनी मानसिक यातना दिँदै आइरहेकोमा मिति २०५९ साल जेठ ११ गते सोही ठाउँ बस्ने छिमेकी रामबाबु साफीको छोरा आन्द्रासम्बन्धी रोगबाट मृत्यु भएपछि उक्त मृत्युको कारण बोक्सीबाट भएको भनी निज सुदामादेवीलाई बोक्सीको आरोप लगाई छिमेकी रामबाबु साफी, निजको भाइ श्यामबाबु साफी, निजकी आमा र श्रीमती विष्मतिया देवी र फूलो देवीसमेतले अमानवीय रूपमा कुटपिट गरेकोले मानवअधिकारको संरक्षण गरी दोषीउपर कारवाही गरी	निजलाई रु. ३०,०००/- क्षतिपूर्ति स्वरूप उपलब्ध गराईदिने सम्बन्धमा मन्त्रपरिषद् सचिवालयमार्फत श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६०/१/२३ को निर्णय	च. नं. १५९९ मिति २०६०/३/४ मा मन्त्रपरिषद् सचिवालयमा निर्णय कार्यान्वयनका लागि पठाइएको, संरक्षण २१८८ मिति ०६०/६/२१ मा पुनः प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयमा ताकेता	गृह मन्त्रालयको च. नं. ५०१ मिति २०६०/८/१७ मा निज सुदामादेवीलाई क्षतिपूर्ति स्वरूप रु. ३०,०००/- को ड्राफ्ट पठाएको भनी जानकारी प्राप्त		

२३	नरमाथा थापा मगर	भुसाफेदा, दोलखा	शारीरिक तथा मानसिक यातनाको क्षतिपूर्ति हिलाई पाउने भन्ने उजुरी निवेदन	जिल्ला दोलखा भुसाफेदा गाविस वल्ने ७२ वर्षीया महिला नरमाथा थापा मगरलाई स्थानीय वडाध्यक्ष छत्रबहादुर थापा मगरको नेतृत्वमा बोक्सीको आरोपमा सावजनिक रूपमा बेइज्जत गर्दै गाउँबाट लबेटेको भन्ने मिति २०५८/६/२ को कान्तिपुर दैनिकमा प्रकाशित समाचारबाट आयोगको ध्यानाकर्षण भई आयागको आफ्नै प्रयासमा प्रस्तुत घटनाको छानबिन कार्य अगाडि बढाइएको	स्थानीय व्यक्तिहरू	निजलाई रु. ३०,०००/- क्षतिपूर्ति स्वरूप उपलब्ध गराइदिने सम्बन्धमा मान्त्रिपरिषद् सचिवालयमार्फत श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६०/१/२३ को निर्णय	च. नं. १५९९ मिति २०६०/३/४ मा मान्त्रिपरिषद् सचिवालयमा निर्णय कार्यान्वयनका लागि पठाइएको, संरक्षण २९९१ मिति २०६०/६/२१ मा पुनः प्रधानमन्त्री तथा मान्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा ताकेता	च. नं. १५९९ मिति २०६०/८/१७ को पत्रानुसार पीडितलाई उपलब्ध गराउन जिल्ला प्रशासन कार्यालय सुनसरीमा रु. ३०,०००/- को ड्राफ्ट पठाइएको भन्ने जानकारी पत्र प्राप्त	पूर्ण
२४	पारोदेवी उराउ र फूलमाया उराउ	सुनसरी	जिल्ला सुनसरी दुदवी गाविस वडा नं.- ३ वल्ने पारोदेवी उराउ र फूलमाया उराउलाई सो गाविसको क्वमलाल उराउको बीस वर्षीय छोरा तथा भनसरी उराउको छोरा जगतप्रसाद उराउको मृत्यु भएको घटनालाई निजले नै मारको भनी कथित बोक्सीको आरोप लगाई गम्भीर रूपमा कटुपिट गरी यातना दिने कार्य भएको भनी मिति २०५८/६/१९ को हिमालय टाइम्समा प्रकाशित समाचारप्रति आयोगको ध्यानाकर्षण भई आयागको आफ्नै सक्रियतामा	स्थानीय व्यक्तिहरू	निजलाई रु. ३०,०००/- क्षतिपूर्ति स्वरूप उपलब्ध गराइदिने सम्बन्धमा मान्त्रिपरिषद् सचिवालयमार्फत श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६०/१/२३ को निर्णय	च. नं. १५९९ मिति २०६०/३/४ मा मान्त्रिपरिषद् सचिवालयमा निर्णय कार्यान्वयनका लागि पठाइएको, संरक्षण २९८६ मिति २०६०/६/२१ मा प्रधानमन्त्री तथा मान्त्रिपरिषद्को	च. नं. १५९९ मिति २०६०/८/१७ को पत्रानुसार पीडितलाई उपलब्ध गराउन जिल्ला प्रशासन कार्यालय सुनसरीमा रु. ३०,०००/- को ड्राफ्ट पठाइएको भन्ने जानकारी पत्र प्राप्त	पूर्ण	

२५	मुनादेवी दमाई	कैलाली, धनगढी	आयोगबाट प्रस्तुत विषयमा छानबिन कार्य अघि बढाइएको	स्थानीय व्यक्तिहरू	निजलाई रु. ३०,०००/- क्षतिपूर्ति स्वरूप उपलब्ध गराइदिने सम्बन्धमा मान्त्रिपरिषद् सचिवालयमार्फत श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६०/१/२३ को निर्णय	कार्यालयमा ताकेता च. नं. १७४४ मिति २०६०/४/६ मा मान्त्रिपरिषद् सचिवालयमा निर्णय कार्यान्वयनका लागि पठाइएको, संरक्षण २४३० मिति ०६०/७/२७ मा प्रधानमन्त्री तथा मान्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा ताकेता	गृह मन्त्रालय आर्थिक प्रशासन शाखाको मिति २०६०/८/१७ को पत्रानुसार पीडितलाई उपलब्ध गराउन जिल्ला प्रशासन कार्यालय कैलालीमा रु. ३०,०००/- को ड्राफ्ट पठाइएको भन्ने जानकारी पत्र प्राप्त	पूर्ण
२६	लालमाया वि. क.	सर्लाही	जिल्ला सर्लाही गौरीशंकर गाविस वडा नं.- ९, बस्ने ५० वर्षीय लालमाया वि. क. र वीरबहादुर वि. क. दम्पतीलाई मिति २०५९/७/१ गते स्थानीय समाजले बोक्सीको आरोपमा दिसा बुवाई, कपाल मुडेर कालामांसो दली जुत्ताको माला लगाएर गाउँ निकाला गरिदिएको भन्ने मिति	स्थानीय व्यक्तिहरू	निजलाई रु. ३०,०००/- क्षतिपूर्ति स्वरूप उपलब्ध गराइदिने सम्बन्धमा मान्त्रिपरिषद् सचिवालयमार्फत श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६०/१/२३ को निर्णय	कार्यालयमा ताकेता च. नं. १५९९ मिति २०६०/३/४ मा मान्त्रिपरिषद् सचिवालयमा निर्णय कार्यान्वयनका लागि पठाइएको, संरक्षण २१८९	गृह मन्त्रालय आर्थिक प्रशासन शाखा) को च. नं. ५०५ मिति २०६०/८/१७ को पत्रानुसार पीडितलाई उपलब्ध गराउन वि. प्र. का. सर्लाहीमा रु. ३०,०००/- को ड्राफ्ट पठाइएको भन्ने जानकारी पत्र प्राप्त	पूर्ण

क्र.सं.	पिडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
२८	एकबहादुर ढकाल	श्रीनाथकोट - ३, सोहरे, गोरखा	गोरखा जिल्ला श्रीनाथकोट गाविस वडा नं.- ३ गोरहेरै स्थायी घर भएका एकबहादुर ढकाल तथा निजकी श्रीमती पूर्णकुमारी कँडेललाई मिति २०५८/१०/१० गते बेलुका १० बजेतिर बुटवल मिलनचोकस्थित निजकै कोठाबाट सैनिकहरूले पक्राउ गरी हिरासतमा राखिएको हुँदा निजहरूको जीवन रक्षा गरी रिहाइको पहल गरिदिन आयोगमा परेको उजुरी निवेदन	शाही नेपाली सेना	प्राप्त प्रमाणबाट गैरकानुनी थुनामा राखिएको देखिएकोले कानुनी प्रक्रियामा लैजानको लागि आवश्यक कारवाही हुन श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६०/८/१० को निर्णय	आयोगको च. नं. २५५४ मिति २०६०/८/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न तथा च. नं. ८०८ संरक्षण ४३०७ मिति ०६१/२/८ मा ताकेता गरी प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	पूर्णकुमारी कँडेल मिति २०६०/७/२४ मा छुटेको भनी मिति २०६२/१/१९ मा कमला ढकालले जानकारी गराएको र एकबहादुर ढकाल ६ महिनाअघि रिहा भई गोरेखामा बसेको भनी मिति २०६४/५/१६ मा कमला खड्काले आयोग समक्ष जानकारी दिएको	पूर्ण

गैरकानुनी थुना

आयोगबाट २०६१ सालमा भएका सिफारिसहरूको कार्यान्वयनको स्थिति

शैर्ब्याथिक हत्या

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त व्याहारा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
२९	चिक्रम लामा	पोखरी नारायण स्थान-८, काभ्रे पलाञ्चोक	चिक्रम लामालाई मिति २०६०/११/१ गते काभ्रे जिल्लाको पोखरीनारायण गाविस- ५ स्थित मैसी बचेको पैसा उठाउन गएको बखत भकुङ्खेवसीबाट खटी गएको सुरक्षाकर्मीले पक्राउ गरी गोली हानी मृत्यु भएकोले आवश्यक अनुसन्धान गरी दोषीउपर कारवाही तथा पीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन आयोगमा निवेदन दर्ता हुन आएको	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीलाई प्रचलित कानुनवमोजिम कारवाही तथा मृतकको उमेर २० वर्ष मात्रै रहेको र निजकी श्रीमती तथा नाबालक बच्चासमेत निजउपर आश्रित भएको सन्दर्भमा आवश्यकता र औचित्यसमेतका आधारमा मृतकका नजिकको हकवालालाई एक लाख संपत्ति क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई मिति २०६१/५/१ मा लेखी पठाउने निर्णय	श्री ५ को सरकारमा मिति २०६१/०५/२५ गते निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाइएको, च. नं. १४६९ मिति २०६२/०१/२८ गते प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषदको कार्यालयलाई ताकेता		नभएको
३०	सुरेश राजत कुर्मी, र किशोरी राजत कुर्मी	रघुनाथपुर गाविस, बारा	बारा जिल्ला रघुनाथपुर गाविस- ५ स्थित मिति २०६०/१०/२९ गते सोही ठाउँ बस्ने किशोरी राजत कुर्मी तथा सुरेश राजत कुर्मीको सुरक्षाकर्मीबाट हत्या गएकोले घटनाको अनुसन्धान गरी दोषीउपर कारवाही तथा पीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन आयोगमा निवेदन दर्ता हुन आएको	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीलाई प्रचलित कानुनवमोजिम कारवाही तथा पीडित परिवारहरूलाई जनही रु. १,००,०००/-क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई मिति २०६१/६/२० मा लेखी पठाउने निर्णय	श्री ५ को सरकारमा मिति ०६१/८/४ मा आयोगबाट निर्णय कार्यान्वयनको लागि लेखी पठाइएको, मिति २०६२/०१/२९ गते पुनः ताकेता	उक्त घटनामा "सैनिक व्यक्तित्वको कुनै लापरवाही वा गल्ती वा रिसहवीले नभई परिस्थितिसय उक्त घटना हुन गएकोले अपरासनमा खटिएका कमाण्डरलाई चेतवनी दिने कारवाही भइसकेको छ" भनी शाही नेपाली जर्की अड्डा, मानवअधिकार शाखा, कार्यरथी विभागको प. सं. १४६४४/१६/ए/०६१/६२/६१, मिति २०६२/११/१४ गतेको पत्रमार्फत जानकारी प्राप्त	नभएको

३१	विराज गुरुङ, तिकी प्रजा र सुनील गुरुङ	जुरेडी, चितवन	२०६० साल फागुन ६ गते शिवरात्रिको दिन विहान ५:०० बजे चितवन जिल्लाको जुरेडीमा एक परिवारका तीन जना व्यक्तिलाई सेनाको एक टोलीले बिना सोधपछ अघाधुन्ध गोली हानी हत्या गरेको र अन्य दुई जनालाई गम्भीर घाइते बनाएको हुनाले घटनाको अनुसन्धान गरी दोषीमाथि कारवाही तथा पीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन निवेदन रता हुन आएको	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीलाई प्रचलित कानुनबमोजिम कारवाही तथा पीडित परिवारहरूलाई जनही रु. १,००,०००/- र घाइते भएमा गुरुङ र अञ्जु गुरुङलाई निजहरूको उपचारलाई लाने खर्च र चोट लागेको ठाउँको संवेदनशीलतालाई मध्यनजर गरी रु. ४०,०००/- उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई मिति २०६१/६/२० मा लेखी पठाउने निर्णय	श्री ५ को सरकारमा मिति २०६१/५/४ गते आयोगबाट निर्णय कार्यान्वयनका लागि लेखी पठाइएको	उक्त घटनाको सम्बन्धमा निजहरू निर्दोष नै भए पनि विद्यमान परिस्थितिमा निजहरूले आतङ्ककारीहरूले गर्नजस्तो हर्कत गरेको कारणबाट उक्त घटना घटन गएको हुँदा क्षतिपूर्ति दिनु सरकारमात्रक पक्ष भए पनि सुरक्षाफौजलाई दोषी ठहर्याउनु उपयुक्त नदेखिएको भनी शाही नेपाली जग्गी अड्डा, मानवअधिकार शाखा, कार्यरथी विभागाको प. सं. १४६४४/१६/ए/०६१/६२/६१, मिति ०६२/११/१४ गतेको प्रस्तावित जानकारी प्राप्त	नभएको
३२	टीका अधिकारी	चैनपुर गाविस- ७, चितवन	चितवन चैनपुर गाविस वडा नं.- ७ निवासी टीका अधिकारीलाई मिति २०६१/१/३१ गते विहान ११:३० बजे आफ्नै घरबाट मोटरसाइकलमा आएका सुरक्षाकर्मीले पक्राउ गरी सोधपछका लागि भनी लिएर गई दोहोरो मीडन्तको नाममा सोही दिन बेलुका मारिएको हुँदा निष्पक्ष छानबिन गरी दोषीउपर कारवाही तथा पीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन आयोगमा निवेदन रता हुन आएको	सुरक्षाकर्मी	सुरक्षाकर्मीलाई प्रचलित कानुनबमोजिम कारवाही तथा पीडित परिवारलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई मिति २०६१/६/२० मा लेखी पठाउने निर्णय	श्री ५ को सरकारमा मिति २०६१/५/४ आयोगबाट निर्णय कार्यान्वयनका लागि लेखी पठाइएको, च. नं. २४०७ मिति २०६२/३/११ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयलाई ताकेता	नभएको	
३३	दुर्गाप्रसाद कोइराला, डाकमणि कोइराला र	खोटाङ चिसापानी गाविस, कात्तिके,	खोटाङ जिल्ला चिसापानी गाविसस्थित चिसापानी माविमा कार्यरत डम्पस्कु शिवालय गाविस कात्तिकेका हरिकुमार	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीलाई प्रचलित कानुनबमोजिम कारवाही तथा पीडित परिवारहरूलाई जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति	च. नं. ४२०१ मिति २०६१/२/१ मा क्षतिपूर्तिसम्बन्धमा	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयको मिति २०६१/१/३१ को बुँदा नं. १५ मा उल्लेख	आंशिक

३४	हरिकुमार भट्टराई	वैरेनी टार	भट्टराई तथा विद्यापानी गाविस वैरेनी टारका दुर्गाप्रसाद कोइराला तथा डाकमणि कोइरालाको गाईघाटबाट २०६०/५/२० गते राति १२ बजे हरिकुमार भट्टराईको घरको ढोका फोडेर डम्पखु शिवालय गाविसअन्तर्गत काभ्रे खोलामा लगी निर्दोष मानिसहरूको हत्या गरिएकोले घटनाको न्यायिक छानबिन गरी दोषीलाई कारवाही तथा पीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन आयोगमा निवेदन दर्ता	सुरक्षार्थी	उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई मिति २०६१/१०/६ मा लेखी पठाउने निर्णय	जानकारी माग गरी प्र.म.का.लाई पत्र पठाएका, श्री ५ को सरकारमा मिति २०६१/१०/१५ गते निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाइएकोमा मिति २०६२/०२/३१ गते पुनः ताकेता गरेका	गरिएअनुसार छानबिन गर्न गठित समितिले सैनिक व्यक्तिहरूबाट गल्ती भएको भनी दिएको रायवमोजिम पुर्पक्ष गर्ने गठित सैनिक अदालतबाट जमदार हस्तबहादुर कुमाल र अमल्दार तेजबहादुर रोइलालाई २ वर्ष कैद गरी भविष्यमा सरकारी सेवामा अयोग्य ठहरिने गरी सेवाबाट बर्खास्त गरिएको र टोली कमाण्डर अधिकृतलाई समेत भविष्यमा सरकारी सेवामा अयोग्य नठहरिने गरी सेवाबाट बर्खास्त गरिएको भन्ने जानकारी पत्र मिति २०६१/६/२६ को निर्णयानुसार जनही रु. १,००,०००/- दर्तले आर्थिक सहायता उपलब्ध गराइएको भनी गृह मन्त्रालयको च. नं. २७४४ मिति २०६२/११/२२ को पत्रमापत्तु जानकारी प्राप्त	आंशिक	नभएको	
३५	महेन्द्रनारायण सिंह महतो	सिराहा जिल्ला गोविन्दपुर गाविस,	जिल्ला महोत्तरी बगडा गाविस वडा नं.- ६ बस्ने दयाराम यादव र राजाराम यादवलाई मिति २०६१/२/१६ गते राति घरमै सुतिरहेको अवस्थामा घरभित्रबाट सुरक्षार्थीले पक्राउ गरी बाहिर ल्याई ढोकाकै अगाडि सुत्न लगाई सुरक्षार्थीले गोली हानी हत्या गरेको हुनाले घटनाको छानबिन गरी दोषीमाथि कारवाही तथा पीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन आयोगमा निवेदन दर्ता	सुरक्षार्थी	दोषी सुरक्षार्थीलाई प्रचलित कानूनवमोजिम कारवाही तथा पीडित परिवारहरूलाई जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई मिति २०६१/११/११ मा लेखी पठाउने निर्णय	श्री ५ को सरकारमा मिति २०६१/१२/०३ गते निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाइएको	सावधानी नलिई, नशपनाई निर्दोष मानिसलाई गोली प्रहार गरी माने दोषी सुरक्षार्थीको पहिचान गरी कानूनवमोजिम कारवाही हुन तथा	च. नं. १७८१ मिति २०६१/१२/३ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि		

३६	रामबहादुर राई समेत ७ जना	रतन्छा, खोटाङ	करिव २:०० बजे डाका लागेकोले भानु खोज्दा सुरक्षाकर्मीको गोली लागी मृत्यु भएको	सुरक्षाकर्मी	पीडितका परिवारका सदस्यलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने भनी मिति २०६१/११/११ को निर्णय	प्र.म.म.का.मा पठाइएको	नभएको
३७	रामसेवक सहनी	औरही गाविस वडा नं.-७ कपटौल, धनुषा	जिल्ला धनुषा औरही गाविस वडा नं.-७ कपटौल स्थायी घर भएको रौतहट जिल्ला अदालतमा अभिन पदमा कार्यरत वर्ष ४५ का रामसेवक सहनीलाई सुरक्षाफौजका रास्ती टोलीले मिति २०६०/६/२६ गते दशैं विदा सकेर अदालतमा हाजिर हुन जदि गर्दा बाटोमा गोली हानी हत्या गरेकोले आवश्यक छानबिन गरी दोषी निर्वादन	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीलाई प्रचलित कानुनबमोजिम कारवाही तथा पीडित परिवारलाई एक लाख रुपियाँ क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई मिति २०६१/११/२२ मा लेखी पठाउने निर्णय	श्री ५ को सरकार प्रधानमन्त्री तथा मान्दपरपद्को कार्यालयमा मिति २०६२/०१/२२ गते निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाइएको, च. नं. १४३६ मिति २०६३/४/८ मा	नभएको

३८	लक्ष्मीश्वर पुर्व र बेचन साह लहेरी	वेगाँडावर गाविस वडा नं.-६ धनुषा	कारवाही तथा पीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन आयोगमा दर्ता उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीलाई प्रचलित कानूनवमोजिम कारवाही तथा पीडित परिवारहरूलाई जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई मिति २०६१/१२/२ मा लेखी पठाउने निर्णय	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई ताकेता श्री ५ को सरकार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा मिति २०६२/०१/२२ गते निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाइएको, च. नं. १९६९ संरक्षण ८३ मिति २०६३/४/८ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई ताकेता	नभएको
३९	भरत ढुङ्गाना, बैकुण्ठ पोखरेल	जिल्ला धादिङ, गुम्दी गाविस वडा नं.-९ सातवाटा	जिल्ला धादिङ गुम्दी गाविस वडा नं.- ९ सातवाटा भन्ने स्थानबाट मिति २०६१/३/३१ गते सुरक्षाकर्मीहरूले भरतप्रसाद ढुङ्गाना र बैकुण्ठ पोखरेललाई नियन्त्रणमा लिई निर्मम तरिकाले हत्या गरेको तथा परिवारलाई समेत घम परम्पराअनुसार लाशको अत्येटी गर्ने नदिई लाश बेपत्ता पारेकाले लाश बुझाई दीतिरिवाजअनुसारको कार्य गर्न र घटनाको अनुसन्धान गरी दोषीउपर कारवाही तथा पीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन आयोगमा निवेदन प्राप्त	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीलाई प्रचलित कानूनवमोजिम कारवाही तथा पीडित परिवारहरूलाई जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई मिति २०६१/१२/२ मा लेखी पठाउने निर्णय	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई ताकेता श्री ५ को सरकार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा मिति २०६२/०१/२२ गते निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाइएको, च. नं. १९५१ संरक्षण ८४ मिति २०६३/४/८ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई ताकेता	नभएको

माओवादीद्वारा हत्या

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त व्याहारा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
४०	प्रहरी पदमप्रसाद दाहाल	ओखलढुङ्गा वरुणेश्वर गाविस- ४ घर भई हाल सशस्त्र प्रहरी गण नं. ३ घर भई हाल सशस्त्र प्रहरी गण नं. ३ भीमफेदीमा कार्यरत प्र.ज. पदमप्रसाद दाहाल मिति २०६०/६/४ देखि ४ दिनको क्या. वि. लिई काठमाडौं आई साथीभाइहरूलाई समेत भेटघाट गरी मिति २०५९/६/९ मा भीमफेदी फर्कन भनी हिँडेकोमा सो मितिदेखि निज सम्पर्क र जानकारीमा नरहेको हुनाले देशको विषम परिस्थितिमा अपहरण हुन गई कुनै दुर्घटनासमेत हुन सक्ने भनी आयोगमा निवेदन दर्ता । आयोगको अनुसन्धानपश्चात् निजको माओवादीद्वारा मृत्यु भैसकेको भन्ने खुलन आएको	माओवादी	पीडित परिवारका सदस्यले कानुनवमोजिम पाउनुपर्ने सुविधा र क्षतिपूर्तिसमेत उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई मिति २०६१/११/११ मा लेखी पठाउने निर्णय	श्री ५ को सरकार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयमा मिति २०६१/१२/०३ गते निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाइएको	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
४१	रामेश्वर राय यादव	बारा जिल्ला, देवपुर गाविस	बारा जिल्ला देवपुर गाविस बस्ने अन्दाजी वय ४६ का शिक्षक रामेश्वर राय यादवलाई मिति २०६०/११/१० मा माओवादीद्वारा अमानवीय तवरबाट हत्या गरिएकोले छानबिन गरी पाउँ भनी आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	माओवादी	पीडितका परिवारका सदस्यलाई रु. १,५०,०००/- का दरले क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र दोषीउपर कानुनवमोजिम कारबाही गर्न श्री ५ को सरकारलाई मिति २०६१/११/११ मा लेखी पठाउने निर्णय	च. नं. १७८० मिति २०६१/१२/३ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको,	बारा देवपुर- १ का शिक्षक रामेश्वर राय यादवको २०६१/१/९ मा आ.स. पाउने निर्णय भएको भन्ने गृह मन्त्रालयको च. नं. २१६२ मिति २०६१/१२/१९ मा जानकारी प्राप्त	आंशिक

गाईबस्तु, खाद्यान्न जलाइनुका साथै लुटपाट भएको र धेरै संख्यामा मानिसहरू विस्थापित भएको पाइएको हल्ला, नगरमा ३१८ घरहरू जलाएर नष्ट पारिएको सोबाहेक विसनपुरमा ११८ घर जलाइएको, जालिम बधियामा १८ घर जलाइएको, खुरदुरियामा २०/२२ घर जलाइएको	सम्बन्धमा आयोगबाट आफ्नै सक्रियतामा मिति २०६१ बैत ६ देखि १२ गतेसम्म कपिलवस्तु जिल्लाको अनुगमन गरेको थियो	अविलम्ब एक छानविन समिति गठन गरी यस सिलसिलामा भएको सर्वसाधारण जनताको धनजनको क्षतिसमेतको यकिन गर्ने र अपराधिक घटनामा संलग्न भएकाहरूलाई कानूनवमोजिम कारवाही र पीडिताहरूलाई आवश्यक राहतको व्यवस्था अविलम्ब गर्नसमेत अनुरोध गर्ने मिति २०६१/१२/१६ को निर्णय	पत्राचार गरिएको	
--	---	--	-----------------	--

यातना

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
४४	अधिवक्ता जीतमान वस्नेत	सोलुखुम्बु	सोलुखुम्बु जिल्ला स्थायी घर भई मीनभवन शान्तिनगरमा बस्ने कानून व्यवसायी जीतमान वस्नेतलाई मिति २०६०/११/२१ गते सादा पोसाकमा आएका सुरक्षाकर्मीले पक्राउ गरी बेपत्ता पारेको तथा यातनासमेत दिई थुनामा राखेको हुँदा निजको जीवन्त रक्षा तथा सङ्कशल रिहाइको लागि पहल गर्न आयोग समक्ष दिएको उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	निजलाई गैरकानुनी थुनामा राखी यातनासमेत दिने कार्यमा संलग्न अधिकारी पत्ता लगाई निजलाई आवश्यक कारवाही गर्न तथा यातना दिइएको कारण पर्न गएको शारीरिक तथा मानसिक पीडाको गाम्भीर्यलाई दृष्टिगत गर्दै रु. ५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउने र निजको बा. १५ प. २९२९ नं.को मोटरसाइकलसमेत फिर्ता गर्न श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने मिति २०६१/१०/६ को निर्णय	च. नं. १४५५ मिति २०६१/१०/१५ गते प्रधानमन्त्री तथा मान्त्रपरिषद्को कार्यालयमा पठाइएको	मिति २०६०/८/१० मा पीडित स्वयंले पक्राउपश्चात् २५१ दिनको गैरकानुनी थुना र अमानवीय यातनापश्चात् रिहा भएको लिखित जानकारी आयोग समक्ष पेश गरेको	आंशिक

बेपत्ता

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
४५	कृष्ण के. सी.	वार्लुङ नपा ३, वार्लुङ	बेपत्ता	सुरक्षाकर्मी	भैरवनाथ गण महाराजगन्जमा गैरकानुनी थुनामा राखिएको देखिँदा कानुनी प्रक्रियामा अविलम्ब लैजान तथा मिति २०६१/१०/१५ मा सुरक्षाकर्मीद्वारा पक्राउ गरी शाही नेपाली सेनाअन्तर्गतको व्यारेकमा थुनामा राखेको देखिएको हुँदा निजलाई कानूनबमोजिम कारवाही गर्न र निजलाई अविलम्ब कानुनी प्रक्रियामा लैजान मिति २०६१/१०/६ मा सिफारिस गरिएको	च. नं. १४५३ मिति २०६१/१०/१५ गते प्रधानमन्त्री तथा मान्त्रपरिषद्को कार्यालयमा पठाइएको	रिहा भइसकेको	आंशिक

प्राविधिक कारणवश क्र.स. ४६ देखि क्र.स. १७८
सम्मका सिफारिसहरू छुट्न गएको हुँदा पेज नं. २०३
मा राखिएको छ ।

आयोगबाट २०६५ सालमा भएका सिफारिसहरूको कार्यान्वयनको स्थिति

भैरव्यायिक हत्या

क्र.सं	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
१७९	मीन बहादुर पुनसहित ७ जना	दाङ, चौलही	मिति २०६४ साल चैत २६ गते दाङ जिल्लाको चौलही गाविस वडा नं.- २ लमहीमा सशस्त्र प्रहरी बालका सुरक्षाकमीबाट ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ता मीनबहादुर पुनसहित ७ जनाको मृत्यु र केही घाइते भएको घटनाको आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय नेपालगन्जबाट प्राप्त प्रतिवेदन		उक्त घटनामा संलग्न रहेका व्यक्तिहरूलाई कानुनबमोजिम कारवाही गर्न र मृतकका आश्रित परिवारलाई उचित क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन साथै घाइतेहरूलाई उपर्युक्त खर्च उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने ठहर्छ साथै दाङ घटना छानबिन उच्चस्तरीय आयोगलाई समेत प्रतिवेदन उपलब्ध गराउने भन्ने मिति २०६५/२/२२ को निर्णय	च. नं. ३९५ मिति २०६५/६/१३ मा प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	प्र.प्र.का.को च. नं. २६२ मिति २०६५/२/२८ मा संव्यवित्त निवृत्तमा पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
१८०	निर्मला चन्द	डोटी जिल्ला बर्छेन गाविस	मिति २०६१/६/१९ गते जिल्ला डोटी बर्छेन गाविस वडा नं.- ८ बस्ने निर्मला चन्दलाई गिरफ्तार गर्न सिकने अवस्था हुँदाहुँदै गोली हानी सुरक्षाकमीले मारको र ११/१२ वर्षे नाबालकलाई समेत गोली लागेको भनी आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय धनगढीमा दर्ता उजुरी निवेदन	सुरक्षाकमी	दोपी सुरक्षाकमीलाई आवश्यक पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्न र पीडितलाई क्षतिपूर्तिवापत रु.३,००,०००/- उपलब्ध गराउन र नाबालक घाइतेको आवश्यक उपचार खर्चको साथै निचलाई मि.शुल्क पठनपाठनको व्यवस्था मिलाइदिन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने ठहर्छ भन्ने मिति २०६५/२/२७ को निर्णय	च. नं. ४०७/धनगढी संरक्षण ३८४ मिति २०६५/६/१० गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निवृत्तमा पुग्नुमा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक

१८१	खड्गा बहादुर बोहरा	डेटी बर्छेन गाविस वडा नं.- ९	जिल्ला डेटी बर्छेन गाविस बोहरालाई मिति ०५.९./६/१० गते आफ्नो भाइ नरबहादुर बोहारालाई सुरक्षाकर्मिले कटौपेट गर्न थालेको जानकारी पाई बचाउन खोज्दा सुरक्षाकर्मिले गोली हानी निज खड्गबहादुर बोहराको मृत्यु भएको सम्बन्धमा आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय धनगढीमा दर्ता उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मि	दोषीको पहिचान गरी कानुनी कारवाही गर्न र पीडित परिवारको भरणपोषाको लागि आयोगको क्षतिपूर्ति निर्धारण नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. २,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने ठहर्छे साथै मृतकका बालबालिकालाई निःशुल्क शिक्षाको व्यवस्था गर्नसमेत नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने भन्ने मिति २०६५/२/२७ को निर्णय	च. नं. ४०८/धनगढी संरक्षण ३८५ मिति २०६५/६/१० गते प्र. म. प. को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	प्र. म. प. का. के. च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही १,००,००० क्षतिपूर्तिसम्बन्धी वि. प्र. का. बाट मुक्तानी पाउने गरी निक्कमा पुग्दवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त /	आशिक
१८२	सञ्जय पटेल, मनोज कुमार कुर्मी, बम बहादुर चौधरी	-	मिति २०६४/१०/१८ गते राति प्रहरी निरीक्षक कृष्णप्रसाद शर्माको नेतृत्वमा खटिदै गएको प्रहरी टोलीले पक्राउ गरी प्रहरीले प्रहार गरेको गोली लागि सञ्जय पटेल, मनोज कुमार कुर्मी, बमबहादुर चौधरीसमेत ३ जनाको मृत्यु भएको घटनासम्बन्धमा	प्रहरी	घटनामा संलग्न प्रहरी निरीक्षक कृष्णप्रसाद शर्माको नेतृत्वमा गएको प्रहरी टोलीले चलाएको गोलीबाट तीन जनाको मृत्यु भएको हुनाले ज्यानसम्बन्धी महलको १ नम्बरको अपराध निजहरूले गरेको देखिन आएकोले आवश्यक अनुसन्धान गरी फौजदारी कसुरमा मुद्दा दायर गर्न र मृतकका आश्रित परिवारको भरणपोषाको लागि रु. २,५०,०००/- का दरले	च. नं. ३५०० मिति २०६५/२/३१ मा प्र. म. प. को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको		नभएको

१८३	दल बहादुर थापा, पार्वती थापा	जिल्ला बाँके नौवस्ता गाविस वडा नं.-८	जिल्ला बाँके नौवस्ता गाविस वडा नं.-८ बस्ने दलबहादुर थापा र निजकी श्रीमती पार्वती थापाको सुरक्षाकमीबाट २०५९/५/२५ मा निजकै घरमा गोली हानी हत्या भएको	सुरक्षा कमी	जनही क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने मिति २०६५/२/२८ को निर्णय	घटनामा संलग्न दोषी सुरक्षाकमीको पहिचान गरी फौजदारी अपराधमा कारवाही गर्ने र पीडितको परिवारको सरणपोषणको लागि आश्रित परिवारलाई जनही रु. २,००,०००/- का दरले क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र गोली लागी घाइते ९ महिने बालिकालाई निःशुल्क शिक्षा दीक्षाको व्यवस्था गर्नसमेत नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६५/३/८ को निर्णय	च. नं. नेपालगन्ज/८३ संरक्षण ७५२ मिति २०६५/९/४ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय कार्यालय सिफारिस गरिएको	च. नं. १७३ मिति २०६५/९/११ मा आयोगको निर्णय कार्यालयको लागि गृह मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको प्र.म.प.को बोधार्थ पत्र प्राप्त, आयोगको निर्णय कार्यालय सम्बन्धमा सम्बन्धित इकाईमा पठाइएको शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ७०३ मिति २०६५/९/७ को बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको २०६५/९/२९ को निर्णयानुसार निजहरूलाई जनही रु. २००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउने र दोषी सुरक्षाकमीलाई कारवाही गर्ने प्र.प्र. का.लाई निर्देशन दिएको र घाइते बालिकालाई निःशुल्क शिक्षाको लागि शिक्षा मन्त्रालयमा अनुरोध गरिएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्रबाट जानकारी प्राप्त,	पूर्ण
-----	--	--	---	----------------	--	---	---	--	-------

१८४	हिरण्य वहादुर रावल	जिल्ला अछाम कालिका गाविस वडा नं.- २	जिल्ला अछाम कालिका गाविस वडा नं.- २ वस्ने हिरण्यवहादुर रावललाई २०५९/५/२९ गते सुरक्षाकर्मीबाट कैलाश खोला जलविद्युत नजिक कञ्जामा रहेको बेला गोली हानी मारेको	सुरक्षा कर्मी	घटनामा संलग्न दोषीको पहिचान गरी मानवअधिकार उल्लङ्घन गरेकोमा फौजदारी अपराधमा कारवाही गर्न र पीडितको परिवारको ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६५/३/८ को निर्णय	च. नं. नेपालगन्ज/२३२ संरक्षण ७५१ मिति २०६५/९/४ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	प्र.म.प.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जन्ही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट मुक्तानी पाउने गरी निक्कामा फुक्कवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
					च. नं. १७३ मिति २०६५/९/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको प्र.म.प.को बोधार्थ पत्र प्राप्त, आयोगको निर्णय कार्यान्वयनसम्बन्धमा सम्बन्धित इकाईमा पठाइएको शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ७०३ मिति २०६५/९/७ को बोधार्थ पत्र, गृह मन्त्रालयको च. नं. ६१७ मिति २०६६/२/३१ मा जि.प्र.का. अछामलाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्तिको ड्राफ्ट पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको २०६५/१२/३१ को			

उजुरीउपर आयोगका सिफारिसहरू

१८५	नारद पाण्डे	धनगढी जिल्ला बैतडी वासुलिङ्ग गाविस वडा नं.- ७	धनगढी जिल्ला वासुलिङ्ग गाविस वडा नं.- ७ बस्ने पूर्व प्रहरी नारद पाण्डेलाई मिति २०५९/२/२३ मा सुरक्षाकर्मीले डिलसैनी गाविसमा लगी गोली हानी मारको भन्ने उजुरी परको	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी कारवाही गर्ने तथा पीडित आश्रित परिवारको भरणपोषणको लागि आयोगको (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति) निर्धारण नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र मृतकका नाबालक छोराछोरीको निःशुल्क शिक्षाको व्यवस्था मिलाउनसमेत नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६५/३/११ को निर्णय	च. नं. धनगढी/४३६ संरक्षण ७५५ मिति २०६५/९/४ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	निर्णयानुसार रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त, प्र.म.प.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास्या फुक्दा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आशिक
					च. नं. १७३ मिति २०६५/९/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको प्र.म.प.को बोधार्थ पत्र प्राप्त, आयोगको निर्णय कार्यान्वयन सम्बन्धमा सम्वन्धित इकाईमा पठाइएको शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ७०३ मिति २०६५/९/७ को बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको च. नं. ६१९ मिति २०६६/२/३१ मा जि.प्र.का. बैतडीलाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्तिको			

१८६	दलबहादुर चन्द, लोकेन्द्र बहादुर चन्द, रण बहादुर चन्द, टेक बहादुर चन्द र उबल बहादुर साकी (मृत कहारू) र चक्र बहादुर मटेली (घाइते)	जिल्ला डोटी वर्छेन गाविस वडानं- ८	जिल्ला डोटी वर्छेन गाविस वडा नं- ८ वन दलबहादुर चन्द, लोकेन्द्रबहादुर चन्द, राणबहादुर चन्द, टेकबहादुर चन्द र उबलबहादुर साकीको मृत्यु भएको र चक्रबहादुर मटेलीलाई गोली लागी गम्भीर रूपमा घाइते भएको घटनासम्बन्धी आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदन आयोग समक्ष पेश भएको	सुरक्षाकर्मी	उक्त कार्यमा संलग्न रहेका सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी फौजदारी अभियोगमा कारवाही गर्ने र क्षतिपूर्तिवापत मृतकका आश्रित परिवारलाई आयोगको (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति) निर्धारण नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम जन्ही रु. ३,००,०००/- का दरले क्षतिपूर्ति दिन र घाइते चक्रबहादुर मटेलीलाई ऐ. नियम १८ बमोजिम रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने नियम गरियो साथै मृतकका बालबच्चाहरूलाई निःशुल्क पठनपाठनको व्यवस्था मिलाउन सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६५/३/११ को निर्णय	च. नं. धनगढी/४०८/४०९ संरक्षण ७५४ मिति २०६५/९/४ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सम्बन्धमा सिफारिस गरिएको	च. नं. १७३ मिति २०६५/९/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको प्र.म.प.को बोधार्थ पत्र प्राप्त, आयोगको निर्णय कार्यान्वयन सम्बन्धमा सम्बन्धित इकाईमा पठाइएको शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ७०३ मिति २०६५/९/७ को बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको २०६५/९/२९ को निर्णयानुसार निजहरूलाई जन्ही रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्रबाट जानकारी प्राप्त,	डाफ्ट पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको २०६५/१२/३१ को निर्णयानुसार रु. ३,००,०००/- लाब क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त	आंशिक
-----	---	-----------------------------------	---	--------------	---	--	--	--	-------

१८७	प्रताप लाल दर्जी	खोटाङ हँचुर गाविस वडा नं.-५	जिल्ला खोटाङ हँचुर गाविस वडा नं.-५ बस्ने प्रतापलाल दर्जीलाई सुरक्षाकर्मीले मिति २०५८/१२/२२ गतेका दिन पक्राउ गरी बेपत्ता बनाएको भन्ने आयोगको दर्ता उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	बेपत्ता पारिएको व्यक्तिको आश्रित परिवारलाई क्षतिपूर्त स्वरूप अन्तरिम राहत रु. १,००,०००/- उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई पेश गर्ने र निजको अवस्था सार्वजनिक गर्न थप अनुसन्धान जारी राख्ने भन्ने मिति २०६५/३/१३ को निर्णय	च. नं. खोटाङ/२१९६ संरक्षण ७५६ मिति २०६५/९/४ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	प्र.म.प.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट मुक्तानी पाउने गरी निकासामा फुक्का पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगनामको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आशिक
					च. नं. खोटाङ/२१९६ संरक्षण ७५६ मिति २०६५/९/४ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको प्र.म.प.को बोधार्थ पत्र प्राप्त, आयोगको निर्णय कार्यान्वयन सम्बन्धमा सम्वन्धित इकाईमा पठाइएको शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ७०३ मिति २०६५/९/७ को बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको च. नं. ६१८ मिति २०६६/२/३१ मा जि.प्र.का. खोटाङलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिको ड्राफ्ट पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको २०६५/१२/३१ को निर्णयानुसार रु. १,००,०००/-			

१८८	विर्खवहादुर र धामी (मृतक) र लक्ष्मीवत्त पन्त	डडेल्धुरा जिल्ला आलिताल गाविस वडा नं.- ४	डडेल्धुरा जिल्ला आलिताल गाविस वडा नं.- ४ बडेल गाउँबाट मिति २०६०/५/१६ गतेका दिन जोगबूढा बेस क्याम्पबाट गएका सुरक्षाकर्मीहरूले विर्खवहादुर धामी (मृतक) र लक्ष्मीवत्त पन्तलाई आतङ्ककारीको आरोपमा पक्राउ गरी जोगबूढा गाविस वडा नं.- १ कैमपानी भन्ने बजारमा ल्याई हात बाँधी गोली हानी हत्या गरेको उजुरी	तत्कालीन जोगबूढा बेस क्याम्पबाट गएका सुरक्षाफौजका प्रमुखलायत सुरक्षाकर्मीलाई आवश्यक कारवाही र पीडित परिवारलाई राष्ट्रिय मानवधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ को उपनियम (क), (ख), (ग) को आधारमा रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति दिलाउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६५/४/१४ को निर्णय	च. नं. नेपालगन्ज / ४३८ संरक्षण ७४४ मिति २०६५/९/३ मा प्र.म.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको, च. नं. नेपालगन्ज / ४३८ संरक्षण १३२१ मिति २०६६/१/२० मा गृह मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णयसम्बन्धमा थप सिफारिस गरिएको	च. नं. नेपालगन्ज / ४३८ संरक्षण ७४४ मिति २०६५/९/३ मा प्र.म.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको प्र.म.म.प.को बोधार्थ पत्र प्राप्त, आयोगको निर्णय कार्यान्वयन सम्बन्धमा सम्बन्धित इकाईमा पठाइएको शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ७०३ मिति २०६५/९/७ को बोधार्थ प्राप्त, निजहरूको हकमा कारवाहीमा रहेको गृह मन्त्रालयको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७५ मा प्र.म.म.प.को पत्र प्राप्त, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निक्क्या फुक्वा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ सेलमा भएको पत्र प्राप्त	क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्र प्राप्त	आंशिक
-----	--	--	--	--	---	---	--	-------

१८९	प्रकाश बहादुर विष्ट, लोकेश्वर हादुर मल्ल र देवराज जोशी	रायल गाविस बम्हाड	रायल गाविस बम्हाड जिल्ला श्री गजपानी माध्यमिक विद्यालयमा कक्षा १० मा अध्ययनत प्रकाशबहादुर विष्ट, लोकेश्वरहादुर मल्ल र देवराज जोशीसमेत ३ जना विद्यार्थीहरूलाई ने.क.पा. (माओवादी)को झन्डै पविल International को जफत गरेको सामान विद्यालयलाई बुझाउने कार्यक्रम गरिहेको समयमा एकाएक सुरक्षाकर्मी आई अन्तर्गृह गौरी चलाइएको र निज ३ जना विद्यार्थीलाई आफ्नो कब्जामा लिएको डरका कारण नजिकैको घरमा पसिसकेको अवस्थामा सुरक्षाकर्मीले निजहरूलाई घरभित्र गई कान समातेर बाहिर ल्याई आफ्नो कब्जामा लिइसकेपछि लाइन लगाई गौरी हानी हत्या गरिएको घटनाको सम्बन्धमा आयोगमा दर्ता उजुरी	तत्कालीन कालीजङ्ग गुल्म चैनपुरबाट सो गस्तीको कमाण्डिङ्ग गरेर जाने अधिकारी, आदेश दिने अधिकारी र गौरी चलाउने व्यक्तिलाई कानूनबमोजिम कारवाही गर्न र निज मृतकहरूको परिवारलाई क्षतिपूर्ति स्वरूप रु. ३,००,०००/- हिलाउन आयोगको (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ को उपनियम (क), (च) र (छ) को आधारमा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने मिति २०६५/४/१४ को निर्णय	च. नं. नेपालगन्ज/५८९ संरक्षण ७४६ मिति २०६५/९/३ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको, च. नं. नेपालगन्ज/५८९ संरक्षण १३२३ मिति २०६६/१/२० मा गृह मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णयसम्बन्धमा थप सिफारिस गरिएको	च. नं. १७३ मिति २०६५/९/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको प्र.म.प.को बोधार्थ पत्र प्राप्त, आयोगको निर्णय कार्यान्वयन सम्बन्धमा सम्वन्धित इकाईमा पठाइएको शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ७०३ मिति २०६५/९/७ को बोधार्थ प्राप्त, मन्त्रपरिषदबाट २०६६/६/२१ मा रु. ३,००,०००/-क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउने निर्णय भएको भनी पत्रपत्रिकामा समाचार प्रकाशित, प्र.म.प.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जन्ही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुक्दा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भाएको पत्र प्राप्त	आंशिक
१९०	भौना चौधरी	नेउलापुर गाविस वडा नं.- ४,	नेउलापुर गाविस वडा नं.- ४ सुनपुर बाँदिया जिल्ला बस्ने वर्ष २४ को भौना चौधरीलाई मिति २०५९/२/१६ गते	सो दिन बरखदल गुल्मबाट सो टोलीको कमाण्ड गरी जाने अधिकारी, आदेश दिने अधिकारी र गौरी चलाउने व्यक्ति	च. नं. नेपालगन्ज/४७९ संरक्षण ७४५ मिति २०६५/९/३ मा	च. नं. १७३ मिति २०६५/९/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह मन्त्रालय तथा शान्ति तथा	आंशिक

<p>१९१</p>	<p>पृथ्वी बहादुर माझी</p>	<p>सिन्धुली जिल्ला रानीचुरी-५</p>	<p>दिनको १:०० बजेको समयमा घरभित्र भान्सा कोठामा खाना खाइरहेको अवस्थामा ठाकुङ्दारा बरखदल गुल्मका सुरक्षाकर्मीहरूमध्येका तत्कालीन सैनिक जवान पदमा कार्यरत परशुराम कुमाल शारुसमेत ४ जना सुरक्षाकर्मीले घरभित्र गोली हानी हत्या गरेको घटनासम्बन्धमा आयोगमा परेको उजुरी निवेदन</p>	<p>सुरक्षाकर्मी</p>	<p>परशुराम कुमालसमेतलाई कारवाही गर्ने र आयोगको (उजुरी, कारवाही निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ को उपनियम (क), (ख), (ग), (घ) र (ङ) को आधारमा पीडित भौना चौधरीको परिवारलाई क्षतिपूर्ति स्वरूप रु. ३,००,०००/- हिलाउने सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने मिति २०६४/४/१४ को निर्णय</p>	<p>ने.क.पा. (साथवादी) मा आवद्ध भएको कारण निज पृथ्वीबहादुर माझीलाई समानी आफ्नो कब्जामा रहेको अवस्थामा मारको पाइएकोले सलरन दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी प्रचलित कानूनबमोजिम कारवाही गर्ने र मृतकका पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६४/४/२३ को निर्णय</p>	<p>प्र. म. म. प. को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको</p>	<p>च. नं. ३२३४ संरक्षण ७३३ मिति २०६४/९/१ मा प्र. म. म. प. को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको</p>	<p>आंशिक</p>
<p>पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको प्र. म. म. प. को बोधार्थ पत्र प्राप्त, आयोगको निर्णय कार्यालयन सम्बन्धमा सम्बन्धित इकाईमा पठाइएको शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ७०३ मिति २०६४/९/७ को बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको २०६४/९/२९ को निर्णयानुसार निजलाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउने निर्णय भएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र. म. म. प. को पत्र प्राप्त</p>	<p>गृह मन्त्रालयको २०६४/९/१६ को निर्णयानुसार रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र. म. म. प. को पत्र प्राप्त, प्र. म. म. का. को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी विकास फुक्दा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सल्लोरा आयोगनाको च. नं. १३८</p>	<p>गृह मन्त्रालयको २०६४/९/१६ को निर्णयानुसार रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र. म. म. प. को पत्र प्राप्त, प्र. म. म. का. को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी विकास फुक्दा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सल्लोरा आयोगनाको च. नं. १३८</p>	<p>गृह मन्त्रालयको २०६४/९/१६ को निर्णयानुसार रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र. म. म. प. को पत्र प्राप्त, प्र. म. म. का. को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी विकास फुक्दा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सल्लोरा आयोगनाको च. नं. १३८</p>	<p>गृह मन्त्रालयको २०६४/९/१६ को निर्णयानुसार रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र. म. म. प. को पत्र प्राप्त, प्र. म. म. का. को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी विकास फुक्दा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सल्लोरा आयोगनाको च. नं. १३८</p>	<p>गृह मन्त्रालयको २०६४/९/१६ को निर्णयानुसार रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र. म. म. प. को पत्र प्राप्त, प्र. म. म. का. को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी विकास फुक्दा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सल्लोरा आयोगनाको च. नं. १३८</p>	<p>गृह मन्त्रालयको २०६४/९/१६ को निर्णयानुसार रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र. म. म. प. को पत्र प्राप्त, प्र. म. म. का. को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी विकास फुक्दा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सल्लोरा आयोगनाको च. नं. १३८</p>	<p>गृह मन्त्रालयको २०६४/९/१६ को निर्णयानुसार रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र. म. म. प. को पत्र प्राप्त, प्र. म. म. का. को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी विकास फुक्दा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सल्लोरा आयोगनाको च. नं. १३८</p>	<p>गृह मन्त्रालयको २०६४/९/१६ को निर्णयानुसार रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र. म. म. प. को पत्र प्राप्त, प्र. म. म. का. को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी विकास फुक्दा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सल्लोरा आयोगनाको च. नं. १३८</p>	

१९२	हिरा बहादुर मगर	सिन्धुली जिल्ला रानीचुरी-९	जिल्ला सिन्धुली रानीचुरी गाविस वडा नं.- ९ बस्ने अन्दाजी वर्ष ५५ को हीराबहादुर मगरलाई मिति २०६०/१०/२५ गते पक्राउ गरी नैरन्यायिक तरिकाले मारेको भन्ने उजुरी	सुरक्षाकर्मी	ने.क.पा. (माओवादी) मा संलग्न भएको आशुङ्कामा निज हीराबहादुर मगरलाई सुरक्षाकर्मीले आफ्नो कब्जामा रहेको अवस्थामा मारेको देखिँदा घटनामा संलग्न दोषीको अनुसन्धान गरी पहिचान गरी फौजदारी अभियोगमा कानुनबमोजिम कारवाही गर्न र मृतकका परिवारलाई भरणपोषणको लागि क्षतिपूर्ति रु. ३,००,०००/- उपलब्ध गराई मृतकका नाबालक छोराछोरीको पठनपाठनको निःशुल्क व्यवस्था गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६५/४/२३ को निर्णय	च. नं. १४८० संरक्षण ७३४ मिति २०६५/९/१ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त गृह मन्त्रालयको निर्णयानुसार रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त	आशिक
१९३	नारददत्त भट्ट, रमेश भट्ट, अन्दराज भट्ट	बैतडी जिल्ला गाविस वडा नं.- ५	जिल्ला बैतडी भटना गाविस वडा नं.- ५ बस्ने नारददत्त भट्ट- १, ऐ.ऐ. बस्ने रमेश भट्ट र ऐ.ऐ. बस्ने अन्दराज भट्टसमेत जना ३ लाई २०६१/६/२१ गते सुरक्षाकर्मीले गोली हानी मानवअधिकारको हनन गरेकोले कारवाहीको लागि आयोगमा उजुरी पत्र आएको	सुरक्षाकर्मी	मृतकहरू नारददत्त भट्ट, रमेश भट्ट र भक्तराज भट्टका आश्रित परिवारलाई जनही रु. ३,००,०००/- का दरले राषिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने मिति २०६५/५/२४ को निर्णय	च. नं. धनगढी/४३५ संरक्षण ७४८ मिति २०६५/९/४ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	आयोगको निर्णय कर्णान्वयन सम्बन्धमा सम्बन्धित इकाईमा पठाइएको शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ७०३ मिति २०६५/९/७ को बोधार्थ प्राप्त, प्र.म.प.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट मुक्तानी पाउन गरी निकासी फुक्नुवा पठाइएको भन्ने बहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आशिक

१९४	राजाराम भण्डारी	जिल्ला नुवाकोट थानसिङ गाविस वडा नं.- २	मिति २०५९/५/२४ गते जिल्ला नुवाकोट थानसिङ गाविस वडा नं.- २ बस्ने राजाराम भण्डारीलाई आफ्नै घरबाट सदा पोसाकमा आएका सुरक्षाकर्मी (नेपाली सेना) ले पक्राउ गरी बेपत्ता पारी गैरन्यायिक हत्या गरेकोले दोषीलाई कारवाही गरी पीडितलाई क्षतिपूर्तिको लागि आयोगमा उजुरी पत्र आएको	सुरक्षाकर्मी	गैरन्यायिक हत्यामा संलग्न सुरक्षाकर्मी (सेना) को पहिचान गरी फौजदारी अभियोगमा कारवाही चलाउन र पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि आयोगको (उजुरी, कारवाही र क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६५/७/५ को निर्णय	च. नं. १४४८ संरक्षण ७९१ मिति २०६५/९/९ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	गृह मन्त्रालयको च. नं. ६२० मिति २०६६/२/३१ मा जि.प्र.का. नुवाकोटलाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्तिको ड्राफ्ट पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको २०६५/१२/३१ को निर्णयानुसार रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त, प्र.म.प.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुक्दा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भाएको पत्र प्राप्त	आंशिक
१९५	भरत संजिने श्याम सुन्दर कैनी, डोर बहादुर भन्ने गङ्गा बहादुर नेपाली	तनहुँ जिल्ला व्यास नया- ३	तनहुँ जिल्ला व्यास नगरपालिका वडा नं.- ३ बस्ने वर्ष ३८ को भरत भनीने श्यामसुन्दर कैनी र ऐ.ऐ. बस्ने डोरबहादुर भन्ने गङ्गाबहादुर नेपालीलाई २०५९/१/१६ गते सुरक्षाकर्मीले घरबाट पक्राउ गरी जिल्ला तनहुँ घासीकुवा ८ वाङ्गेशिमल भन्ने ठाउँमा लगी गोली प्रहार गरी मारको भन्ने	सुरक्षाकर्मी	घटनामा संलग्न तत्कालीन नेपाली सेना दसौली ब्यारकबाट खटिएको जमदार दामोदर अडिकाको नेतृत्वको टोलीबाट घटना भएको देखिदा निजलाई बयानको लागि आयोगमा १५ दिनिभित्र उपस्थित गराइदिन श्री रक्षा मन्त्रालय, सिंहदरवारमा लेखी पठाउने र मुक्तकरूको आश्रित कानूनबमोजिमको	च. नं. ४०१, ४३६/पोखरा संरक्षण १०९९ मिति २०६५/१२/४ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय	प्र.म.प.का.को च. नं. २६४ मिति २०६५/१२/११ मा आयोगको निर्णय अवश्यक कारवाहीको लागि सम्बन्धित निकायमा पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त, प्र.म.प.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/-	आंशिक

१९६	राम तामाङ	कास्की सैमराङ्ग गाविस वडा नं.-६	सम्बन्धमा आयोगको धे.का. पोखरामा परेको उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	हक्वालालाई भरणपोषणको लागि रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी मिति २०६५/९/२० को निर्णय	सिफारिस गरिएको	क्षतिपूर्तिस्वन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निक्कसा फुक्वा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
१९७	गोपाल रिजाल	रूपन्देही गाविस द्वाराक्ष गाविस वडा नं.-९	जिल्ला कास्की सैमराङ्ग गाविस वडा नं.-६ वस्ने राम तामाङलाई २०५९/२/२३ गते विहान करिब ८:०० बजेतिर तत्कालीन शाही नेपाली सेनाधन्तर्गत खटिएका सुरक्षाकर्मीले बोलाउँदा निज डराई भाग्न लाग्दा सुरक्षाकर्मीको गोली लागी निजको मृत्यु भएको देखिँदा सुरक्षाकर्मीले कब्जामा लिन सक्ने अवस्था हुँदाहुँदै अत्यधिक शक्तिको प्रयोग गरी निज राम तामाङको मृत्यु हुन गएको, निज आफ्नै घर गाठमा लुक्न जाँदा हानेको गोलीबाट गोरु १ र भैसी १ समेतको मृत्यु हुन गएको भन्ने सम्बन्धमा आयोगको धे.का. पोखरामा परेको उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	सूतकको पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. ३,००,०००/- र भैसी १ र गोरुको क्षतिपूर्ति रु. २०,०००/- समेत उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने र घटनामा संलग्न सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी मिति २०६५/९/२० मा निर्णय गरिएको	च. नं. पोखरा/२५७२ संरक्षण १०९६ मिति २०६५/१२/४ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुन:निर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिस्वन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निक्कसा फुक्वा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक

१९८	कमल गिरी	बाँके, नेपालगन्ज नगरपालिका	उजुरी नं. ११६७, जिल्ला बाँके नेपालगन्ज नगरपालिकामा २०६३/९/११ मा भएको साम्प्रदायिक दङ्गामा प्रहरीको गोली लागी जिल्ला बाँके भवानीपुर गाविस घर भई नेपालगन्ज तपा वडा नं.- ११ बस्ने कमल गिरीको मृत्यु भएको	नेपाल प्रहरी	भरणपोषणको लागि आयोगको (उजुरी, कारबाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति निर्धारण गरी उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय गरियो साथै प्रस्तुत घटनामा मृत्यु भएका अन्य ३ जनाको सम्बन्धमा विस्तृत अनुसन्धान भएको देखिदा अनुसन्धान गर्ने कर्मचारीसँग सोझै भनी मिति २०६५/९/२० मा निर्णय भयो	मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	शहीद घोषणा
				नेपाल प्रहरी	आश्रित पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारबाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र गोली प्रहार गर्ने व्यक्तिको पहिचान गरी निजमाथि कानूनबमोजिम फौजदारी अभियोगमा कारबाही गर्नसमेत नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय गरियो साथै आयोगको निर्णयअनुसार २०६५/२/३१ च. नं. ११७६ संरक्षण ३४२७ र मिति २०६५/९/९ च. नं. ११७६, संरक्षण ७९२ मार्फत छानबिन समितिको प्रतिवेदन पठाइदिन प्रधानमन्त्रीको कार्यालयमा पत्राचार हुँदासमेत समितिको	च. नं. ११६७/ नेपालगन्ज, संरक्षण ११३५ मिति २०६५/१२/१२ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको		

१९९	सेतु बि.क.	बाँके, बागेश्वरी गाविस- ३	उजुरी नं. ८१७ मिति २०६३/१/७, बाँके जिल्ला बागेश्वरी गाविस वडा नं.- ३ का सेतु बि.क.को हत्या भएको	सुरक्षाकर्मी	प्रतिवेदन नपठाएकोमा आयोगको गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको व्यहोरा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई लेखी पठाइदिने भनी मिति २०६५/९/२० मा निर्णय गरियो	च. नं. नेपालगन्ज/८१७ संरक्षण ११३२ मिति २०६५/१२/१२ मा प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको	आंशिक
२००	रामशरण थापा	धादिङ जीवनपुर गाविस- ९	उजुरी नं. ४५४८, जिल्ला धादिङ जीवनपुर गाविस वडा नं.- ९ बस्ने रामशरण थापालाई सुरक्षाकर्मीले २०६०/७/१२ मा मारिएको भनी आयोगमा उजुरी दर्ता हुन आएको	सुरक्षाकर्मी	सुरकारी निकायबाट रु. १,५०,०००/- साँही बोला पाइसकेको भन्ने निवेदनबाटै खुलन भएको देखिँदा तत्कालीन अवस्थामा क्षतिपूर्ति पाई चित्त बुझाइसकेकोले प्रस्तुत उजुरीसम्बन्धमा थप केही गरिरहनु परेन । पीडितका बालबालिकाको निःशुल्क शिक्षाको व्यवस्था गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी मिति २०६५/११/२ मा निर्णय गरियो	च. नं. ४५४८ संरक्षण ११५६/०६५/६६ मिति २०६५/१२/१८ मा प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	प्र.म.म.पा.को कार्यालयको च. नं. २८२ मिति २०६५/३/१५ मा सम्वन्धित निकायलाई पत्राचार गरिएको बोधार्थ प्राप्त, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जन्ही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी वि.प्र.का.बाट मुक्तानी पाउने गरी निक्कामा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
२०१	रामविनय यादव	बारा इनर्वामाल गाविस- ६	उजुरी नं. ३०६१, जिल्ला बारा इनर्वामाल गाविस वडा नं.- ६ बस्ने रामविनय यादवलाई	सुरक्षाकर्मी	मानवअधिकारको उल्लङ्घन कार्यमा संलग्न व्यक्तिको पहिचान गरी कानूनमार्जिम	च. नं. ३०६१ संरक्षण ११५५/०६५/६६	प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जन्ही रु. १,००,०००/-	आंशिक

२०२२	नागोन्द्र प्रसाद यादव	बारा जिल्ला प्रटोका गाविस वडा नं.- ३	२०६१/११/१७ गते सुरक्षाकमिले पकाउ गरी मारेको भन्ने उजुरी	प्रहरी	कारवाही गर्न र पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र मृतकका बालबालिकालाई निःशुल्क पठनपाठनको व्यवस्था मिलाउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी मिति २०६५/११/२ मा निर्णय गरियो	मिति २०६५/१२/१८ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	क्षतिपूर्तिस्वन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निक्कमा फुक्वा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ सल्लग भएको पत्र प्राप्त	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. १५३० मिति २०६६/३/२५ मा आयोगको निर्णय कार्यालयको लागि गृह तथा शान्ति मन्त्रालयलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
२०२३	देवहादुर राई, कैलाश काकी, धीरु वहादुर काकी र दीपक विष्ट	चिसापानी गाविस वडा नं.- ४	उजुरी नं. ४५०९, जिल्ला बारा प्रटोका गाविस वडा नं.- ३ बस्ने नागन्द्रप्रसाद यादवलाई जिल्ला बारा वृनियार्थ गाविस वडा नं.- ८ स्थित निजको नातेदारकहाँ तास खेल्न बसिरहेको अवस्थामा गोली प्रहार गरी थप प्रहरी बोलाई डर धाक देखाई मुचुल्कामा सही गराउन लगाएकोले निष्पक्ष अनुसन्धानको लागि यस आयोगमा उजुरी पर्न आएको	सुरक्षाकमी	उपलब्ध गराउन नपाएको भन्ने उजुरी आयोगको लागि क्षतिपूर्ति (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय गरियो साथै जि.प्र.का. बाराको च. नं. ४१९५ मिति २०६५/११/१४ मा प्राप्त दशौ प्रमाणसमेत फिर्ता पठाइदिने भनी मिति २०६५/९/२३ मा निर्णय गरियो	च. नं. १५९० संरक्षण २२०१ मिति २०६६/३/२८ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	प्र.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिस्वन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निक्कमा फुक्वा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगको च. नं. १३८	आशिक	

<p>२०४</p>	<p>खिम बहादुर परियार</p>	<p>कास्की जिल्ला पाते गाविस</p>	<p>उजुरी नं. ४०२ पोखरा, कास्की जिल्ला पाते गाविस निवासी खिमबहादुर परियार आफ्नी श्रीमतीलाई लिन जिल्ला कास्की सैमराङ्ग गाविस वडा नं.- ५ मा गाएको बेला २०५१/२/२६ गते बिहान त्यस क्षेत्रमा खटिएको, नेपाली सेनाको टोली र ने.क.पा. (माओवादी) बीच २०५१/२/२४ मा भौडन्त हुँदा नेपाली सेनाका केही व्यक्ति मारिएको र सो घटनापश्चात् सेनाले विभिन्न गाउँमा खोजतलास जारी राखेको अवस्थामा माओवादीको आशङ्कामा संसुरालीमा खाना खाई चउट्न भनी २०५१/२/२६ गते बिहान</p>	<p>नेपाली सेना</p>	<p>संलग्न व्यक्तिहरूको समेत नाउँ खोल्न लगाई अर्थ जो बुझ्नुपर्ने प्रमाण बुझी प्रचलित कानुनबमोजिम ज्यान मुद्दातर्फ कारबाही गर्न र मृतकका आश्रित परिवारको भरणपोषणको लागि कानुनबमोजिमको हकवालाहरूलाई जनही रु. ३,००,०००/- का दरले आयोपको क्षतिपूर्ति निर्धारण नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी मिति २०६५/५/१२ मा निर्णय गरिएको</p>	<p>आफ्नी छोरीलाई बाबुआमाले पालनपोषण गरेको र समानता र न्यायको आधारमा मृतक खिमबहादुर परियार र अंतिमा परियारका पीडित परिवारलाई राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम उजुरवाला दुवैतर्फका पीडितलाई अप्तालीको महलबमोजिम नजिकको हकवालालाई जनही रु. ३,००,०००/- का दरले क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन मिति २०६५/५/३ मा नेपाल सरकारलाई सिफारिस लेखी पठाउने</p>	<p>मिति २०६६/५/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त</p>	<p>नभएको</p>
------------	--------------------------	---------------------------------	--	--------------------	---	---	--	--------------

					<p>करिब नः३० बजे खिमबहादुर परियार घरबाहिर निस्कनेवित्तिकै केही पर रहेको सेनाको टोलीले गोली चलाएको, निजले 'म माओवादी होइन, यस घरको पाहुना हो' भन्दाभन्दै पुनः अर्को गोली हानी निजको घटनास्थलमै मृत्यु भएको र मेरो श्रीमानलाई के भयो भनी भित्र खाना खार्दै गरेकी खिमबहादुर परियारको श्रीमती अनिता परियार घरबाहिर निस्कन लादा निजलाई पनि गोली हानी निजको पनि घटनास्थलमै मृत्यु भएको । यसरी ससुराली घरमा गएका खिमबहादुर परियार र निजकी श्रीमती अनिता परियारको सुरक्षाकर्मीको कारबाहीमा मृत्यु भई मानवअधिकारको गम्भीर उल्लंघन हुन गएको आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदन नेपाली सेना पश्चिम पृतना (मानवअधिकार महाशाखा) को मिति २०६४/१०/१३ को पत्रानुसार विस्तृत शान्ति सम्झौताबमोजिम दुवै पक्षबाट भएको बुटहरूलाई भविष्यमा नदीहो-न्याउने र क्रमिक सच्याउँदै लैजाने र पीडित पक्षलाई क्षतिपूर्ति दिन सिफारिस गरेमा हुने व्यहोरा उल्लेख गरी जवाफ प्राप्त भएको देखिन्छ । आयोगको टोलीको</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--	--

२०५	डम्बर बहादुर गुरुङ	चितवन	प्रतिवेदनअनुसार समेत मानवअधिकारको उल्लङ्घन भाएको पाइएकोले दोषीलाई कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस लेखी पठाउने र मानवअधिकार उल्लङ्घन गर्नेलाई कारवाही गरी न्याय पाउन र पीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन २०६३/४/८ मा मृतक विमबहादुर परियारका पिता टीकाराम परियार र आमा मनकला परियारको निवेदन परिको	सुरक्षार्थी	घटनास्थलमा सौ र्ही भान सफल भएका नेकपा (माओवादी) कार्यकर्ता दण्डपाणी पौडेलले सुरक्षार्थीबाट कारवाही भई मारिएको ३/४ दिनपछि चितवनको मालु मञ्ज्याङ्गमा गई दाह संस्कार गरेको भन्ने आयोगको टोलीलाई बयान दिएको, सुरक्षार्थीको जवाफ हेर्दा निजलाई पक्राउ नै नगरिएको र कुनै कागजात नरहेको भन्ने देखिदा र मृतकका परिवारले काजक्यासमेत गरिसकेको कञ्जामा लिन सक्न अवस्था पाइएकोले सुरक्षार्थीले कञ्जामा लिन सक्न अवस्था छँदाछैँ अत्यधिक शक्तिको प्रयोग गरी मानवअधिकारको उल्लङ्घन भएको आयोगको अनुसन्धान प्रतिवेदनबाट देखिदा दोषीको पहिचान गरी कारवाही			गृह मन्त्रालयको २०६५/१२/३० को निर्णयानुसार रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्र प्राप्त	आंशिक
-----	--------------------------	-------	---	-------------	---	--	--	--	-------

२०६	हरिप्रसाद कंडेल	जि. गुल्मी वीरवास गाविस-१	उजुरी नं. ४१३, पोखरा, जिल्ला गुल्मी वीरवास गाविस वडा नं.-३ रमपोखरा (डाँडाको भञ्ज्याङ्ग) मा मिति २०६०/१०/४ गते नेकपा (माओवादी) को गाउँ जनसंस्कार घोषणा गर्ने भनिएको कार्यक्रम स्थगित भएपछि नजिकै रहेको छत्रपाटन मन्दिर नजिक जि. गुल्मी वीरवास गाविस- १ बस्ने हरिप्रसाद कंडेललाई भारद्दे गरेको अवस्थामा गोली हानी हत्या गरेको भन्ने आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदन	सुरक्षाकर्मी	गर्न र पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. ३,००,०००/- आयोगको (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम उपलब्ध गराउन मिति २०६५/९/२४ मा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय	च. नं. ७६० संरक्षण ४१३, पोखरा मिति २०६६/७/१६ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको
२०७	मानव हार्दुर त्रामु	गुल्मी जिल्ला ठूलोबन्धेक गाविस वडा नं.- ८ गाविस वडा नं.- ८	उजुरी नं. ४१२ पोखरा, गुल्मी जिल्ला ठूलोबन्धेक गाविस वडा नं.- ८ बस्ने मनोज भन्ने मानवहार्दुर त्रामुलाई २०६१/११/२८ गते ऐ. गाविस वडा नं.- ४ क्वाड्र भन्ने ठाउँबाट सुरक्षाकर्मीले	राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १३ (१) (२) नं. बमोजिम दोषीको पहिचान गरी कारवाही गर्ने र ऐ. नियम १७ बमोजिम पीडित परिवारको	च. नं. ३२८ संरक्षण ४१२, पोखरा मिति २०६६/७/१० गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय	शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयको च. नं. २४४ मिति २०६६/६/२८ मा राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको

२०८	कोपिला गौतम	गुल्मी जिल्ला बुर्घा गाविस वडा नं.- ५	गुल्मी बुर्घा गाविस वडा नं.- ५ बस्ने कोपिला गौतमलाई सुरक्षाकर्मीले पं. बामी गाविस कोडालोट भन्ने जङ्गलमा लगी २०६०/१/१५ गते नैरत्यधिक तरिकाले गोली हानी मारेकोले दोषीलाई कारवाही र पीडित परिवारलाई राहतको लागि आयोगमा उजुरी पर्न आएको		भरणपोषणको लागि रु. ३,००,०००/- अतिपूर्त उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी मिति २०६५/११/८ मा निणय गरिएको	सिफारिस गरिएको		नभएको
					घटनामा संलग्न सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी कानूनव्यभिचम कारवाही गर्ने र पीडितको परिवारलाई भरणपोषणको लागि आयोगको (उजुरी, कारवाही तथा अतिपूर्त निघारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. ३,००,०००/- उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने उद्देश्य भन्ने आयोगको मिति २०६५/११/८ को निणय		च. नं. ७६२ संरक्षण ४४६, पाखरा, मिति २०६६/७/१६ गते प्र. म. प. को कार्यालयलाई आयोगको निणय सिफारिस गरिएको	

माओवादीद्वारा हत्या

क्र.सं.	पीडितको नास र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लेख्यकर्ता	आयोगको निणय	आयोगबाट गरिएको सिफारिस विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
२०९	डेकेन्द्रराज थापा	दैलेख जिल्ला नारायण नगरपालि का वडा नं.- १	उजुरी नं. १९९४ मिति २०६१/४/२१, रेडियो नेपालका पत्रकार दैलेख जिल्ला नारायण नगरपालिका वडा नं.- १ बस्ने डेकेन्द्रराज थापालाई मिति २०६१/३/१२ गते ने.क.पा. (माओवादी)द्वारा कब्जामा लिई मिति २०६१/४/२७ गते मारिएको		निजलाई ने.क.पा. (माओवादी)का कार्यकर्ताहरूले कब्जामा लिई कटुपिट गरी मारेको देखाएको, उक्त घटनामा ने.क.पा. (माओवादी)का तत्कालीन सचिव रणजीतसमेत जिम्मेवार रहेको भन्ने अनुसन्धान टोलीको निकर्ष भएको पाइएको र उल्लेखन			नभएको

२११	विनोदकुमार खड्का	रामेछाप गोलु गाविस वडा नं.-२	रामेछाप गोलु गाविस वडा नं.-२ रजाइ घर भई श्री शंर गण (क) गल्म चारकोटमा कार्यरत विनोदकुमार खड्का मिति २०६०/२/२३ गते घर विदा लिई घर आएकोमा मिति २०६०/२/२४ गते विहान नालेदार बढी खड्कासंग घरायसी कामको सिलसिलामा रामेछापको दोरम्बा गाविसमा एक्को, सोही दिन दोरम्बामा नेकपा (माओवादी) को आमसभा कार्यक्रम रहेको र निज विनोद खड्का र बढी खड्कासमेतलाई ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ताले अपहरण गरेको र विनोद खड्कालाई ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ताले मिति २०६०/२/२४ गते रामेछाप जिल्लाको दोरम्बा गाविसबाट अपहरण गरी	माओवादी	रामेछाप जिल्ला प्रशासन कार्यालयको पत्र संख्या ०६३/६४ च. नं. ४८१ मिति ०६३/५/२८ को आयोगमा प्राप्त पत्रबाट जिल्ला प्रहरी कार्यालय चरिकोटबाट एक्को टोलीले प्र.स. कतैव्य ज्यान शीर्षक मु.द.नं. १५ (आ.व. २०५९/६०) मा दर्ता गरी भेट्टे सन्ने शंकर लामासमेतका २६ जना ने.क.पा. (माओवादी)का कार्यकर्ताहरू घटनामा संलग्न रहेकोले निजहरूको खोजी कार्य भइरहेको भन्ने समेत देखिएकोले घटनामा संलग्न रहेका व्यक्तिको पहिचान गरी फौजदारी अपराधमा कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने साथै ने.क.पा. (माओवादी)बाट अपहरणमा परेका बढी खड्का अपहरणबाट मुक्त	च. नं. ८२२ सरक्षण ७८७ मिति २०६५/९/९ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६५/३/१२ को निर्णय	प्र.म.म.का.को.च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुक्का पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	गृह मन्त्रालयको २०६५/१०/८ को निर्णयानुसार हत्यामा संलग्न अभियुक्तलाई फौजदारी अभियोगमा कारवाही गर्न प्र.पं.कालाई निर्देशन दिएका जानकारी मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्र प्राप्त,	पूर्ण
-----	------------------	------------------------------	--	---------	---	---	---	--	--	-------

२१२	गोकर्ण (गोपी) सुवेदी	चितवन जिल्ला कठार गाविस वडा नं.-४	मिति २०६०/६/२ गते दोलखा जिल्लाको काटाकुटी गाविस वडा नं.- १ विरोट भन्ने स्थानमा लगी हत्या गरेको भन्ने व्यहोराको निवेदन	माओवादी	घटनामा संलग्न रहेका व्यक्तिलाई फौजदारी अपराध गरेकोमा अपराधीहरूको पहिचान गरी फौजदारी अपराधमा कारवाही गर्न र पीडितका आश्रित परिवारको भरणपोषणका लागि रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन साथै शिक्षाको व्यवस्था गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६५/३/१९ को निर्णय	च. नं. १२६४ संरक्षण ७९० मिति २०६५/९/९ गते प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	महसकेको भन्ने तथ्य प्राप्त भाएकाले निजको फाइल टुड्याउने भन्ने मिति २०६५/३/१९ को निर्णय	गृह मन्त्रालयको च. नं. ६०० मिति २०६६/२/३१ मा जि.प्र.का. चितवनलाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्तिको ड्रफ्ट पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त, जि.प्र.का. चितवनको च. नं. १७/२२ मिति २०६६/५/१७ मा पीडितकी श्रीमती माया अेत्री सुवेदीलाई गृह मन्त्रालयद्वारा रु. ७,०००/- र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको ड्रफ्टको बरगणबाट मृत्यु भाएका परिवारलाई रु. १,००,०००/- भुक्तानी गरिसकेको जानकारी प्राप्त, मिति २०६६/५/२६ गते जि.प्र.का. कार्यालयबाट रु. ३,००,०००/- को चेक बुझिसकेको जानकारी मानवअधिकार एलाइन्सका अध्यक्ष रामशरण मिति २०६६/५/२८ मा टेलिफोनबाट आयोगमा गराएको,	आशिक
-----	----------------------------	---	--	---------	--	--	---	---	------

२१३	केशव महतो	जिल्ला नवलपरासी दिव्यपुरी गाविस घर अड रोष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग, जिल्ला प्रशासन कार्यालय चितवनमा कार्यरत केशव चितवनमा कार्यरत नया महतोलार्इ भरतपुर नया वडा नं.- १० च्याली बजारबाट ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यक्षतलि मिति २०६१/११/२१ गते अपहरण गरी हत्या गरेको	माओवादी	मृतकका परिवारले क्षतिपूर्ति पाइसको भन्ने आयोगको अनुसन्धानबाट देखिँदा घटनामा संलग्न रहेका व्यक्तिहरूलाई फौजदारी अपराध गरेकोमा अपराधीहरूको पहिचान गरी फौजदारी अपराधमा कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६५/३/१९ को निर्णय	च. नं. २७३३ सरक्षण ७३३ मिति २०६५/९/९ मा प्र.म.प. कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई पत्राचार गरिएको	गृह मन्त्रालयको २०६५/१२/३१ को निर्णयानुसार रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त, प्र.म.प.काको च. नं. ३७९ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.काबाट मुक्तानी पाउने गरी निक्कसा पुग्नुका पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहायोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	पूर्ण
२१४	ठम्मामसिंह बम	कैलाली जिल्ला रामसिखरभाला गाविस वडा नं.- ८ बस्ने वर्ष ४५ का ठम्मामसिंह बमलाई	माओवादी	निजको भनी उल्लेखन गराएको शवको डी.एन.ए. परीक्षण गराई प्रतिवेदन उपलब्ध गराउन तथा	च. नं. ध.क्ष.का. सरक्षण ३५७७ मिति ०६५/३/२९ गते प्र.म.प.को	प्र.म.प.काको च. नं. ३७९ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.काबाट	आंशिक

२१५	डवलबहादुर साउद	अछाम जिल्ला रामारोशन गाविस वडा नं.- २	मिति २०६०/२/२९ गते माओवादीहरूले अपहरण गरी हत्या गरेको भन्ने घटनाको आयोगको स्वविवेकमा उजुरी ग्रहण गरी कारवाही अगाडि बढाइएको	माओवादी	जिल्ला अछाम रामारोशन गाविस वडा नं.-२ बस्ने डवलबहादुर साउदलाई मिति २०६१/४/२२ मा ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ताले अपहरण गरी कब्जामा लिई हत्या गरेको भन्ने विषयमा आयोगमा दर्ता निवेदन	मिति २०६०/२/२९ गते माओवादीहरूले अपहरण गरी हत्या गरेको भन्ने घटनाको आयोगको स्वविवेकमा उजुरी ग्रहण गरी कारवाही अगाडि बढाइएको	कार्यालयलाई आयोगको निर्णय पत्राचार गरिएको	शुक्ती पाउने गरी निकास फुक्दा पठाइएको भन्ने ब्यहारा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
२१५	डवलबहादुर साउद	अछाम जिल्ला रामारोशन गाविस वडा नं.- २	मिति २०६०/२/२९ गते माओवादीहरूले अपहरण गरी हत्या गरेको भन्ने घटनाको आयोगको स्वविवेकमा उजुरी ग्रहण गरी कारवाही अगाडि बढाइएको	माओवादी	जिल्ला अछाम रामारोशन गाविस वडा नं.-२ बस्ने डवलबहादुर साउदलाई मिति २०६१/४/२२ मा ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ताले अपहरण गरी कब्जामा लिई हत्या गरेको भन्ने विषयमा आयोगमा दर्ता निवेदन	कार्यालयलाई आयोगको निर्णय पत्राचार गरिएको	कार्यालयलाई आयोगको निर्णय पत्राचार गरिएको	शुक्ती पाउने गरी निकास फुक्दा पठाइएको भन्ने ब्यहारा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक

२१६	टोपबहादुर श्रेष्ठ	रूपन्देही जिल्ला दुधराक्ष टोपबहादुर श्रेष्ठलाई गाविस वडा नं.-९ (माओवादी) का कार्यकर्ताद्वारा कब्जामा लिई हत्या गरिएको घटनाको सम्बन्धमा आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय पोखरामा परेको उजुरी निवेदन	ने.क.पा. (माओवादी)	हत्यामा संलग्न रहेको व्यक्तिको आवश्यक अनुसन्धान र पहिचान गरी कानुनबमोजिम फौजदारी मुद्दामा कारवाही गर्न र पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने साथै मृतकका नाबालक बालबच्चाको निःशुल्क शिक्षा दीक्षाको प्रबन्ध मिलाउनसमेत लेखी पठाइदिने भनी मिति २०६५/९/२० को निर्णय	घटनामा संलग्न दोषीहरूको पहिचान गरी फौजदारी अभियोगमा मुद्दा चलाई कानुनबमोजिम सजाय गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय गरियो, पीडितको परिवारलाई रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइसकेको देखिदा केही गररहनु परेन । पीडितका बालबच्चालाई पठनपाठनको निःशुल्क	च. नं. २५७३/पोखरा संरक्षण १०९८ मिति २०६५/१२/४ मा प्र.म.म.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई पत्राचार गरिएको	च. नं. १७२१ संरक्षण ११५४/०६५/६६ मिति २०६५/१२/१८ मा प्र.म.म.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	भुक्तानी पाउने गरी निकास फुक्नुवा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	प्र.प्र.का.को च. नं. २६० मिति २०६५/१२/११ मा सम्बन्धित निकायमा पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुक्नुवा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक	नभएको
२१७	घनश्याम भण्डारी	रौतहट विश्रामपुर गाविस -९	उजुरी नं. १७२१, जिल्ला रौतहट विश्रामपुर गाविस वडा नं.- ९ वस्ने सोही गाविसका निवर्तमान अध्यक्ष घनश्याम भण्डारीलाई २०६१/१/१३ गते ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले कब्जामा लिई गोली हानी हत्या गरेको सम्बन्धमा आयोगमा दर्ता उजुरी	माओवादी	उजुरी नं. १७२१, जिल्ला रौतहट विश्रामपुर गाविस वडा नं.- ९ वस्ने सोही गाविसका निवर्तमान अध्यक्ष घनश्याम भण्डारीलाई २०६१/१/१३ गते ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले कब्जामा लिई गोली हानी हत्या गरेको सम्बन्धमा आयोगमा दर्ता उजुरी	च. नं. १७२१ संरक्षण ११५४/०६५/६६ मिति २०६५/१२/१८ मा प्र.म.म.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	भुक्तानी पाउने गरी निकास फुक्नुवा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	प्र.प्र.का.को च. नं. २६० मिति २०६५/१२/११ मा सम्बन्धित निकायमा पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुक्नुवा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक	नभएको	

२१८	मानबहादुर बम	कैलासी रामशिखर भाला गाविस वडा नं.-८	उजुरी नं. ४३०/धनगढी, जिल्ला कैलासी रामशिखरभाला गाविस वडा नं.-८ बस्ने र श्री गोरखनाथ दल गण तेहरी, कैलासीमा कार्यरत मानबहादुर बमलाई २०६०/३/२० गते नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताले अपहरण गरी अवस्था अज्ञात पारेको भनी आयोगमा २०६२/११/२१ गते उजुरी दर्ता हुन आएको	ने.क्र.पा. (माओवादी)	व्यवस्था गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने मनी मिति २०६५/११/२ मा निर्णय गरिएको	सशस्त्र दृढको अवस्थामा सुरक्षा निकायमा कार्यरत नि:शस्त्र व्यक्तिलाई आफ्नो कब्जामा लिई हत्या भएको देखिँदा नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताले जेनेमा महासमितिको साभा धारा ३ को विर्खिलाप मानवअधिकार र मानवीय कानूनको गम्भीर उल्लङ्घन गरेको पाइएकोले घटनामा संलग्न दोषीलाई फौजदारी अभियोगमा कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने ठहर्छ । मानवअधिकारको संरक्षणमा ध्यान नदिई	च. नं. १४११ संरक्षण ४२०/धनगढी मिति २०६६/२/१२ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	शांति तथा पुन:निर्माण मन्त्रालयको च. नं. १३५८ मिति २०६६/३/२१ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि राहत तथा पुन:स्थापना इकाईलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त, प्र.म.प.को कार्यालयको च. नं. ३४१ मिति २०६६/२/२० मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह तथा शांति मन्त्रालयलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
					सशस्त्र दृढको अवस्थामा सुरक्षा निकायमा कार्यरत नि:शस्त्र व्यक्तिलाई आफ्नो कब्जामा लिई हत्या भएको देखिँदा नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताले जेनेमा महासमितिको साभा धारा ३ को विर्खिलाप मानवअधिकार र मानवीय कानूनको गम्भीर उल्लङ्घन गरेको पाइएकोले घटनामा संलग्न दोषीलाई फौजदारी अभियोगमा कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने ठहर्छ । मानवअधिकारको संरक्षणमा ध्यान नदिई	वैरजिम्वेवारपूर्ण जवाफ दिने जिल्ला प्रहरी कार्यालय कैलासीका तत्कालीन प्रहरी उपरीक्षक रमेशशेखर बस्नाचार्यलाई राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १३ (२) बमोजिम आवश्यक कारवाही गर्न नेपाल प्रहरीलाई लेखी पठाउने साथै मृतको हकवालालाई ऐ. नियम १७			

२१९	हिराबहादुर थापा	नुवाकोट बालकुमारी गाविस वडा नं.-६	उजुरी नम्बर ३३२५, जिल्ला नुवाकोट बालकुमारी गाविस वडा नं.-६ निवासी वर्ष २८ को हिराबहादुर थापालाई मिति २०६२/२/३१ गते राउतवैसी गाविस वडा नं.-१ स्थित आफ्नै घरबाट ने.क.पा. (माओवादी) को एक समूह आई अपहरणपश्चात् कुटपिट गरी हत्या गरेको	माओवादी	घटनामा संलग्न दोषीलाई ज्यानसम्बन्धी महलबमोजिम फौजदारी अभियोगमा मुद्दा दायर गरी कानुनी कारवाही गर्ने र पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन मिति २०६५/४/२९ गते नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय	घटनामा संलग्न व्यक्तिलाई निरपत्तार गरी फौजदारी अभियोगमा कारवाही गर्ने र पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि आयोगको (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन मिति				नभएको
२२०	सन्तबहादुर वि.क.	जिल्ला लमजुङ इशानेश्वर गाविस वडा नं.-१	उजुरी नं. ४४८ पोखरा, जिल्ला लमजुङ इशानेश्वर गाविस वडा नं.-१ बस्ने सन्तबहादुर वि.क.लाई नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताले २०६५/५/२३ मा अपहरण गरी निर्मम यातना दिई हत्या गरेकोले दोषीलाई कारवाही गर्ने र पीडितलाई क्षतिपूर्तिसेतको लागि आयोगमा उजुरी पर्न आएको		घटनामा संलग्न व्यक्तिलाई निरपत्तार गरी फौजदारी अभियोगमा कारवाही गर्ने र पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि आयोगको (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियम १७ बमोजिम रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन मिति	च. नं. ३३७ संरक्षण ४४८, पोखरा मिति २०६६/७/१० गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको				नभएको

२२१	जीतवहादुर श्रीस	जि. गुल्मी विशुर्क गाविस वडानं.- ५	उजुरी नं. ४१४ पोखरा, जि. गुल्मी विशुर्क गाविस वडा नं.- ५ वस्ने जीतवहादुर श्रीसलाई नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले २०६२/३/१६ गते अपहरण गरी कब्जामा लिई ऐ. १७ गते ऐ. जिल्ला शान्तिपुर गाविस १ मा लगी हत्या गरेकाले दोषीलाई कारवाही गरी पीडितलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन आयोगमा उजुरी पर्ने आएको	२०६५/११/८ मा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय घटनामा संलग्न दौपीलाई मानवअधिकार र मानवीय कानूनको उल्लंघन गरेकोमा आवश्यक अनुसन्धान गरी फौजदारी अभियोगमा कारवाही चलाउन र पीडितको परिवारलाई भरणपोषणको लागि आयोगको (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन मिति २०६५/११/८ मा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय गरिएको ।	च. नं. ३३९, संरक्षण ४१४, पोखरा मिति २०६६/७/१० गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको		नभएको	
				जिल्ला प्रशासन कार्यालय लमजुङको प.स. ०६३/६४ च. नं. ३८२ मिति २०६३/५/१८ को पत्रानुसार मृतकका आश्रित परिवारलाई राहत स्वरूप रु. ८४,०००/- उपलब्ध गराएको देखिन्छ भन्ने व्यहोरासमेत उल्लेख गरी पत्राचार गर्ने ठहर्छ भन्ने आयोगको मिति २०६५/११/८ को निर्णय				

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त व्याहारा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिस विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
२२२	उमा सिंह	धनुषा जिल्ला जनकपुर	जि. धनुषा जनकपुरस्थित रोडियो टुडेमा कार्यरत पत्रकार उमा सिंहको २०६५/९/२७ मा भएको हत्यासम्बन्धमा आयोगमा दर्ता उजुरी निवेदन	अज्ञात	अनुसन्धान टोलीबाट प्रस्तुत प्रतिवेदनउपर विस्तृत छलफल भई उक्त प्रतिवेदन र सिफारिस नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मान्यपरिषद्को कार्यालयमा सिफारिससहित पठाउने निर्णय गरियो साथै उमा सिंहको हत्या भएको घटनामा संलग्न भनिएका गिरफ्तार गरिएका व्यक्तिलाई भेट्न आयोगको सम्पर्क कार्यालय जनकपुरका मानवअधिकार अधिक्तृतसमेतको टोलिलाई २०६५/१०/२२ मा बन्दीहरूलाई भेट्न जाँदा छुट्टै रोहवरमा भेट्न भनी जिल्ला प्रहरी कार्यालय धनुषाको प्रहरी प्रमुखबाट निर्देशन दिइएको भन्ने प्रतिवेदन आयोग समक्ष पेश हुँदा आयोगको नियुक्त छानबिनमा बाधा पुग्न गएकोले अविलम्ब बन्दीसंग भेट्न दिनु भनी नेपाल प्रहरी, प्रधानकार्यालयमा पत्राचार गरी सोको बोधार्थ जिल्ला प्रशासन कार्यालय धनुषालाई लेखी पठाउने भनी मिति २०६५/११/६ को निर्णय	च. नं. १०२५ मिति २०६५/११/१३ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	च. नं. २४३ मिति २०६५/११/२५ मा प्र.म.प.को बोधार्थ पत्र प्राप्त	नभएको

शातना

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त व्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्रको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
२२३	यज्ञप्रसाद पन्त, जीतजङ्ग बस्नेत, तोयाप्रसाद खतिवडा, वासुदेव पौडेल, राजनप्रसाद खतिवडा, गङ्गाप्रसाद चौधरी, अभ्युत रेग्मी, सरोजकुमार यादव	पाटन संयुक्त क्याम्पस	ललितपुर जिल्ला पाटन संयुक्त क्याम्पसका स्वीयु सोचिव यज्ञप्रसाद पन्तलाई मिति २०६२/१०/१२ गते, नेपाल विद्यार्थी सङ्घ त्रि. वि. समितिका अध्यक्ष जीतजङ्ग बस्नेतलाई मिति २०६२/१०/१६ गते, तोयाप्रसाद खतिवडा, वासुदेव पौडेल, राजनप्रसाद खतिवडा, गङ्गाप्रसाद चौधरी, अभ्युत रेग्मी, सरोजकुमार यादवसमेतलाई २०६२/१०/२० गते शान्तिपूर्ण विरोध प्रदर्शनका क्रममा अत्यधिक शक्तिको प्रयोग गरी कब्जामा लिई निर्घात कटपिट गरेको र प्रहरीद्वारा गिरफ्तार गरी हिरासतमा लिएपश्चात समेत यातना दिएको भन्ने सम्बन्धमा आयोग समक्ष परेको उजुरी	प्रहरी	यज्ञप्रसाद पन्तको हात फ्याक्नर भई प्लाष्टरसमेत गरेको पाइएकोले रु. ५०,०००/-, जीतजङ्ग बस्नेतको घाउ, खत हेर्दा देखे खुट्टाको पैतला च्यातिएको र शरीरका विभिन्न भागमा नीलङ्गामसमेत देखिँदा रु. ३०,०००/-, तोयाप्रसाद खतिवडा, वासुदेव पौडेल, राजनप्रसाद खतिवडा, गङ्गाप्रसाद चौधरी, अभ्युत रेग्मी, सरोजकुमार यादवसमेत ६ जनाको शरीरमा नीलङ्गाम, चोटपटक लागेको देखिँदा जनही रु. २०,०००/- का दरले क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउने मिति २०६५/२/३० को निर्णय	च. नं. ३५४२ मिति २०६५/३/२४ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई सिफारिस गरिएको	प्र.म.प.पा.को कार्यालयको च. नं. २९७ मिति २०६५/३/२७ मा सम्बन्धित निकायलाई पत्राचार गरिएको बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको २०६५/५/१८ को निर्णयानुसार आयोगको निर्णय सिफारिसबमोजिम क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त	नभएको
२२४	कमल बराल	कैलाली जिल्ला धनगढी नपा वडा नं.- १	जिल्ला कैलाली धनगढी नगरपालिका वडा नं.- १ बस्ने कमल बराललाई प्रहरी हिरासतमा रहेकै अवस्थामा २०६३/२/२२ गते साँफे आन्दाजी ८:०० बजे झुप्टीमा रहेका प्रहरीद्वारा कटपिट भएकोले दोषीलाई	प्रहरी	प्रहरी हिरासतमा रहेको व्यक्तिलाई आखामा चोटको शक्ति नै समाप्त भएको देखिएको र सुरक्षाकर्मीको कटपिटको कारण चोटपटक लाग्न गई आखाको दृश्य शक्ति हान्न	च. नं. धनगढी/३१३ मिति २०६५/९/४ गते प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई	च. नं. १७३ मिति २०६५/९/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको प्र.म.प.को बोधार्थ पत्र प्राप्त,	आंशिक

२२५	भोजराज देवकोटा	सिन्धुली जिल्ला भीमेश्वर गाविस वडा नं.- १	उजुरी नम्बर २९४७, सिन्धुली जिल्ला भीमेश्वर गाविस वडा नं.- १ बस्ने भोजराज देवकोटालाई २०६९/३/९६ गते विहान ७:०० बजे घरमा घेरा हाली पक्राउ गरी यातना दिएको भनी आयोगमा उजुरी पर्ने आएको, नेपाली सेना कार्यरथी विभाग मानवअधिकार निर्देशनालयबाट मिति २०६५/५/१५ मा प्राप्त पत्रमा शङ्कास्पद अवस्थामा हिँडुल गरेको अवस्थामा	सुरक्षाफौज	कारवाही र पीडितलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराई पाउँ भनी आयोगमा उजुरी पर्ने आएको	सुरक्षाफौज	भई मानवअधिकारको हनम् भएको देखिदा राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १८ बमोजिम पीडित व्यक्ति कमल बराललाई पत्र गएको, शारीरिक क्षति भएको, उपचार नै हुन नसक्ने गरी आँखाको क्षति भएको, पीडितको उमेर, जीविकोपार्जनको माध्यम तथा पारिवारिक दायित्वसमेतलाई विचार गरी रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने मिति २०६५/५/२४ को निर्णय	सुरक्षाफौजले कब्जामा लिएको देखेने प्रत्यक्षदर्शीको क्यान तथा हिरासतबाट मुक्त भएपश्चात् गराएको उपचारबाट सुरक्षाकर्मीबाट यातना दिई निजको मानवअधिकार उल्लङ्घन हुन गएको देखिदा दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्ने र पीडितको शारीरिक तथा मानसिक पीडाको मात्रा, त्यसको गाम्भीर्य, उपचार गराउँदाको क्षतिसमेतलाई मध्यनजर	आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	च. नं. २९४७ संरक्षण १३२४ मिति २०६६/१/२० गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई सिफारिस गरिएको	आयोगको निर्णय कायान्वयनसम्बन्धमा सम्बन्धित इकाईमा पठाइएको शान्ति तथा पुननिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ७०३ मिति २०६५/९/७ को बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको २०६५/१२/३१ को निर्णयानुसार रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्र प्राप्त	नभएको
-----	----------------	---	--	------------	---	------------	--	--	------------------------------	---	---	-------

२२६	योगन्द्र धिसिङ्ग	ललितपुर जिल्ला सखु गाविस वडा नं.- ७	ललितपुर जिल्ला सखु गाविस वडा नं.- ७ बस्ने योगन्द्र धिसिङ्गलाई २०६२/६/१६ गते मकवानपुर जिल्ला गढी गाविस वडा नं.- ४ मा नेपाली सेनाको गोली लागी घाइते भई वीर अस्पतालमा उपचार गराएको भन्ने सम्बन्धमा आयोगमा दर्ता उजुरी निवेदन	फेला पारी निजको तलासी लिंदा सकेट बम फेला पारेको हुँदा निजलाई २०६१/४/१२ मा जिल्ला प्रहरी कार्यालय रामेछाप, मन्थलीमा बुझाएको र कानुनबमोजिम नजरबन्दमा राखिएको र सुरक्षा समितिको बैठकबाट निजलाई नजरबन्दमुक्त गर्ने निर्णय भएको भन्ने उल्लेख भएको पाइयो । निजको २०६२/२/१२ मा यातनापीडित सरोकार केन्द्र नेपालमा मेडिकल अधिकृतले स्वास्थ्य परीक्षण गर्दा शारीरिक र मानसिक रूपमा समस्या उत्पन्न भएकोले औषधिसेवनाका साथै मनोविमर्श र फिजियोथेरापीसमेत गराई उपचार गराएको पाइयो	सुरक्षाकर्मी	गरी राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १८ बमोजिम रु. २५,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने भनी मिति २०६५/६/७ मा निर्णय गरिएको	च. नं. ३२८७ मिति २०६५/८/१८ गते प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	च. नं. २५२ मिति २०६५/११/३० मा प्र.म.प.को अयोगको निर्णय कार्यालयको लागि गृह मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको बोधार्थ पत्र प्राप्त	नभएको
-----	---------------------	--	--	---	--------------	---	---	--	-------

उजुरीउपर आयोगका सिफारिसहरू

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्रको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत	
२२७	जानकी चौधरी	कैलाली जिल्ला नारायणपुर गाविस वडा नं.- ८	जिल्ला कैलाली नारायणपुर गाविस वडा नं.- ८ बस्ने १९ वर्षीया जानकी चौधरीलाई मिति २०४८/१२/९ गते दिउँसो निजकै घरबाट सुरक्षाकर्मीले गिरफ्तार गरी बेपत्ता पारिएको भनी यस आयोगमा उजुरी पर्न आएको	नेपाली सेना	प्रत्यक्षदर्शी चश्मदीन गवाहरहरूको वयानबाट सुरक्षाकर्मीले फक्राउ गरेको पुष्टि हुन गएको तर जानकी चौधरीलाई इलाका प्रहरी कार्यालय, टीकापुर कैलालीबाट छोड्नको प्रमाण रेकर्ड मिसिल संरन कागजातबाट नदेखिएकाले इलाका प्रहरी कार्यालय टीकापुर, कैलालीका तत्कालीन प्रमुखसँग घटनासम्बन्धमा आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय धनगढीबाट बुझ्नको नदेखिँदा सो अनुसन्धान गरी प्रतिवेदन गर्न फाइल क्षेत्रीय कार्यालय धनगढीमा पठाइदिनु, नागरिकको जीवनको सुरक्षा गर्नुपर्ने जिम्मेवारी राज्यकै भएको र पीडितको अवस्था हालसम्म पनि अज्ञात रहेको देखिन आएकोले यस्तै प्रकृतिका उजुरीमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट पीडितलाई	च. नं. धनगढी/६ संरक्षण ७३९ मिति २०६५/९/३ गते प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	च. नं. १७३ मिति २०६५/९/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको प्र.म.प.को बोधार्थ पत्र प्राप्त,	आयोगको निर्णय कार्यान्वयन सम्बन्धमा सम्बन्धित इकाईमा पठाइएको शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ७०३ मिति २०६५/९/७ को बोधार्थ प्राप्त,	आंशिक
			गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने मिति २०६५/७/२५ को निर्णय				गृह मन्त्रालयको २०६५ को निर्णयानुसार निजलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिने निर्णय भएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्रबाट जानकारी प्राप्त		

बेपत्ता

२२८	छोटेलाल चौधरी, जङ्गबहादुर चौधरी, नाथुराम चौधरी	कञ्चनपुर जिल्ला श्रीपुर गाविस वडा नं.- २	जिल्ला कञ्चनपुर श्रीपुर गाउँ विकास समिति वडा नं.- २ बस्ने वर्ष १४ को छोटेला चौधरी, वर्ष २८ को जङ्गबहादुर चौधरी र ए.ऐ. बस्ने वर्ष २२ को नाथुराम चौधरीलाई सुरक्षाकर्मिले मिति २०५९/६/२ मा पक्राउ गरी बेपत्ता बनाएको सम्बन्धमा आयोगमा पर्न आएको उजुरी	नेपाली सेना	अन्तरिम राहत उपलब्ध गराउन २०५४/२/१८ मा भएको आदेशअनुसार अन्तरिम राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- उपलब्ध गराइदिए नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने ठहर्छु भन्ने २०६५/४/२९ को निर्णय	मन्डुराम थुनामा रहेको महेंद्रनगरस्थित कारगार शाखा र जिल्ला प्रहरी कार्यालयका प्रमुखसमेतसँग बुझनुपर्नेमा बुझेको नदेखिएकोले थप अनुसन्धान गरी पठाउन फाइल आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय धनगढी फिर्ता पठाइदिएन । नागरिकको जिउधनको सुरक्षा गर्नुपर्ने प्रत्येक राज्यको जिम्मेवारी भएकोमा पीडितको अवस्था अभैसम्म अज्ञात रहेको देखिदा यसै प्रकृतिका उजुरीमा सम्मानित सर्वाच्च अदालतबाट २०६४/२/१८ मा फाइदिलाई अन्तरिम राहत उपलब्ध गराउन भएको आदेशअनुसार प्रस्तुत घटनाका पीडित परिवारलाई पनि अन्तरिम राहत रु. १,००,०००/- उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने २०६५/४/२९ को निर्णय	च. नं. धनगढी/९६, ३४४, ३४५ सरक्षण ७४३ मिति २०६५/९/३ गते प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको, च. नं. धनगढी/९६, ३४४, ३४५ सरक्षण १३२२ मिति २०६६/१/२० मा गृह मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णयसम्बन्धमा थप सिफारिस गरिएको	च. नं. १७३ मिति २०६५/९/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको प्र.म.प.को बोधार्थ पत्र प्राप्त, आयोगको निर्णय कार्यान्वयन सम्बन्धमा सम्बन्धित इकाईमा पठाइएको शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ७०३ मिति २०६५/९/७ को बोधार्थ प्राप्त	नभएको
-----	--	--	--	-------------	--	--	--	---	-------

२२९	मोहम्मद जाकिर शेख र यज्ञबहादुर रावल	बर्दिया जिल्ला नेउलापुर भुरी गाउँका मोहम्मद जाकिर शेख र यज्ञबहादुर रावललाई सुरक्षाकर्मीले बेपत्ता पारेको भनिएको घटनासम्बन्धमा आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय नेपालगन्जमा दर्ता भएको उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	हालसम्म पनि पीडितहरूको स्थिति के छ ? पत्ता नलागेको र यस्तै प्रकृतिका उजुरीमा अन्तरिम राहत स्वरूप आश्रित परिवारलाई रु. १,००,०००/- का उपलब्ध गराउने भनी सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट मिति ०६४/२/१८ मा निर्णयसमेत भइसकेकोले सोही आधारमा आश्रित परिवारलाई भरणपोषणको लागि जनही रु. १,००,०००/- को दरले अन्तरिम राहत रकम उपलब्ध गराउन राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगको (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम ३० बमोजिम नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने ठहर्छ साथै उल्लेखित बेपत्ता भएका व्यक्तिहरूको स्थिति पत्ता लगाई आयोगलाई जानकारी गराइदिन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाई जवाफ प्राप्त भएपछि आवश्यक कारवाहीको लागि पेश गर्ने भन्ने मिति २०६५/२/२३ को निर्णय	सुरक्षाकर्मी	हालसम्म पनि बेपत्ता भएका गङ्गाराम पुनको अवस्था सार्वजनिक भएको	सुरक्षाकर्मी	हालसम्म पनि बेपत्ता भएका गङ्गाराम पुनको अवस्था सार्वजनिक भएको	च. नं. ३६/१२७/नेपालगन्ज संरक्षण ३७७ मिति २०६५/६/९ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको, च. नं. ३६/१२७/नेपालगन्ज संरक्षण ३७८ मिति २०६५/६/९ गते शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	च. नं. ३६/१२७/नेपालगन्ज संरक्षण ३७७ मिति २०६५/६/९ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको, च. नं. ३६/१२७/नेपालगन्ज संरक्षण ३७८ मिति २०६५/६/९ गते शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	गृह मन्त्रालयको २०६५/१०/५ को निर्णयानुसार जनही रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त	आंशिक	आंशिक
२३०	गङ्गाराम पुन र रत्नबहादुर	मिति २०६०/६/२७ गते रुकुम जिल्ला नुवाकोट गाविसका गङ्गाराम पुन र	सुरक्षाकर्मी	मिति २०६०/६/२७ गते रुकुम जिल्ला नुवाकोट गाविसका गङ्गाराम पुन र	सुरक्षाकर्मी	मिति २०६०/६/२७ गते रुकुम जिल्ला नुवाकोट गाविसका गङ्गाराम पुन र	सुरक्षाकर्मी	मिति २०६०/६/२७ गते रुकुम जिल्ला नुवाकोट गाविसका गङ्गाराम पुन र	च. नं. ३५४/नेपालगन्ज संरक्षण ३७५ मिति	च. नं. ३५४/नेपालगन्ज संरक्षण ३७५ मिति	गृह मन्त्रालयको २०६५/१०/५ को निर्णयानुसार रु. १,००,०००/-	आंशिक	आंशिक

<p>पुन</p>	<p>रत्नबहादुर, पुनलाई जिल्ला बाक्रे, कुसुमास्थल सुरक्षाकर्मलि पत्राउ गरी ब्योक्तमा राखेको भन्ने सम्बन्धमा आयोगमा दर्ता उजुरी निवेदन</p>	<p>सुरक्षाकर्मी</p>	<p>नदेखिँदा यस्तै प्रकृतिका मुद्दामा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट अन्तरिम राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन निणय भएको देखिँदा सोही नजिरका आधारमा पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि अन्तरिम राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन, वेपत्ता भएका व्यक्तिको स्थिति पता लगाई आयोगमा जानकारी गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने र जवाफ प्राप्त भएपछि आवश्यक कारवाहीका लागि कानुनबमोजिम पेश गर्नु भन्ने मिति २०६५/२/२३ को निणय</p>	<p>२०६५/६/९ गते प्र. म. प. को कार्यालयलाई आयोगको निणय सिफारिस गराएको, च. नं. ३५४/नेपालगन्ज संरक्षण ३७६ मिति २०६५/६/९ गते शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोग को निणय सिफारिस गरिएको</p>	<p>क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त</p>	<p>आशिक</p> <p>गृह मन्त्रालयको २०६५/९/२४ को निणयानुसार जनही रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त,</p> <p>च. नं. २४५/नेपालगन्ज संरक्षण ३७२ मिति २०६५/६/९ गते प्र. म. प. को कार्यालयलाई आयोगको निणय सिफारिस गराएको, च. नं. २४५/नेपालगन्ज संरक्षण ३७३ मिति २०६५/६/९ गते शान्ति तथा</p> <p>नागरिकको जीउच्यानको सुरक्षा गर्नुपर्ने निम्नवारी राज्यकै भएको र पीडितहरूको शवस्था हालसमा पत्ता नलागेकोले यस्तै प्रकृतिका उजुरीमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट पीडित परिवारलाई भरणपोषणको लागि अन्तरिम राहत रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति दिने निणयसमेत भएको देखिँदा उक्त नजिरको आधारमा समेत पीडित</p>
------------	---	---------------------	--	--	---	---

२३१

राजकुमार थारू, फूलराम चौधरी, रुन्ध्या थारू, रामशरण चौधरी, राधेश्याम थारू, अन्तराम थारू

बर्दिया जिल्ला मानपुर टपरा

मिति २०५९/७/३ गते बर्दिया जिल्ला मानपुर टपरा गाविसका राजकुमार थारू-१, फूलराम चौधरी-१, रुन्ध्या थारू-१, रामशरण चौधरी-१, राधेश्याम थारू-१, अन्तराम थारू-१ समेत ६ जनालाई सुरक्षाकर्मलि गिरफ्तार गरी वेपत्ता बनाइएको भनी आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय नेपालगन्जमा दर्ता उजुरी निवेदन

२३२	कुमारी दमाई	धनगढी जिल्ला मर्स्या गाविस वडा नं.- १	उजुरी नम्बर १२, धनगढी कैलाली जिल्ला मर्स्या गाविस वडा नं.- १ बत्से वर्ष १३ की कुमारी दमाईलाई २०५९/६/८ गते सुरक्षार्थीले पक्राउ गरी बेपत्ता पारिएको भनिएको उजुरीको सम्बन्धमा निजसौ पक्राउ परेका प्रत्यक्षदर्शीको वयानअनुसार निज कुमारी दमाईलाई सुखद वेस क्याम्पमा राखिएको भन्ने देखिँदा नेपाली सेना सुखद वेस क्याम्प, कैलालीमा प्रमुखसँग घटनाबारे थप बुझ्नपुगे भएकाले सक्दौ फाइल आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय धनगढीमा थप अनुसन्धानको लागि पठाइदिनु	सुरक्षार्थी	परिवारलाई अन्तरिम राहत स्वरूप जम्मा रु. १,००,०००/- को दरले अतिपूर्ति उपलब्ध गराउन, बेपत्ता भएका व्यक्तिको स्थिति पत्ता लगाई आयोगलाई जानकारी गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाई जवाफ प्राप्त भएपछि आवश्यक कारवाहीको लागि कानूनबमोजिम पेश गर्ने भन्ने मिति २०६५/२/२३ को निर्णय	पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	च. नं. धनगढी/१२ संरक्षण ७४० मिति २०६५/९/३ गते प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको
२३३	देशी मुलान, सन्तवहादुर वाइवा	जिल्ला मकवानपुर मकवानपुर	देशी मुलानलाई कब्जामा लिई बेपत्ता बनाई हत्या गर्नमा सलतन रहेका सुरक्षा	सुरक्षार्थी	परिवारलाई अन्तरिम राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- अतिपूर्ति उपलब्ध गराएबमोजिम नै राहत उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने ठहर्छ	च. नं. २५१ मिति २०६५/११/३० मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह	च. नं. १२२३ संरक्षण ७९४ मिति २०६५/९/९ गते	आंशिक

<p>गढी गाविस वडा नं.- ३ वसे</p>	<p>हाइवा र ऐ.ऐ. वडा नं.- २ डाडागाउँ बस्ने देशी भुलोनलाई सुरक्षाकर्मलि २०६०/७/१३ मा पक्राउ गरी बेपत्ता पारको भनी आयोगमा उजुरी पर्न आएको</p>	<p>नेपाली सेना</p>	<p>निकायका व्यक्तिलाई आवश्यक अनुसन्धान गरी पत्ता लगाई फौजदारी अपराधमा कारवाही गर्न र पीडितका परिवारको मरणपेषणको लागि आश्रित व्यक्तिलाई आयोगको (उजुरी, कारवाही र क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६५/५/४ को निर्णय</p>	<p>प्र.म.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको, च. नं. १२२३ संरक्षण १०४६ मिति २०६५/११/२१ गते प्र.म.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको</p>	<p>मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण पठाइएको प्र.म.म.प.को बोधार्थ पत्र प्राप्त, गृह मन्त्रालयको च. नं. ६१५ मिति २०६६/२/३१ मा वि.प्र.का. मकवानपुरलाई सन्तवहादुर वाइवाको परिवारलाई रु. १,००,०००/- र देशी भुलोनको नाममा रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्तिको ड्राफ्ट पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त,</p>	<p>गृह मन्त्रालयको च. नं. ६१६ मिति २०६६/२/३१ मा वि.प्र.का. धादिङलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिको ड्राफ्ट पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त,</p>	<p>आंशिक</p>	
<p>२३४</p>	<p>हरिप्रसाद आचार्य</p>	<p>जिल्ला धादिङ नौबिसे गाविस वडा नं.- १</p>	<p>जिल्ला धादिङ नौबिसे गाविस वडा नं.- १ बस्ने हरिप्रसाद आचार्यलाई मिति २०६०/७/१९ गते पक्राउ गरी बेपत्ता पारको घटनासम्बन्धमा उजुरी</p>	<p>नेपाली सेना</p>	<p>मिति २०६०/७/२० मा छाउनी व्जारकमा सरी भुनामा रहेको देखेको व्यक्तिको भनाइबाट समेत निजलाई नेपाली सेनाअन्तर्गतका सुरक्षाकर्मलि पक्राउ गरी हालसम्म अवस्थाको बारेमा थप अनुसन्धान जारी राखी अनुसन्धान पूरा भएपछि</p>	<p>च. नं. १२४२ संरक्षण ७९६ मिति २०६५/९/९ गते प्र.म.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको</p>	<p>गृह मन्त्रालयको च. नं. ६१६ मिति २०६६/२/३१ मा वि.प्र.का. धादिङलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिको ड्राफ्ट पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त,</p>	<p>आंशिक</p>

२३५	राजन न्यौपाने	जिल्ला चितवन मङ्गलपुर गाविस वडा नं.- ४	जिल्ला चितवन मङ्गलपुर गाविस वडा नं.- ४ बस्ने राजन न्यौपानेलाई २०५९/१०/५ गते सुरक्षाकर्मीबाट वेपत्ता पारिएको भन्ने सम्बन्धमा आयोगमा परेको उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	पेशा गर्नु । हाललाई पीडितको आश्रित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति स्वरूप अन्तरिम राहत उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी मिति २०६४/३/१२ मा निर्णय भएको	च. नं. ६६० संरक्षण वे.इ. ९०४ मिति २०६४/१०/९ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त	आंशिक
२३६	दण्डपाणि न्यौपाने	चितवन गीतानगर गाविस वडा	जिल्ला चितवन गीतानगर गाविस- ३ बस्ने दण्डपाणि न्यौपानेलाई सुरक्षाकर्मीले	सुरक्षाकर्मी	निजको अवस्था सावधानिक गर्न थप अनुसन्धान जारी राख्दै पीडित परिवारको	च. नं. ३३८/०५९ संरक्षण वे.इ. ९०२ मिति	च. नं. २०५ मिति २०६४/१०/१३ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको प्र.म.प.को बोधार्थ पत्र प्राप्त, गृह मन्त्रालयको च. नं. ६०० मिति २०६६/२/३१ मा सि.प्र.का. चितवनलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिको ड्राफ्ट पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको २०६४/१२/३१ को निर्णयानुसार रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त	आंशिक

२३७	गोपाल नगरकोठी	ललितपुर छम्पी गाविस वडा नं.- ४	गोपाल नगरकोठीलाई नगरकोटीलाई २०५८/९/१९ गते ललितपुर जिल्ला कस्तीवाट सुरक्षाकमील पक्राउ गरी स्थिति सार्वजनिक नगरी बेपत्ता बनाएको सम्बन्धमा आयोगमा दर्ता उजुरी निवेदन	सुरक्षाकमी	भरणपोषणको लागि सम्मानित सर्वोच्च अदालतको आदेशलाई मध्यमजर गर्दै रु. १,००,०००/- पीडितको परिवारलाई राहत स्वरूप उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने मनी २०६५/९/२४ को निर्णय	२०६५/१०/९ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको प्र.म.प.को बोधार्थ पत्र प्राप्त, गृह मन्त्रालयको च. नं. ६०० मिति २०६६/२/३१ मा वि.प्र.का. चितवनलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिको ड्राफ्ट पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको २०६५/१२/३१ को निर्णयानुसार रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त	आंशिक
			जिल्ला ललितपुर छम्पी गाविस ४ बस्ने गोपाल नगरकोटीलाई २०५८/९/१९ गते ललितपुर जिल्ला कस्तीवाट सुरक्षाकमील पक्राउ गरी स्थिति सार्वजनिक नगरी बेपत्ता बनाएको सम्बन्धमा आयोगमा दर्ता उजुरी निवेदन	सुरक्षाकमी	बेपत्ता भएका व्यक्तिको स्थिति सार्वजनिक गर्न अनुसन्धान जारी राख्ने सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट समेत वेपत्ता भएका व्यक्तिलाई अन्तरिम राहत उपलब्ध गराउने आदेशसमेतलाई दृष्टिगत गरी अन्तरिम राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- पीडितको परिवारलाई उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने मिति २०६५/९/२४ को निर्णय	च. नं. ३३८/०५९ संरक्षण वे.इ. ९०२ मिति २०६५/१०/१३ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	च. नं. २०५ मिति २०६५/१०/१३ मा कार्यालयको निर्णय मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको प्र.म.प.को बोधार्थ पत्र प्राप्त, गृह मन्त्रालयको च. नं. ५९९ मिति २०६६/२/३१ मा वि.प्र.का. ललितपुरलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिको ड्राफ्ट पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त,	

२३८	सुकुंदेव वाइवा	सिन्धुली	उजुरी नम्बर ३७८७, सिन्धुली जिल्ला घर भएका सुकुंदेव वाइवालाई २०६२/१२/२९ मा सुरक्षाकर्मिले वेपत्ता परेको भन्ने सम्बन्धमा यस आयोगमा मिति २०६५/५/२५ मा उजुरी पुनः आएको	सुरक्षाकर्मी	प्रस्तुत घटनामा मानवअधिकारको उल्लङ्घन नभई आपराधिक घटना भइसकेको देखिदा लाश गाडेको हुँ भन्ने उल्लेखित व्यक्तिसमेतसंग वयान गराई निजहरू र निजबाट खुल्न आएका व्यक्तिमाथि कानूनबमोजिम कारवाही अगाडि बढाउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने मती २०६५/९/२३ को निर्णय			गृह मन्त्रालयको २०६५/१२/३१ को निर्णयानुसार रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्र प्राप्त	नभएको
२३९	राजकुमार मानन्धर	धादिङ जिल्ला जीवनपुर गाविस वडा नं.- ९	उजुरी नं. १८४८, मिति २०६१/३/४ गते जिल्ला धादिङ जीवनपुर गाविस वडा नं.- ९ बस्ने राजकुमार मानन्धरलाई सुरक्षाकर्मिले वेपत्ता परेको भनी यस आयोगमा उजुरी पुनः आएको	सुरक्षाकर्मी	आयोगको अनुसन्धान प्रतिबन्ध हेटा निजलाई वेपत्ता पारको देखिदा निजको अवस्थाबारे खानबिन अनुसन्धान जारी राखी पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि अन्तिसि राहतवापत रु. १,००,०००/- उपलब्ध गराउन २०६५/९/२८ मा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय			गृह मन्त्रालयको २०६५/१२/३० को निर्णयानुसार रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्र प्राप्त	आंशिक
२४०	हरिशरण थापा	जिल्ला धादिङ	उजुरी नं. २०८९, मिति २०६१/११/१६ मा जिल्ला	सुरक्षाकर्मी	अनुसन्धानको सिलसिलामा निजलाई सुरक्षाकर्मिले			गृह मन्त्रालयको २०६५/१२/३० को	आंशिक

२४१	पाल्पा लामा	पाल्पा काभ्रेपलाञ्चोक चौक होक्से- ५	धादिङ्ग थाक्ले- ९ बस्ने हरेशरण थापालाई सुरक्षाकर्मिले बेपत्ता पारेको भनी आयोगमा उजुरी परेको	सुरक्षाकर्मि	बेपत्ता पारेको देखिंदा निजको अवस्था पत्ता लगाउन अनुसन्धान जारी राखी पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि सम्मनित सर्वोच्च अदालतको आदेशानुसार रु. १,००,०००/- उपलब्ध गराउनको लागि मिति २०६५/९/२८ मा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने ठहर्छु	हालसम्मको अनुसन्धानबाट निज बेपत्ता नै रहको देखिंदा निजको अवस्था सार्वजनिक गर्न अनुसन्धान जारी राख्दै अन्तरिम राहत निजको परिवारको भरणपोषणको लागि स.अ.को आदेशानुसार रु. १,००,०००/- उपलब्ध गराउन २०६५/९/२८ मा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने ठहर्छु	गृह मन्त्रालयको २०६५/१२/३० को निर्णयानुसार रु.१,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त	आंशिक	निर्णयानुसार रु.१,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त
२४२	सगुन श्रेष्ठ	जिल्ला काभ्रेपलाञ्चोक धुलिखेल नपा	उजुरी नं. २६४७, मिति २०६१/९/२२ मा जिल्ला काभ्रेपलाञ्चोक धुलिखेल नपा बस्ने सगुन श्रेष्ठलाई सुरक्षाकर्मिले बेपत्ता पारेको भनी यस आयोगमा उजुरी पर्न आएको	सुरक्षाकर्मि	निजको सम्बन्धमा आयोगको हालसम्मको अनुसन्धानबमोजिम बेपत्ता भएको देखिंदा निजको अवस्थाम्बन्धमा छानविन जारी राख्दै पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि अन्तरिम राहतवापत रु.१,००,०००/- उपलब्ध गराउन २०६५/९/२८ मा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय	गृह मन्त्रालयको २०६५/१२/३० को निर्णयानुसार रु.१,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त	आंशिक	निर्णयानुसार रु.१,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त	

२४३	शिव सापकोटा	जिल्ला धादिङ जीवनपुर गाविस वडा नं.- १	उजुरी नम्बर २८१८, मिति २०६०/७/९ गते बेलुका अन्दाजी ९:०० बजेतिर सादा पोसाकमा आएका सुरक्षाकर्मीले काठमाडौँ कीर्तिपुरबाट जिल्ला धादिङ जीवनपुर गाविस वडा नं.- १ बस्ने बर्ष ३० को शिव सापकोटालाई निरफ्टार गरी बेपत्ता पारिएको भनी यस आयोगमा उजुरी बर्ता हुन आएको	सुरक्षार्कमी	निजको सम्बन्धमा आयोगको हालसम्मको अनुसन्धानअनुसार निजको अवस्था अज्ञात रही बेपत्ता पारको भन्ने देखिन आएकोले निजको अवस्थासम्बन्धमा छानबिन जारी राख्ने पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि अन्तरिम राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- पीडित परिवारलाई उपलब्ध गराउन २०६५/९/२८ मा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय गरिएको	निजको सम्बन्धमा आयोगको हालसम्मको अनुसन्धानअनुसार रु. १,००,०००/- मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त	आंशिक
२४४	अजय साही	का. जि. कीर्तिपुर नगरपालिका वडा नं.- ११	उजुरी नं. २६५६, का. जि. कीर्तिपुर नगरपालिका वडा नं.- ११ बस्ने अजय साहीलाई २०६१/४/४ गते विहान अन्दाजी ११:०० बजे बौद्ध टुसाल काठमाडौँबाट सादा पोसाकमा सुरक्षार्कमीले बेपत्ता पारको भनी आयोगमा उजुरी पर्न आएको	सुरक्षार्कमीबाट निरफ्टार नगारएको जवाफ प्राप्त हुन आएको, आयोगको अनुसन्धानको क्रममा बुझिएका श्रीजङ्ग राण सिंहदरवारमा धुनामा रहेको चशमरीत व्यक्तिको भनाइसमेतको आधारमा निजलाई सुरक्षार्कमीले पक्राउ गरी बेपत्ता बनाएको देखिन आएकोले निजको अवस्थासम्बन्धमा संलग्न सुरक्षार्कमीलाई किन दोषी नटोहर्न्याउन ? भनी रक्षा मन्त्रालयमार्फत नेपाली सेना मानवअधिकार निर्देशनालयलाई पत्राचार गरी अनुसन्धान जारी राख्ने र पीडित परिवारको		नभएको	

२४६	सरला सापकोटा	धादिङ जीवनपुर गाविस बडा नं. - १	धादिङ जीवनपुर बस्ने सरला सापकोटालाई २०६१/४/१ गते सुरक्षाकर्मीले कब्रामा लिई गैरव्याधिक हत्या भएको घटनासम्बन्धमा आयोग समक्ष परेको उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	प्रस्तुत घटनाको पीडित परिवारले पाउनुपर्ने न्यायोचित र मानवोचित हुने हुनाले सोहीअनुसार क्षतिपूर्तिको रकम उपलब्ध गराइदिएने नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६५/२/२४ गतेको निर्णय	च. नं. १२६५ संरक्षण १२३ मिति २०६५/५/३ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	२०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक	
					गैरव्याधिक हत्यामा संलग्न व्यक्तिहरूमाथि ज्यानसम्बन्धी कसुरमा कारवाही गर्न जिल्ला प्रहरी कार्यालय धादिङमा दर्ता रहेको जाहेरी खातामा कारवाही अगाडि बढाउन जिल्ला प्रहरी कार्यालय धादिङलाई आदेश दिन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने र वि.वि. शिक्षण अस्पताल फरोन्सिक मेडिसिन विभाग महाराजगन्जमा रहेको सरला सापकोटाको लाश प्रहरीद्वारा थप अनुसन्धान कार्यको लागि पत्र प्राप्त भएको मितिले १५ दिनेभित्र दिन र सो समयभित्र नेपाल प्रहरीद्वारा माग नभएक निजको आफन्तलाई शव बुझाइदिन फरोन्सिक मेडिसिन विभाग, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, धादिङलाई सोही व्यहोरा जानकारी गराइदिने तथा पीडित			गृह मन्त्रालयको २०६५/५/२६ को निर्णयानुसार रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त, प्र.म.प.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जन्ही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३२ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	

२४७	गोरेबहादुर श्रेष्ठ	जिल्ला नुवाकोट थानसिङ गाविस वडा नं.- ५	जिल्ला नुवाकोट थानसिङ गाविस वडा नं.- ५ बस्ने गोरेबहादुर श्रेष्ठलाई २०५८/१२/२४ मा सुरक्षाकर्मीले पक्राउ गरी बैपता पारेको र मारिएको भनी आयोगमा उजुरी पर्न आएको	सुरक्षाकर्मी	परिवारलाई भरणपोषणको लागि रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६५/३/३० को निर्णय	घटनामा संलग्न जिम्मेवार सुरक्षाकर्मीलाई फौजदारी अभियोगमा मुद्दा दायर गर्न र पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि आयोगको (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६५/७/५ को निर्णय	च. नं. ३५०३ संरक्षण ७८८ मिति २०६५/९/९ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	गृह मन्त्राल्यको २०६५/१० को निर्णयानुसार निजलाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउने तथा बेपी सुरक्षाकर्मीलाई कारवाही गर्न प्र.प्र.का.लाई निर्देशन दिने निर्णय भएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्रबाट जानकारी प्राप्त, प्र.म.प.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकसा फुक्दा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	पूर्ण
२४८	सविन कुमार थापा	नुवाकोट जिल्ला समुद्रटार गाविस वडा नं.- ४	मिति २०५९/३/२ गते नुवाकोट जिल्ला समुद्रटार गाविस वडा नं.- ४ बस्ने सविनकुमार थापालाई सुरक्षाकर्मीले पक्राउ गरी बेपता पारी मारिएको घटनासम्बन्धमा आयोगमा उजुरी पर्न आएको	सुरक्षाकर्मी	घटनामा संलग्न दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी फौजदारी कसुरमा मुद्दा दायर गर्न र पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि आयोगको (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति	च. नं. २८९ संरक्षण ७९५ मिति २०६५/९/९ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	गृह मन्त्राल्यको च. नं. ६२० मिति २०६६/२/३१ मा जि.प्र.का. नुवाकोटलाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्तिको ड्राफ्ट पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त,	आंशिक	

२४९	दीपक ठकुरी, गणेश सार मगर, सुनील तामाङ (लामा)	नुवाकोट, सुनखानी गाविस-९	उजुरी नं. ३३७५, जिल्ला नुवाकोट सुनखानी गाविस वडा नं.-९ बस्ने दीपक ठकुरी, गणेश सार मगर र सुनील तामाङ (लामा)लाई जिल्ला जीवजीव वजारमा घुमफिर गरिरहेको अवस्थामा कब्जामा लिई सुरक्षाकर्मीले बेपत्ता पारेको भनी आयोगमा उजुरी पर्न आएको	सुरक्षाकर्मी	राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १३ को (२) नं.बमोजिम दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी कारवाही गर्न र पीडित परिवारको भरणापत्रको लागि मत्कको परिवारलाई जनही रु. ३,००,०००/- को दरले क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई सिफारिस गर्ने भनी मिति २०६५/११/२३ मा निर्णय भएको	निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी मिति २०६५/७/५ मा निर्णय गरिएको	राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १३ को (२) नं.बमोजिम दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी कारवाही गर्न र पीडित परिवारको भरणापत्रको लागि मत्कको परिवारलाई जनही रु. ३,००,०००/- को दरले क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई सिफारिस गर्ने भनी मिति २०६५/११/२३ मा निर्णय भएको	च. नं. ३३७५ संरक्षण ११५७/०६५/६६ मिति २०६५/१२/१८ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	गृह मन्त्रालयको २०६५/१२/३१ को निर्णयानुसार रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त, प्र.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट बुत्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	नभएको
-----	--	--------------------------	--	--------------	--	--	--	---	--	-------

२४०	नवराज के. सी.	नुवाकोट राउनवसी गाविस वडा नं.- ४, पुरानो गाउँ	उजुरी नम्बर ३१८६, जिल्ला नुवाकोट राउनवसी गाविस वडा नं.- ४ पुरानो गाउँ घर भई सोही जिल्लाको तैतिनी गाविस वडा नं.- ३ स्थित महेन्द्र प्राविका प्रधानाध्यपक नवराज के. सी.लाई मिति २०४९/७/२९ गते नुवाकोट गाविस वडा नं.- ४ कैकेश्वरी माविमा प्र.अ.हरूको ३ दिने गोष्ठीको सन्दर्भमा विद्यालयस्थित गोष्ठीस्थलबाट नै दिउँसा करिब २:०० बजेतिर सुरक्षाकर्मीले पक्राउ गरी बेपत्ता पारी पछि मारिएको	सुरक्षाकर्मी	यसमा निज नवराज के. सी.को मृत्यु सुरक्षाकर्मी र ने.क.पा. (माओवादी)बीच भएको दोहोरो भिडन्तमा हुन गएको देखिबा नुवाकोटस्थित दुर्गावसु गणका तत्कालीन प्रमुख र निजबाट नाम खुलन आएका अन्य सुरक्षाकर्मीसमेत माथि फौजबारी कानूनबमोजिम ज्यानसम्बन्धी मुद्दा दायर गर्न र पीडितका आश्रित परिवारको भरणपोषणको लागि आयोगको (उजुरी, कारबाही र क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०४७ को नियम १७ बमोजिम रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन मिति २०६४/४/२९ मा नेपाल सरकारलाई सिफारिस पठाउने ठहर्छ	नभएको
२४१	मनोज भन्ने ज्ञानुप्रसाद रेग्मी	पोखरा जिल्ला पर्वत पाखापानी गाविस वडा नं.- २	उजुरी नं. ३६४, पोखरा जिल्ला पर्वत पाखापानी गाविस वडा नं.- २ बस्ने रुद्रप्रसाद रेग्मीको छोरा मनोज भन्ने ज्ञानुप्रसाद रेग्मी बेपत्ता भएकोले खोजतलास गरी पाउन आयोगमा उजुरी पर्न आएको	सुरक्षाकर्मी	आयोगको अनुसन्धान प्रतिवेदनअनुसार २०४९/१/१६ गते दोहोरो भिडन्त नै नभएको र विहान करिब ४:०० बजेको समयमा सेनाले १ जनाको हत्या गरी गाउँका मानिसहरूलाई भेला जम्मा गराई मुजुल्का तयार गरेको, शव परीक्षण नभएको भन्ने समेत देखिबा	नभएको

२५२	अर्जुन पाण्डे	नुवाकोट जिल्ला सुनाखानी गाविस वडानं.- ९	उजुरी नम्बर ५७४, नुवाकोट जिल्ला सुनाखानी गाविस वडा नं.- ९ बस्ने वर्ष २६ को अर्जुन पाण्डेलाई सुरक्षाकर्मिले पक्राउ गरी बेपत्ता पारी हत्या गरिएको भनिएको घटनाको सम्बन्धमा आयोगबाट भएको अनुसन्धान प्रतिवेदनउपर छलफल हुँदा यसमा सुरक्षा घेरा तोडी मारने अर्जुन पाण्डे भएको अवस्था सुरक्षाकर्मिले गोली हानी गर्न सकेको देखिएको । साथै पनि मृतकको आफन्तलाई बुझाएको नदेखिँदा अर्जुन पाण्डेको लाश के भयो ? त्यसबारे सेनालाई ७ दिनभित्र जवाफ दिन पत्र लेखी बुझी जवाफ आएपछि वा तोकिएको म्याद गुज्रेपछि आवश्यक कारवाहीको लागि पेश गर्नु				सुरक्षाकर्मिबाट चैरव्याधिक हत्या भई मानवअधिकारको उल्लङ्घन भएको देखिँदा राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १३ (१) (२) नं.बमोजिम दोषीको पहिचान गरी कारवाही गर्न र ऐ. नियम १७ बमोजिम फीडित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन मिति २०६५/११/८ मा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय गरिएको				नभएको
-----	---------------	---	--	--	--	--	--	--	--	--	-------

माओवादीद्वारा अपहरण

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्रको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
२५३	धनबहादुर थापा	जिल्ला बारा रतनपुरी गाविस स्थायी घर भई सशस्त्र प्रहरी बल भद्रकाली गण	उजुरी नम्बर ४२६३, जिल्ला बारा रतनपुरी गाविस स्थायी घर भई सशस्त्र प्रहरी बल भद्रकाली गण पिलुवा वारामा कार्यरत प्रहरी जवान धनबहादुर थापालाई २०६०/४/३१ गते नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताले जिल्ला बारा सिगौल गाविसबाट कब्जामा लिई अपहरणपश्चात् हालसम्म निजको अवस्था सार्वजनिक नभएको देखिन्छ	माओवादी	वेपता पारी अवस्था सार्वजनिक नभएकोमा अनुसन्धान जारी राखी निजलाई नेकपा (माओवादी) बाट नै अपहरण गरी स्थिति सार्वजनिक नभएकोले पीडित परिवारलाई अन्तरिम राहत उपलब्ध गराउन सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट निर्णयसमेत भइसकेको देखिदा अन्तरिम राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- उपलब्ध गराउन मिति २०६४/९/२३ मा नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने ठहर्छ	गृह मन्त्रालयको २०६४/१२/३० को निर्णयानुसार रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त	आंशिक	

हिरासतमा मृत्यु

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्रको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
२५४	मोतीचन्द्र राई	खोटाङ जिल्ला सप्तेश्वर गाविस वडा नं.-८	जिल्ला खोटाङ सप्तेश्वर गाविस वडा नं.-८ बस्ने वर्ष ४१ का शिक्षक मोतीचन्द्र राईलाई जिल्ला प्रशासन कार्यालय विक्तिल खोटाङमा उपस्थित हुन मिति २०४९/२/१५ गते गएको त्यहाँबाट नेपाली सेनाको मुझे व्यारेकमा लगी		नेपाली सेनाअन्तर्गत भवानी दल गुल्म मुडे व्यारेकका तत्कालीन गुल्मपतिसहित घटनामा संलग्न सैनिकको नाउसमेत खोलाउन लगाई अरू बुझ्नुपर्ने कुरा बुझी प्रचलित कानुनबमोजिम निजहरूमाथि ज्यानसम्बन्धी	च. नं. ३३६ संरक्षण २२१४ मिति २०६६/६/२८ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	शान्ति तथा पुन:निर्माण मन्त्रालयको च. नं. २४४ मिति २०६६/६/२८ मा राहत तथा पुन:स्थापना इकाईलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको

२५७	पेतुराम राना, घादतेहरू केशकुमारी राना, नीलबहादुर भुमवहादुर डिबुवा	पाल्पा, खालिवन गाविस वडा नं.- ५	वर्षीया छोरा टलबहादुर बस्नेतको मिति २०६३/९/६ रतेका दिन इन्द्रकालीन अवस्थामा नं.क.पा. (माओवादी) पक्षबाट घरभित्र नै बम छोडी राखिएकोमा फिनेट विष्फोट भएर अङ्गभङ्ग भई घटनास्थलसै मृत्यु भएको	ने. क. पा. (माओवादी)	परिवारलाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति स्वरूप उपलब्ध गराउन सिफारिस गरी पठाउने भनी २०६५/७/२१ मा निर्णय गरिएको	निज पेतुराम रानाको मृत्यु हुन गएकोले पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र घादतेहरू केशकुमारी राना, नीलबहादुर राना र भुमवहादुर डिबुवाको निःशुल्क उपचारको व्यवस्था गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी २०६५/९/२० मा निर्णय गरिएको	च. नं. ४१० संरक्षण १०२९ मिति २०६५/११/१९ मा प्र.म.प.को कार्यालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने	२०६५/१२/१२ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने	प्र.म.प.को कार्यालयको च. नं. २५३ मिति २०६५/११/३० मा आयोगको निर्णय कार्यालयनको लागि गृह तथा शान्ति मन्त्रालयलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
-----	---	---------------------------------	---	----------------------	--	--	--	--	---	-------

आन्तरिक बिस्थापित

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहारा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाएको पत्र विवरण	कार्यालयको स्थिति	कैमियत
२५८	वाढीपीडित	केलाली, कञ्चनपुर	सुदूरपश्चिमाञ्चल र मध्यपश्चिमाञ्चल क्षेत्रका केही जिल्लामा आएको बाढीको कारण बिस्थापित हुन पुगेका नागरिकको अवस्था बुझ्न गई आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय धनगढीबाट प्रस्तुत	-	आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय धनगढीबाट प्रस्तुत प्रतिवेदन सिफारिससहित नेपाल सरकारलाई पठाई सोको प्रेस विज्ञप्ति प्रकाशित गर्ने भनी २०६५/६/९ मा निर्णय गरिएको साथै निम्नबमोजिम सिफारिस गरिएको छ :	आयोगको च. नं. ३७१ मिति २०६५/६/९ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	प्र.म.प.को कार्यालयको च. नं. २९ मिति २०६५/६/२९ मा आयोगको निर्णय कार्यालयनको लागि गृह तथा शान्ति मन्त्रालयलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको

			<p>- विस्थापित र बाढीपीडितहरूलाई राहत वितरण गर्ने कार्य अत्यन्त प्रारम्भिक अवस्थामा रहेको हुनाले राहत वितरणमा हसम्भव उपायहरू अपनाउन र भैरहको स्रोत साधन अपर्याप्त भएको, भएको साधनको पनि प्रभावकारी उपयोग नभएकोले स्रोतसाधन थप गर्न तथा भएको साधनको योजनाबद्ध ढङ्गले एकद्वार नीतिबमोजिम उद्धार तथा राहत वितरणमा प्रभावकारी व्यवस्था गर्न,</p>		<p>- बाढीपीडित/ विस्थापित हरू रहे बसेका शिविरहरूको अद्यावधिक अभिलेख नभएको पाइएकाले सो अभिलेख अद्यावधिक गर्न,</p>	<p>- कतिपय शिविरहरूमा सानो कोठामा धेरै व्यक्तिहरू एकै ठाउँमा अटाईनथटाई बसेको र महिला र पुरुषहरू एकै ठाउँमा बसेको पाइएकोले शिविरहरूलाई</p>	
--	--	--	--	--	--	---	--

२५९	कमलप्रसाद चौलागाई	रामछोप गुन्सी भदौरे- ३	जिल्ला रामछोप गुन्सी भदौरे- ३ बन्ने कमलप्रसाद चौलागाईको ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकालले सम्पत्ति लुटपाट गरेका कारण आन्तरिक विस्थापित हुनु परेको भनी आयोगमा उजुरी पत्र आएको	माओवादी	जिल्ला प्रशासन कार्यालय रामछोपबाट रु. १४,९५९/- क्षति भएको भनी मूल्याङ्कन गरेको देखिँदा उक्त रकम हालसम्म पनि उपलब्ध गराएको रहेनछ भने अविलम्ब उपलब्ध गराउन	च. नं. ३३४६ संरक्षण ४५३ मिति २०६५/७/५ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने	आयोगको निर्णय कार्यालयन सम्बन्धमा सम्वन्धित इकाईमा पठाइएको शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ५०६ मिति २०६५/७/८ को बोधार्थ प्राप्त	नभएको	
			संख्यात्मक र लैङ्गिक संबन्धनशीलताको दृष्टिकोणले व्यवस्थित गर्न, - सुत्केरी महिला, राम्रैवती महिलाहरूले आश्रय लिइरहेका स्थानहरूमा शारीरिक आवश्यकताअनुसारको खानाको व्यवस्था र ओढ्ने आँख्याउने सामग्रीको थप गरी आवश्यक स्वास्थ्य व्यवस्था गरी मातृत्वको संरक्षणको अधिकार सुनिश्चित गर्न, - कतिपय स्थानहरूमा मानव बस्तीको नजिक चौपायाहरू मरेका तर तिनीहरूको उचित व्यवस्थापन नहुँदा वातावरण दुर्गन्धित भई मानव स्वास्थ्यमा समेत प्रतिकूल प्रभाव पर्न सक्ने हुँदा समयमै उचित व्यवस्था गर्न						

२६०	दुर्गाबहादुर खड्का	रामेछाप जिल्ला विजुलीकोट-१	ने.क.पा. (माओवादी) ले जि. रामेछाप विजुलीकोट गाविस वडा नं.-१ वस्ते दुर्गाबहादुर खड्कालाई विस्थापित गराई घर पसल कब्जा गरेकोले सदरमुकाम मन्थलीमा विस्थापित भई वस्नुपरेको भनी आयोगमा दर्ता उजुरी निवेदन	माओवादी	नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६५/२/२९ को निर्णय विस्तृत शान्ति सम्झौता सम्पन्न भएपछि आफ्नै घरमा बास रहेको तर माओवादीबाट गराइएको क्षतिवापत रु. १,२३,५२५/- मुल्याङ्कन भएको पाइन्छ। जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट भएको मुल्याङ्कनबमोजिमको रकम हालसम्म पनि दिइएको रहेनछ भने उक्त रकम अविलम्ब उपलब्ध गराइदिएने नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने ठहर्छ भन्ने मिति २०६५/२/२९ को निर्णय जिल्ला प्रशासन कार्यालय रामेछापले निजहरूको रु. ४,२०,०००/- को सम्पत्ति क्षतिको मूल्याङ्कन भई गृह मन्त्रालय पठाएको पाइएकोले मूल्याङ्कन भएको रकम हालसम्म पनि दिइएको रहेनछ भने उक्त रकम अविलम्ब उपलब्ध गराइदिएने नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने ठहर्छ भन्ने मिति २०६५/२/२९ को निर्णय नेपाल सरकार र ने.क.पा. (माओवादी) बीच शान्ति	च. नं. ३३४६ संरक्षण ४५४ मिति २०६५/७/५ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने	नभएको
२६१	वीरबहादुर खड्का, रमेश खड्का	रामेछाप जिल्ला विजुलीकोट-१	जि. रामेछाप विजुलीकोट गाविस वडा नं.-१ वस्ते वीरबहादुर खड्का र रमेश खड्कालाई ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ताले २०६२/७/२७ गते निजको घरका सामान कब्जामा लिई घरमा तोलाबन्दी गरी सर्पिलार आन्तरिक विस्थापित भएको भनी आयोगमा दर्ता उजुरी	माओवादी	च. नं. ३३४६ संरक्षण ४५५ मिति २०६५/७/५ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने	नभएको	
२६२	पार्वती खड्का	रामेछाप जिल्ला	जि. रामेछाप विजुलीकोट-१ घर भएकी पार्वती खड्कालाई	माओवादी	च. नं. ३३४६ संरक्षण ४५६ मिति	नभएको	

२६३	टहलवाहादुर काकी	विजुलीको ट-१	ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले कब्जामा लिई घरमा तालबान्दी गरेको कारण आन्तरिक रूपमा विस्थापित भएको भन्ने आयोगमा दर्ता उजुरी	माओवादी	सम्मौला भएपछि घर फर्किएको तर क्षति भएको सामान नपाएको भन्ने र जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट क्षतिको रकम रु. २,९६,०००/- मूल्याङ्कन गरेको देखिँदा उक्त रकम हालसम्म पनि उपलब्ध गराएको रहेनछ भने अखिलम्व मुक्तानी गर्ने नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने ठहर्छ भन्ने मिति २०६५/२/२९ को निर्णय	२०६५/७/५ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने	नभएको
२६४	नरवाहादुर गाहा मगर	रामेछाप जिल्ला देउराली गाविस वडा नं.- ८	जिल्ला रामेछाप देउराली गाविस वडा नं.- ८ वस्ने टहलवाहादुर काकीलाई २०६१/१२/३ गते ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ताले विस्थापित बनाई घरजग्गा कब्जामा गरेको सम्बन्धमा आयोगमा दर्ता उजुरी निवेदन	माओवादी	जिल्ला रामेछाप तिलपु गाविस वडा नं.- ३ कटहरे वस्ने नरवाहादुर गाहा मगरलाई मिति २०६१/११/८ गते आफ्नै घरबाट ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ता आई	च. नं. २८४६ संरक्षण ४८० मिति २०६५/७/६ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने	नभएको
२६५	नरवाहादुर गाहा मगर	रामेछाप जिल्ला तिलपु गाविस वडा नं.- ३	जिल्ला रामेछाप तिलपु गाविस वडा नं.- ३ कटहरे वस्ने नरवाहादुर गाहा मगरलाई मिति २०६१/११/८ गते आफ्नै घरबाट ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ता आई	माओवादी	कब्जा गरेको श्रृंसम्पत्ति फिर्ता नगरेको र जिल्ला प्रशासन कार्यालय रामेछापबाट समेत रु. २८९,३६०/- रकम क्षति भएकोले मुशाब्जा पाउनुपर्ने	च. नं. २७९१ संरक्षण ४८१ मिति २०६५/७/६ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण	नभएको

२६५	फुर्पा स्याल्लु शेर्पा	रामेछाप जिल्ला भुजी गाविस वडा नं.- ७	घरजग्गा कब्जा गरी आन्तरिक विस्थापित बनाएको भनी आयोगमा दर्ता उजुरी निवेदन	माओवादी	भनी गृह मन्त्रालयमा पत्राचार गरेको देखिदा हालसम्म पनि उक्त रकम क्षतिपूर्ति नपाएको रहेछ भने अबिलम्ब उक्त रकम पीडितलाई दिनु भनी नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने मिति २०६५/३/१० को निर्णय	मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने	इकाईलाई लेखेको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
२६६	भीमसेन पाण्डे	बाबरें गाविस वडानं.-९	जिल्ला रामेछाप भुजी गाविस वडा नं.- ७ वस्ने फुर्पा स्याल्लु शेर्पाको जग्गा कब्जा गरी कुटपिट गरेको कारण ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ताबाट मिति २०५८/६/५ देखि आन्तरिक रूपमा विस्थापित भएको भनी आयोगमा दर्ता उजुरी निवेदन	माओवादी	नेपाल सरकार र ने.क.पा. (माओवादी) बीच भएको विस्तृत शान्ति सम्झौतापछि घर फर्किदा पुनः गाउँमा बस्न नदिई कुटपिट गरेको कारण काठमाडौँ भेजुबहाल बस्दै आएको भन्ने आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनबाट देखिँदा उजुरवालाको के कति क्षति भएको छ ? त्यसको मूल्याङ्कन गरी क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र आफ्नै घरमा फर्किन सक्ने गरी शान्ति सुरक्षाको प्रभावकारी व्यवस्था मिलाउन नेपाल सरकारलाई लेखी सिफारिस गरी पठाउने निर्णय गरियो साथै यसको बोधार्थ र कार्यार्थ ने.क.पा. (माओवादी) पार्टी कार्यालयलाई पठाउने मिति २०६५/३/१० को निर्णय	च. नं. ३९४६ संरक्षण ४८० मिति २०६५/७/६ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ५७ मिति २०६५/८/२ गते आयोगको निर्णय कार्यालयको लागि राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई लेखेको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
२६६	भीमसेन पाण्डे	बाबरें गाविस वडानं.-९	बाबरें गाविस वडा नं.- ९ दोलखा वस्ने भीमसेन पाण्डेको आफू विस्थापित	माओवादी	नेपाल सरकार र ने.क.पा. (माओवादी) बीच भएको विस्तृत शान्ति सम्झौता	च. नं. ३५३४ संरक्षण ४८६ मिति २०६५/७/७ मा	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ५७ मिति २०६५/८/२ गते	नभएको

२६७	कोशी बाँध भत्काएर विस्थापितहरू	सुनसरी	सुनसरीस्थित कोशी बाँध भत्की आएको बाढी र त्यसबाट प्रभावित विस्थापितको अवस्थासम्बन्धमा आयोगबाट मिति २०६५/५/२ देखि २०६५/५/९ सम्म सुनसरी र सप्तरी जिल्लाको अनुगमन गरेको	-	तथा २३ बुँदे सहमतिअनुसार विस्थापित व्यक्तिहरूलाई घर फर्काउने व्यवस्था भैसकेको हुँदा निज भूमिसंन पाण्डे र निजका परिवारलाई घर जाने वालावरण मिलाउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने तथा ने.क.पा. (माओवादी) पार्टी कार्यालयलाई बोधार्थ तथा कार्यार्थ दिने मिति २०६५/३/१५ को निर्णय	प्र. म. म. प. को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने तथा च. नं. ३५३४ संरक्षण ४८८८ मिति २०६५/७/७ मा नेकपा (माओवादी) लाई पत्राचार गरिएको,	आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि राहत इकाईलाई लेखेको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
					मिति २०६५/५/२ गते कोशी बाँध भत्किँदा भएको धन सम्पत्तिको अपुरणाय क्षति जस्तो संवेदनशील घटनाको सत्यतथ्य पत्ता लगाउन जाँचबुझ आयोग गठाउन गरी घटनाको सत्यतथ्य सांवेदनिक गर्न, विस्थापितहरूलाई लीग अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन रूपमा पर्याप्त र भरपर्दो मानवीय राहत सामग्रीसहित पुनःस्थापना तथा बसोबासको व्यवस्था गर्ने, विस्थापितहरूलाई सुरक्षित ठाउँमा व्यवस्थित रूपमा बसाउन, विस्थापितहरूको तथ्याङ्क संकलन गर्ने र परिवारसंग सम्पर्कविहीन व्यक्तिहरूको खोजतलास गरी परिवारमा पुनःस्थापना गराउन,	प्र. म. म. प. को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने तथा च. नं. ३५३४ संरक्षण ४८८८ मिति २०६५/७/७ मा नेकपा (माओवादी) लाई पत्राचार गरिएको,	आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि राहत इकाईलाई लेखेको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको

			<p>विस्थापितहरू विद्यालयमा बसेको हुँदा पठनपाठन अवरुद्ध हुन पुगेकोले तत्काल अन्यत्र सुरक्षित ठाउँमा व्यवस्था मिलाई विद्यालय संचार गर्न, स्थानीय समाजसेवी, उद्योगी, व्यापारी, सङ्घसंस्थाबाट उपलब्ध गराएको राहत कमी भएमा थप सामग्री उपलब्ध गराउन इच्छुक पाइएको हुँदा पर्याप्त मात्रामा व्यवस्थित ढङ्गले राहत वितरण कार्य गर्न, अविलम्ब बाँध बाँड्ने कार्यको थालनी तथा वैकल्पिक मार्गको व्यवस्था गर्न,</p> <p>वैकल्पिक मार्ग प्रयोग गर्दा लुटपाट हुने तथा नदी पार गर्दा डुङ्गा फल्टन गई ज्यान जाने हुँदा सो मार्गमा शान्ति सुरक्षाको व्यवस्था गर्न तथा डुङ्गा प्रयोग गर्ने प्रयोजनको लागि लाइफ ज्याकेटको व्यवस्था गर्न,</p> <p>कोशी व्यारेज भारतीय भूमिबाट नजिक भएकोले विभिन्न अपराधिक गतिविधि बढ्न गएको हुँदा विस्थापितहरूको जीउज्यानको सुरक्षार्थ पर्याप्त मात्रामा सुरक्षा पोस्टहरूको व्यवस्था गर्न, विस्थापितहरूको</p>					
--	--	--	--	--	--	--	--	--

२६८	आइशवा शेषा	रामेछाप जिल्ला चुचुरे गाविस नं.-२	रामेछाप जिल्ला चुचुरे गाविस वडा नं.-२	माओवादी	जिल्ला रामेछाप चुचुरे गाविस वडा नं.-२ बस्ने आइशवा शेषालाई २०५९/८/१६ गते वेलुका निजको घरमा ने.क्र.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ता आई सम्पूर्ण भाँडा, कपडा, गरगहना लुटपाट गरी त्रामको कारण काठमाडौंमा आन्तरिक रूपमा विस्थापित भएकोले मानवअधिकार संरक्षण गरी	स्वास्थ्यलाई ध्यानमा राखी प्रत्येक शिविरमा स्वास्थ्य सेवा र औषधीको नियमित आपूर्ति गर्न र स्वच्छ खानेपानी तथा विजुली बत्तीको व्यवस्था मिलाउनुको साथै महिला तथा बालबालिकाको लागि विशेष व्यवस्था गर्न, बाढीपीडितका लागि देशका विभिन्न ठाउँमा संकलन गरको राहत दुरुपयोग हुन सक्ने संभावनाबारे जनगानासो आफैकोले त्यस्ता कार्य अविलम्ब रोकी संकलित सामग्रीको विवरण यथार्थ र पारदर्शी बनाउन, अल्पकालीन र दीर्घकालीन बाटोको व्यवस्था मिलाउन भारत सरकारसित कूटनैतिक पहल गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने आयोगको मिति २०६५/५/१२ को निर्णय	आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदन तथा जिल्ला प्रशासन कार्यालयको विवरणअनुसार रु. ७५०,०००/- सम्पत्ति क्षति भएको भनी मूल्याङ्कन गरेको विवरण आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनमा संलग्न भएको पाइयो । निज हालसम्म पनि आफ्नो घर	च. नं. ३९६४ संरक्षण ४८४ मिति २०६५/७/७ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ५७ मिति २०६५/८/२ गते आयोगको निर्णय कार्यालयको लागि राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई लेखेको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
-----	------------	-----------------------------------	---------------------------------------	---------	---	---	---	--	---	-------

२६९	डिकबहादुर तामाङ	रामेछाप जिल्ला दोरम्बा गाविस वडा नं.- ४	पुनःस्थापित गरिनुपर्ने भएकाले रामेछाप जिल्ला दोरम्बा गाविस वडा नं.- ४ बस्ने राजनीतिक आस्थाको कारण घरजग्गा कब्जा गरी ज्यान मार्ने धम्कीसमेत दिएकोले त्रासको कारण घर छाडी विस्थापित भएको भन्ने आयोगमा उजुरी परेको	पुनःस्थापित गरिनुपर्ने भएकाले रामेछाप जिल्ला दोरम्बा गाविस वडा नं.- ४ बस्ने राजनीतिक आस्थाको कारण घरजग्गा कब्जा गरी ज्यान मार्ने धम्कीसमेत दिएकोले त्रासको कारण घर छाडी विस्थापित भएको भन्ने आयोगमा उजुरी परेको	स्थायी बसोबास भएको ठाउँमा फर्किन नसकेको र क्षतिपूर्तिसमेत प्राप्त भएको भन्ने भिसिल संलग्न कागजबाट नदेखिँदा जिल्ला प्रशासन कार्यालय मन्थली रामेछापबाट निष्कासित भएकाले क्षतिपूर्ति प्राप्त नगरेको भए अविलम्ब क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन निजलाई पुनःस्थापित गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने र आन्तरिक विस्थापितलाई घर फर्कने वातावरण मिलाउन नै.क.पा. (माओवादी) लाई पत्राचार गर्ने मिति २०६५/६/७ को निर्णय	२०५७ सालदेखि विस्थापित भई रु. ३,४१,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन जिल्ला प्रशासन कार्यालय मन्थली रामेछापबाट मल्याङ्कन भएको देखिँदा उक्त रकम उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने र निज हालसम्म पनि पुनःस्थापित नभएको देखिँदा आवश्यक सुरक्षाको प्रबन्ध गर्न र विस्तृत शान्ति सम्झौताको पूर्ण पालना गरी सम्पत्ति फिर्तालाग्दत निजलाई घर फर्कने वातावरण बनाउन	च. नं. ४३३८ संरक्षण ५३२ मिति २०६५/७/१७ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई सिफारिस गर्ने / तथा च. नं. ४३३८ संरक्षण ५३१ मिति २०६५/७/१७ मा नेकपा (माओवादी) लाई पत्राचार गरिएको	च. नं. ११७ मिति २०६५/७/२५ मा प्र.म.प.को कार्यालयले आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको बोधार्थ पत्र प्राप्त	नभएको
-----	-----------------	---	---	---	---	---	---	---	-------

२७०	पदमबहादुर सुनुवार	रामेछाप जिल्ला दुरागाउँ गाविस वडा नं.- १	माओवादी	ने.क.पा. (माओवादी) लाई पत्राचार गर्ने मिति २०६५/६/७ को निर्णय	आयोगको टोलीबाट अनुसन्धान हुँदा जिल्ला प्रशासन कार्यालय मन्थली रामेछापको मूल्याङ्कनअनुसार रु. ४,६१,४००/- क्षति भएको देखिँदा उक्त रकम हालसम्म उपलब्ध गराएको भन्ने संलग्न कागजातबाट नदेखिँदा उक्त रकम अविलम्ब उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने र आन्तरिक विस्थापितलाई पनःस्थापित गराउन ने.क.पा. (माओवादी) लाई आग्रह गर्ने मिति २०६५/६/७ को निर्णय	माओवादी	ने.क.पा. (माओवादी) लाई पत्राचार गर्ने मिति २०६५/६/७ को निर्णय	च. नं. ३९४७ संरक्षण ५३० मिति ०६५/७/१७ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने तथा च. नं. ३९४७ संरक्षण ५२९ मिति २०६५/७/१७ मा नेकपा (माओवादी) लाई पत्राचार गरिएको	च. नं. ११७ मिति २०६५/७/२५ मा प्र.म.प.को कार्यालयले आयोगको निर्णय कार्यालयको लागि गृह मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको बोधार्थ पत्र प्राप्त	नभएको
२७१	डावा शेर्पा	रामेछाप जिल्ला चुचुरे गाविस वडा नं.- २	माओवादी	जि. रामेछाप दुरागाउँ गाविस वडा नं.- १ बस्ने पदमबहादुर सुनुवारलाई २०६०/४/२९ गत ने.क.पा. (माओवादी) ले सम्पूर्ण श्रीसम्पत्ति लुटी कब्जा गरी घरमा तालाबन्दी गरेको र निजको अपहरण गरी ज्यान मार्ने धम्कीका कारण निज आन्तरिक रूपमा विस्थापित भएको भनी आयोगमा उजुरी पत्र आएको	जिल्ला रामेछाप जिल्ला चुचुरे गाविस वडा नं.- २ बस्ने स्व. डावा शेर्पाको आन्तरिक विस्थापित रहेकै अवस्थामा मृत्यु भएको र निजको परिवारसमेत २०५९/१०/१२ देखि विस्थापित भएको, ने.क.पा. (माओवादी) ले सम्पत्ति लुटिपट गरी लगेको र अहिलेसम्ममा परिवारका अन्य सदस्यसमेत विस्थापित भएको सम्बन्धमा आयोगमा परेको उजुरी निवेदन	माओवादी	निजको क्षति भएको मूल्याङ्कन रु. ४,२१,०००/- जिल्ला प्रशासन कार्यालय मन्थली रामेछापबाट भएको तर हालसम्म क्षतिपूर्ति नपाएको र पुनःस्थापितसमेत अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनबाट देखिँदा जिल्ला प्रशासन कार्यालयको मूल्याङ्कनको रकम हालसम्म पनि उपलब्ध गराएको नदेखिँदा अविलम्ब	च. नं. ३९६५ संरक्षण ५४८ मिति ०६५/७/१८ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने तथा च. नं. ३९६५ संरक्षण ५४७ मिति २०६५/७/१७ मा नेकपा (माओवादी) लाई पत्राचार गरिएको	च. नं. ११७ मिति २०६५/७/२५ मा प्र.म.प.को कार्यालयले आयोगको निर्णय कार्यालयको लागि गृह मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको बोधार्थ पत्र प्राप्त	नभएको

२७२	पूर्ण लामा	रामेछाप जिल्ला राकाथुम गाविस ९	जिल्ला रामेछाप राकाथुम गाविस वडा नं.- ९ बस्ने पूर्ण लामा नै.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ताले २०६०/५/३१ मा आक्रमण गरी हतियार प्रहार गरी मरणोन्मुख अवस्थामा छोडेको र नेपाली सेनाले फेला पारी रेस्स्यू गरी अस्पतालमा भर्ना गराएको र निजको घर भत्काई सम्पूर्ण चल सम्पत्ति कब्जा गरी लोको र परिवारसहित आन्तरिक रूपमा विस्थापित भएको सम्बन्धमा आयोगमा उजुरी दर्ता भएको	माओवादी	जिल्ला प्रशासन कार्यालय रामेछापले मूल्याङ्कन गरेको रु. ५,४५,४००/- अखिलम्ब उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने र पुनःस्थापना गराउन आवश्यक सहयोग गर्न नै.क.पा. (माओवादी) लाई आग्रह गर्ने मिति २०६५/६/७ को निर्णय	जिल्ला प्रशासन कार्यालय रामेछापले मूल्याङ्कन गरेको रु. ५,४५,४००/- अखिलम्ब उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने र पुनःस्थापना गराउन आवश्यक सहयोग गर्न नै.क.पा. (माओवादी) लाई आग्रह गर्ने मिति २०६५/६/७ को निर्णय	उक्त रकम रु. ४,२१,०००/- उपलब्ध गराउन र निजको परिवारलाई आवश्यक सुरक्षासहित पुनःस्थापित गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने र पुनःस्थापना गराउन आवश्यक सहयोग गर्न नै.क.पा. (माओवादी) लाई आग्रह गर्ने मिति २०६५/६/७ को निर्णय	च. नं. ३१९९ संरक्षण ५५० मिति ०६५/७/१८ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने भन्ने तथा च. नं. ३१९९ संरक्षण ५४९ मिति २०६५/७/१८ मा नेकपा (माओवादी) लाई पत्राचार गरिएको	च. नं. ११७ मिति २०६५/७/२५ मा प्र.म.प.को कार्यालय आयोगको निर्णय मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको बोधार्थ पत्र प्राप्त	नभएको
२७३	दीपबहादुर कार्की	रामेछाप जिल्ला सुकाजोर-१	जिल्ला रामेछाप सुकाजोर गाविस वडा नं.- १ बस्ने दीपबहादुर कार्कीलाई २०६१/११/१८ गते नै.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ताले समरिवार घरमा	माओवादी	जिल्ला प्रशासन कार्यालयको मूल्याङ्कनानुसार रु. १,४०,२४८/- क्षति भएकाले क्षतिपूर्ति अखिलम्ब उपलब्ध गराउन नेपाल	च. नं. ३०५५ संरक्षण ५४६ मिति ०६५/७/१८ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण	च. नं. ११७ मिति २०६५/७/२५ मा प्र.म.प.को कार्यालय आयोगको निर्णय मन्त्रालय तथा शान्ति तथा	च. नं. ३०५५ संरक्षण ५४६ मिति ०६५/७/१८ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण	च. नं. ११७ मिति २०६५/७/२५ मा प्र.म.प.को कार्यालय आयोगको निर्णय मन्त्रालय तथा शान्ति तथा	नभएको

२७४	कर्मराज तामाङ	रामेछाप ओखेती गाविस- २	जिल्ला रामेछाप, ओखेती गाविस वडा नं.- २ बस्ने कर्मराज तामाङलाई २०६२/५/३० मा ५०/६० जना नै.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ता आई रू. ९,३५,८५०/- वरावरको सम्पत्ति लुटी कब्जा गरी लोगोले डर त्रासको कारण परिवारसमेत विस्थापित भएकोले तत्काल राहत र स्वतन्त्रतापूर्वक जीवनयापनको लागि आयोगमा उजुरी पर्न आएको	माओवादी	सर्कारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय गरिएको हाल निज पुनः स्थापित भइसकेको देखिँदा थप केही गरिरहनु परैन भन्ने मिति २०६५/६/७ को निर्णय	सर्कारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय गरिएको हाल निज पुनः स्थापित भइसकेको देखिँदा थप केही गरिरहनु परैन भन्ने मिति २०६५/६/७ को निर्णय	मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने	च. नं. ३२९९ संरक्षण ५४५ मिति ०६५/७/१८ मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने भन्ने तथा च. नं. ३२९९ संरक्षण ५४४ मिति २०६५/७/१८ मा नेकपा (माओवादी) लाई पत्राचार गरिएको	पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको बोधार्थ पत्र प्राप्त	च. नं. ११७ मिति २०६५/७/२५ मा प्र.म.प.को कार्यालयले आयोगको निर्णय मन्त्रालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा पठाइएको बोधार्थ पत्र प्राप्त	नभएको
२७५	कृष्णप्रसाद आधिकारी	फुजेल गाविस ७ गोरखा	उजुरी नं. गोरखा जिल्ला फुजेल- ७ निवासी नन्दप्रसाद आधिकारीको छोरा कृष्णप्रसाद आधिकारीलाई नै.क.पा. (माओवादी) ले अपहरण गरी मिति २०६१/२/२४ मा चितवनमा हत्या गरेको र निजका परिवार विस्थापित भएको	माओवादी	निजका परिवार विस्थापित भएको भन्ने सम्बन्धमा मुद्दाको अनुसन्धान कारवाही अगाडि बढाउन चितवन प्रहरी कार्यालयलाई लेखी पठाउने, मृतक कृष्णप्रसाद आधिकारीको कानुनबमोजिम हकवालालाई क्षतिपूर्तिवापत रू. ३,००,०००/- उपलब्ध गराउन साथै निजहरू आफ्नो घरबाट विस्थापित भइसकेको हुनाले आफ्नो	जिल्ला प्रशासन कार्यालय मन्थली रामेछापको मन्थलाडुक्तअनुसार रू. ७,९०,३५०/- क्षति भएको देखिँदा उक्त रकम हालसम्म पनि उपलब्ध गरिएको देखिँदा सो रकम उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने र पुनः स्थापित गराउन सहायोग गरी बिस्तृत शान्ति सम्मौताको पूर्ण पालना गर्ने / गराउन नै.क.पा. (माओवादी) लाई पत्राचार गर्ने मिति २०६५/६/७ को निर्णय	च. नं. पोखरा/१२२२ मिति ०६५/१२/३० मा प्र.म.प.को कार्यालय र शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	महानगरीय प्रहरी प्रभाग सिंहदरवारको च. नं. २३२१ मिति २०६६/१/६ गते कुनै लिखित वा मौखिक जानकारी नआएको भन्ने जवाफ प्राप्त, महानगरीय प्रहरी प्रभाग काठमाडौंको च. नं. २५३६ मिति २०६६/१/११ गते निजहरू यस कार्यालयको वडा परियामा बसोबास	आधिक		

<p>घरवारमा स्थापित गराउन र आवश्यक सुरक्षा पनि प्रदान गर्न नेपाल सरकार तथा गृह मन्त्रालयलाई लेखी पठाउने भनी २०६४/१२/२३ मा निर्णय गरिएको</p>	<p>गर्न भनी जानकारी आएमा निगरानीमा राखी सुरक्षाको व्यवस्था मिलाइदिने भन्ने जवाफ प्राप्त,</p> <p>महानगरीय प्रहरी बृत्त, बौद्धको च. नं. ४७११ मिति २०६६/१/२९ गते नन्दप्रसाद अधिकारीको सम्बन्धमा खोजतलास गर्दा/ गराउँदा हालसम्म फेला नपरेको साथै खोजतलास भइरहेको भेटिन आएमा निजहरूको सुरक्षा तथा सम्मानित आयोगमा समेत जानकारी गराउने भन्ने जवाफ प्राप्त,</p> <p>महानगरीय प्रहरी प्रभाग लैनचौरको च. नं. ३२७९ मिति २०६६/१/३० गते निजहरूको सम्बन्धमा हालसम्म उजुरी पर्न नआएको र उजुरी पर्न आएमा शान्ति सुरक्षाको व्यवस्था मिलाउन भन्ने जवाफ प्राप्त,</p> <p>महानगरीय प्रहरी बृत्त, नयाँबानेश्वरको च. नं. १६७९ मिति २०६६/२/१२ गते निजहरूको सम्बन्धमा बुझ्न प्र.ज. खटाई बुझ्दा के कहाँ बस्छन् ? भन्ने</p>						
--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>खुल्न नसकेको, निज व्यक्तिहरूको सम्पर्क न. तथा बसोबास गर्ने स्थानसमेत स्पष्ट नभएकोले र हालसम्म पीडित व्यक्तिहरू कोही सम्पर्क राख्न नआएको भन्ने जवाफ प्राप्त,</p> <p>महानगरीय प्रहरी बृत्त, बालाजुको च. नं. ४९६६ मिति २०६६/२/५ गते निज नुरप्रसाद अधिकारीलगायत अन्य कोही कसैको निवेदन एवम् उजुरीसम्बन्धमा यस प्रहरी बृत्तमा जानकारी नभएको भन्ने जवाफ प्राप्त,</p> <p>प्र. म. प. को. च. नं. १६ मिति २०६६/४/१९ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई पठाइएको ताकेता पत्रको बोधार्थ प्राप्त</p>

सम्पत्ति कब्जा

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहारा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्र विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
२७६	धुवकुमार साह, दिलीपकुमार सिंह, अजमकुमार साहसमेत	बारा जिल्ला सुन्दरावती गाविस वडा नं.- ६	उजुरी नं. ३२७६, बारा जिल्ला सुन्दरावती गाविस वडा नं.- ६ बस्ने धुवकुमार साह, दिलीपकुमार सिंह, अजमकुमार साहसमेतले २०६५/१/२२ गते आफूहरूको नातेदार नान्दप्रसाद साहको नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताबाट हत्या भएपश्चात् विस्थापित भई जीवन चलाई आएको, शान्ति सम्झौतापश्चात् मानवअधिकारकर्मी, प्रशासनको सहयोगमा पुनः स्थापना भएको र जोत कर्मोद गरी आएको जग्गा नेकपा (माओवादी) बारा क्षेत्र नं. ५ का संविधानसभा सदस्यका उमदवार तपसर राय चौधरी थारूसमेतले २०६५/१/१२ देखि पुनः कब्जामा लिई शान्ति सम्झौताविपरीत काम गरेकोले मानवअधिकारको संरक्षणको लागि यस आयोगमा उजुरी पुनः आएको		आयोगबाट अनुसन्धान टोली खटाई प्राप्त प्रतिवेदन हेर्दा आफ्नो नाउँमा रहेको जग्गाको उपभोग गर्ने पाउने मौलिक अधिकार निवेदकहरूको रहे भएको देखिँदा शान्ति सुरक्षासहित सोको वातावरण विलाउन नेपाल सरकार, जिल्ला प्रशासन कार्यालय बारा र भूमिसुधार कार्यालय बारालाई लेखी पठाउने र सोको बोधार्थ ने.क.पा. (माओवादी) लाई लिने भनी २०६५/१०/१ गते निर्णय गरिएको			नभएको
२७७	खड्गराज मैनाली	जिल्ला बारा सपही गाविस वडा नं.- ४	उजुरी नं. १८२८, जिल्ला बारा सपही गाविस वडा नं.- ४ घर भई कोल्हवीमा बसोबास गर्ने खड्गराज मैनाली उपचारको		जिल्ला प्रशासन कार्यालय बाराको च. नं. २२६५, २०६२/३/१७ को पत्रानुसार जग्गा जमिनसमेत माओवादी			नभएको

					समूहले कब्जा गरेको भन्ने उल्लेख भई आएको देखिदा र शान्ति सम्मत्तौपश्चात् पनि सो जग्गा कब्जा गरिरहेको भन्ने पीडितको उजुरी देखिदा कब्जा गरेको सम्पत्तिको क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने र शान्ति सम्भोताको पालना गरी कब्जा गरिएको जग्गाजमिन फिर्ता गर्न/गराउन ने.क.पा. (माओवादी) लाई बोधार्थ लेखी पठाउने भनी मिति २०६५/११/१ मा निर्णय गरिएको			
--	--	--	--	--	---	--	--	--

बन्दीको अधिकार

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहारा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्र विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
२७८	कृष्ण परियार	कास्की जिल्ला पोखरा उमनथा	उजुरी नं. ४३४४ कास्की जिल्ला पोखरा उमनथा घर भएका कृष्ण परियार जीउ मान्ने बच्चे मुद्दामा कास्की जिल्ला अदालतको फैसलाबमोजिम कास्की कारागारमा रहेकोमा केही समयपश्चात् दमौली कारागार तथा नवलपरासी कारागारमा राखिएको र त्यहाँ बस्दा निजलाई हाडङ्गुसिल भन्ने रोग लागेकाले निजलाई उपचारको लागि कारागार		सम्बन्धित निकायबाट कुनै पहल नभई हाल कारागार शाखा पसोमा रहेको हुँदा निजको उपचारको लागि कारागार स्थानान्तरमा पहल गरी पाउँ भन्ने उजुरीउपर छुलफल हुँदा कारागारमा रहेका बन्दी कृष्ण परियारको उपचार वीरगन्जमा रहेको अस्पतालमा उपचार गराउन पठाउने, त्यस ठाउँमा उपचार हुन नसक्ने भनी			नभएको

२७९	राजन्विक्रम गुरुङ	का.जि.का मनपा वडा नं.- ४	का.जि.कामनपा वडा नं.- ४ निवासी शशि गुरुङको छोरा राजन्विक्रम गुरुङ घुमफिर तथा अध्ययनको लागि हङ्कङमा बसको समय सन् १९९८ को जनवरी ४ का दिन त्यहाँ घटेको आपराधिक घटनामा संलग्न रहेको भनी पक्राउ गरी ज्यान मुद्दामा सजाय तोकिएको हालसम्म कैद सजाय भुक्तान गरिरहेको	शाखा पोखरा सरुवा गरी पाउँ भनी निवेदन दिएको	अस्पतालले लेखेमा नेपालभित्र जुन अस्पतालमा उपचार हुन सक्छ त्यहाँ उपचार गराइदिने भनी कारागार शाखा पर्सालाई लेखी पठाउने मिति २०६५/१२/२३ को निर्णय	नेपाल सरकार र हङ्कङ सरकारबीच कैदी हस्तान्तरण गर्ने सम्बन्धमा नेपाल सरकारले कैदीलाई आफ्नो देशमा कैदीको रूपमा राख्न चाहेमा कैदी र कैदीको परिवारको अनुरोधमा कैदीलाई नेपाल पठाउन सक्ने हुँदा निजलाई नेपालको कारागारमा ल्याउन पहल गरी पाउँ भन्ने निवेदनसम्बन्धमा यसमा के गर्न सकिन्छ ? भनी आवश्यक कारवाहीका लागि परराष्ट्र मन्त्रालयलाई लेखी पठाउने भन्ने मिति २०६५/१२/२३ को निर्णय				नभएको
-----	-------------------	--------------------------	---	--	--	--	--	--	--	-------

आयोगबाट २०६६ सालमा भएको सिफारिसहरूको कार्यान्वयनको स्थिति

भैरव्याथिक हत्या

क्र.सं	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षेपित ब्यवहार	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
२८०	माया तामाङ	काभ्रेपला ञ्चोक जिल्ला पनौती नपा- ४	उजुरी नं. १२९४ (क), जिल्ला काभ्रेपलाञ्चोक पनौती नपा- ४ चमाखर बस्ने माया तामाङलाई २०६०/८/२८ गते संयुक्त सुरक्षाफौजबाट गोली हानी मारिएको घटनाको आयोगबाट स्विवेकमा अनुसन्धान प्रारम्भ गरी, आयोगको टोलीबाट प्राप्त प्रतिवेदनअनुसार माइतीमा आई बसेकी र नेकपा (माआवादी) संग संलग्न व्यक्तिसंग निजको विवाह भएको घरमै आई सुरक्षाकर्मिले पक्राउ गरी गोली हानी मारेको भन्ने आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदन देखिन्छ	सुरक्षाकर्मी	सुरक्षा निकायको लोपरवाहीबाट मृत्यु भई मानवअधिकारको उल्लङ्घन हुन गएको देखिँदा संलग्न दोषीलाई फौजदारी अभियोगमा कानुनबमोजिम कारबाही गर्न र पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. २,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने भनी मिति २०६६/२/२१ मा निर्णय गरिएको	च. नं. १५१० संरक्षण १२९४ (क) मिति २०६६/३/२५ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. १५२९ मिति २०६६/३/२५ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह तथा शान्ति मन्त्रालयलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त, प्र.म.प.को कार्यालयको च. नं. ३५३ मिति २०६६/३/२४ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न रक्षा, गृह तथा शान्ति मन्त्रालयलाई पत्राचार गरिएको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
२८१	हैदर मियाँ अन्सारी	सर्लाही जिल्ला, पर्सा गाविस	उजुरी नं. ११७४, जिल्ला सर्लाही पर्सा गाविसमा २०६०/६/२५ मा भएको घटनासम्बन्धमा २०६०/६/२८ गते कान्तिपुर दैनिकमा प्रकाशित समाचारको आधारमा आयोगबाट स्विवेकमा उजुरी ग्रहण गरी	सुरक्षाकर्मी	आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदन हेर्दा सादा पोसाकमा आएका सुरक्षाकर्मीलाई गाउँलेले चिन्नु नसकी हातहतियारदेखि बास र भयमा रहेका गाउँलेमाथि अन्धाधुन्ध गोली प्रहार गरी मानवअधिकारको	च. नं. १५४८ संरक्षण ११७४ मिति २०६६/३/२२ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. १५२० मिति २०६६/३/२५ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह तथा शान्ति मन्त्रालयलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त, प्र.म.प.का.को. च. नं. ३७२	आंशिक

२८२	तारा तामाङ	सिन्धुपाल्चोक जिल्ला क जिल्ला तातोपानी गाविस वडा नं.- ४	सिन्धुपाल्चोक जिल्ला तातोपानी गाविस वडा नं.- ४ बस्ने तारा तामाङको गोली लारी मृत्यु भएको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार सशस्त्र प्रहरीले चलाएको गोली मृतकको टाउकोमा लागी मृत्यु हुन गएको पाइयो	अनुसन्धान अगाडि बढाइएको	उल्लङ्घन गरी हैदर अन्सारीको मृत्यु भएको देखिँदा मृतकको पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. २,००,०००/- अतिपूर्ति दिन, गोली लागी घाइते भएका भीखारी भण्डारीको नि:शुल्क उपचार गरी निजलाई यातना भएको देखिँदा रु. ५०,०००/- अतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारबाही गर्न/ गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी मिति २०६६/२/२१ मा निर्णय गरिएको	मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- अतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी विकास फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	च. नं. ८६६ संरक्षण ३८८८ मिति २०६६/३/२२ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको
२८३	नागोन्द्रप्रसाद यादव	जिल्ला वारा प्रष्टोका गाविस वडा नं.- ३ बस्ने नागोन्द्रप्रसाद यादवलाई जिल्ला वारा वृनियाद गाविस वडा नं.- ८ स्थित निजको	आयोगको टोलीको स्थलगत अनुसन्धान प्रतिवेदनअनुसार दोहोरो भीडन्त भएको नदेखिँदा प्रहरी टोलीबाट अत्यधिक शक्तिको प्रयोग	आयोगको टोलीको स्थलगत अनुसन्धान प्रतिवेदनअनुसार दोहोरो भीडन्त भएको नदेखिँदा प्रहरी टोलीबाट अत्यधिक शक्तिको प्रयोग	च. नं. १४४७ संरक्षण ४५०९ मिति २०६६/३/२२ मा प्र.म.प.का. मा आयोगको निर्णय	च. नं. ८६६ संरक्षण ३८८८ मिति २०६६/३/२२ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको	

२८४	कृष्णबहादुर लामा	वराम्ची गाविस वडा नं.- ४, सिन्धुपाल्चोक	सिन्धुपाल्चोक जिल्ला वराम्ची गाविस वडा नं.- ४ बस्ने सोही गाविसको प्राविधिक सहायकमा कार्यरत कृष्णबहादुर लामालाई नेपाली सेनाले वैरन्व्याधिक हत्या गरेको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निजलाई नेपाली सेनाले नियन्त्रणमा लिइसकेपछि मिति २०६०/७/१९ गते हत्या गरेको पाइयो	नातिवारकहाँ तास खेल्न बसिरहेको अवस्थामा गोली प्रहार गरी थप प्रहरी बोलाई डर धाक देखाई मुजुल्कामा सही गराउन लगाएकाले निष्पक्ष अनुसन्धानको लागि यस आयोगमा उजुरी पर्न आएको	सेना	गरी मानवअधिकार उल्लङ्घन गरेको देखिदा उक्त घटनामा संलग्न प्रहरीहरूलाई फौजदारी अभियोगमा कारवाही गर्न र पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि आयोगको (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. १,५०,०००/-क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय गरियो साथै जि.प्र.का. बाराको च. नं. ४१९५ मिति २०६५/११/१४ मा प्राप्त दशौ प्रमाणसमेत फिर्ता पठाइदिने भनी २०६६/२/२१ मा निर्णय गरियो	यस कार्यबाट निचको बाँचन पाउने अधिकारको उल्लङ्घन भएकोले दोषी पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्न, पीडितका परिवारले रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति यसअघि पाएको देखिएकाले थप रु. २,००,०००/- क्षतिपूर्ति नजिकका हकवालालाई प्रदान गर्न र २ जना नाबालक सन्तानको लागि ति.शुल्क	सिफारिस गरिएको	च. नं. ८६७ संरक्षण १२४४ मिति २०६६/८/१५ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको
-----	------------------	---	---	--	------	--	---	----------------	--	-------

२८५	तुलबहादुर बुढा र मुनबहादुर बुढा	जुम्ला जिल्ला ढाँटा गाविस वडा नं.- ९ तल्लो पोखरी गाविस वडा नं.- ९ तल्लो खोपरी	जुम्ला जिल्ला ढाँटा गाविस वडा नं.- ९ तल्लो पोखरी वस्ने सहेदर दाजुभाई लुल बहादुर बुढा र मुनबहादुर बुढाको रैरकानुनी हत्या भएको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार मिति २०५४ साल माघ ८ गते सिलाजित काटन जङ्गल पाएका निजहरू जङ्गलबाट फर्कदै गर्दा प्रहरी सुरक्षाकर्मीहरूले नियन्त्रणमा लिई एक जना व्यक्तिको घरमा लगी सो घरभित्रै गोली हानी हत्या गरेको पाइयो	सुरक्षाकर्मी	शिक्षादीक्षाको व्यवस्था गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने २०६६/७/१९ को निर्णय यस कार्यबाट निचहरूको वाचन पाउने अधिकारको उल्लङ्घन भएकोले पीडितको कानुनबमोजिमको हकवालालाई जनही रु. २,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न र दोषी सुरक्षाकर्मी पहिचान गरी कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने २०६६/७/१७ को निर्णय	च. नं. १०२ संरक्षण १६ मिति २०६६/८/२२ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको
२८६	घनश्याम कुमाल	चितवन जिल्ला मेघौली	चितवन जिल्ला मेघौली गाविस वडा नं.- १ का घनश्याम कुमालको रैरन्यायिक हत्या भएको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निज घनश्याम कुमाल अन्य ५ जना व्यक्तिहरूसँगै २०६२/५/११ गते चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जमा घाँस दाउरा तथा बाबियो काटन गएकोमा पुरानो गोरख गण कसराबाट एका सुरक्षाफौजको गस्ती टोलीले	सुरक्षाफौज	शिक्षादीक्षाको व्यवस्था गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने २०६६/७/१९ को निर्णय यस कार्यबाट निचहरूको वाचन पाउने अधिकारको उल्लङ्घन भएकोले पीडितको कानुनबमोजिमको हकवालालाई जनही रु. २,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न र दोषी सुरक्षाकर्मी पहिचान गरी कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने २०६६/७/१७ को निर्णय	च. नं. १०२४ संरक्षण ३२६० मिति २०६६/९/२७ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको

२८७	सिजनराज पाण्डे	भरतपुर गाविस वडा नं.- ९, महोत्तरी	महोत्तरी जिल्ला भरतपुर गाविस वडा नं.- ९ परेरिया वस्ने वर्ष २५ को सुरेन्द्र महोत्तरीको गैरकानूनी हत्या भएको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निज सुरेन्द्र महोत्तरी आफ्नो समुराली धनुषा जिल्ला हरिहरपुर गाविस वडा नं.- ८ बाट फर्किने क्रममा मिति २०६६/२/२४ गते	सुरक्षाफौज	हकवालालाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/७/२६ को निर्णय	च. नं. १०२३ संरक्षण ३४५१ मिति २०६६/९/२७ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको
२८८	सुरेन्द्र महतो	भरतपुर गाविस वडा नं.- ९, महोत्तरी	महोत्तरी जिल्ला भरतपुर गाविस वडा नं.- ९ परेरिया वस्ने वर्ष २५ को सुरेन्द्र महोत्तरीको गैरकानूनी हत्या भएको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निज सुरेन्द्र महोत्तरी आफ्नो समुराली धनुषा जिल्ला हरिहरपुर गाविस वडा नं.- ८ बाट फर्किने क्रममा मिति २०६६/७/२६ को निर्णय	सुरक्षाफौज	हकवालालाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/७/२६ को निर्णय	च. नं. १०२४ संरक्षण २९० मिति २०६६/५/२२ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको

२८९	देवीलाल कुँवर	ताम्ली गाविस वडा नं.- १, जुम्ला	जुम्ला जिल्ला ताम्ली गाविस वडा नं.- १ सभै बस्ने वर्ष २२ का देवीलाल कुँवरलाई रोक्कानुनी हत्या गरिएको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निज मृतक देवीलाल कुँवरलाई नकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले आफ्ना कार्यकर्ताहरूलाई रोटी पुऱ्याउन भनी जवर्जस्ती लगाई गर्दा जुम्ला जिल्ला ताम्ली गाविसको वन्तडी भन्ने स्थानमा संयुक्त सुरक्षाफौजका सुरक्षाकर्मीहरूले नियन्त्रणमा लिई गोली हानी हत्या गरेको पाइयो	सुरक्षार्कमी	नियमावली, २०५७ बमोजिम पीडितको कानुनबमोजिमको हकवालालाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न र गोली प्रहार गर्ने प्रहरी जवान रामसिंह भाटलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलवमोजिम कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/७/१७ को निर्णय	यस कार्यवाट निजको बाँच्न पाउने हकको उल्लङ्घन हुन गएको राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ बमोजिम पीडितका कानुनबमोजिमका हकवालालाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न र दोषी सुरक्षार्कमीको पहिचान गरी कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने मिति २०६६/७/१७ को निर्णय	च. नं. १०५ संरक्षण १९ मिति २०६६/८/२२ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई सिफारिस गरिएको	नभएको
२९०	सूर्य बुढा	जुम्ला जिल्ला कालिकाखेत	जुम्ला जिल्ला कालिकाखेत गाविस वडा नं.- ३ तल्लो बुढु बस्ने सूर्य बुढाको मृत्यु	सुरक्षार्कमी	यसबाट निजको बाँच्न पाउने अधिकार उल्लङ्घन भएको पाइयो । अतः	च. नं. १०६ संरक्षण २८ मिति २०६६/८/२२ गते	नभएको	

		गाविस वडा नं.-३ तल्लो वुडु	भाएको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार मिति २०६२ साउन ९ गते सरकारी सुरक्षाफौज र नेकपा (माओवादी) सेनाका लडाकुहरूबीच दोहोरो गोली हानाहान हुँदा मेलुली भन्ने स्थानमा आफ्नै गोठ नजिकै गोली लागी निज सूर्य बुढाको तत्कालै घटनास्थलमा मृत्यु भएको पाइयो।	सुरक्षार्कमी	पीडितकी आमालाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/७/१७ को निर्णय	प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको		
२९१	तिलवहादुर रावल	जुम्ला जिल्ला तातोपानी गाविस वडा नं.-२ का तिलवहादुर रावललाई रौरकानुनी हत्या गरेको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निज मृतक तिलवहादुर रावल एक संवसाधारण रहेको र निजलाई आफ्नै घरमा घर मर्मत गर्दै गरेको अवस्थामा सुरक्षार्कमीहरूले घरबाहिर बोलाई नजिकैवाट गोली प्रहार गरी रौरकानुनी हत्या गरेको पाइयो।	जुम्ला जिल्ला तातोपानी गाविस वडा नं.-२ का तिलवहादुर रावललाई रौरकानुनी हत्या गरेको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निज मृतक तिलवहादुर रावल एक संवसाधारण रहेको र निजलाई आफ्नै घरमा घर मर्मत गर्दै गरेको अवस्थामा सुरक्षार्कमीहरूले घरबाहिर बोलाई नजिकैवाट गोली प्रहार गरी रौरकानुनी हत्या गरेको पाइयो।	सुरक्षार्कमी	यसबाट निजको बाँच्न पाउने अधिकारको उल्लङ्घन भएकोले पीडितका कानूनबमोजिमका हकवालालाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न र दोषी सुरक्षार्कमीको पहिचान गरी कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/७/१७ को निर्णय	च. नं. ९०७ संरक्षण २३ मिति २०६६/८/२२ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको	
२९२	कमलप्रसाद थारू	जिल्ला बाँके शम्शेरराज गाविस वडा नं.-१	उजुरी नं. ९, जिल्ला बाँके शम्शेरराज गाविस वडा नं.-१ बस्ने कमलप्रसाद थारूलाई सुरक्षार्कमीले नियन्त्रणमा लिने अवस्था रहँदाथरुँदै हत्या गरेको	सुरक्षार्कमी	आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार मिति २०६१/८/१४ गते कमलप्रसाद थारू आफ्नै घरमा नुहाउँदै गरेको बखत सुरक्षार्कमीले गोली चलाई हत्या गरेको बुझिन आयो । निजले	च. नं. १२२५ संरक्षण ९ मिति २०६६/११/१७ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको	

२९३	दिलबहादुर खत्री	सल्यान जिल्ला पिपलनेटा गाविस वडा नं.- ५	उजुरी नं. १०२, सल्यान जिल्ला पिपलनेटा गाविस वडा नं.- ५ बस्ने दिलबहादुर खत्रीको सुरक्षाकर्मीद्वारा रौरकानुनी हत्या	सुरक्षाकर्मी	कानुनविपरितको कुनै कार्य गरेको नै भए पनि हिरासतमा लिई आवश्यक कानुनी कारवाही गरिनुपर्नेमा सो नगरी रौरकानुनी हत्या गरेको घटनाले निजको कानुनप्रदत्त बाँच्न पाउने अधिकारको गम्भीर उल्लङ्घन भएको पाइयो । अतः मृतकका कानुनबमोजिमका हकवालालाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न र घटनाका दोषी पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/९/२५ को निर्णय	च. नं. १२२६ संरक्षण १०२ मिति २०६६/११/१७ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको		नभएको
-----	-----------------	---	---	--------------	---	---	--	-------

२९५	नरेन्द्र लिम्बु	ताप्लेजुङ जिल्ला थिङ्गलाबु गाविस वडा नं.- ५	उजुरी नं. ३२१५, ताप्लेजुङ जिल्ला थिङ्गलाबु गाविस वडा नं.- ५ स्थायी घर भई फाकुम्बा गाविसको महेन्द्र माविमा अध्ययनरत १४ वर्षीय विद्यार्थी नरेन्द्र लिम्बुको बिना कारण सुरक्षाफौजबाट मिति २०५९/१/२० मा हत्या गरिएको	सुरक्षाकर्मी	सिफारिस गर्ने मिसलमा स्याङ्जा पुतलीबजार- ४ का राम शाहसमेत पीडित भनिएको तर अनुसन्धान भएको नदेखिएकोले राम शाहको हकमा छुट्टै उजुरी दर्ता छ, छैन ? भएको भए अलग्गै अनुसन्धान गरी प्रतिवेदन पेश गर्न भन्ने मिति २०६६/९/२५ को निर्णय	उक्त बालक कक्षा ७ मा अध्ययन गरिरहेको सामान्य विद्यार्थी भएको, घरको आर्थिक अवस्था निम्न भएकोले गर्दा मुतकका परिवारलाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न र दोषी पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/९/२५ को निर्णय	च. नं. १२२९ संरक्षण ३२१५ मिति २०६६/११/१७ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको
२९६	१२ वर्षीया बालिका चन्द्रकला वि. क, ३५ वर्षीया देवीसरा वि. क. र ३२ वर्षीया अमृता वि. क.	बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्जको बाँसपानी	बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्जको बाँसपानी क्षेत्रमा २०६६ फागुन २६ गते नेपाली सेनाको ज्वालाल गण ठाकुरद्वाराबाट खटिएको गल्ली टोलीद्वारा प्रहार गरिएको गोलीबाट सुर्खेत जिल्ला हरिहरपुर गाविस वडा नं.- २ बस्ने १२ वर्षीया बालिका चन्द्रकला वि. क., ३५ वर्षीया देवीसरा वि. क. र ३२	नेपाली सेना	नियन्त्रणमा लिन सकिने पर्याप्त सम्भावना रहँदाहँदै अत्यधिक बल प्रयोग गरी गोली चलाउन आदेश दिने नेपाली सेना ज्वालाल गण, ठाकुरद्वारा बर्दियाबाट खटिई गएका उपसेनानी संबोध कुर्बलगायत अन्य संलग्न सेनाका व्यक्तिहरूको पहिचान गरी नियमित अदालतमा फौजबारी मुद्दा	च. नं. १३३४ मिति २०६६/१२/१९ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको	

			<p>दर्पिणा अमृता वि. क. समेत ३ जना महिलाहरूको मृत्यु भएको घटनाको सम्बन्धमा आयोगबाट अनुसन्धान गरिएको</p>		<p>चलाउन सार्थै घटनासँग सम्बन्धित सबुत प्रमाणहरू हेरफेर गर्ने व्यक्तिहरूको पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्ने, मृतकहरूका कानुनबमोजिमका हकवालाहरूलाई क्षतिपूर्त स्वरूप राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्त निर्धारण) नियमावली, २०५७ बमोजिम जम्ही रु. ३,००,०००/- उपलब्ध गराउने, मृतकका बालबालिकाहरूलाई राज्यको तर्फबाट निःशुल्क शिक्षाको व्यवस्था गर्ने, मृतकहरूका परिवारको आर्थिक अवस्था कमजोर भएका कारण दैनिक जीविकोपार्जनको लागि काउलोको रूखको बोक्रा काट्न गएको अवस्थामा मृत्यु भएको देखिँदा त्यस क्षेत्रका वलित समुदायलगायत स्थानीयबासीहरूको आर्थिक तथा सामाजिक अवस्थामा सुधार ल्याउन नेपाल सरकारबाट सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय गरी</p>		
--	--	--	---	--	---	--	--

२९७	चन्द्रेश्वर सदा र राजकुमार मण्डल	जिल्ला सप्तरी वेल्ही चमेना-९ पिप्रा	जिल्ला सप्तरी वेल्ही चमेना-९ पिप्रामा मिति २०६४/१०/२४ गते सुरक्षाकर्मी र जनतान्विक तराई मुक्ति मोर्चा (ज्वाला समूह) का कार्यकर्ताबीच भएको भीड-तमा चन्द्रेश्वर सदा र राजकुमार मण्डल मारिएका भनिएको घटनाका सम्बन्धमा आयोगको टोलीको अनुसन्धानबाट चन्द्रेश्वर सदा र राजकुमार मण्डललाई सप्तरी जिल्लाको वेल्ही चमेना गाविस वडा नं.-९ स्थित नसिवलाल मण्डलको घरबाट पक्राउ गरी सोही गाविसको वडा नं.-९ स्थित पोखरीतिर ल्याई सुरक्षाकर्मीले हत्या गरेको पाइयो	सुरक्षाकर्मी	उपयुक्त कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न, निकुञ्जको क्षेत्रमा यस प्रकारका घटनाहरू दोहोरिन नदिन सम्पूर्ण राष्ट्रिय निकुञ्जहरूसँग सम्बन्धित जनशक्तिलाई मानवअधिष्कार संरक्षणसम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने आयोगको मिति २०६६/१२/१९ को निर्णय	यस कार्यबाट निचहरूको वाचन पाउने अधिकारको उल्लङ्घन भएको पाइएकोले चन्द्रेश्वर सदा र राजकुमार मण्डलको कानुनबमोजिमका हकवालालाई जनही रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न र दोषीको पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने आयोगको मिति २०६६/९/२३ को निर्णय	च. नं. १२३० संरक्षण ११७६ मिति २०६६/११/१७ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको
२९८	प्रमु नारायण भट्टराई,	मोरङ जिल्ला बेलवारी	मोरङ जिल्ला बेलवारी गाविस वडा नं.-३ बस्ने सपना गुरुडलाई मिति	विरोधमा उत्रिएका सर्वसाधारण व्यक्तिहरूमाथि गोली चलाउँदा प्रभु	विरोधमा उत्रिएका सर्वसाधारण व्यक्तिहरूमाथि गोली चलाउँदा प्रभु	च. नं. १२३१ संरक्षण ६९७ मिति २०६६/११/१७	नभएको	

<p>प्रसाद गुरुङ, टेकनारायण चौधरी, शर्पा, फुर्बा, खिमे भन्ने धनुवहादुर परियार र सुनिता ऋषिदेव</p>	<p>गाविस वडा नं.- ३</p>	<p>२०६३/१/१२ गते तत्कालीन शाही नेपाली सेनाले बलात्कार गरेसञ्चात गोली हानी मारेको घटनाको विरोधमा उत्रिएका स्वसाधारण व्यक्तिहरूमाथि गोली चलाउदा प्रभु भद्राईसहित ६ जनाको मृत्यु र दर्जनौं घाइते भएको घटनाका सम्बन्धमा</p>	<p>भद्राईसहित ६ जनाको मृत्यु र दर्जनौं घाइते भएको घटनाका सम्बन्धमा अग्र्यान गर्दा सुरक्षाकर्मीद्वारा विरोधमा उत्रेका जनसमूहमाथि अन्य वैकल्पिक उपाय नअपनाई कमाण्डरको आदेशबगर गोली चलाएको कारण गैरन्यायिक हत्या गरिएकोले मृतकहरू प्रभुनारायण भद्राई, प्रसाद गुरुङ, टेकनारायण चौधरी, फुर्बा शर्पा, खिमे भन्ने धनुवहादुर परियार र सुनिता ऋषिदेवको कानुनबमोजिमका हकवालालाई जनही रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्ने र दोषी पत्ता लगाई ज्यानसम्बन्धी महलको कानुनबमोजिम कारबाही गर्ने नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/९/२३ को निर्णय</p>	<p>गत प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको</p>	<p>नभएको</p>
<p>कुलबहादुर खत्री, ऐ. वडा नं.- ८ का गङ्गाबहादुर पुन, ऐ. का प्रेमला वि. क., गोरी वि. क., ऐ.</p>	<p>बागलुङ जिल्ला</p>	<p>बागलुङ जिल्ला वोङ्गादोभान गाविस वडा नं.- ८ का गङ्गाबहादुर पुनसमेत ६ जनाको नेपाली सेनाद्वारा गैरन्यायिक हत्या गरिएको घटनाका सम्बन्धमा आयागको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार बागलुङ जिल्ला वोङ्गादोभान गाविस</p>	<p>मृतकहरूमध्ये कुलबहादुर खत्री, प्रेमला वि. क. र गोरी वि. क.लाई कुडुले र मासिका गाविसको सिमानामा रहेको बेनी जाने मोटर वाटोमुनिको जङ्गलमा लगी मारेको, पवत जिल्लाको नाङ्गली बाङ्गामा हेमबहादुर खत्री र दिलमाया</p>	<p>च. नं. १२३२ संरक्षण ३७२, ३७३, ३७४ र २७५ मिति २०६६/११/१७ मा प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको</p>	<p></p>

३००	जिल्ला खुखानी गाविस- ३ का दिलमाया वि. क., ऐ. जिल्ला बोझदोभान गाविस- ९ का हेमबहादुर खत्री	वडा नं.- ९ घर भएका कुलबहादुर खत्री, ऐ. वडा नं.- ८ का गङ्गाबहादुर पुन, ऐ.का प्रेमला वि. क., गौरी वि. क., ऐ. जिल्ला खुखानी गाविस- ३ का दिलमाया वि. क., ऐ. जिल्ला बोझदोभान गाविस ९ का हेमबहादुर खत्रीसमेत ६ जनालाई भूमिगिष्ठे संयुक्त सुरक्षा वेस क्याम्पका क्याम्पेन विश्वसिवािक्रम शाहको नेतृत्वमा गएको टोलिले उनीहरूको घरबाटै गिरफ्तार गरी मिति २०५९/२/२४ गते दिउँसो भीमगिष्ठे क्याम्पमा लगी विभिन्न ठाउँमा पुर्‍याई हत्या गरेको बुझियो	वडा नं.- १ घर भएका बागलुङ जिल्ला, बुर्तिवाङ्ग गाविस वडा नं.- २ का मिथुन महत (भानु) र हिक्मत महतलाई नेपाली सेनाले रैल्याथिक हत्या गरेको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निजहरूलाई २०५८ फागुन १६ गते राति ११:०० बजे घैरैवाट समातेर लगी नियन्त्रणपश्चात् हत्या गरेको बुझिन आएको	यस कार्यबाट निजहरूको बोचन पाउने अधिकारको गम्भीर उल्लङ्घन हुन गएकोले मुक्तका कानुनबमोजिमका हकवालालाई जनही रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्ने र भीमगिष्ठे सुरक्षा क्याम्पका तत्कालीन क्याम्पेन विश्वसिवािक्रम शाहको नेतृत्वमा हत्या गारिएको भन्ने खुल्न आएकोले उनलाई फौजदारी अभियोगमा कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/९/२३ को निर्णय	वि. क.को हत्या गरिएको पाइयो । अतः रैल्याथिक हत्याका पीडितहरू कुलबहादुर खत्री, हेमबहादुर खत्री, गङ्गाबहादुर पुन, प्रेमला वि. क., गौरी वि. क. र दिलमाया वि. क.का कानुनबमोजिमका हकवालालाई जनही रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्ने र घटनाको नेतृत्व गर्ने क्याम्पेन विश्वसिवािक्रम शाहलाई फौजदारी अभियोगमा कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/९/२३ को निर्णय	च. नं. १२३४ संरक्षण ५५५ मिति २०६६/११/१७ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको
-----	--	--	--	---	---	--	-------

३०१	दलभक्त लोचन	जिल्ला वारलुङ राजकुट गाविस वडा नं.- ७	जिल्ला वारलुङ राजकुट गाविस वडा नं.- ७ स्थायी ठेगाना भई वृतिवाङ्ग- १ बस्दै आएका दलभक्त लोचनलाई मिति २०५९ असार १९ गते तत्कालीन शाही नेपाली सेनाको भीमसिङ्ग क्याम्पका क्याम्पटन विश्वासविक्रम शाहले वृतिवाङ्ग- १ वाट सोधपछुको लागि भीमसिङ्गलाई लिएर जाँदै गर्दा वाटोमा दुई हात पछाडि बाँधी कुटपिट गरी वडा नं.- ४ स्थित बढीघाट खोलामा फालिदिएको र फुल्केर हाम फाल्यो भनेर रिपोर्ट गरी आफन्तलाई लाशसमेत नदिएको घटनाका सम्बन्धमा सुरक्षाकर्मीले आफ्नो, घरमा सुतिरहेका निर्दोष व्यक्तिलाई पक्राउ गरी आफ्नो कब्जामा लिइसकेपछि कानुनबमोजिम कारवाही अगाडि बढाउनुपर्नेमा सो नगरी गैरन्यायिक हत्या गरेको पाइयो	यस कार्यबाट निचको बाँचन पाउने हकको उल्लङ्घन भएकोले मृतकका चार जना छोराछोरीले पाउने गरी रु. ३००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न र क्याम्पटन विश्वासविक्रम शाहलाई फौजदारी अभियोगमा कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/९/२३ को निर्णय	च. नं. १२३५ मिति २०६६/११/१७ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको
३०२	वासुदेव शर्मा	सल्यान जिल्ला सेजवाल टाकुरा गाविस वडा नं.- ५ बस्ने वासुदेव शर्मालाई सुरक्षाकर्मीद्वारा बेपत्ता बनाई हत्या गरेको घटनासम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निज वासुदेव	जिल्ला वारलुङ राजकुट गाविस वडा नं.- ७ स्थायी ठेगाना भई वृतिवाङ्ग- १ बस्दै आएका दलभक्त लोचनलाई मिति २०५९ असार १९ गते तत्कालीन शाही नेपाली सेनाको भीमसिङ्ग क्याम्पका क्याम्पटन विश्वासविक्रम शाहले वृतिवाङ्ग- १ वाट सोधपछुको लागि भीमसिङ्गलाई लिएर जाँदै गर्दा वाटोमा दुई हात पछाडि बाँधी कुटपिट गरी वडा नं.- ४ स्थित बढीघाट खोलामा फालिदिएको र फुल्केर हाम फाल्यो भनेर रिपोर्ट गरी आफन्तलाई लाशसमेत नदिएको घटनाका सम्बन्धमा सुरक्षाकर्मीले आफ्नो, घरमा सुतिरहेका निर्दोष व्यक्तिलाई पक्राउ गरी आफ्नो कब्जामा लिइसकेपछि कानुनबमोजिम कारवाही अगाडि बढाउनुपर्नेमा सो नगरी गैरन्यायिक हत्या गरेको पाइयो	यसरी आफ्नो नियन्त्रणमा रहेका व्यक्तिलाई चैरकानुमी हत्या गरेको घटनाले निजको बाँचन पाउने हकको गम्भीर उल्लङ्घन भएको पाइयो । अतः मृतकका कानुनबमोजिमका हकवालालाई रु.	च. नं. १२७५ संरक्षण ७३ मिति २०६६/११/१७ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको

३०५	ऋषिराम कुमाल	नवलपरासी जिल्ला, बुलिङटार गाविस वडा नं.- ३	नवलपरासी जिल्ला, बुलिङटार गाविस वडा नं.- ३ बस्ने ऋषिराम कुमाललाई नैरत्यधिक हत्या गरिएको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निजलाई मिति २०६३/११/२५ गते नवलपरासी जिल्लाको अर्खला गाविस वडा नं.- ९ को कोखे भन्ने स्थानमा सुरक्षाकर्मीले टाउकोमा गोली हानी हत्या गरेको बुझियो	भनी गाएकोमा सुरक्षाकर्मीहरूको गस्ती टोलीले निज २ जना व्यक्तिसमेत १० जनालाई समातेर लगेको बुझियो	मगर र तुल्सी गाहा मगरको कानुनबमोजिमका हकवालालाई जनही रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न, नाबालकहरूको लागि निःशुल्क शिक्षादीक्षाको प्रवन्ध मिलाउन र दोषी सुरक्षाकर्मी कानुनबमोजिम कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/३ को निर्णय	यसरी एक जना सर्वसाधारणलाई विना कुनै कारण हत्या गरेको घटनाले बौचन पाउने अधिकारको गम्भीर उल्लङ्घन हुन गएकोले पीडितका कानुनबमोजिमका हकवालालाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न र घटनामा संलग्न दोषी सुरक्षाकर्मी पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/३ को निर्णय	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, बाङले मिति २०६१/१/१३ मा आयोगलाई पठाएको पत्रमा समेत निजहरू निर्दोष भएको र मृतकका नजिकका आश्रित	च. नं. १२७६-संरक्षण ३४ मिति २०६६/११/२० मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ४०५ मिति २०६६/१२/२ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई लेखाएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको	नभएको
३०६	ईश्वरी दमाई तथा कल्लु साकी	दाङ जिल्ला तुल्सीपुर नगरपालिका वडा नं.- ३	दाङ जिल्ला तुल्सीपुर नगरपालिका वडा नं.- ३ बस्ने ईश्वरी दमाई तथा ऐ. बस्ने कल्लु साकीको नैरत्यधिक हत्या भएको भनिएको घटनाको सम्बन्धमा	दाङ जिल्ला तुल्सीपुर नगरपालिका वडा नं.- ३ बस्ने ईश्वरी दमाई तथा ऐ. बस्ने कल्लु साकीको नैरत्यधिक हत्या भएको भनिएको घटनाको सम्बन्धमा	वाङले मिति २०६१/१/१३ मा आयोगलाई पठाएको पत्रमा समेत निजहरू निर्दोष भएको र मृतकका नजिकका आश्रित	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, बाङले मिति २०६१/१/१३ मा आयोगलाई पठाएको पत्रमा समेत निजहरू निर्दोष भएको र मृतकका नजिकका आश्रित	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, बाङले मिति २०६१/१/१३ मा आयोगलाई पठाएको पत्रमा समेत निजहरू निर्दोष भएको र मृतकका नजिकका आश्रित	च. नं. १२७६-संरक्षण ३४ मिति २०६६/११/२० मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ४०५ मिति २०६६/१२/२ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई लेखाएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको	नभएको

३०७	जङ्गली डगौरा र जङ्गीरवा डगौरा	कैलासी जिल्ला पहलमानपुर गाविस वडा नं.- ५	कैलासी जिल्ला पहलमानपुर गाविस वडा नं.- ५ वस्ने जङ्गली डगौरा र जङ्गीरवा डगौराको गैरव्यापिक हत्या गरिएको भन्ने घटनाको सम्बन्धमा मिति २०६०/७/२३ गते पहलमानपुर गाविसको आमखैया भन्ने स्थानबाट मसुरियाको आडैयातर्फ जान लागको अवस्थामा सुरक्षा गस्तीमा खटिएका सुरक्षाकर्मीद्वारा निजहरूलाई पक्राउ गरी गोली हानी हत्या गरिएको पाइयो	आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार मिति २०५९/२/४ गते दाङ तुल्सीपुरबाट गस्तीमा गएको टोलीले एक्कासि गोली चलाई निजहरूको हत्या गरेको वृत्तियो	कैलासी जिल्ला पहलमानपुर गाविस वडा नं.- ५ वस्ने जङ्गली डगौरा र जङ्गीरवा डगौराको गैरव्यापिक हत्या गरिएको भन्ने घटनाको सम्बन्धमा मिति २०६०/७/२३ गते पहलमानपुर गाविसको आमखैया भन्ने स्थानबाट मसुरियाको आडैयातर्फ जान लागको अवस्थामा सुरक्षा गस्तीमा खटिएका सुरक्षाकर्मीद्वारा निजहरूलाई पक्राउ गरी गोली हानी हत्या गरिएको पाइयो	परिवारलाई राहत स्वरूप आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराउनेतर्फ कारवाही चलाइएको भनी उल्लेख भएको पाइयो । अतः पीडितका कानुनवमोजिमका हकवालाले जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति पाइसकेको भन्ने वृत्तियोका व्यक्तिबाट खुल्ला आएकोले थप रु. २,००,०००/- जनही क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र दोषी पहिचान गरी कारवाही गर्ने नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/७ को निर्णय	यस कार्यले निजहरूको बाँच्न पाउने अधिकारको उल्लङ्घन भएकोले मृतकहरूका कानुनवमोजिमका हकवालाले जनही रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न र दोषी पत्ता लगाई कानुनवमोजिम कारवाही गर्ने नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/२६ को निर्णय	निजका हकवालालाई रु ३ लाख क्षतिपूर्ति, बाल बच्चालाई निशुल्क	नभएको
३०८	विष्णु कुमार मेन्याडबो	ताप्लेजुङ जिल्ला धेचम्बु वडा नं ६	ताप्लेजुङ जिल्ला धेचम्बु वडा नं ६ खाल्टे निवासी विष्णु कुमार मेन्याडबोलाई	सुरक्षाकर्मी	निजका हकवालालाई रु ३ लाख क्षतिपूर्ति, बाल बच्चालाई निशुल्क	नभएको			

३०९	टामन खतिवडा, गोपाल अधिकारी	ताप्लेजुङ जिल्ला नाइखोल्याङ ३	मिति २०६२ साल कार्तिक १ गते सुरक्षाकर्मीविख आफ्नो सुरक्षाको निमित्त भार्दे गर्दा सुरक्षाकर्मीहरूले गोली हानी हत्या गरेकोले सो घटनामा संलग्न दोषीलाई आवश्यक कारवाही र पिडित परिवारलाई आवश्यक क्षतिपूर्ति दिलाउनका लागि आवश्यक पहल गरि पाउँ भनी उजुरी	ताप्लेजुङ जिल्ला नाइखोल्याङ ३ वस्ते वर्ष १९का गोपाल अधिकारीलाई र नाइखोल्याङ ३ बोहारादिन वस्ते वर्ष १६ का टामन खतिवडालाई आफ्नो कामको थिलसिलामा जाँदा सुरक्षाकर्मीले गोली हानी हत्या गरेकोले सो घटनामा संलग्न दोषीलाई आवश्यक कारवाही र पिडित परिवारलाई आवश्यक क्षतिपूर्ति दिलाउनका लागि आवश्यक पहल गरि पाउँ भनी उजुरी	निजका हकवालालाई रु जनही रु ३ लाख क्षतिपूर्ति, दोषी पहिचान गरी कानून बमोजिम कारवाही गर्न मिति २०६७/२/३ मा आयोगबाट निर्णय भएको	निजका हकवालालाई रु जनही रु ३ लाख क्षतिपूर्ति, मृतक छत्रकम्वाङको नावालक बच्चालाई शिक्षाको व्यवस्था गर्न, दोषी पहिचान गरी कानून बमोजिम कारवाही गर्न साथै जिल्ला प्रशासनकार्यालय, पाँचथरबाट निजको
३१०	छत्र काम्वाङ, वर्ष १५ का विनय मीनने चन्द्रवीर काम्वाङ	पाँचथर जिल्ला ओयाम गा.वि.स वडा नं १७ का छत्र काम्वाङ र निजका भाई वर्ष १५ का विनय मीनने चन्द्रवीर काम्वाङलाई सुरक्षाकर्मीको कारवाहीमा मारिएकोले सो घटनामा संलग्न दोषीलाई आवश्यक कारवाही र पिडित परिवारलाई आवश्यक	मिति २०६२ साल कार्तिक १ गते सुरक्षाकर्मीविख आफ्नो सुरक्षाको निमित्त भार्दे गर्दा सुरक्षाकर्मीहरूले गोली हानी हत्या गरेकोले सो घटनामा संलग्न दोषीलाई आवश्यक कारवाही र पिडित परिवारलाई आवश्यक क्षतिपूर्ति दिलाउनका लागि आवश्यक पहल गरि पाउँ भनी उजुरी	पाँचथर जिल्ला ओयाम गा.वि.स वडा नं १७ का छत्र काम्वाङ र निजका भाई वर्ष १५ का विनय मीनने चन्द्रवीर काम्वाङलाई सुरक्षाकर्मीको कारवाहीमा मारिएकोले सो घटनामा संलग्न दोषीलाई आवश्यक कारवाही र पिडित परिवारलाई आवश्यक	निजका हकवालालाई रु जनही रु ३ लाख क्षतिपूर्ति, मृतक छत्रकम्वाङको नावालक बच्चालाई शिक्षाको व्यवस्था गर्न, दोषी पहिचान गरी कानून बमोजिम कारवाही गर्न साथै जिल्ला प्रशासनकार्यालय, पाँचथरबाट निजको	

३११	दयानिधि बर्मा	बाँके जिल्ला खासकार काँदो गा.वि.स वडा नं १ भुजै गाउँ	बाँके जिल्ला खासकारकाँदो गा.वि.स वडा नं १ भुजै गाउँ बस्ने दयानिधि बर्मालाई सुरक्षाकमलै पक्राउ पश्चात हत्या गरिएकोले सो घटनामा सलग्न दोषीलाई आवश्यक कारवाही र पिडित परिवारलाई आवश्यक अतिपूर्ति दिलाउनका लागि आवश्यक पहल गरि पाउँ भनी उजुरी	अतिपूर्ति दिलाउनका लागि आवश्यक पहल गरि पाउँ भनी उजुरी	परिवारलाई आर्थिक सहायता स्वरूप रु ५,००० कट्टा गरी अतिपूर्ति उपलब्ध गराउन भनि मिति २०६७/२/२३ मा आयोगबाट निर्णय भएको	आश्रित परिवारलाई रु ३ लाख अतिपूर्ति, घटना घटाउन आदेश दिन तत्कालीन मध्यपश्चिम पृतना हेडक्वाटरका प्रमुख तथा प्रवक्ता यज्ञबहादुर रजौरे लगायत टोली प्रमुख लगायत सेना जवानहरूलाई कानुन बमोजिम कारवाही गर्ने मिति २०६७/२/२३ मा आयोगबाट निर्णय भएको			
-----	------------------	--	---	---	---	--	--	--	--

माओवादीद्वारा हत्या

क्र.सं	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लेख्यकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिस विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
३१२	विशाल तामाङ	सिन्धुपाल्चो क जिल्ला खुलोपाखर गाविस वडा नं.- ३	उजुरी नं. ३६७०, जिल्ला सिन्धुपाल्चोक ठूलोपाखर गाविस वडा नं.- ३ बस्ने विशाल तामाङलाई नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताले २०६३/२/२६ गते अपहरण गरी कब्जामा लिई ऐ. २७ गते विहान करिब ३ घण्टाको बाटो हिँडाई लिसखु गाउँ विकास समिति वडा नं.- ५ स्थित न्यारागाउँमा पुर्‍याई दिनभर यातना दिई मारिएको र राति	माओवादी	घटनामा संलग्न दोषीलाई फौजबारी अभियोगमा मुद्दा चलाई कानुनबमोजिम कारवाही गर्ने नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय । जिल्ला प्रशासन कार्यालय सिन्धुपाल्चोकको च. नं. १००४ मिति २०६३/८/७ को पत्रानुसार "विशाल तामाङ (लामा) का परिवारलाई अतिपूर्ति स्वरूप गृह मन्त्रालयको २०६३/४/१८	च. नं. १५९१ संरक्षण २२०१ मिति २०६६/३/२८ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	प्र.म.प.का.को.च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जन्ही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट मुक्तानी पाउने गरी निकास फुडुवा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रेहको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक

३१३	हीराबहादुर थापा	नुवाकोट बालकुमारी गाविस वडा नं.- ६	घटनास्थल भन्दा करिब २ कि. मी. पश्चिम लुगको जङ्गलमा लगी गाडेको र विशाल भागेको भनी हल्ला चलाएको समेत आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनबाट खुल्न आएको देखिन्छ	माओवादी	को निष्पत्तिसुसार रु. १,५०,०००/- आर्थिक सहायता दिने निर्णय भएको" भन्ने देखिँदा यस आयोगबाट क्षतिपूर्तिर्फ केही बोलिरहनु परेन भनी मिति २०६६/२/२१ को निर्णय	घटनामा संलग्न दोषीलाई ज्यानसम्बन्धी महत्वमोजिम फौजदारी अभियोगमा मुद्दा दायर गरी कानुनी कारवाही गर्न र पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन मिति २०६५/४/२९ गते नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय	च. नं. ३३७, संरक्षण ४४८, पोखरा मिति २०६६/७/१० गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	नभएको	नभएको
३१४	सन्तबहादुर वि. क.	जिल्ला लमजुङ इशानेश्वर गाविस वडा नं.- १	उजुरी नं. ४४८ पोखरा, जिल्ला लमजुङ इशानेश्वर गाविस वडा नं.- १ बस्ने सन्तबहादुर वि. क.लाई नकपा (माओवादी) का कार्यकताले २०६५/५/२३ मा अपहरण गरी निर्मम यातना दिई हत्या गरकोले दोषीलाई कारवाही गरी पीडितलाई क्षतिपूर्तिसमेतको लागि आयोगमा उजुरी पार्न आएको		घटनामा संलग्न व्यक्तिलाई गिरफ्तार गरी फौजदारी अभियोगमा कारवाही गर्न र पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि आयोगको (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन मिति २०६५/११/८ मा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय	च. नं. ३३९, संरक्षण ४१४,	शांति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. २४४ मिति २०६६/६/२८ मा राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको	शांति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. २४४
३१५	जीतबहादुर श्रीस	जि. गुल्मी विशुखर्क गाविस वडा नं.- ६	उजुरी नं. ४१४ पोखरा, जि. गुल्मी विशुखर्क गाविस वडा नं.- ६		घटनामा संलग्न दोषीलाई मानवअधिकार र मानवीय	च. नं. ३३९, संरक्षण ४१४,	शांति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. २४४	नभएको	नभएको

					नं.- ५ बस्ने जीतवहादुर श्रीमलाई नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले २०६२/३/१६ गते अपहरण गरी कब्जामा लिई ऐ. १७ गते ऐ. जिल्ला शान्तिपुर गाबिस- १ मा लगी हत्या गरेकोले मेपीलाई कारवाही गरी पीडितलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन आयोगमा उजुरी पत्र आएको रहेछ	कानुनको उल्लङ्घन गरेकोमा आवश्यक अनुसन्धान गरी फौजदारी अभियोगमा कारवाही चलाउन र पीडितको परिवारलाई भरणपोषणको लागि आयोगको (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन मिति २०६५/११/८ मा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय । साथै जिल्ला प्रशासन कार्यालय लमजुङको प.सं. ०६३/६४ च. नं. ३८२ मिति २०६३/५/१८ को पत्रानुसार मृतकका आश्रित परिवारलाई राहत स्वरूप रु. ८४,०००/- उपलब्ध गराएको देखिन्छ भने ब्यहोरासमेत उल्लेख गरी पत्राचार गर्ने ठहर्छ भन्ने आयोगको मिति २०६५/११/८ को निर्णय	पोखरा मिति २०६६/७/१० गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	मिति २०६६/६/२८ मा राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न फाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	
गाबिस वडा नं.- ५	संखुवासभा जिल्ला खाँदवारी गाबिस वडा नं.- २ का गोविन्द गिरीलाई मिति २०५९/९/६ गते माओवादीका कार्यकर्ताले अपहरण गरी बेपत्ता बनाएकोले खोजतलास गरी सक्शाल मुक्त गराई पाउँ भनी पत्र आएको	संखुवासभा जिल्ला खाँदवारी गाबिस वडा नं.- २	संखुवासभा जिल्ला खाँदवारी गाबिस वडा नं.- २	वन रक्षक गोविन्द गिरीलाई सुराकीको आरोपमा नं.क.पा. (माओवादी) ले अपहरण गरी गरेको तथ्य माओवादीका तत्कालीन जिल्ला सेक्रेटरीले विज्ञापितसमेत निकाली स्वीकार गरिसकेकोले	व. नं. २४१ संरक्षण २४९, विराटनगर मिति २०६६/६/६ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय	नभएको			

३१७	उद्वयप्रसाद शिवाकोटी	दोलखा जिल्ला लामिडाँडा गाविस वडा नं.- ६	दोलखा जिल्ला लामिडाँडा गाविस वडा नं.- ६, सिङ्गरी बस्ती कालीनागा मावि सिङ्गरीका शिक्षक उद्वयप्रसाद शिवाकोटीलाई मिति २०६० भाद्र १० गते साँझ ७:०० बजे निजको आफ्नै निवासबाट ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले अपहरण गरी लगेको घटना	अपराधी पत्ता लगाई प्रचलित फौजदारी कानूनमोजिम फौजदारी अपराधमा कारवाही गर्न र मृतकका परिवारलाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति दिन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी मिति २०६६/५/९ मा निर्णय भएको	सिफारिस गरिएको		नभएको
३१८	जगतपुर-६ नयाँ बस्ती, चितवन	जगतपुर-६ नयाँ बस्ती, चितवन	चितवन जिल्ला जगतपुर- ६, नयाँ बस्तीका प्रेम व. ठोकरको नेकपा (माओवादी) द्वारा हत्या गरिएको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निज प्रेमवहादुर ठोकरलाई मिति २०६३ बैशाख २९ गते नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले नियन्त्रणमा लिई यातना दिएका कारण मृत्यु भएको पाइयो	नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले निःशस्त्र अवस्थामा रहेको व्यक्तिलाई कब्जामा लिई यातना दिई अमानवीय तरिकाले मोरेको देखिएको हुँदा सो कार्य अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानूनको साभ्ता धारा ३ तथा मृत्युकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलमा उल्लेखित प्रावधानविपरित छ । अतः सो घटनामा संलग्न नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूलाई कानूनमोजिम कारवाही	च. नं. ८६८ संरक्षण ३६०३ मिति २०६६/८/१५ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको		नभएको

३१९	रामहरि श्रेष्ठ	रामेछाप जिल्ला रामपुर गाविस वडा नं.- २ घर भई कोटेश्वर शान्तिमार्गमा बस्ने रामहरि श्रेष्ठलाई अपहरणपश्चात् हत्या गरिएको सम्बन्धमा रामहरि श्रेष्ठको मृत्यु कर्तव्यबाट भाएको अनुसन्धानबाट प्राप्त हुन आएका तथ्यबाट देखिन आएको		घटनामा संलग्न व्यक्तिमाथि जिल्ला अदालतमा ज्यानसम्बन्धी महल्वमोजिम मुद्दा दायर भई हाजिर भएका व्यक्तिको वयान भई हाल थुनामा रहेका र आरोपित अत्य व्यक्तिका नाममा अदालतबाट वारेण्टसमेत जारी भएको बुझिन आएकोले आरोपित व्यक्तिमाथि कानुनवमोजिम कारवाही साधिका निकायबाट सुरु भइरहेकोले हत्यातर्फ केही बोलिरहनु परत । पीडितका कानुनवमोजिमका हकबालालाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/७/२६ को निर्णय, मैना सुनुवार तथा रामहरि श्रेष्ठलगायतका मुद्दाहरू मानवअधिकार हनन् तथा	च. नं. ९४२ संरक्षण ४४०८ मिति २०६६/८/२२ गते प्र.म.म.प.को कर्णाल्यालाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको
-----	-------------------	--	--	--	--	-------

३२०	दीर्घराज गिरी	सिन्धुपाल्चोक जिल्ला दुवाचौर गाविस वडा नं.- १	सिन्धुपाल्चोक जिल्ला दुवाचौर गाविस वडा नं.- १	माओवादी	निशस्त्र व्यक्तिलाई अपहरण गरी हत्या गरिएको यस घटनामा नेकपा (माओवादी) ले अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानुनको साभो धारा ३ को उल्लङ्घन गरेको छ र नेपालको मुलकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको प्रावधानसमेतको विपरीत छ,	च. नं. ९०८ संरक्षण १८५० मिति २०६६/८/२३ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको

३२१	विकास रोक्का	मकवानपुर जिल्ला पदमपाखरी गाविस वडा नं.- ७, घडेरी डाँडा	उजुरी नं. ३७४९, मकवानपुर जिल्ला पदमपाखरी गाविस वडा नं.- ७, घडेरी डाँडा बस्ने वर्ष २२ को विकास रोक्कालाई छिमेकीको घरमा बाँस रहेको अवस्थामा नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले कब्जामा लिई लगेको हुनाले स्थिति सावजनिक गरी पाऊँ भन्ने उजुरी	माओवादी	अतः यस घटनामा संलग्न दोषीको पहिचान गरी कानूनमोजिम कारवाही गर्न, पीडितको नजिकको हकबालालाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति पाएको बुझिएकोले थप रु. २,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/७/१९ को निर्णय	च. नं. १२२४ संरक्षण ३७४९ मिति २०६६/११/१७ मा प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको
-----	-----------------	--	---	---------	--	--	-------

३२२	इन्द्रराज ढकाल	पाँचथर जिल्ला ओयाम गाविस वडा नं.- ८	उजुरी नं. २५६, पाँचथर जिल्ला ओयाम गाविस वडा नं.- ८ बस्ने इन्द्रराज ढकाललाई ने.क.पा. (माओवादी) ले हत्या गरेको घटनासम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निजको हत्या ने.क.पा. (माओवादी) ले नै गरेको बुझियो	माओवादी	कानुनबमोजिम कारवाही गर्ने नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/९/२५ को निर्णय	च. नं. १२२७ संरक्षण २५६ मिति २०६६/११/१७ मा प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको
३२३	दक्षिणाल धिमिरे	गुल्मी जिल्ला हुवाङ्डी गाविस	गुल्मी जिल्ला हुवाङ्डी गाविस निवासी दधिलाल धिमिरेलाई नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले अपहरण गरी हत्या गरेको घटनासम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निज धिमिरेलाई २०६०/१०/७ मा निजको आफ्नै घरबाट नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले अपहरण गरी हत्या गरेको बुझिन आयो		यस कार्यबाट निजको बच्चा पाउने अधिकार र अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानुनको उल्लङ्घन भएकोले पीडितका हकवाला यसअघि रु. १,४०,०००/- अतिरिक्त पाएको देखिवा थप रु. १,४०,०००/- अतिरिक्त प्रदान गर्ने र घटनामा संलग्न बोधी पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्ने नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/९/२३ को निर्णय	च. नं. १२३३ संरक्षण ५१५ मिति २०६६/११/१७ मा प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको

३२४	राजेन्द्र बन्जारा	जिल्ला बर्दिया गुलरिया नपा वडा नं.- ४ बस्ने राजेन्द्र बन्जारालाई नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूद्वारा कुटपिट गरी मृत्यु भएको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिबन्धनअनुसार निज राजेन्द्र बन्जारालाई २०६१/९/२० गते साँझ अन्दाजी ५:०० बजेतिर नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले मरणासन्न हुने गरी कुटपिट गरेका कारण उपचारकै क्रममा मृत्यु भएको बुझिन आयो । यसरी युद्धमा संलग्न नभएका व्यक्तिलाई मारेको घटनाले निजको बाँच्न पाउने अधिकारको अतिक्रमण र अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानुनको उल्लङ्घन हुन गएको छ	जिल्ला बर्दिया गुलरिया नपा वडा नं.- ४ बस्ने राजेन्द्र बन्जारालाई नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूद्वारा कुटपिट गरी मृत्यु भएको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिबन्धनअनुसार निज राजेन्द्र बन्जारालाई २०६१/९/२० गते साँझ अन्दाजी ५:०० बजेतिर नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले मरणासन्न हुने गरी कुटपिट गरेका कारण उपचारकै क्रममा मृत्यु भएको बुझिन आयो । यसरी युद्धमा संलग्न नभएका व्यक्तिलाई मारेको घटनाले निजको बाँच्न पाउने अधिकारको अतिक्रमण र अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानुनको उल्लङ्घन हुन गएको छ	मृतकका कानुनवमोर्गमका हकवालालाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन, घटनामा संलग्न नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरू नक्क गोडीया १, नक्कु गोडीया २, प्रमोद खड्का, वंशावलीसमेत उपर कर्तव्य ज्यान मुद्दा दायर गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/९/२५ को निर्णय	च. नं. १२३७ संरक्षण १०८५ मिति २०६६/११/१७ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको
-----	-------------------	--	--	---	--	-------

भीडलत्ता मृत्यु

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिस विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
३२५	अब्दुल गफ्फार तेली	बर्दिया जिल्ला महम्मदपुर गाविस वडा नं.- ६	उजुरी नं. १२७५, बर्दिया जिल्ला महम्मदपुर गाविस वडा नं.- ६ बस्ने अब्दुल गफार तेलीको बोहोरो भीडलत्ता मृत्यु भएको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको		यसरी सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा एक जना निर्दोष सर्वसाधारणको मृत्यु हुनु मानवअधिकार र अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानुनको उल्लङ्घन भएकोले निज मृतक अब्दुल	च. नं. १२२३ संरक्षण १२७४ मिति २०६६/११/१७ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको		नभएको

३२६	अशोक थापा	रूपन्देही जिल्ला बुटवल नपा वडा नं.- ५	प्रतिवेदनअनुसार मिति २०६१/११/१७ मा बर्दिया जिल्लाको महम्मदपुर, डल्तापुरमा नेपाली सेना र नेकपा (माओवादी)बीच भएको दोहोरो भिडन्तको क्रममा खेतमा घाँस काट्न गएको अवस्थामा गोली लागी निजको मृत्यु भएको बुझियो	रूपन्देही जिल्ला बुटवल नपा वडा नं.- ५ निवासी अशोक थापाको दोहोरो भिडन्तमा परी मृत्यु भएको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार २०६२/१२/२५ गत नेकपा (माओवादी) ले लुम्बिनी अञ्चल सदरमुकाम आक्रमण गरेको बखत रातको ११:०० बजे फायरिङ्ग अलि कम भएको भौकामा बाहिर निस्कन लाग्दा ढोका अगाडि गोली लागी मृत्यु भएको बुझियो	गण्डक तेलीका कानुनवमोजिमका नजिकका हकवालालाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/९/२५ को निर्णय	युद्धमा संलग्न नभएको निर्दोष सर्वसाधारणको इन्डको समयमा मृत्यु हुनु गएकोले मृतकका कानुनवमोजिमका हकवालालाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र नावालकलाई ति:शुल्क शिक्षाको व्यवस्था मिलाउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/३ को निर्णय	च. नं. १२७८ संरक्षण ९ मिति २०६६/११/२० मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयको च. नं. ४०५ मिति २०६६/१२/२ मा आयोगको निर्णय कथान्वयनको लागि राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
३२७	विदरा बुढा	मुगु जिल्ला सेरी गाविस वडा नं.- २	मुगु जिल्ला सेरी गाविस वडा नं.- २ बस्ने विदरा बुढाको दोहोरो भिडन्तका क्रममा मृत्यु भएको भन्ने सम्बन्धमा निज बुढा मुगु जिल्लास्थित सोही ठाउँको घट्टमा अन्न पिउन बसिरहेको समयमा सुरक्षाकर्मीको गोली लागी मृत्यु भएको बुझियो	निजको मृत्यु सुरक्षाकर्मी र नेकपा (माओवादी) बीच २०६०/५/४ गते चलको दोहोरो भिडन्तका क्रममा भएकोले एक निर्दोष सर्वसाधारणको जीवनको अधिकार उल्लङ्घन भएको पाइयो । अतः पीडितका हकवालाले रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति पाइसकेको खुल्न आएकोले	च. नं. १२७९ संरक्षण ३५८ मिति २०६६/११/२० मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	च. नं. १२७९ संरक्षण ३५८ मिति २०६६/११/२० मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयको च. नं. ४०५ मिति २०६६/१२/२ मा आयोगको निर्णय कथान्वयनको लागि राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको	

३३१	चन्द्रबहादुर सुनार	महुवा गाविस वडा नं.- ५	महुवा गाविस वडा नं.- ५ वस्ने सुन्तानी शौक्तीको घरमा सहिदुन निसाले खेतबाट फलामको डल्लो भनी घरमा ल्याएको बम केटाकेटोले चलाउँदा विष्फोटन भई सोही ठाउँ वस्ने वर्ष २ का रहमद अलि घाइते भएकोले कहींकतैबाट उपचार खर्च तथा क्षतिपूर्ति नपाएको हुँदा उपचार खर्च तथा क्षतिपूर्ति पाउँ भनी आयोगमा पर्न आएको		सशस्त्र द्वन्द्वकालीन अवस्थामा छोटोपलको देखिन आएको र निज घाइते बालक रहमद अलिको सो विष्फोटमा परी दाहिने हात चल्न नसक्ने अवस्थामा भएको पाइयो । यसबाट बालबालिकाले संरक्षण प्राप्त गर्ने हेक्का होन हुनुका साथै विस्तृत शान्ति सम्झौता, २०६३ को समेत उल्लङ्घन भएको पाइयो । अतः सो घटनाबाट घाइते हुन पुगेका बालक रहमत अलिको उपचार गर्दा खर्च भएको रु. ४०,०००/- क्षतिपूर्ति स्वरूप उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी मिति २०६६/५/१७ मा निर्णय भएको	२०६६/७/१८ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको /		
	चन्द्रबहादुर सुनार	बाँके जिल्ला विसापान-५	बाँके जिल्ला विसापानी- ५ का चन्द्रबहादुर सुनारलाई जङ्गलमा फालिएको बेवारिसे बम पड्कदा दाहिने आँखा नखिने र दाहिने हात काटनु परकोले उपचार खर्च र क्षतिपूर्ति दिलाई पाउँ भन्ने उजुरी		अयोगबाट गरिएको अनुसन्धानबाट निज सुनार २०६३/५/१३ गते बाँके जिल्लाको बेलुवा गाविसमा पर्ने रोभा जङ्गलमा गाईवस्तु चराउन गएको बखत बेवारिसे बम विष्फोट भई उपरोक्तअनुसार घाइते तथा अपाङ्ग भएको बुझियो । अतः घटनाका पीडित चन्द्रबहादुर सुनारलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल			नभएको

३३२	निराजन चौधरी, वर्ष १२ को परशुराम चौधरी, वर्ष ९ को सिवना चौधरीको मृत्यु भएको र ८ महिनाको बालक किरण चौधरी र रामकुमार चौधरी घाइते भएको	कैलाली जिल्ला बसौटी गाविस वडा नं.- ९ का कृषक क्षेत्रबहादुर चौधरीको गाई गोठमा रहेको थान काट्ने मिल रहेको स्थानबाट मिति २०६३/६/२० गते अचानक विष्फोटक पदार्थ विष्फोटन हुँदा सो स्थानमा खोलिहेका ए.ए. बस्ने वर्ष २ को निराजन चौधरी, वर्ष १२ को परशुराम चौधरी, वर्ष ९ को सिवना चौधरीको मृत्यु भएको र ए. जिल्ला हसुलिया गाविस वडा नं.- १ घर भई सो स्थानमा आमाको साथ आएका ८ महिनाको बालक किरण चौधरी र ए. जिल्ला वसौटी गाविस वडा नं.- ९ बस्ने रामकुमार चौधरी घाइते भएको घटनाको उजुरीसम्बन्धमा अनुसन्धान हुँदा द्रुम्डकालमा छोडिएका विष्फोटक पदार्थ विष्फोटन हुन गई निजहरूको मृत्यु भएको र घाइतेसमेत हुन पुगेको	कैलाली जिल्ला बसौटी गाविस वडा नं.- ९ का कृषक क्षेत्रबहादुर चौधरीको गाई गोठमा रहेको थान काट्ने मिल रहेको स्थानबाट मिति २०६३/६/२० गते अचानक विष्फोटक पदार्थ विष्फोटन हुँदा सो स्थानमा खोलिहेका ए.ए. बस्ने वर्ष २ को निराजन चौधरी, वर्ष १२ को परशुराम चौधरी, वर्ष ९ को सिवना चौधरीको मृत्यु भएको र ए. जिल्ला हसुलिया गाविस वडा नं.- १ घर भई सो स्थानमा आमाको साथ आएका ८ महिनाको बालक किरण चौधरी र ए. जिल्ला वसौटी गाविस वडा नं.- ९ बस्ने रामकुमार चौधरी घाइते भएको घटनाको उजुरीसम्बन्धमा अनुसन्धान हुँदा द्रुम्डकालमा छोडिएका विष्फोटक पदार्थ विष्फोटन हुन गई निजहरूको मृत्यु भएको र घाइतेसमेत हुन पुगेको	सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय गरियो भन्ने मिति २०६६/१०/६ को निर्णय मुक्तहरूको कानुनबमोजिमको हकवालालाई जन्ती रु. १,००,०००/- का दरले र घाइते रामकुमार चौधरी र बालक किरण चौधरीलाई उपचार खर्चका लागि जन्ती रु. २५,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/२६ को निर्णय					नभएको
-----	---	--	--	---	--	--	--	--	-------

अपहरणपछि हत्या

क्र.सं	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाएको पत्रको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
३३३	उदयराम जैसी	अछाम जिल्ला	अछाम जिल्ला कालेकाँडा गाविस वडा नं.- २ बस्ने		पीडितका परिवारले नेपाल सरकारबाट क्षतिपूर्तिबापत			नभएको

३३६	भैरवनाथ गणबाट वेपत्ता पारिएका ४३ जना व्यक्तिहरू		भीमान सुरक्षा वेस क्याम्पबाट पक्राउ गरी वेपत्ता पारिकोले छानविन गरी पाऊँ भनी यस आयोगमा पर्न आएको उजुरी	सुरक्षाकर्मी	तथा क्षतिपूर्ति निधारण) नियमावली, २०५७ को नियम ३० तथा सर्वोच्च अदालतको २०६४/२/१८ को राजेन्द्र ढकाल समेत विरुद्ध नेपाल सरकारसमेत भएको बन्दीप्रत्यक्षीकरण मुद्दामा भएको आदेशबमोजिम हाललाई रु. १,००,०००/- अन्तर्गम राहत प्रदान गर्न लेखी पठाउने भनी मिति २०६६/५/२६ मा निर्णय गरिएको	लागि प्र. म. म. का. लाई सिफारिस गरिएको	नभएको
	अर्जुन पोखरेल, थानापति गाविस वडा नं.- ९, नुवाकोट, अर्जुन महर्जन, कीर्तिपुर तपा वडा नं.- ५, सालटोल, काठमाडौं, अमृत कँडेल, बेनीघाट गाविस वडा नं.- २, धादिङ, अशोक सुनार (अकेला), वोलाङ गाविस वडा नं.- ५, चण्डीशोक, गारखा, आइते भन्ने निमानुर्षु लामा, नाङ्गलेभारे गाविस वडा नं.- ९, काठमाडौं, किरण रायमाझी, कटारी, उदयपुर, कौशल्या पोखरेल, थानापति गाविस वडा नं.- ९, नुवाकोट, गोकुलबहादुर निरौला, फाकभोक गाविस वडा नं.- १, ईलाम, चेतनाथ ढुङ्गना (सी.एन. ढुङ्गना), सिङ्गिया गाविस वडा नं.- ९, सुनसरी,		अर्जुन पोखरेल, थानापति गाविस वडा नं.- ९, नुवाकोट, अर्जुन महर्जन, कीर्तिपुर तपा वडा नं.- ५, सालटोल, काठमाडौं, अमृत कँडेल, बेनीघाट गाविस वडा नं.- २, धादिङ, अशोक सुनार (अकेला), वोलाङ गाविस वडा नं.- ५, चण्डीशोक, गारखा, आइते भन्ने निमानुर्षु लामा, नाङ्गलेभारे गाविस वडा नं.- ९, काठमाडौं, किरण रायमाझी, कटारी, उदयपुर, कौशल्या पोखरेल, थानापति गाविस वडा नं.- ९, नुवाकोट, गोकुलबहादुर निरौला, फाकभोक गाविस वडा नं.- १, ईलाम, चेतनाथ ढुङ्गना (सी.एन. ढुङ्गना), सिङ्गिया गाविस वडा नं.- ९, सुनसरी,	सुरक्षाकर्मी	भैरवनाथ गण र युद्धभैरव गणबाट सुरक्षाकर्मीले पक्राउ गरी कम्तीमा पनि माथि उल्लिखित ४३ जनालाई वेपत्ताको अवस्थामा राखेको देखिएकोले निजहरूको स्थिति सार्वजनिक गरी कानुनी प्रक्रियामा लैजान तथा लामो समयसम्म व्यक्तिलाई रैरकानुनी रूपमा वेपत्ताको अवस्थामा राख्ने कार्यमा जिम्मेवार देखिएका तत्कालीन कंगाल राजु वस्नेत, मेजरहरू पद्मसिंह खत्री, राजाराम के. सी., विवेक विष्ट, हेरेन्द्रबहादुर सिंह, क्याप्टेन ईन्द्वर राणा र सागर के. सी.,	च. नं. भै. यु. संरक्षण / वे.ई १९८ मिति २०६६/५/२८ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि प्र. म. म. का. लाई सिफारिस गरिएको	

	<p>चन्द्रकुमार ढकाल (कुमार), पोखरीचौरी गाविस वडा नं.- ९, काभ्रेपलाञ्चोक, जाल्धर बाँस्तोला, दुधौली गाविस वडा नं.- २, सिन्धुली, डोलेश्वर लिम्बु (चेम्जोङ्ग), पाँचथर, तारमान तामाङ, खहरेपाँगु गाविस वडा नं.- ३, काभ्रेपलाञ्चोक, तेजमान विश्वकर्मा, हल्पते गाविस वडा नं.- ४, सिन्धुली, देवीराम देङ्गल (देवराज), नाइलेमारे गाविस वडा नं.- ५, काठमाडौँ, धीपेन्द्र पन्त, गाईखुर गाविस वडा नं.- ४, गोरखा, दुर्गा विशंखे, कटुञ्जे गाविस वडा नं.- ७, भक्तपुर, देशभक्त चापागाउँ, नेपालडाँडा गाविस वडा नं.- ७, भोजपुर, धीरेन्द्र बस्नेत, दमक नपा वडा नं.- १, झापा, निश्चल नकमी, महादेवस्थान गाविस वडा नं.- ४, काठमाडौँ, पद्मनारायण नकमी, बुङ्गेमति गाविस वडा नं.- ३, ललितपुर, पीपल श्रेष्ठ, सीतापाइला गाविस वडा नं.- २, काठमाडौँ, पुष्पराज बस्नेत, दमक नपा वडा नं.- १, झापा, बावुकाजी श्रेष्ठ, पाँचखाल गाविस वडा नं.- ९, तीनपिप्ले, काभ्रेपलाञ्चोक, बुद्धि लामा, मादरकुँडारी गाविस वडा नं.- ३, काभ्रेपलाञ्चोक, भवनाथ</p>		<p>लेफ्टिनेण्टहरू जपान्नाथ खड्का, राजेन्द्र बोगटी, हरिबोल के. सी. र रामहारी विष्ट, हवल्दारहरू खड्गावहादुर महत, मीननाथ पन्त, दिनेश पौडेल, केशव ढकाल, जमनाथरु धनवीर खत्री, वेणुगोपाल श्रेष्ठ, लालबहादुर चन्द, रणवहादुर बुढाथोकी र शङ्कर बस्नेत, नायकहरू सूर्य के. सी. र गिरिराज घिमिरे तथा सिपाहीहरू शिवकिरण के. सी., विनोद थापा, अर्जुन सापकोटा, हरिशरण खड्का, कुलप्रसाद बन्जारा, बाबुराम परियार, तत्कालीन प्रधानसेनापति, नेपाली सेनाको १० नं. वाहिनीका तत्कालीन वाहिनीपति र तत्कालीन युद्धभैरव राणाका जिम्मेवार सैनिक अधिकारीहरूसमेतमाथि प्रचलित कानुनवमोजिम कारवाही तत्काल अगाडि बढाउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम ३० तथा सर्वाच्च</p>
--	--	--	---

					<p>धमला, बेतिनी गाविस, ओखलढुङ्गा, भीम गिरी, फुलबारी वी गाउँ, धनगढी, भीमराज महर्जन, गोङ्गाबु गाविस वडा नं.- ३, काठमाडौं, माधव अधिकारी, मार्पाक गाविस वडा नं.- ७, धादिङ, राजेन्द्र माली, ठेचो गाविस वडा नं.- ३, ललितपुर, रामचन्द्र काफ्ले, डाँडी गुराँसे गाविस वडा नं.- ५, सिन्धुली, रूपक अधिकारी, पिठुवा गाविस वडा नं.- ९, चितवन, रेनुका दुवाल, तीनथाना गाविस वडा नं.- ५, काठमाडौं, रेवक्ला (कला) तिवारी, सिसेकोट गाविस वडा नं.- ७, स्याङ्जा,</p>	<p>अवालतको २०६४/२/१८ को राजेन्द्र ढकालसमेतविरुद्ध नेपाल सरकारसमेत भएको बन्दी प्रत्यक्षीकरण मुद्दामा भएको आदेशबमोजिम पीडित परिवारहरूलाई जनही रु. १,००,०००/- का दरले अन्तरिम राहत प्रदान गर्न लेखी पठाउने बेपत्ता परिवारले भोग्नु परेको पीडा र उनीहरूको अवस्थामेललाई मध्यनजर राखी शैक्षिक, रोजगारलिगायत परिपूर्णको विषयमा उपयुक्त राहत कार्यक्रम तजुमा गरी लागू गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने भनी मिति २०६६/५/२६ मा निर्णय भएको</p>	<p>लीलाबहादुर पाण्डे, गजुरी गाविस वडा नं.- २, धादिङ, लीलाराज आचार्य, त्रियुगा नपा वडा नं.- १, वोक्से, खरदारटोल, उदयपुर, सुचेन्द्र श्रेष्ठ, सतुङपाल गाविस वडा नं.- ९, काठमाडौं, सुदर्शन रिजाल, शान्तिराम भट्टराई, बैगुनथुरा गाविस, भापा, हीराबहादुर रोक्का, ककनी गाविस वडा नं.- ५, नुवाकोट, हीराबहादुर साह, बाङ, हेमनारायण श्रेष्ठ, गाम्नाडुटार गाविस वडा नं.- ६, ओखलढुङ्गा, सानेन्द्र त्रिपाठी, रत्ननगर नपा वडा नं.- १३, चितवन</p>
--	--	--	--	--	--	--	--

३२७	केदारनाथ (श्याम प्रसाद) रूपाखेती	धादिङ जिल्ला केवलपुर गाविस वडा नं.- ४ घर भई कलिमाटी काठमाडौंमा तरकारी व्यापार गरी बस्ने केदारनाथ (श्यामप्रसाद) रूपाखेतीलाई मिति २०६०/८/१४ गते दिनको अन्दाजी ३ बजे निजको कोठामा अपरीचित व्यक्ति आई पक्राउ गरी बेपत्ता पारेको हुँदा निजको स्थिति सार्वजनिक गरी पाउँ भनी पर्न आएको उजुरी	सुरक्षकमिलि निज केदारनाथ (श्यामप्रसाद) रूपाखेतीलाई पक्राउ गरी स्थिति सार्वजनिक नगरी लामो समयसम्म बेपत्ता अवस्थामा राखेको देखिँदा निजलाई अविलम्ब सार्वजनिक गर्न, पीडित परिवारको मानवअधिकार उल्लङ्घन भएको देखाएकोले अन्तरिम राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्न । २०६० सालमा ६ नं. बाहिनी बैरेनीमा कार्यरत रहेका सिपाही अरूण पाल र सुवेदार विष्णु न्यौपानसँग साध्यपुछ गरी अनुसन्धान जारी राख्ने आयोगमा बोलाउने आयोगको मिति २०६६/५/१७ को निर्णय	च. नं. ३२७ संरक्षण मिति २०६६/७/६ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. २४४ मिति २०६६/६/२८ मा राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
३३८	रामप्रसाद आचार्य	धादिङ जिल्ला नौबिसे गाविस वडा नं.- १ धार्क बस्ने रामप्रसाद आचार्यलाई मिति २०६०/७/२६ गते बिहान अन्दाज ३:४५ बजे सुतिरहेको समयमा सादा पासाकका नेपाली सेनाका सुरक्षकमिलहरू आई पक्राउ गरी बेपत्ता पारेको घटनाको सम्बन्धमा आयोगमा दर्ता उजुरी निवेदन	सुरक्षकमिलि निज रामप्रसाद आचार्यलाई पक्राउ गरी स्थिति सार्वजनिक नगरी लामो समयसम्म बेपत्ता अवस्थामा राखेको देखिँदा निजलाई अविलम्ब सार्वजनिक गर्न, पीडितका परिवारलाई अन्तरिम राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- प्रदान गर्न	च. नं. ३२६ संरक्षण २२१४ मिति २०६६/७/१० गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. २४४ मिति २०६६/६/२८ मा राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पठाइएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको

३३९	गम्भीरा साह कानु	रौतहट जिल्ला हथियाही गाविस वडा नं.- १	रौतहट जिल्ला हथियाही गाविस वडा नं.- १ बस्ने गम्भीरा साह कानुलाई मिति २०६०/५/२० गते राति अन्दाजी १२:०० बजे घरमा सुतिरहेको अवस्थामा जिल्ला प्रहरी कार्यालय, रौतहटका धुमुवा प्रहरीहरू र अन्य नचिनका ६/७ जना व्यक्तिहरू आई निजलाई पक्राउ गरी लगेको र हालसम्म निजको अवस्था बेपत्ता भएको हुँदा निजको सकुशल रिहाई गरी पाउँ भनी आयोगमा उजुरी पत्र आएको देखिन्छ	नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने । घटनामा संलग्न देखिएका जगदल गणका तत्कालीन प्रमुखलाई बयानका लागि आयोगमा बोलाउने आयोगको मिति २०६६/५/१७ को निर्णय निज गम्भीरा साह कानुलाई पक्राउ गरी बेपत्ता पारिएको घटनाले निजको मानवअधिकार उल्लङ्घन भएको देखिएकाले निजको अवस्था तत्काल सार्वजनिक गर्न र पीडित परिवारलाई राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही र क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम ३० बमोजिम अन्तरिम राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने । साथै उजुरीमा उल्लेख भएबमोजिम रौतहट जिल्लामा कार्यरत तत्कालीन धुमुवा प्रहरीहरू भैरव राय यादव, हरि हजरा दुसाधलाई बयानका लागि उपस्थित गराउने भनी मिति २०६६/५/२९ मा निर्णय भएको	च. नं. ७६३ संरक्षण १३६८ मिति २०६६/७/१६ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको			
-----	------------------	---------------------------------------	--	--	--	--	--	--

३४०	रामजन्म राउत पटेल	रौतहट जिल्ला जेठरीहिया गाविस वडा नं.- ५	रौतहट जिल्ला जेठरीहिया गाविस वडा नं.- ५ बस्ने रामजन्म राउत पटेललाई शिवनगर इलाकाका रामजीवन चौरसियासमेतका सुरक्षाकर्मीहरूले पक्राउ गरी बेपत्ता पारेको हुँदा निजको सकुशल रिहाइ गरी पाउं भनी मिति २०६०/८/१६ गते उजुरी दर्ता हुन आएको पाइन्छ	निज रामजन्म राउत पटेललाई पक्राउ गरी बेपत्ता पारिएको घटनाले निजको मानवअधिकार उल्लङ्घन भएको देखिएकोले निजको अवस्था तत्काल सार्वजनिक गर्न र पीडित परिवारलाई राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी कारवाही र क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम ३० बमोजिम अन्तरिम राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने साथै उजुरीमा नाम उल्लेख भएका शिवनगर इलाका प्रहरी कार्यालयका प्रहरी रामजीवन चौरसियालाई बयान लिई अनुसन्धान जारी राख्ने भनी मिति २०६६/५/२९ मा निर्णय भएको	च. नं. ७६५ संरक्षण ३५१२ मिति २०६६/७/१६ गते प्र. म. प. को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको
३४१	देवीलाल पटेल	रौतहट जिल्ला देवाही गाविस वडा नं.- ४	रौतहट जिल्ला देवाही गाविस वडा नं.- ४ बस्ने देवीलाल पटेललाई मिति २०६०/५/१५ गते अदालत नजिकै गोर, रौतहटबाट सुरक्षाकर्मीले बेपत्ता पारेको हुँदा निजको सकुशल रिहा गरी पाउं भनी २०६०/११/१ मा उजुरी दर्ता हुन आएको पाइन्छ	निज देवीलाल पटेललाई मिति २०६०/५/१५ गते पक्राउ गरी बेपत्ता पारिएको घटनाले निजको मानवअधिकार उल्लङ्घन भएको देखिएकोले निजको अवस्था तत्काल सार्वजनिक गर्न र पीडित परिवारलाई राष्ट्रिय	च. नं. ७६६ संरक्षण १४५२ मिति २०६६/७/१६ गते प्र. म. प. को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको /	नभएको

३४२	जुम्ला जिल्ला कालिकाखेत गाविस वडा नं.- ४ का दुर्गाबहादुर शाही, ऐ.ऐ.का रकम शाही, ऐ. जिल्ला तातोपानी गाविस वडा नं.- ४ का पृथ्वी रावल र ऐ. जिल्ला गव्याङ्कोट गाविसका हरिप्रसाद पाण्डेसमेत ४ जनालाई मिति २०५५ साल असोज १८ गतेका दिन बाआ प्रहरी चौकीबाट आएका प्रहरीहरूले दुर्गाबहादुर शाहीको घर घेरा हाली माथि उल्लेखित चारै जना व्यक्तिको घरायसी विवाद समाप्त गर्नका लागि प्रहरीहरूलाई पक्राउ गरी	जुम्ला जिल्ला कालिकाखेत गाविस वडा नं.- ४ का दुर्गाबहादुर शाही, ऐ.ऐ.का रकम शाही, ऐ. जिल्ला तातोपानी गाविस वडा नं.- ४ का पृथ्वी रावल र ऐ. जिल्ला गव्याङ्कोट गाविसका हरिप्रसाद पाण्डेसमेत ४ जनालाई मिति २०५५ साल असोज १८ गतेका दिन बाआ प्रहरी चौकीबाट आएका प्रहरीहरूले दुर्गाबहादुर शाहीको घर घेरा हाली माथि उल्लेखित चारै जना व्यक्तिको घरायसी विवाद समाप्त गर्नका लागि प्रहरीहरूलाई पक्राउ गरी	प्रहरी	मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारबाही र क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम ३० बमोजिम अन्तरिम राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने । साथै उजुरीमा उल्लेख भएबमोजिम रौतहट जिल्लामा कार्यरत तत्कालीन धुमुवा प्रहरीहरू हरि पासवान गानदव बैठा र उमेश यादव हाल कार्यरत हुनु, हेनु । बुझी व्यान लिने भनी मिति २०६६/५/२९ मा निर्णय भएको	राज्यका सुरक्षाकर्मीहरूले कुनै नागरिकलाई पक्राउ गरी बेपत्ता पारेको घटना मानवअधिकारको गम्भीर उल्लङ्घन भएकोले बेपत्ता पारिएका चारै जनाको अवस्था तत्काल सार्वजनिक गर्न, पीडितका कानूनबमोजिमका हकबाबुलाई जमती रु. १,००,०००/- अन्तरिम राहत प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने	च. नं. १०१ संरक्षण २७, ८७, ८८ मिति २०६६/८/२२ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको			नभएको
-----	---	---	--------	--	--	--	--	--	-------

पृथ्वी रावल र. ऐ. जिल्ला गर्ज्याङ्गकोट गाविसका हरिप्रसाद पाण्डे	बाँके जिल्ला नौवस्ता गाविस वडा नं.- ७	बाँके जिल्ला नौवस्ता गाविस वडा नं.- ७ बस्ने धनकुमारी चौधरीलाई सुरक्षाकर्मीले वेपत्ता पारेको	सुरक्षाकर्मी	यस कार्यबाट निजको मानवअधिकारको गम्भीर उल्लङ्घन भएकोले निजको अवस्था यथार्थीघ्न सार्वजनिक गर्न, सो घटना घटाउन जिम्मेवार देखिएका मेजर अजीत थापा, क्याप्टेन रमेश स्वार्सहितलाई कानुनबमोजिम कारवाही गर्न र पीडितका कानुनबमोजिमका हकवालालाई अन्तरिम राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/८/८ को निर्णय	च. नं. १४५ संरक्षण ३४५ मिति २०६६/८/२२ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको
३४३	बाँके जिल्ला रम्पेना गाविस-२	बाँके जिल्ला रम्पेना गाविस- २ बस्ने पवन थारुलाई सुरक्षाकर्मीले वेपत्ता पारेको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निजलाई मिति २०५८/९/१९ गते बाँके जिल्लास्थित नेपाली सेनाको चिसापानी ब्यारेकले साधपछुको लागी भनी ब्यारेकमा बोलाई सोही स्थानबाट वेपत्ता पारेको बुझियो	सुरक्षाकर्मी	यस कार्यबाट निजको मानवअधिकारको गम्भीर उल्लङ्घन भएकोले निजको अवस्था तुरुन्त सार्वजनिक गर्न, घटनामा संलग्न दोषी पहिचान गरी कानुनी कारवाही गर्न र पीडितका कानुनबमोजिमका हकवालालाई अन्तरिम	च. नं. १४८ संरक्षण ६२२ मिति २०६६/८/२२ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको
३४४	पवन थारु	बाँके जिल्ला रम्पेना गाविस-२				

३४५	जानसिंह बुढा	मुगु जिल्ला रोवा गाउँ विकास समिति वडा नं.- ७, शोभागाउँ	२०५१/३/१७ गते पकाउ गरी चिसापानी ब्यारकमा ८ दिनसम्म राखी बेपत्ता पारेको बुझियो	सेना	राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- प्रदान गर्ने नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/८/८ को निर्णय	च. नं. ९४६ संरक्षण ५६ मिति २०६६/८/२२ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	नभएको
३४६	दरबारी थारू, लक्ष्मीराम थारू, तुल्सीराम थारू, बाबुराम थारू, कालीराम थारू	बर्दिया जिल्ला मोतीपुर गाविस नं.- ५, शोभागाउँ	मुगु जिल्ला रोवा गाउँ विकास समिति वडा नं.- ७, शोभागाउँ बस्ने जानसिंह बुढालाई यातना दिइएको घटनाका सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निज जानसिंह बुढालाई कालीदल गुल्मबाट खटिएको नेपाली सेनाको टोलीले आफ्नो नियन्त्रणमा लिई बन्दुकको कुन्दा, लाठी, बुटले प्रहार गरी शारीरिक यातना दिइएको, निजलाई मिति २०६१/७/२३ गते थुनामा राखी २२ दिनपश्चात् मात्र थुनाबाट मुक्त गरेको बुझियो	सुरक्षाकर्मी	यस घटनाबाट निजहरूको गम्भीर मानवअधिकार उल्लङ्घन भएकोले बेपत्ता पारएका दरबारी थारू, तुल्सीराम थारू, लक्ष्मीराम थारू, बाबुराम थारू, कालीराम थारू, बाँधु थारूको अवस्था यथाशीघ्र सावजनिक गर्ने, घटनामा संलग्न दोषी पहिचान गरी कानूनबमोजिम	च. नं. ९४७ संरक्षण ८५० मिति २०६६/८/२२ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	नभएको

३४७	तीर्थवाहादुर थापा, श्रीराम चौधरी, बमवाहादुर शाही, हीरासिंह बाढामगर, राम चौधरी	बर्दिया जिल्ला देउडाकला गाविस वडा नं.- ५ देउडाकला गाविस वडा नं.- ५	बर्दिया जिल्ला देउडाकला गाविस वडा नं.- ५ बस्ने तीर्थवाहादुर थापा, श्रीराम चौधरी, बमवाहादुर शाही, हीरासिंह बाढामगर र राम चौधरीलाई वेपत्ता पारिएको सम्बन्धमा राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगको अनुसन्धान प्रतिवेदनअनुसार निजहरू ५ जनालाई मिति २०४९/२/९ गते देउडाकला गाविस वडा नं.- ३ को माछागाढ भन्ने स्थानबाट नेपाली सेना रम्भापुर व्यारकका सुरक्षाकर्मीहरूले पक्राउ गरी वेपत्ता पारेको देखियो	सुरक्षार्कमी	कारवाही गर्न र पीडितका कानुनमोजिमका हकवालाहरूलाई अन्तरिम राहत स्वरूप १,००,०००/- प्रदान सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/८/२ को निर्णय	च. नं. १०२० संरक्षण ११५, ११७, ११८, १२४ र १३९ मिति २०६६/९/२७ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	नभएको
३४८	भवनकुमार चौधरी, भुखलाल चौधरी	बर्दिया जिल्ला मोतीपुर गाविस वडा नं.- ७, दमौली	बर्दिया जिल्ला मोतीपुर गाविस वडा नं.- ७, दमौली बस्ने भुखलाल चौधरी, भवनकुमार चौधरी र शाखवाहादुर चौधरीलाई सुरक्षार्कमीले पक्राउ गरी	सुरक्षार्कमी	कारवाही गर्न र कारवाही कानुनमोजिमका हकवालाहरूलाई अन्तरिम राहत स्वरूप १,००,०००/- प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/८/२ को निर्णय	आयोगको च. नं. १०८७ संरक्षण ७२, ७३, ७४ मिति २०६६/१०/१४ मा प्र.म.का.लाई निर्णय	नभएको

					उल्लङ्घन भएकोले निजको अवस्था तत्काल सार्वजनिक गर्न, घटनामा संलग्न दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्न र पीडितका कानुनबमोजिमका हकवालालाई अन्तरिम राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने आयोगको मिति २०६६/८/२ को निर्णय	६८६ मिति २०६६/१०/१४ मा प्र.म.म.का.लाई निर्णय कार्यान्वयनको लागि सिफारिस गरिएको		
चन्दनपुर गाविस वडा नं.- ४	चन्द्रनपुर गाविस वडा नं.- ४	किरिमकुमार चौधरीलाई सुरक्षाकर्मीले बेपत्ता पारेको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान प्रतिवेदनअनुसार निजलाई मिति २०५९ साल वैशाखमा नेपाली सेनाको चिसापानी ब्यारेकबाट छिट्टै गएको सुरक्षाकर्मीले पक्राउ गरी हालसम्म बेपत्ता पारेको बुझियो	सुरक्षाकर्मी	प्रत्येक नागरिकको मानव अधिकारको रक्षा गर्न राज्यको दायित्व भए पनि राज्यका सुरक्षाकर्मीहरूले निज हरिप्रसाद डुम्रेलाई पक्राउ गरी स्थिति सावजनिक नगरी लामो समयसम्म बेपत्ता पारेको देखिदा निजलाई अविलम्ब सार्वजनिक गर्न, पीडितको कानुनबमोजिमका हकवालालाई अन्तरिम राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/११/३ को निर्णय	आयोगको च. नं. १२७३ संरक्षण २९२ मिति २०६६/११/२० मा प्र.म.म.का.लाई निर्णय कार्यान्वयनको लागि सिफारिस गरिएको	शांति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ४०५ मिति २०६६/१२/२ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई लेखिाको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको	
	हरिप्रसाद डुम्रे	उजुरी नं. २९२, स्याङ्जा जिल्ला कालिकोट गाविस वडा नं.- १ हुल्काङ्का हरिप्रसाद डुम्रेलाई बेपत्ता पारिएको भन्ने सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निजलाई सुरक्षाकर्मीहरूबाट पक्राउ गरेको, मिति २०५८/१०/४ मा पक्राउ गरेपछि भोलिपल्ट घर खानतलासी गर्न लागेर गएको र त्यसपछि बेपत्ता पारेको बुझियो	सुरक्षाकर्मी	कतै ब्यक्तिलाई पक्राउ गरेपछि कानुनी प्रक्रियामा लैजानुपर्नेमा सो नगरी			नभएको	
३५१	हरिप्रसाद डुम्रे	उजुरी नं. २९२, स्याङ्जा जिल्ला कालिकोट गाविस वडा नं.- १ हुल्काङ्का हरिप्रसाद डुम्रेलाई बेपत्ता पारिएको भन्ने सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निजलाई सुरक्षाकर्मीहरूबाट पक्राउ गरेको, मिति २०५८/१०/४ मा पक्राउ गरेपछि भोलिपल्ट घर खानतलासी गर्न लागेर गएको र त्यसपछि बेपत्ता पारेको बुझियो	सुरक्षाकर्मी	कतै ब्यक्तिलाई पक्राउ गरेपछि कानुनी प्रक्रियामा लैजानुपर्नेमा सो नगरी			नभएको	
३५२	रामप्रसाद थारू	बाँके जिल्ला वनकटुवा गाविस वडा नं.- ८ का रामप्रसाद थारूलाई बेपत्ता						

३५३	रामप्रसाद पोखरेल	बाँके जिल्ला कोहलपुर गाविस वडा नं.- ३	पारिएको भन्ने सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निजलाई २०५८/११/९ गते राति ५:०० बजे नेपाली सेनाको टोलीले सोधपुछका लागि भनी घरबाटै लगी चिसापानी ब्यारेकमा लिएर राखी बेपत्ता पारेको बुझियो		राज्यको सुरक्षा निकायबाट मानवअधिकारको गम्भीर उल्लङ्घन गरेको पाइएकोले निज रामप्रसाद थारूको अवस्था यथाशीघ्र सार्वजनिक गर्न, घटनामा संलग्न नेपाली सेनाका मेजर अजीत थापा र क्याप्टेन रमेश स्वार्ंलाई कानुनबमोजिम कारवाही गर्ने र पीडितका कानुनबमोजिमका हकबालालाई अन्तरिम राहतवापत रु. १,००,०००/- प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/७ को निर्णय			नभएको
३५३	रामप्रसाद पोखरेल	बाँके जिल्ला कोहलपुर गाविस वडा नं.- ३	बाँके जिल्ला कोहलपुर गाविस वडा नं.- ३ बस्ने रामप्रसाद पोखरेललाई सुरक्षाफौजले बेपत्ता पारेको भन्ने घटनाका सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निजलाई मिति २०५८/११/११ गते विहान अम्दाकी १०:०० बजे सुरक्षाफौजको टोलीले महदेवपुरी गाविसस्थित गणेश मावि ढकरीबाट पक्राउ गरी हालसम्म बेपत्ता पारेको देखियो		यस कार्यले निजको मानवअधिकारको गम्भीर उल्लङ्घन भएको पाइएकोले निज रामप्रसाद पोखरेलको अवस्था तुरुन्त सार्वजनिक गर्न, घटनामा संलग्न नेपाली सेनाका मेजर अजीत थापा र क्याप्टेन रमेश स्वार्ंलाई कानुनबमोजिम कारवाही गर्ने र पीडितका कानुनबमोजिमका हकबालालाई अन्तरिम राहत स्वरूप रु. १,००,०००/- प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई			

					सिफारिस गर्ने साँघै पीडितको बैङ्क खाताबाट रु. ५,००,०००/- सुरक्षाफौजले भिकेको भनिएको सन्दर्भमा थप अनुसन्धान गर्न सम्बन्धित बैङ्कसँग चेकको नक्कल मारने भन्ने मिति २०६६/१०/७ को निर्णय				
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

माओवादीद्वारा अपहरण

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्रको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
३५४	उपेन्द्रप्रसाद गुरागाई	रामेछाप जिल्ला गाविस-६	उजुरी नं. ३६८६, जिल्ला रामेछाप प्रीति गाउँ विकास समिति वडा नं.- ६ बस्ने उपेन्द्रप्रसाद गुरागाईलाई २०५९/९/१३ गते प्रीति गाउँ विकास समितिकै वडा नं.- ६ बाट नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले कब्जामा लिई स्थिति अज्ञात पारकोले मानवअधिकार संरक्षणको लागि यस आयोगमा उजुरी पर्न आएको	माओवादी	निजको अवस्थारो अनुसन्धान जारी राख्ने र पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. १,००,०००/- अन्तरिम राहत उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी त्यसको जानकारी नेकपा (माओवादी) का जिल्ला पार्टी सचिवलाई पत्राचार गर्ने भनी २०६६/२/२१ मा निर्णय भएको	च. नं. १५०९ संरक्षण ३६८६ मिति २०६६/३/९ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गराएको	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. १५२९ मिति २०६६/३/२५ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह तथा शान्ति मन्त्रालयलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त, प्र.म.प.को कार्यालयको च. नं. ३५५ मिति २०६६/३/२५ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने गृह तथा शान्ति मन्त्रालयलाई पत्राचार गरिएको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
३५५	विमलप्रसाद घिमिरे	पर्सा जिल्ला वागवाना गाविस वडा नं.- ४	उजुरी नं. ७३३, जिल्ला पर्सा वागवाना गाविस वडा नं.- ४ छतिवन टोडी बस्ने विमलप्रसाद घिमिरेलाई नेकपा (माओवादी) का	माओवादी	सर्वसाधारण निरास्र व्यक्तिलाई कब्जामा लिई स्थिति अज्ञात गराईने भना महासाध्य, १९४९ को साभ्रा धारा ३ तथा नेपाल सरकार	च. नं. १५८९ संरक्षण ७३३ मिति २०६६/३/२८ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई		नभएको

				कार्यकतालि २०५१/११/१५ गते कब्जामा लिई निजको अवस्था हालसम्म अज्ञात रहेकोले मानवअधिकारको संरक्षण गरी पाउन आयोगमा उजुरी पर्न आएको		र नेकपा (माओवादी) बीच २०६३/८/५ मा भएको विस्तृत शान्ति सम्झौतासमेतको विपरीत कार्य भएको देखिवा घटनाको अनुसन्धान जारी राखी पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि आन्तरिक राहत रु. १,००,०००/- उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी सोको जानकारी नेकपा (माओवादी) लाई दिने भनी २०६६/२/२१ मा निर्णय गरिएको	आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको		
--	--	--	--	--	--	--	------------------------------	--	--

बालअधिकार

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहारा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्रको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत नभएको
३५६	सङ्गीता डुङ्गाल	सिन्धुली जिल्ला दुधौली गाविस	उजुरी नं. ४३२५, सिन्धुली जिल्ला दुधौली गाविस स्थायी घर भई सर्लाही जिल्ला लालगढी गाविस- १ मा रहेको फुपुको घरमा आफ्नो बेलामा सङ्गीता डुङ्गालको नेकपा माओवादीले सर्लाही जिल्लाको सदरमुकाम बेलामा सङ्गीता डुङ्गालको आक्रमण गरेको बेला दोहोरो भिडन्तमा आफ्नो आवाज र लडाईं भएको, त्यस्तै उक्त ठाउँमा आफ्ना फुपुका छोराछोरीलाई पनि के भयो होला भनी कराउने गरी मानसिक सन्तुलन गुमाएकाले आफ्नो आर्थिक अवस्थाले	नेकपा माओवादी	प्रस्तुत विषयमा आयोगको अनुसन्धान टोलीले मिति २०६५/९/१० देखि १६ सम्म अनुसन्धान गरी प्रतिवेदन पेश भएको, प्रतिवेदनअनुसार तथ्यप्राप्तिको आधारमा निज डुङ्गालको हृन्दको कारणबाट इन्द्रपीडित देखिएको तर वैज्ञानिक रूपमा पुष्टि गर्न विशेषज्ञबाट राय लिनुपर्ने र निजको आर्थिक अवस्था बुझ्दा निजका बाबु स्थानीय विद्यालयमा लेखापालमा कार्यरत भएका	च. नं. ४३२५ संरक्षण १३२७ मिति २०६६/१/२१ मा प्र. म. म. प. को कार्यालय तथा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालय, गृह मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने		

३५७	विष्णु प्रधान र १४ वर्षकै निर्मल प्रधान	रामेछाप जिल्ला साँघुटार गाविस	भ्याएसम उपचार गराउँदासमेत निको नभएकोले थप उपचार गराउन आवश्यक पहल गरी पाउँ भन्ने उजुरी आयोगमा प्राप्त भएको	उजुरी नं. ४४१४, रामेछाप जिल्ला साँघुटार गाविसमा रहेको प्रहरी चौकीमा चोरीको आरोपमा १४ वर्षीय विष्णु प्रधान र १४ वर्षकै निर्मल प्रधानलाई यातना दिई वालुवा बोक्ने सजाय तोकिएको भन्ने समाचार प्रकाशित भएकोमा आयोगको आफ्नै सक्रियतामा उजुरी ग्रहण गर्ने भन्ने आयोगको मिति २०६४/२/२२ को निर्णयअनुसार कारवाही अगाडि बढाइएको	सुरक्षाकर्मी	तर अपाङ्ग अवस्था रहेको बुबाको बाहेक अन्य आम्दानीको स्रोत नभएको, ऐलानी जग्गामा बस्दै आएको भन्ने पाइएकाले प्रस्तुत उजुरीका सम्बन्धमा निजको उपचारको लागि नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने मती २०६६/१/९ मा निर्णय भएको	सम्बन्धित निकायमा पत्राचार भएको साथै आयोगको अनुसन्धान टोलीले अनुसन्धान कार्य गरी प्रतिवेदन पेश भएको, प्रस्तुत विषयमा प्रहरीबाट कानुनबमोजिम कार्य नगरकोले बालकहरूलाई यातना दिने प्रहरी कर्मचारीमाथि कारवाही गर्न मिति २०६६/१/९ मा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय	नभएको	नभएको
३५८	लोकेश लक्ष्मण	पाँचथर जिल्ला नागी गाविस बडा नं.- १	पाँचथर जिल्ला नागी गाविस बडा नं.- १ निवासी वर्ष १४ का लोकेश लक्ष्मणलाई मिति २०६०/१२/१२ मा सुरक्षाकर्मीले पक्राउ गरी लगी टाउकोमा गोली प्रहार गरी हत्या गरेको भनी पत्र आएको उजुरी	सुरक्षाकर्मी	आयोगको अनुसन्धान प्रतिवेदनसमेतलाई विचार गर्दा यसका सुरक्षा निकायले वर्ष १४ को लोकेश लक्ष्मणलाई आफ्नो निष्पत्तामा लिइसकेपछि गोली हानी मारको देखिएकोले गोली हान्ने सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी प्रचलित फौजदारी कानूनबमोजिम कारवाही	आयोगको च. नं. २३९ संरक्षण १४, विराटनगर मिति २०६६/६/६ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको	नभएको	

३४९	विक्रम वि. क., बोमबहादुर वि. क.	गुल्मी जिल्ला दरिङ गाविस वडा नं.-७, पैराटोल	गुल्मी जिल्ला दरिङ गाविस वडा नं.-७, पैराटोला निवासी मानसिंह वि. क. का छोरा वर्ष ११ का विक्रम वि. क. र ऐ.ऐ. बस्ने मेघरसिंह वि. क. का छोरा वर्ष ९ का बोमबहादुर वि. क. मिति २०६५ वैशाख ५ गते बाखा चराउन भनी जिल्ला गुल्मी दरिङ गाविसको वडा नं.-७ को तल्लो वड किनारास्थित ढिकको पहिरामा आफ्नोमा निज बालकहरूले विष्फोटक पदार्थ बम फेला पारी दुवै जना एकआपसमा तानातान हुँदा सो विष्फोटन हुन गई दुवै बालकहरूको घटनास्थलमै मृत्यु हुन गएकोले उचित क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन तथा उत्तम विष्फोटक पदार्थ बेवारिस अवस्थामा छाड्ने समूह वा व्यक्तिको पहिचान गरी दोषीलाई कारवाही गरी पाउँ भनी आयोगमा प्राप्त हुन आएको उजुरी	सुरक्षाकर्मी	गर्न र भुक्तका परिवारलाई रु. ३००,०००/- क्षतिपूर्ति दिन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी २०६६/५/९ मा निर्णय भएको	यस घटनाले बालबालिकाको संरक्षण प्राप्त गर्ने हकको हनन हुनुका साथै नेपाल सरकार तथा ने.क.पा. (माओवादी) बीच भएको विस्तृत शान्ति सम्झौतामा उल्लेखित दुवै पक्ष युद्धको समयमा प्रयोग गरिएका धराप तथा बास्दी सुरङ्गहरूको रेखाङ्कन, भण्डारण गरी ३० दिनीभित्र एकअर्कोलाई जानकारी दिने र ६० दिनीभित्र निष्क्रिय र निर्मूल पार्न एकअर्कोलाई सहयोग गर्ने प्रावधानको समेत पालना नभएकोले मतक बालकहरू विक्रम वि. क. र बोमबहादुर वि. क.को परिवारलाई जनही रु. १,५०,०००/- का दरले क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी २०६६/५/९ मा निर्णय भएको	च. नं. ७७४ संरक्षण २३५, बुटवल मिति २०६६/७/१८ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको
-----	------------------------------------	--	--	--------------	---	---	--	-------

आन्तरिक विस्थापित

क्र.सं.	पडितको नाम र थर	ठेगाला	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्याहारा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्र विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
३६०	गणेशबहादुर र मल्ल	कैलाली जिल्ला कोटा तुल्सीपुर गाविस वडा नं.- ४	कैलाली जिल्ला कोटा तुल्सीपुर गाविस वडा नं.- ४ का गणेशबहादुर मल्ललाई मिति २०५७/५/१२ गतेदेखि नं.क.पा. (साओवादी) बाट घरजग्गा कब्जा गरी विस्थापित गरेकोले घरजग्गा फिर्ता गराई पुनः स्थापित गराई पाउँ भन्ने उजुरी	माओवादी	विस्थापित गणेशबहादुर मल्लको सम्पत्ति फिर्ता गराई निजलाई आफ्नै स्थानमा स्थापित गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी २०६६/५/९ मा निर्णय भएको	च. नं. २६२ संरक्षण ३५७, धनगढी मिति २०६६/६/१९ मा प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको		नभएको
३६१	लीलाधर भण्डारी	कैलाली जिल्ला सडिपानी गाविस वडा नं.- ८	कैलाली जिल्ला सडिपानी गाविस वडा नं.- ८ का लीलाधर भण्डारीलाई मिति २०५९/२/१९ गतेदेखि नं.क.पा. (साओवादी) बाट घरजग्गा कब्जा गरी विस्थापित गरेकोले घरजग्गा फिर्ता गराई पुनः स्थापित गराई पाउँ भन्ने उजुरी	माओवादी	विस्थापित लीलाधर भण्डारीको सम्पत्ति फिर्ता गराई निजलाई आफ्नै स्थानमा स्थापित गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी २०६६/५/९ मा निर्णय भएको	च. नं. २६१ संरक्षण ३२६, धनगढी मिति २०६६/६/१९ मा प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको		नभएको
३६२	दिनराज भण्डारी	कैलाली जिल्ला सडिपानी गाविस वडा नं.- ६	कैलाली जिल्ला सडिपानी गाविस वडा नं.- ६ का दिनराज भण्डारीलाई मिति २०५७ साल कार्तिकदेखि नं.क.पा. (साओवादी) बाट घरजग्गा कब्जा गरी विस्थापित गरेकोले, घरजग्गा फिर्ता गराई पुनः स्थापना गराई पाउँ भन्ने उजुरी	माओवादी	विस्थापित दिनराज भण्डारीको सम्पत्ति फिर्ता गराई निजलाई आफ्नै स्थानमा स्थापित गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने आयोगको मिति २०६६/५/९ को	च. नं. २६० संरक्षण ६१, धनगढी मिति २०६६/६/१९ मा प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको		नभएको
३६३	गम्भीरसिंह वम	कैलाली जिल्ला मसुरिया गाविस	कैलाली जिल्ला मसुरिया गाविसका गम्भीरसिंह वमलाई मिति २०५८/१०/८ गतेदेखि नं.क.पा. (साओवादी)	माओवादी	आयोगको अनुसन्धान टोलीको अनुसन्धान प्रतिवेदनसमेतलाई विचार गर्दा विस्थापित गम्भीरसिंह	च. नं. २८७ संरक्षण ३५५, धनगढी मिति २०६६/६/२३ मा		नभएको

३६४	शेरबहादुर हमाल	कैलाली जिल्ला खैलाङ्ग गाविस वडा नं.- ८	कैलाली जिल्ला खैलाङ्ग गाविस वडा नं.- ८ का शेरबहादुर हमाललाई मिति २०५७/८/२३ गते ने.क.पा. (साओवादी)बाट घरजग्गा कब्जा गरी विस्थापित गरिएकोले, घरजग्गा फिर्ता गराई पुनःस्थापित गराई पाऊँ भन्ने उजुरी	माओवादी	वमको सम्पत्ति फिर्ता गराई निजलाई आफ्नै स्थानमा स्थापित गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने आयोगको मिति २०६६/५/९ को निर्णय	च. नं. २८६ संरक्षण २०७, धनगढी मिति २०६६/६/२३ मा प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको
३६५	छत्रराज मिरी	काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला कोक गाविस वडा नं.- ७	काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला कोक वडालाई गाविस वडा नं.- ७ का छत्रराज मिरीको घर तथा पसल नेकपा (माओवादी) ले लुटपाट गर्नुका साथै सम्पूर्ण परिवारलाई विस्थापित बनाएकोले आफ्नो घरमा वस्न सक्ने वातावरण सृजना गरी क्षतिपूर्ति दिलाई पाऊँ भन्ने उजुरी	निज विगतमा नेकपा (माओवादी) बाट विस्थापित भएको देखिएको, निजको रु. ३,२०,०००/- बराबरको सम्पत्ति क्षति भएको भनी जिल्ला प्रशासन कार्यालयले मुल्याङ्कन गरेको देखिएकोले जिल्ला प्रशासन कार्यालयले गरेको सिफारिस जाँचबन्क गरी क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भनी २०६६/६/२१ मा निर्णय भएको	च. नं. ७६६ संरक्षण ९३५ मिति २०६६/७/१६ मा प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	नभएको	
३६६	बखतबहादुर कुँवर	पर्वत जिल्ला रानीपानी गाविस वडा नं.- १ का गाविस वडा	पर्वत जिल्ला रानीपानी गाविस वडा नं.- १ का बखतबहादुर कुँवर विस्थापित	निजको सम्बन्धमा जिल्ला प्रशासन कार्यालय, पर्वतबाट क्षतिको			नभएको

नं.- १	भएको भन्ने सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निजको चल अचल सम्पत्ति नेकपा (माओवादी) ले कब्जामा लिई मिति २०६१/१०/१८ मा बिस्थापित भएको पाइयो		मूल्याङ्कन गरी गृह मन्त्रालयमा पठाएको देखिएकोले सिफारिसबमोजिम क्षतिपूर्ति नपाएको भए क्षतिको यकिन गरी क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/७ को निर्णय						

यातना तथा दुर्व्यवहार

क्र.सं.	पीडितको नाम र घर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लेखनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्र विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
३६७	उद्वककुमार शीतम	काभ्रे पलाञ्चोक जिल्ला पोखरीचौरी गाविस- ७	उजुरी नं. १२७५, जिल्ला काभ्रेपलाञ्चोक पोखरीचौरी गाउँ विकास समिति वडा नं.- ७ बस्ने उद्वककुमार शीतमलाई २०६०/८/४ मा काठमाडौँ १८ नरदेवीबाट सादा पासाकमा आएका सेनाले पक्राउ गरी भोटालिटी क्षेत्रतर्फ लगेको हुँदा बेपत्ता भएको छोरामाको जीवन रक्षा गरी पाऊँ भनी यस आयोगमा २०६०/९/२ मा निवेदन पत्र आएको पाइन्छ	सेना	आयोगको हालसम्मको अनुसन्धानबाट सैनिक हिरासतमा राखी बेपत्ता पारिएको प्रष्ट देखिएको, बेपत्ता पार्ने कार्य आफैँमा यानाजनक कार्य हुने भएको र यातना पीडित सरोकार केन्द्रमा उपचार गराएको समेत प्रष्ट देखिएको र मानवअधिकारको गम्भीर उल्लेखन हुन गएको देखिँदा मानवअधिकार आयोग ऐन, २०५३ को दफा १३ (१), (२) र राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १३ (२), (३) र १८	च. नं. १४९८ संरक्षण १२७५ मिति २०६६/३/८ गते प्र. म. प. को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. १५२९ मिति २०६६/३/२५ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि गृह तथा शान्ति मन्त्रालयलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त, प्र. म. प. को कार्यालयको च. नं. ३५२ मिति २०६६/३/२५ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न खा, गृह तथा शान्ति मन्त्रालयलाई पत्राचार गरिएको बोधार्थ प्राप्त	नभएको

३६८	ईश्वर पाखरेल		नेकपा एमालेका महासचिव ईश्वर पाखरेलगायतका नेताहरूको टोलीमाथि २०६६ जेठ ३ गते नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले आक्रमण तथा दुर्व्यवहार गरेको घटनाका सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार मिति २०६६/२/३ गते करिव साँझको ६:०० बजे रामेछापको सदरमुकाम मन्थलीबाट काठमाडौँ फर्कदै गरेका नेकपा (एमाले) का महासचिवसमेतको टोलीलाई लक्षित गरी खिम्ती गाबिस वडा नं - ५ स्थित अष्टरो भीरमा ठुङ्गा लडाईं नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले		नं.बमोजिम दोषीउपर कानुनी कारवाही गर्न र पीडितलाई यातना दिइएकोमा रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय गरिएको साथै क्षतिपूर्ति रकमको १०% रकम श्रीजङ्ग गणमा कार्यरत उ.से. (हाल सहसेवानी) जयराम थापा र ह.मे. हरिवहादुर पाण्डेबाट बामासाहिले भराउन समेत मिति २०६६/२/२१ को निर्णय	च. नं. १०२१ संरक्षण ४६२५ मिति २०६६/९/२७ मा प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको		नभएको
-----	--------------	--	--	--	--	---	--	-------

३६९	मोतीलाल अधिकारी	बर्दिया जिल्ला ताराताल गाविस वडा नं.- २	योजनाबद्ध रूपमा आक्रमण गरेको पुष्ट हुन आएको उजुरी नं. १२०७, बर्दिया जिल्ला ताराताल गाविस वडा नं.- २ बस्ने मोतीलाल अधिकारीलाई यातना दिएको घटनासम्बन्धमा निजलाई मिति २०५८/९/१५ गते इलाका प्रहरी कार्यालय सानोमी बर्दियाका सुरक्षाकर्मीहरूले पक्राउ गरी जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बर्दियाको हिरासत कक्षमा थुनामा राखी यातना दिएको बुझियो	सुरक्षाकर्मी	मिति २०६६/७/२६ को निर्णय यस कार्यले निजको यातनाविरुद्धको हकको हनन हुन गएकोले रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन, सो क्षतिपूर्तिको ५५ रकम यातना दिने कार्यमा संलग्न तत्कालीन प्रहरी निरीक्षक गणेशविक्रम शाह, प्रहरी नायव निरीक्षक राजेन्द्रप्रसाद श्रेष्ठ र प्रहरी सहायक निरीक्षक जङ्गबहादुर के. सी.वाट जनही भराउन र निजहरूलाई कानूनबमोजिम कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/४ को निर्णय	च. नं. १२८६ संरक्षण १३०७ मिति २०६६/११/२५ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	शान्ति तथा पुन:निर्माण मन्त्रालयको च. नं. ४०५ मिति २०६६/१२/२ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि राहत तथा पुन:स्थापना इकाईलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
३७०	जङ्ग मिरी	बर्माड जिल्ला मटला गाविस वडा नं.- २	उजुरी नं. २९६, बर्माड जिल्ला मटला गाविस वडा नं.- २ बस्ने जङ्ग मिरीलाई यातना दिएको घटनासम्बन्धमा निजलाई मिति २०५८ मङ्सिर २८ गते बर्माड जिल्ला सदरमुकाममा रहेको नेपाली सेनाको ब्यारकबाट खटाएका सेनाले गैरकानूनी रूपमा पक्राउ गरी यातना दिएको पुष्ट हुन आयो	नेपाली सेना	यस कार्यले निजको यातनाविरुद्धको हकको हनन भएकोले पीडितलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन, निजको उपचार खर्चको हकमा पेश भएको बिल भर्नाइहरू जाँचबुक्र गरी यकिन हुन आएअनुसार सोधभर्ना दिन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/४ को निर्णय	च. नं. १२८७ संरक्षण २९६ मिति २०६६/११/२५ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	शान्ति तथा पुन:निर्माण मन्त्रालयको च. नं. ४०५ मिति २०६६/१२/२ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि राहत तथा पुन:स्थापना इकाईलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको

३७१	मणिदेव अर्याल	बाँके जिल्ला सोनपुर गाविस वडा नं.- ९	उजुरी नं. २९६, बक्राड जिल्ला मटला गाविस वडा नं.- २ बस्ने जङ्ग गिरिलाई यातना दिएको घटनासम्बन्धमा निजलाई मिति २०५८ मङ्सिर २८ गते बक्राड जिल्ला सदरमुकाममा रहेको नेपाली सेनाको व्यारेकबाट खटिएका सेनाले गैर कानुनी रूपमा पक्राउ गरी यातना दिएको पुष्टि हुन आयो /	नेपाली सेना	उजुरी नं. ९८६, बाँके जिल्ला सोनपुर गा.वि.स. वडा नं. ९, सिमलधारी बस्ने मणिदेव अर्याललाई मिति २०५८/०१/२८ गते सुरक्षाकमिले यातना दिएको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदन अनुसार निजलाई उल्लेखित मितिमा नेपाली सेना, विसापानी व्यारेकका सेनाहरूले पक्राउ गरी यातना दिएको पुष्टि हुन आयो । अतः यस कार्यले यातना विरुद्धको हक्को हनन् भएकोले पीडितलाई रु ५०,००० क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिश गर्ने मिति २०६६/१०/४ को निगय	च. नं. १२८८ संरक्षण ९८६ मिति २०६६/११/२५ मा प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्राल्यको च. नं. ४०५ मिति २०६६/१२/२ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई लेखिएको पत्रको ब्योध्य प्राप्त	नभएको
३७२	कृष्णाप्रसाद काफ्ले	बर्दिया जिल्ला मगरागडी गाविस वडा नं.- ५	उजुरी नं. ८६१, बर्दिया जिल्ला मगरागडी गाविस वडा नं.- ५ बस्ने कृष्णाप्रसाद काफ्लेलाई सुरक्षाकर्मिले यातना दिइएको घटनासम्बन्धमा निज काफ्लेलाई मिति २०६१/११/११ गते कैलाली जिल्लाको लालबाम्ही गाविसबाट नेपाली सेनाको तत्कालीन भजनी रिपटर टावर सुरक्षार्थ खटिएको सेनाको टोलीले नियन्त्रणमा लिई यातना दिएको भन्ने	सुरक्षाकर्मी	यस कार्यबाट यातनाविरुद्धको हक्को हनन् भएको पाइएकोले पीडितलाई रु. ५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र यातना दिने कार्यमा संलग्न भवनी रिपटर टावरको सुरक्षार्थ खटिएको सेनाको तत्कालीन सह सेनानी रामबहादुर कार्कीलाई कानुनबमोजिम कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति	च. नं. १२८९ संरक्षण ८६१ मिति २०६६/११/२५ मा प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्राल्यको च. नं. ४०५ मिति २०६६/१२/२ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई लेखिएको पत्रको ब्योध्य प्राप्त	नभएको

३७३	चुमानिसिंह के. सी.	बाँके जिल्ला नेपालगन्ज नगरपालिका वडा का वडा नं.-१६, मुक्तिपुर	आयोगको अनुसन्धान प्रतिवेदनबाट बुझियो उजुरी नं. ६६९, बाँके जिल्ला नेपालगन्ज नगरपालिका वडा नं.-१६, मुक्तिपुर बस्ने चुमानिसिंह के. सी.लाई प्रहरीद्वारा कुटपिट गरिएको घटनासम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीद्वारा संकलित तथ्य र प्रमाणहरूलाई हेर्दा निज जनआन्दोलन २०६२/६३ को घाइते भएको बुझियो	प्रहरी	२०६६/१०/४ को निर्णय निजले हालसम्म राहत तथा क्षतिपूर्ति नपाएको भए नेपाल सरकारको नीतिअनुसार राहत वा क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/४ को निर्णय	च. नं. १२९० संरक्षण ६६९ मिति २०६६/११/२५ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ४०५ मिति २०६६/१२/२ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
३७४	हरिलाल ढकाल	दैलेख जिल्ला नारायण नगरपालिका वडा नं.-३	उजुरी नं. ४३२, दैलेख जिल्ला नारायण नगरपालिका वडा नं.-३ बस्ने हरिलाल ढकाललाई नेकपा (माओवादी) द्वारा कुटपिट गरिएको घटनासम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निजलाई २०६२/३/१७ गते नेकपा (माओवादी) ले अपहरण गरी शारीरिक यातना र कुटपिट गरेको बुझियो	प्रहरी	यस कार्यले निजको शान्तिपूर्वक बाँच्न पाउने अधिकार र व्यक्तिगत सुरक्षाको अधिकारको हनन भएकोले पीडितलाई रु. ५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/४ को निर्णय	च. नं. १२९१ संरक्षण ४३२ मिति २०६६/११/२५ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ४०५ मिति २०६६/१२/२ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
३७५	रत्ना रेग्मी	दैलेख जिल्ला नारायण नगरपालिका वडा नं.-३, खुसीनिवारी	उजुरी नं. २३२२, दैलेख जिल्ला नारायण नगरपालिका वडा नं.-३ खुसीनिवारी बस्ने रत्ना रेग्मीलाई यातना दिइएको घटनासम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार उनलाई मिति २०६१/८/५ गते नेपाली सेनाका सुरक्षाकर्मीहरूले पक्राउ गरी यातना दिएको पेटिट हुन आएको	नेपाली सेना	पीडितलाई रु. ५,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र घटनामा संलग्न नेपाली सेना, भवानी बस्ने गणका तत्कालीन गणपति नयनराज दाहाललाई कानुनबमोजिम कारवाही गर्ने नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/४ को निर्णय	च. नं. १२९२ संरक्षण २३२२ मिति २०६६/११/२५ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ४३८ मिति २०६६/१२/३१ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त,	नभएको

३७६	रामबहादुर रावल	बाजुरा जिल्ला मातडी गाविस वडा नं.- ५	उजुरी नं. ४४८, बाजुरा जिल्ला मातडी गाविस वडा नं.- ५ बस्ने रामबहादुर रावल (घटकार) लाई यातना दिइएको घटनासम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीले पेश गरेको प्रतिवेदनअनुसार निजलाई २०६२/७/११ गते साँफे करिब ६ बजे देउडा कार्यक्रमको समाचार संकलन गरी आफ्नो घरतर्फ फर्कँदै गरेको समयमा जिल्ला प्रशासन कार्यालय, बाजुरा अगाडि नेपाली सेना, ज्वाला दल गुल्मका सैनिकहरू जयबहादुर भाटसमेत ३ जनाले शरीरका विभिन्न अङ्गहरूमा लाठी, मुक्काले निघात कुटपिट तथा दुर्व्यवहार गरेको बुझियो	नेपाली सेना	राज्यको निकायबाट राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कानूनद्वारा प्रत्याभूत अधिकारको उल्लङ्घन गएको असरलाई दृष्टिगत गरी पीडित रामबहादुर रावललाई क्षतिपूर्तिबाट रु. ५०,०००/- प्रदान गर्न, घटनामा संलग्न नेपाली सेना, ज्वालादल गुल्मका सैनिक जयबहादुर भाटसमेतलाई कानुनी कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/४ को निर्णय	च. नं. १२९३ संरक्षण ४४८ मिति २०६६/११/२५ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	मिति २०६६/१२/२ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
३७७	देवन्द्रप्रताप सेन	गुल्मी जिल्ला पुर्कोट दह गाविस वडा नं.- ८ बस्ने देवन्द्रप्रताप सेनलाई अमानवीय व्यवहार गरिएको भन्ने सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान प्रतिवेदनअनुसार राष्ट्रिय मालिका ग्रामीण विकास केन्द्र, गुल्मीका अध्यक्ष देवन्द्रप्रताप सेनलाई मिति	गुल्मी जिल्ला पुर्कोट दह गाविस वडा नं.- ८ बस्ने देवन्द्रप्रताप सेनलाई अमानवीय व्यवहार गरिएको भन्ने सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान प्रतिवेदनअनुसार राष्ट्रिय मालिका ग्रामीण विकास केन्द्र, गुल्मीका अध्यक्ष देवन्द्रप्रताप सेनलाई मिति	सांख्यिक स्थलमा कालोमोसो दिलाएको घटनाले व्यक्तिको मयावापूवक बाँचन पाउने सैधुधतिक र कानुनी हकको हनन हुन जानुका साथै प्रभावकारी उपचार प्राप्त गर्ने हकको समेत उल्लङ्घन भएको	च. नं. १२७७ संरक्षण ८६३ मिति २०६६/११/२० मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको च. नं. ४०५ मिति २०६६/१२/२ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि राहत तथा पुनःस्थापना इकाईलाई लेखिएको पत्रको बोधार्थ प्राप्त	नभएको	

३७८	नमस्कार शाह	बाँके जिल्ला नेपालगन्ज प्रहरीले विना कारण पक्राउ गरी यातना दिई थुनामा अमानवीय व्यवहार गरेको भन्ने उजुरीका सम्बन्धमा उजुरी नं. ७७५) आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार मिति २०५९/१२/२८ गते पत्रकार नमस्कार शाह रिपोर्टिङ गर्न गएका र घर फर्कने क्रममा सशस्त्र प्रहरीको टोलीले बन्दुकको कुन्दा, लाठी र बुटले टाउको, ढाढ, मुख तथा शरीरका विभिन्न भागमा कुटपिट गरी यातना दिएको बुझियो	२०६३/२/१९ गते राजनीतिक दलसम्बद्ध भ्रातृ सङ्गठनहरूले विभिन्न आरोप लगाउँदै कालोमोसो लगाई अपमान गरेको बुझियो		पाइएकोले घटनामा संलग्न दोषी पत्ता लगाई केही सार्वजनिक (अपराध र सजाय) ऐनअन्तर्गत कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/३ को निर्णय			नभएको
३७९	पृथ्वीराज मल्ल	बाँके जिल्ला मगरगढी गाविसवडा नं.- ८, रम्भापुर	बाँके जिल्ला मगरगढी गाविस वडा नं.- ८, रम्भापुर निवासी पृथ्वीराज मल्ल दोहोरो भीडन्तमा घाइते भएको भनिएको घटनासम्बन्धमा मिति २०६२/३/१० गते सुरक्षापौज र नेकपा (माओवादी) बीच दोहोरो		उपचार राई भएको खर्चसमेत कही कतैबाट प्राप्त नभएको हुँदा निज पृथ्वीराज मल्ललाई क्षतिपूर्ति स्वरूप रु. ५०,०००/- प्रदान गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/७ को निर्णय			नभएको

३८०	गणेशबहादुर र सिंह, लालबहादुर बम र प्रेमबहादुर रोकाया	बाजुरा जिल्ला सत्य मावि, पाण्डुसेना	बाजुरा जिल्ला सत्य मावि पाण्डुसेनामा कार्यरत शिक्षक गणेशबहादुर सिंह, लालबहादुर बम र प्रेमबहादुर रोकायालाई सुरक्षाफौजले यातना दिएको	मीडिन्ट हुँदा आफ्नै घरमा सुतिरहँदा अवस्थामा बाँया तिघामा बमको छर्रा लागी घाइते भएको	निचहरूलाई नेकपा (माओवादी) भएको आशङ्कामा २०५९/२/१४ गते पक्राउ गरी जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बाजुरामा थुनामा राख्दा यातना दिइएको बुझियो । अतः यस कार्यले निजको यातनाविरुद्धको हकको उल्लङ्घन भएकोले पीडितहरूलाई जनही रु. ५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने, सो क्षतिपूर्तिको ५५ रकम यातना दिने कार्यमा नेतृत्व गर्ने प्रहरी नायव उपरीक्षक देवबहादुर बोहराबाट भराई घटनामा संलग्न प्रहरीहरू पहिचान गरी कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/७ को निर्णय	नभएको	नभएको
३८१	सवित्री खटिक	वर्दिया जिल्ला महम्मदपुर गाविस वडा नं.- ३	वर्दिया जिल्ला महम्मदपुर गाविस वडा नं.- ३ को साविकी खटिक बोहोरो मीडिन्टमा परी घाइते भएको	वर्दिया जिल्ला महम्मदपुर गाविस वडा नं.- ३ को	घटनाको सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवदनअनुसार मिति २०६१/११/१७ गते सरकारी सुरक्षाफौज र नेकपा (माओवादी) बीच मोहम्मदपुर- ३, डल्लापुरमा भएको	नभएको	नभएको

३८२	कृष्णप्रसाद कोइराला	दैलेख जिल्ला नारायण नगरपालि का वडा नं.- ३	दैलेख जिल्ला नारायण नगरपालिका वडा नं.- ३ बस्ने कृष्णप्रसाद कोइरालालाई नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले अपहरण गरी कुटपिटसमेत गरी घाइते बनाएको	भीडन्तमा युद्धमा संलग्न नभएकी निज साविकी खटिकलाई गोली लागी गम्भीर घाइते भएको बुझियो । अतः निजलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/७ को निर्णय	घटनाका सम्बन्धमा आयोगको अनुसन्धान टोलीको प्रतिवेदनअनुसार निजलाई नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताहरूले मिति २०६२/३/१७ गते राति घरमा सुतिरहेको समयमा अपहरण गरी लपी कुटपिट गरेको बुझियो । सशस्त्र दुन्दुको समयमा युद्धमा संलग्न नभएका व्यक्तिलाई अपहरण तथा कुटपिट गरिएको घटनाले अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानूनको उल्लङ्घन भएको पाइएकोले निज पीडित कृष्णप्रसाद कोइरालालाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/७ को निर्णय				नभएको
-----	------------------------	--	--	---	--	--	--	--	-------

महिलाविरुद्धको हिंसा

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिस विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
३८३	सुन्तली धामी	अछाम	जिल्ला प्रहरी कार्यालय अछामअन्तर्गत कार्यरत एक महिला प्रहरी जवानमाथि सहकर्मी प्रहरी सहायक निरीक्षक दानसिंह भण्डारीसहित ६ जनाले मासुमा नशालु पदार्थ मिसाई भुक्त्यापर सेवन गराई सामूहिक बलात्कार गरिएको भन्ने घटनाको सम्बन्धमा आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय, धनगढीमा मिति २०६६/६/१८ मा उजुरी पत्र आएको	प्रहरीहरू	सो घटनाको सम्बन्धमा आमसञ्चार माध्यमहरूमा घटनापश्चात् लगातार विभिन्न समाचारहरू आइरहेका तथा महिला मानवअधिकार रक्षकहरूको राष्ट्रिय संज्ञाबाट २०६६/६/२० मा आयोग समक्ष प्राप्त हुन आएको घटना विवरणसहितको मागपत्र, आयोगबाट खटिई गएको टोलीको प्रारम्भिक प्रतिवेदन, आयोगले पीडित तथा अन्य भरपर्दो आधिकारिक स्रोतबाट लिएको सूचना तथा जानकारीहरूको आधारमा निज महिला प्रहरीमाथि सामूहिक बलात्कार भएकै हो भन्ने पर्याप्त आधारहरू पाइएको हुँदा उक्त घटनामा संलग्न पीडकहरूलाई निलम्बन गरी कानुनबमोजिम तत्काल कारवाही गर्न नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १३२ बमोजिम सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूमार्फत् नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/६/२१ को निर्णय	च. नं. २७५ मिति २०६६/६/२१ मा प्र.म.का.लाई महिला प्रहरीमाथि बलात्कार भएको घटनाको सम्बन्धमा सिफारिस गरिएको	मिति	नभएको

आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक अधिकार

क्र.सं.	पीडितको नाम र घर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त व्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिस विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
३८४	भाडापखाला, हैजासम्बन्धी	जाजरकोट, रकुम, देलेख	मिति २०६६ साल वैशाख महिनाबाट सुरु भई महामारीको रूपमा फैलिएको भाडापखाला, हैजाबाट जाजरकोट, रकुम, देलेखलायतका मध्य तथा सुदूरपश्चिमका दुर्गम तथा पहाडी जिल्लाहरूमा करिब ४०० जनाको मृत्यु र ६४,००० भन्दा बढी विरामी भई उपचारस्पर्शबाट घर फर्केको घटना	-	सो घटनासम्बन्धमा आयोगबाट अनुगमन, अनुसन्धान तथा छानविनको लागि तीन पटक छुट्टाछुट्टै खाटिएको उच्चस्तरीय टोलीले पेश गरेको प्रतिवेदनको आधारमा सरकारलाई सिफारिस गरिएको	च. नं. ७९५ मिति २०६६/७/१२ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको,		नभएको

स्वच्छ पर्यटनको अधिकार

क्र.सं.	पीडितको नाम र घर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त व्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिस विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
३८५	प्रहरी नायव निरीक्षक धनबहादुर वि. क.समेत ४५ जना	धनगढी, घोराही र तुल्सीपुर कारागार	मिति २०६५/४/२८ गते तत्कालीन समयमा ढड्गा नियन्त्रण प्रहरी गणा, नेपालगन्ज, बाँकेमा कार्यरत प्रहरीहरूले सशस्त्र विद्रोह गरेको भन्ने कसुरमा मुद्दा चलाई निलम्बनमा राखी धनगढी, घोराही र तुल्सीपुर कारागारमा थुनामा रहेका प्रहरी नायव निरीक्षक धनबहादुर वि. क.समेत ४५	प्रशासन	सशस्त्र विद्रोह गरेको भन्ने कसुरमा मुद्दा चलाई निलम्बनमा राखी धनगढी, घोराही र तुल्सीपुर कारागारमा थुनामा रहेका प्रहरी नायव निरीक्षक धनबहादुर वि. क.समेत ४५ जना प्रहरीहरूको मानवअधिकार संरक्षणका लागि आयोग नेपाल सरकारलाई तपशीलवमोजिम	च. नं. १२१६ मिति २०६६/११/१४ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको		नभएको

			<p>जना प्रहरीहरूले निष्पक्ष मुनुवाइको अधिकारसमेतको पहल गरिदिन आयोगमा उजुरी दर्ता गरेका</p>		<p>सिफारिस गर्नु" भन्ने मिति २०६६/११/१४ को निर्णय : (क) खास किसिमका मुद्दाहरूको कारवाही र किनारा छिटो, छरितो तथा प्रभावकारी ढङ्गले गराउन विशेष अदालतको गठन गरिन्छ। विशेष अदालत ऐन, २०५९, को दफा १६ (१) मा मुद्दा दायर भएको मितिले सामान्यतया ६ महिनाभित्र मुद्दाको किनारा गर्नुपर्छ भनी उल्लेख गरिएको छ। यसरी कानुनद्वारा निर्धारित अवधिमा मुद्दा नछिन्नु र निजहरूलाई थुनामा राखिरहनले कानुनसम्मत र न्यायसङ्गत कारवाही भैरहेको भन्न मिलेन। नेपाल पक्ष भएको नागरिक तथा राजनीतिक अधिकारसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय अनुबन्ध (आईसीपीआर) को धारा १४ (३) (ग) अनुसार अनुचित ढिलाई नगरी मुद्दा पुर्पक्ष हुनुपर्नेमा सोको पालना भएको देखिएन। त्यसैले प्रचलित कानून विपरीत कार्य गरेको आरोप लगाई मुद्दा चलाई थुनामा राखिएको निजहरूको हकमा ढिलो न्याय दिनु न्याय नदिनुसह हो भन्ने न्यायको मान्य सिद्धान्तलाई आत्मसात् गरी न्यायसम्मत पुर्पक्षको</p>		
--	--	--	--	--	---	--	--

				<p>भएका सडीगली नष्ट भएका धनमाल सामानको मुचुल्का तयार पारेको बुझियो । सोअनुसार जिल्ला प्रशासन कार्यालय, डडेल्धुराबाट मूल्याङ्कन भई गृह मन्त्रालय पठाइएको भन्ने बुझिएकोले सोबसोबमको क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र व्यापार व्यवसाय गर्न पाउने तथा सम्पत्तिको अधिकार उल्लङ्घन गर्ने कार्यमा संलग्न प्रहरीमाथि विभागीय कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६६/१०/३ को निर्णय</p>				
--	--	--	--	---	--	--	--	--

४८	रामलाल साकी, नीवहोदुर साकी, देवीराम साकी, रामप्रसाद साकी र खड्काबहादुर वि. क.	चापाकोट गाविस वडा नं.-१, स्याङ्जा	स्याङ्जा जिल्ला चापाकोट गाविस वडा नं.-१ बस्ने वर्ष ३२ को तुलसीराम पंजानीलाई निजकै घरबाट मिति २०५८/१०/२२ गते शाही नेपाली सेनाले पक्राउ गरी लंगकोमा १५ दिनसम्म आफ्नो कब्जामा राखी ०५८/११/६ गतेका दिन सोही जिल्लास्थित बालमन्दिरमा गोली हानी हत्या गरेकोले उक्त घटनाको आवश्यक छानविन गरी दोषीलाई कारवाही तथा पीडित पारवारलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन र सोही जिल्लास्थित सोही ठाउँ बस्ने २५ वर्षीय राजन सुवेदीलाई मिति ०५८/१०/२३ गते विहान ६.०० बजेतिर सुरक्षाफौजले निजकै घरबाट पक्राउ गरी लंगकोमा २ दिन जमाचौर, रत्नपुर-८ को विद्यालयमा राखी २४ गते पुनः चापाकोट गाविसमा पक्राउ गरी त्याएको र हेल्यापोस्टमा ३० गतेसम्म बन्दी बनाई राखेको त्यसपछि ३० गतेका दिन स्याङ्जा	सुरक्षाकर्मी	सर्कारलाई सिफारिस गरी पठाउने मिति २०६२/२/३ को निर्णय	श्री ५ को सरकारमा मिति २०६२/०३/०६ गते निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाइएको	गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	प्र.म.म.का.को.च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
----	---	-----------------------------------	--	--------------	--	---	---	--	-------

४९	खैरू राय	सर्लाही हरिपुर्वा गाविस वडा नं. - ५	सर्लाही हरिपुर्वा गाविस वडा नं. - ५ निवासी खैरू रायलाई मिति २०६०/७/९ गते आफ्नै घरबाट सुरक्षार्कमीहरूले पक्राउ गरी सोही गाविसको वडा नं. - ४ मा लगी गोली हानी हत्या गरेकोले आवश्यक छानबिन गरी दोषीउपर कारवाही तथा फीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउने निर्णय	सुरक्षार्कमी	दोषी सुरक्षार्कमीलाई प्रचलित कानूनबमोजिम कारवाही तथा पीडित परिवारलाई रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६२/२/३ को निर्णय	श्री ५ को सरकारमा मिति २०६२/०३/०६ गते निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाइएको	गृह मन्त्रालयको २०६४/८/२९ को निर्णयानुसार निजलाई रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउने निर्णय भएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्रबाट जानकारी प्राप्त, <p>प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकासी फुकुवा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त</p>	आंशिक
५०	किमान नौरता चलाउने,	अछाम	अछाम जिल्ला विनायक गाविस-५ स्थित विद्या माइटर उमाविमा मिति २०६०/१२/३० गते	सुरक्षार्कमी	दोषी सुरक्षार्कमीलाई प्रचलित कानूनबमोजिम कारवाही तथा पीडित परिवारहरूलाई जनही रु.	श्री ५ को सरकारमा मिति २०६२/०३/०६	मिति २०६०/१२/२३ को निर्णयानुसार जनही एक लाखका दरले क्षतिपूर्ति	आंशिक

नेत्र कडायत, भीमबहादुर र पर्रयार, रसिंह विश्वकर्मा, नरबहादुर नेपाली र प्रभुनाथ रिमाल	अछाम जिल्ला जनपरिषदको आयोजनामा सांस्कृतिक प्रदर्शनी हेर्न भेला भएका जनतामाथि शाही नेपाली सेनाको हेलिकप्टरबाट अन्यायुक्त गोली प्रहार गरी सर्वसाधारणको मृत्यु तथा घाइते भएको भन्ने घटनाको आयोगले आफ्नै सक्रियतामा कारवाही अगाडि बढाएको	सुरक्षार्कमी	१,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६२/२/३ को निर्णय	गते निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाइएको, च. नं. ४२४ संरक्षण ८१ मिति २०६३/४/८ मा प्रधानमन्त्री तथा मान्यपरिषदको कार्यालयलाई ताकेता पत्र पठाइएको	दिइएको भनी गृह मन्त्रालयको च. नं. २७४ मिति २०६२/११/२२ को पत्रमार्फत जानकारी प्राप्त, गृह मन्त्रालयको २०६५/८/२९ को निर्णयानुसार निजहरूलाई जन्ती रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध दिने निर्णय भएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्रबाट जानकारी प्राप्त, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जन्ती रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिस्म्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकामा फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
टंक पौडेल तथा इन्द्रबहादुर पाँचकोटी	मोरङ, डुङ्ग्राहा	सुरक्षार्कमी	दोपी सुरक्षार्कमीलाई प्रचलित कानुनबमोजिम कारवाही तथा पीडित परिवारहरूलाई जन्ती रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउन मिति २०६२/२/३ को निर्णय	श्री ५ को सरकारमा मिति २०६२/०३/२ गते निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाइएको	गृह मन्त्रालयको २०६५/१०/५ को निर्णयानुसार जन्ती रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्र प्राप्त, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा	आंशिक

५२	राजविक्रम भुर्तेल तथा निजकी श्रीमती सीता भुर्तेल	पोखरा उपमहानगरपालिका - ५, पर्स्याङ, कास्की	मिति २०६१/१/३१ गते राति कास्की जिल्ला पोखरा उपमहानगरपालिका वडा नं.- ५ पर्स्याङ बस्ने राजविक्रम भुर्तेल तथा निजकी श्रीमती सीता भुर्तेल र छिमेकी शर्मिला परियारसमेत ३ जनालाई मुख्याकर्मीले पक्राउ गरी भुर्तेल दम्पतीको हत्या गरेको र मृत्युपछि आफन्तहरूलाई लाशसमेत नबिण्डेको तथा शर्मिला परियारलाई बेपत्ता पारेको भन्ने जानकारी प्राप्त	सुरक्षार्कमी	देवी सुरक्षार्कमीलाई प्रचलित कानुनबमोजिम कारवाही तथा पीडित परिवारलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन तथा बेपत्ता पारिएको शर्मिला परियारलाई सार्वजनिक गर्न श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६२/२/३ को निर्णय	श्री ५ को सरकारमा मिति २०६२/०३/३ गते निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाइएको	जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुक्नुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
५३	राजन पुडालैनी, यदुप्रसाद मुडवरी तथा माणिराज मुडवरीसमेत ३ जना	नुवाकोट, कुमरी गाविस वडा नं.- ७	जिल्ला नुवाकोट कुमरी गाविस वडा नं.- ७ बस्ने वर्ष २४ का राजन पुडालैनी, ऐ. वडा नं.- १ बस्ने वर्ष २८ का यदुप्रसाद मुडवरी तथा ऐ. ऐ. बस्ने वर्ष ३६ का माणिराज मुडवरीसमेत ३ जनाको मिति २०६०/१०/७ गतेका दिन बिहान ११ बजेको समयमा शाही नेपाली सेनाका जवानहरूद्वारा गोली हानी हत्या गरिएको भन्ने घटनामा नेपाल बार एसोसिएसन मानवअधिकार परियोजनाले मिति २०६०/१०/११ का दिन घटनास्थलमा गई आवश्यक तथ्यहरू संकलन गरी प्रारम्भिक	सुरक्षार्कमी	देवी सुरक्षार्कमीलाई प्रचलित कानुनबमोजिम कारवाही तथा पीडित परिवारहरूलाई जनही रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६२/२/३ को निर्णय	श्री ५ को सरकारमा मिति २०६२/०३/२ गते निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाइएको	प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुक्नुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक

५४	राजगीर यादव, रामनाथ यादव, विल्ड यादव, शत्रुघन यादव, वीरेनजी यादव र रामपुकार यादव	धनुषा, चौराकोल पुर- ६	रूपमा अनुसन्धान गरी प्रस्तुत घटनाका सम्बन्धमा फरेन्सिक विज्ञसमेतबाट छानविन गर्नु आवश्यक देखिएको भनी आयोगमा निवेदन दत्ता	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीलाई प्रचलित कानुनबमोजिम कारवाही तथा पीडित परिवारहरूलाई जनही रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६२/२/३ को निर्णय	श्री ५ को सरकारमा मिति २०६२/०२/२५ गते निर्णय कयान्वयनको लागि पठाइएकोमा प्रयानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय कानुन तथा मानवअधिकार शाखाको मिति २०५२/२/३१ को बोधार्थ पत्र प्राप्त, अन्य प्रतिक्रिया नपठाइएको	प्र.म.म.का.को.ब.नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकसा फुकुवा पठाइएको भन्ने ब्यहारा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयाजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
५५	बलबहादुर साकी र ज्ञानबहादुर साकी	सिन्धुली, तीनकन्या वडा नं.- ७	रूपमा अनुसन्धान गरी प्रस्तुत घटनाका सम्बन्धमा फरेन्सिक विज्ञसमेतबाट छानविन गर्नु आवश्यक देखिएको भनी आयोगमा निवेदन दत्ता	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीलाई प्रचलित कानुनबमोजिम कारवाही तथा पीडित परिवारहरूलाई जनही रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६२/२/३ को निर्णय	श्री ५ को सरकारमा मिति २०६२/०२/२५ गते निर्णय कयान्वयनको लागि पठाइएको	प्र.म.म.का.को.ब.नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्र प्राप्त	आंशिक

५६	धनवहादुर तामाङ, नगेन्द्र पराजली तथा टोमानाथ षोडल	हसन्दह गाविस-८, मोरङ	जिल्ला मोरङ हसन्दह गाविस वडा नं.-८ निवासी धनवहादुर तामाङ, पं. गाविस वडा नं.-७ निवासी नगेन्द्र पराजली तथा टोमानाथ षोडललाई साब पोसाकमा आएका सुरक्षाफौजले हसन्दह गाविसको वडा नं.-८ बाट मिति २०६१/६/११ गते बेनुका पक्राउ गरी सोही वडास्थित रामजानकी प्रावि परिसरमा लगी रातभरिको केरकार र धातनापश्चात् भोलिपल्ट विहात ४:४५ बजे गोली हानी हत्या गरेको हुँदा उक्त घटनाको निष्पक्ष छानविन गर्नका लागि मिति २०६१/६/१५ गतेको आयोगमा प्राप्त निवेदन	सुरक्षार्कमी	दोपी सुरक्षार्कमीलाई प्रचलित कानुनसमाजम कारवाही तथा पीडित परिवारहरूलाई जनही रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६२/२/३ को निर्णय	श्री ५ को सरकारमा मिति २०६२/०३/०२ गते निर्णय कायान्वयनको लागि पठाइएको, आयोगको च. नं. २१७६ मिति २०६२/४/८ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयलाई ताकेता पत्र पठाइएको	गृह मन्त्रालयको निर्णयानुसार रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको र दोपी सुरक्षार्कमीलाई कारवाही गर्न प्र.प.का.लाई निर्देशन दिइएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त, प्र.म.प.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकसा फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	पूर्ण
५७	आशा राम चौधरी, कृष्ण चौधरी, जोगी चौधरी, चौधरी, परशुराम चौधरी, जगमान चौधरी, रामु चौधरी, साँगा	त्रिभुवन नगरपालिका वडा नं.-३, बगदीका	दाङ जिल्ला त्रिभुवन नया वडा नं.-३ बगदीका भन्ने ठाउँमा धान उठाउने कार्य गरिरहेका किसानहरू आशा राम चौधरी, कृष्ण चौधरी, जोगी चौधरी, परशुराम चौधरी, जगमान चौधरी, रामु चौधरी, साँगा चौधरी, रिप चौधरी, खुसीलाल चौधरी र रूपा चौधरीसमेत ११ जनालाई मिति ०५/८/१३ गते सेनाको गस्ती पुगी हत्या गरेको भन्ने घटनाको सम्बन्धमा	सुरक्षार्कमी	दोपी सुरक्षार्कमीलाई प्रचलित कानुनसमाजम कारवाही तथा पीडित परिवारहरूलाई जनही रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६२/२/३ को निर्णय	श्री ५ को सरकारमा मिति २०६२/०२/२४ गते निर्णय कायान्वयनको लागि पठाइएकोमा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय कानुन तथा मानवअधिकार शाखाको मिति २०६२/२/३१ को	प्र.म.प.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकसा फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक

चौधरी, रिष खसीलाल चौधरी, शिशु चौधरी, रूपलाल चौधरीस मेत ११ जना	नारायण कनौजे, दलबहादुर दर्लामी, टेकबहादुर र गाढा	पाल्पा जिल्लाको चिदीपानी गाविस- १, धैरतीमा पत्त सिद्धार्थ राजमार्ग	पाल्पा जिल्लाको चिदीपानी गाविस- १ धैरतीमा पत्त सिद्धार्थ राजमार्गमा मिति २०६१ साल चैत १२ गतेको फागु चाड मनाउनको लागि राजमार्गमा चन्द्रा उठाइरहेका भनिएका जिल्ला पाल्पा, खानीछाप गाविस निवासी १७ वर्षीय नारायण कनौजी मगर, १५ वर्षीय टेकबहादुर गाढा मगर र दलबहादुर दर्लामीलाई सादा पोसाकका सुरक्षाकमीले चलाएको गोली लागी मृत्यु भएको भन्ने घटनाको सम्बन्धमा मिति २०६१ चैत १३ गतेको कानिपुर दैनिकमा प्रकाशित समाचारप्रति आयोगको ध्यानकाक्षण भई आयोगको आफ्नै सक्रियतामा कारवाही आगाडि बढाइएको	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीलाई प्रचलित कानूनवमोजिम कारवाही तथा पीडित परिवारहरूलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइदिन श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६२/१/२८ को निर्णय	आयोगको च. नं. २२९५ मिति २०६२/१/२८ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा निर्णय कार्यालयका लागि पठाइएको, आयोगको च. नं. २८४७ मिति २०६१/३/२१ गते गृह मन्त्रालयमा जि. प्र. का. सुरक्षा समितिको बैठकवमोजिमको रकम निकास भए नभएको बारेमा जानकारी उपलब्ध गराउन पत्र पठाइएको, मिति २०६२/३/२१ मा आयोगको निर्णयसम्बन्धमा पीडितका परिवारहरूलाई जानकारी गराइएको	बोधार्थ पत्र प्राप्त, अन्य प्रतिक्रिया नपठाइएको	मिति ०६०/१२/२३ को निर्णयनुसार जन्ही रु. १,००,०००/-संघर्षका दरले क्षतिपूर्ति दिइएको भनी गृह मन्त्रालयको च. नं. २७१४ मिति ०६२/११/२२ को पत्रमार्फत् जानकारी प्राप्त, प्र. म. म. का. को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जन्ही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि. प्र. का. वाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
--	---	--	--	--------------	---	---	---	---	-------

५९	टोपबहादुर र काकी तथा भोजबहादुर र काकी	बर्दिया	मिति २०५१/०९/३० गते बर्दिया जिल्ला मानपुर टपरा गाविस वडा नं.- ३ कोइलीगाउँमा घरमा सुतिरहेका टोपबहादुर काकी र निजका पिता भोजबहादुर काकीलाई घरवाहिर निकाली कुटापट गरी माओवादीको आरोप लगाई सुरक्षाकर्मीहरूले गोली हानी हत्या गरेको भन्ने घटनाको सम्बन्धमा मिति २०५१/१०/६ मा आयोगमा निवेदन दत्ता हुन आएको	सुरक्षाकर्मी	निजहरूको सेनाद्वारा हत्या गरेको सम्बन्धमा दोषीलाई कारवाही गरी कारवाही गर्न भन्ने सेनाबाट जानकारी प्राप्त भए पनि निज मतका परिवारहरूलाई क्षतिपूर्त दिए/नदिएको विषयमा श्री ५ को सरकारसँग जानकारी माग गरी पुनः आयोगमा पेश गर्ने भन्ने आयोगको निर्णय	आयोगको च. नं. ६३७ मिति २०६०/२/१४ मा पीडितका परिवारहरूलाई क्षतिपूर्त दिए/नदिएको सम्बन्धमा जानकारी माग गर्ने प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार,	घटनासम्बन्धमा छानविन गर्न गठित बोर्डको रायमोजिम पीडितहरू निर्दोष रहेको हुँदा सो कार्यमा संलग्न सैनिक व्यक्तिहरू अदालतबाट रिहा गरी जानकारी प्राप्त भएको र अमलदार पदमवाहादुर खत्रीलाई एक कैद सजाय तथा नोकरीबाट बर्खास्त गरिएको र अमलदार तह घट्टावा गर्ने सजाय दिएको र सोही घटनामा संलग्न सशस्त्र प्रहरीका सुरक्षाकर्मीलाई कानुनअनुरूप कारवाहीको लागि प्रक्रिया अगाडि बढाउन सोही सङ्गठनमा पत्राचार गरिएको भन्ने रक्षा मन्त्रालयको मिति ०६१/१/१७ को पत्रमार्फत् जानकारी प्राप्त,	पूर्ण
६०	हेलुपाम चौधरी, शारद चौधरी,	दाङ, लक्ष्मीपुर	दाङ जिल्ला लक्ष्मीपुर गाविस वडा नं.- ३ स्थित वेल्वा थारुगाउँमा मिति २०५९ साल १८ गते बुधवार ७:३० बजे पर्व	सुरक्षाकर्मी	जिम्मेवार सुरक्षाकर्मीलाई आवश्यक कारवाही तथा पीडितका परिवारहरूलाई जनही रु. १,५०,०००/- दरले क्षतिपूर्त	आयोगको च. नं. ५८६ संरक्षण ६४ मिति २०६२/०४/११	गृह मन्त्रालयको २०६४/१०/५ को निर्णयानुसार जनही रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्त	आंशिक

बुद्धिराम चौधरी, इन्द्रलाल चौधरी, रामप्रसाद चौधरी, विनाद चौधरी, ढुण्डराज चौधरी, पृथ्वीनारायण यण चौधरी, असुरी चौधरीस मेत ९ जना	मनाउँदै गरेका स्थानीय युवकहरू १९ वर्षीय हेलुराम चौधरी, १६ वर्षीय शरद चौधरी, २३ वर्षीय बुद्धिराम चौधरी, २३ वर्षीय इन्द्रलाल चौधरी, १९ वर्षीय रामप्रसाद चौधरी, १९ वर्षीय विनाद चौधरी, १८ वर्षीय ढुण्डराज चौधरी, १६ वर्षीय पृथ्वीनारायण चौधरी र २२ वर्षीय असुरी चौधरीको करिव २०० को संख्यामा रहेका सुरक्षाफौज पूर्ण अत्याधुनिक गोली बलाउटा घटनास्थलमा मृत्यु भएकोले उक्त घटनाको आवश्यक अनुसन्धान गरी दोषीलाई कारवाही तथा पीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन आवश्यक पहल गरी पाउँछु भनी मानवअधिकार जागरण मञ्चमार्फत् मानवअधिकार तथा शान्ति सामाजिक न्याय मञ्च तथा मानवअधिकार तथा शान्ति समाज केन्द्रीय कायसमिति, अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक)बाट मिति ०५/९/८/२३ मा आयोगमा उजुरी प्राप्त	सुरक्षार्कमी	दोषी सुरक्षार्कमीको पहिचान गरी आवश्यक कानुनी कारवाही गर्न तथा पीडितका हकबाला परिवारलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६२/४/१८ को निर्णय	आयोगको क्षेत्रीय कार्यालयको च. नं. २२ मिति २०६२/४/१७ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय चन्द्रगढीलाई कार्यालय चन्द्रगढीलाई बोधार्थ दिई जिल्ला प्रशासन कार्यालय चन्द्रगढी, भोपापामा पत्राचार गरिएको,	गते प्रधानमन्त्री तथा मानवपरिषद्को कार्यालयमा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनका लागि पठाइएको, आयोगको संरक्षण ८२ मिति २०६३/४/८ मा प्रधानमन्त्री तथा मानवपरिषद्को कार्यालयलाई ताकेता पत्र पठाइएको	उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकार समक्ष लेखी पठाउने उद्देश्य भन्ने आयोगको मिति २०६२/२/३ को निर्णय	उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्र प्राप्त, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट मुक्तानी पाउने गरी निकामा फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	पूर्ण
रमा अधिकारी	रमा अधिकारीसहित ३९ वर्षीय टाघनडुब्बा नं.-७ कामाटोली बजार बस्ने बर्ष ३८ को रमा अधिकारीलाई सुरक्षार्कमीहरूले पक्राउ गरी गोली प्रहार गरी हत्या गरेकोले दोषीउपर कारवाही गरी पीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति दिनाई पाउँछु भनी मिति २०६२/३/१९ मा क्षेत्रीय कार्यालय विराटनगरमा उजुरी प्राप्त	रमा अधिकारी	निर्णय सहयोगक संसोधन बढी शान्तिको प्रयोग गरको पाइएकोले निजलाई ३ महिना कैद, १ वर्ष बढुवा रोक्का गर्ने फैसला गरेको जानकारी शाही नेपाली जङ्गी अड्डा, कार्यरथी विभागको प. सं. १४६४४/३/ए/६२/६३/७८ मिति ०६२/९/४ को पत्र प्राप्त,	उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्र प्राप्त, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट मुक्तानी पाउने गरी निकामा फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्र प्राप्त, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट मुक्तानी पाउने गरी निकामा फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	पूर्ण		

६२	सुरेश बराल, वनकाजी गुरुङ	पोखरा उमनपा-७ स्थित राष्ट्र बैङ्क चोक	मिति २०६०/८/२६ गते बेलुकी ९ बजे कास्की जिल्ला पोखरा उमनपा ७ स्थित राष्ट्र बैङ्क चोकमा सुरक्षाफीजवाट अन्धधुन्ध गौली चल्दा मोटरसाइडकलको पछाडि बसेका सुरेश बराललाई गोली लाग्न गई निजको मृत्यु भएको र वनकाजी गुरुङ धाइत भएको भन्ने सम्बन्धमा शान्तिको लागि नागरिक समाजको सञ्जाल, कास्कीवाट मिति २०६०/९/२ गते आयोगमा उजुरी प्राप्त	सुरक्षाफीज	उक्त घटना सुरक्षा कर्मचारीको असावधानी तथा लापरवाहीले भएको देखिदा त्यस्तो कसुर को, कसवाट भएको हो ? पत्ता लगाई दोषीमाथि कानुनबमोजिम कारवाही गर्न श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने आयोगको मिति २०६२/४/४ को निर्णय	आयोगको च. नं. ३२०७ संरक्षण ४७९ मिति २०६२/६/४ को पत्रामार्फत निर्णय कार्यान्वयनको लागि सिफारिससहित प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	च. २५,०००/- निज रमा अधिकारीको हकवालालाई क्षतिपूर्ति स्वरूप उपलब्ध गराउने फैसला गरको जानकारी शाही नेपाली ज्यू अड्डा, कार्यरथी विभागको प. सं. १४६४४/३/ए/०६२/६३/७ द मिति ०६२/९/४ को पत्र प्राप्त, प्र.स.स.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी वि.प्र.का.वाट मुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	पूर्ण
				सुरक्षाफीज	आयोगको च. नं. १२८८ संरक्षण २८६२ मिति २०६०/९/१४ मा घटनामा घाइते भएका व्यक्तिको स्वास्थ्य अवस्था र मृतकको सम्बन्धमा लाश जंच प्रकृति मुचुल्काको प्रमाणित प्रतिवेदन संलग्न गरी जिल्ला प्रशासन कार्यालय कास्कीलाई पत्राचार गरिएको, च. नं. १२८८ संरक्षण ३१७० मिति	सो घटनाको सम्बन्धमा मिति ०६२/४/१ गते श्री नं. २१ वाहिनी अड्डावाट गरिएको को.अ.ई.मा उक्त घटनामा संलग्न ४ जना सुरक्षाफीजका व्यक्तिको (अधिकृत- २, ह. - १ र सशस्त्र प्रहरी अधिकृत- १) सँग सो घटनाको विषयमा सोधपुछ गरिएको र सोधपुछको क्रममा पकाउ गर्ने अन्य उपाय अवलम्बन गरी बढी शक्तिको प्रयोग गरी फायर खोलिएको देखिएकोले को.अ.ई.ले कोटमाथल गन सिफारिस गरिएको र कोर्टमाथलवाट		

	<p>२०६०/११/२१ मा जिल्ला प्रशासन कार्यालयलाई पुनः ताकेता गरिएको, पुनः च. नं. १२८८ मिति २०६१/६/२६ गते प्रतिवेदन पठाइदिएन गृह मन्त्रालयलाई पत्राचार गरिएको,</p> <p>च. नं. १२८८ संरक्षण १२९२ मिति २०६१/९/२९ गते पुनः गृह मन्त्रालयलाई ताकेता पत्र पठाइएको,</p> <p>च. नं. १२८८ संरक्षण १६०२ मिति ०६१/११/४ मा जिल्ला प्रशासन कार्यालयलाई आवश्यक कागजात पठाइदिएन पुनः ताकेता गरिएको,</p> <p>च. नं. १२८८ संरक्षण १७४१ मिति २०६१/११/२७ गते आर्थिक सहायता पाए/नपाएको सम्बन्धमा जानकारी माग गर्दै पीडित मधनाथ बराल तथा वनकाजी सरुङ्गालाई पत्राचार गरिएको,</p>	<p>निज सहायक सेनानीले बढी शक्तिको प्रयोग गरेको पाइएकोले निजलाई ३ महिना कैद, १ वर्ष बढुवा रोक्का गर्ने फैसला गरेको जानकारी शाही नेपाली जग्गी अड्डा कायस्थी विभाग भद्रकालीको प. सं. १४६४४/३/ए/०६२/६३/७८ मिति ०६२/९/४ को पत्रबाट प्राप्त,</p> <p>प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- अतिपूर्तिस्वन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी लिकसा फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त</p>	
--	--	---	--

६३	रङ्गलाल धिमाल	राजघाट-२, मोरङ	मोरङ जिल्ला राजघाट गाविस वडा नं.- २ वस्ने मानसिक समतुलन ठीक नभएको मृतक रङ्गलाल धिमाललाई धानको बीउ लिन ससुरालीतर्फ साइकलमा जाँदै गर्दा कोसेपाखरीदेखि ३०० मिटर दक्षिणमा शाही नेपाली सेनाले घरा होली गाली हान्दा मृत्यु भएकोले उक्त घटनाको आवश्यक अनुसन्धान गरी देपीलाई कारवाही तथा पीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइपाउँ भनी मृतककी श्रीमती सुन्दरी धिमालले मिलि २०६१/१२/९ गते आयोगमा दिएकाे उजुरी	शाही नेपाली सेना	निजलाई पक्राउ गरिसकेपछि हत्या गरेको अनुसन्धानबाट देखिएकोले घटनामा संलग्न सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी लापरवाही गरी ज्यान मार्ने र पछि भ्रूडो मुचुल्का बनाउने सुरक्षा कर्मचारीलाई कानुनबमोजिम कारवाही गर्न तथा मृतकका हकबालालाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउने श्री ५ को सरकार समक्ष सिफारिस गरी चलाउने मिति २०६२/५/२२ को निर्णय	च. नं. १२८८ संरक्षण ४७७ मिति २०६२/६/४ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनका लागि प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको, च. नं. ५५५ मिति २०६२/६/१३ मा पीडित पक्षलाई आयोगको निर्णयको सम्वन्धमा जानकारी गराइएको	आयोगको क्षेत्रकाको च. नं. ३० संरक्षण १९८ मिति २०६१/१२/१० मा निजको हेत्यासम्बन्धमा यथार्थ जानकारीका साथै सम्बन्धित सम्पूर्ण काराजातहरू माग गरी पत्राचार गरिएको, पुनः आयोगको क्षेत्रकाको च. नं. २२० मिति २०६१/१२/२४ गते जिल्ला प्रशासन कार्यालय मोरङलाई पत्र पठाइएको,	प्र. म. म. का. को. च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि. प्र. का. बाट भुक्तानी पाउने गरी निकासो फुक्वा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
----	---------------	----------------	--	------------------	--	---	---	--	-------

६४	कृष्णप्रसाद भनीले गोविन्दप्रसाद सिखडा	गुम्दी गाविस वडा नं.- ८ फलाङ्गे घर भई स्थानीय पञ्चकन्या प्राविमा कार्यरत शिक्षक कृष्णप्रसाद सिखडालाई संयुक्त सुरक्षापत्रिका टोलीले पक्राउ गरी मिति २०६२/१/२८ गते घर नजिकको जङ्गलमा लगी हत्या गरेकोले घटनाको छानविन गरी दोषीमाथि कारबाही गरी पार्क भनी मिति २०६२/१/३० गते HARELIC Nepal ले दिएको निवेदन उजुरी	संयुक्त सुरक्षापत्रिका	त्यस्तो कसुर को कसबाट भएको हो ? पत्ता लगाई कानुनबमोजिम सजाय गर्न तथा मुक्तका आश्रित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउनसमेत श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६२/४/४ को निर्णय	बेलवारी सुरक्षा वेसको टोलीले साइकल चढी आएको एक जना शङ्कास्पद व्यक्तिलाई रोक्न खोज्दा ब्यवहन गाविसको कानेपोखरी जाने कच्ची बाटोबाट सुरक्षा घेरा तोडी भान खोज्न निजको घटनास्थलमै मृत्यु भएको र निज आतङ्ककारीको साथबाट एउटा सकेट बम बरामद गरिएको जानकारी शाही नेपाली सेनाको पूर्वी पृतनाबाट मिति २०६१/१२/३० मा पठाएको	आयोगको च. नं. २९३६ सरक्षण २३१४ मिति २०६२/२/४ मा जिल्ला प्रशासन कार्यालयलाई जानकारी माग गरी पत्राचार गरिएको, आयोगको च. नं. २९३६ सरक्षण २३१३ मिति २०६२/२/४ मा रक्षा मन्त्रालयलाई जानकारी माग गरी पत्राचार गरिएको, आयोगको च. नं.	नभएको
----	--	--	------------------------	--	---	---	-------

<p>२२६१ मिति २०६२/२/६ मा पत्राचार गरिएको,</p>	<p>आयोगको च. नं. २९३६ संरक्षण २४७३ मिति २०६२/०२/२० मा उक्त घटनाको अनुसन्धानपश्चात् प्रतिक्रियाको लागि प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालय रक्षा मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, शाही मन्त्रालय, आर्मी नेपाली जङ्गी अड्डामा पठाइएको,</p>	<p>आयोगको च. नं. २९३६ संरक्षण ४७६ मिति २०६२/५/४ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयलाई सिफारिस गरी पत्राचार गरिएको,</p>	<p>च. नं. ५५४ मिति २०६२/६/१३ मा पीडित मुना सिखडालाई आयोगको निर्णयको सम्बन्धमा जानकारी दिइएको</p>

६५	रामबाबु पटेल	लौकाहा गाविस वडा नं.- २, रौतहट	मिति २०६०/११/४ गते विहान सरक्षाफौजले रौतहट जिल्ला लौकाहा गाविस वडा नं.- २ निवासी रामबाबु पटेललाई विना कारण गोली हानी हत्या गरेकाले आयोगबाट थप अध्ययन गरी पीडित पक्षलाई न्याय हिलाई पाऊँ भनी २०६०/११/२९ मा नेपाल मानवअधिकार सङ्गठनले आयोग समक्ष दिएकाे उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	उक्त घटनामा संलग्न सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी दोषीलाई कारवाही गरी सजाय गर्नुका साथै मृतकका हकवालालाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति हिलाउन श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गर्ने मिति २०६२/६/७ को निर्णय	आयोगको च. नं. १५५५ संरक्षण ३२४९ मिति २०६०/१२/२ मा उक्त घटनासँग सम्बन्धित घटनास्थलको प्रकृति मुद्दका, प्रहरी प्रविदेन, पोस्टमार्टम प्रविदेनलगायत घटनासँग सम्बन्धित सम्पूर्ण तथ्यहरू माग गरी पत्राचार गरिएको,	गृह मन्त्रालयको २०६५/८/२९ को निर्णयानुसार निजलाई रु. १,००,०००/-क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउने निर्णय भएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा जानकारी प्राप्त	आंशिक
----	--------------	--------------------------------	--	--------------	--	---	---	-------

		<p>आयोगको च. नं. १५५५ संरक्षण १२८८ मिति २०६१/९/२९ गते जिल्ला प्रशासन कार्यालय रौतहटमा पत्राचार गरिएको,</p>	<p>आयोगको च. नं. १५५५ संरक्षण १५४२ मिति २०६१/१०/२७ गते थप आवश्यक कागजातहरू माग गरी जिल्ला प्रशासन कार्यालय रौतहटलाई पत्राचार गरिएको,</p>			<p>आयोगको च. नं. १५५५ संरक्षण १०९९ मिति २०६२/१०/३ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयलाई सिफारिस गरी पठाइएको,</p>	<p>च. नं. ११०९ मिति २०६१/१०/३ मा नेपाल मानवअधिकार सङ्गठनलाई आयोगको निर्णयबारे जानकारी गराइएको साथै सो निर्णयको जानकारी</p>				
--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--

६६	चक्रराज जोशी	धनगढी न.पा. वडा नं.- ८, कैलाली	डाँटी जिल्ला मान्ना कापडी गाविस वडा नं.- १ बरासगड घाट भई कैलाली जिल्ला धनगढी नया वडा नं.- ८ अनामनगरमा आफ्नै भाइ मीनकुमार जोशीको घरमा बस्दै आएका वर्ष ३७ का चक्रराज जोशीलाई मिति २०६१/८/२७ गते विहान करिव ८:३० बजे सादा पोसाकका सुरक्षाकर्मीहरूले पक्राउ गरी ४/५ सय मिटर टाढा देवरियाको जङ्गलमा लगी हत्या गरेकाले पीडितलाई आवश्यक क्षतिपूर्ति र दोषीलाई कानुनवमोजिम कारवाही गरी पाउँ भनी इन्सेक क्षे.का. धनगढीका संयोजक खडकराज जोशीले मिति २०६१/०८/२९ गते टेलिफोनमार्फत आयोगमा दिएको उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	त्यस्तो कसुर को कसबाट भएको हो ? पत्ता लगाई दोषीलाई कानुनवमोजिम कारवाही गर्न तथा मृतकको परिवारलाई रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउनसमेत श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गर्ने मिति २०६२/७/३ को निर्णय	पीडित परिवारलाई पत्ता दिन भनी पत्राचार गरिएको आयोजनाको च. नं. ४५ संरक्षण ४१३ मिति २०६२/५/२४ मा प्रतिक्रियाको लागि आयोजनाको निष्कर्ष अनुसन्धानको निष्कर्ष पठाइएको, आयोजनाको च. नं. ४५ संरक्षण ११०२ मिति २०६२/१०/३ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरी रक्षा मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, मानवअधिकार प्रबर्द्धन केन्द्र र रा.मा.अ.आ., क्षे.का., नेपालगन्जलाई बोधार्थ दिइएको, आयोजनाको च. नं. ११११ मिति २०६२/१०/४ मा आयोगको निर्णयको जानकारी मुतक चक्रराज जोशीका भाइ मीनकुमार जोशीलाई पत्रमार्फत दिइएको	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयको च. नं. १६७ मिति २०६२/१०/२३ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि रक्षा मन्त्रालयलाई पठाइएको बोधार्थ पत्र प्राप्त	नभएको
----	--------------	--------------------------------	--	--------------	---	---	--	-------

६७	नारकोट घटना	विहानडाडा, नारकोट	मिति २०६२/८/२९ गते राति १५:३० बजे भक्तपुर जिल्लाको नारकोट गाविस वडा नं.- ६ चिहानडाडास्थित कालीदेवी मन्दिरमा शाही नेपाली सेनाका एक सिपाहीले सर्वसाधारण ११ जनाको हत्या गरेको सम्बन्धमा आयोग स्वयमको सत्रियतामा कारवाही अगाडि बढाइएको	शाही नेपाली सेनाका एक सिपाही	मिति २०६२/११/१६ को निर्णय	आयोगको च. नं. १५६३ मिति २०६२/११/१७ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि श्री प्रधानमन्त्री तथा मान्निपरिषदको कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नयाँएको
६८	नाथुपसाद चौधरी, रामकिसन यादव	मान मटेरिया, रूपन्देही	रूपन्देही जिल्ला मानमटेरिया गाविस वडा नं.- ३ मधुवनी निवासी वष ३५ का नाथुपसाद चौधरी र रामकिसन यादवलाई मिति २०६१/०६/२७ गते सुरक्षा कारवाहीमा मारिएको घटनाको सम्बन्धमा आयोगमा मिति २०६२/७/१३ मा उजुरी निवेदन प्राप्त	सुरक्षाकर्मी	उक्त घटनामा संलग्न दोषीको पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्नुको साथै पीडितका आश्रित परिवारलाई जनही रु. २,००,०००/- अतिपूत उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने मिति २०६२/११/१६ को निर्णय	आयोगको च. नं. २२४३ संरक्षण २०२३ मिति २०६३/१/१५ मा प्रजानमन्त्री तथा मान्निपरिषदको कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	आंशिक
६९	मोरङ जिल्लाको जाति मारुङ	जाति मारुङ	मोरङ जिल्ला जाति गाविस वडा नं.- २ स्थानी घर भई स्थानीय जाति माविमा कक्षा ७ मा अध्ययनरत देवराज अधिकारी, कक्षा ९ मा अध्ययनरत महेंद्र राई तथा सोही स्थान वस्ने राजेन्द्र मादी लिम्बुलाई श्रीपञ्चमीको दिन सरस्वती पूजाको लागि तेली खोलासा नुहाई घर फर्कने क्रममा विद्यालय नजिकै बाटोमा सुरक्षाकर्मी तथा माओवादीविच भएको बहोरो भीडन्तमा परी सुरक्षाकर्मीले चलाएको गोली लागी मृत्यु भएको भन्ने घटनाको सम्बन्धमा आयोग समक्ष दिएको उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	सो घटनामा दोषीको पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्नुको साथै मृतकका परिवारलाई अतिपूत स्वरूप रु. १,५०,०००/- उपलब्ध गराउने, सो घटनामा परी घाइते भएका डिलकुमारी कुरुङ्गवाङ्ग र मानकुमारी याङ्गहाङ्गको निःशुल्क उपचारको व्यवस्था गर्ने तथा भीडन्तबाट खिसकुमारी लिम्बु र वीरवहाङ्गर लिम्बुको घरका सामान तथा चौपाया मरेको भन्ने देखिदा निरीक्षण गरी अतिपूत उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने तथा विद्यालयमा सशस्त्र	आयोगको च. नं. ३३९ संरक्षण १८३९ मिति २०६२/१२/१० मा प्रजानमन्त्री तथा मान्निपरिषदको कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	आंशिक

७०	मनोज भन्ने चन्द्रबहादुर बस्नेत	सिजुवा गाविस शान्तिनगर गाउँ, मोरङ	मोरङ जिल्ला विराटनगर उमनपास्थित धनकुटा लजमा बसिरहेका स्थानीय सिजुवा गाविस शान्तिनगर गाउँ स्थायी घर भई सोही गाविसमा कार्यरत कर्मचारी बर्ष ३३ का मनोज भन्ने चन्द्रबहादुर बस्नेतलाई मिति २०६२/५/८ गते सुरक्षाकर्मी आफ्नो कब्जामा लिइसकेपछि अत्यधिक शक्तिको प्रयोग गरी हत्या गरेको घटनाको सम्बन्धमा आयोग स्वयम्को सक्रियतामा कारवाही अगाडि बढाइएको	सुरक्षाकर्मी	गतिविधि सञ्चालन गरी इन्ट्रमा असलग्न पक्षलाई प्रभावित नपार्ने क.पा. (माथोवादी)लाई आहृवान गर्ने मिति २०६२/११/५ को निर्णय	सो घटनामा संलग्न दोषीको पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्नुको साथै पीडितका आश्रित परिवारलाई भरपोषणको लागि रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने मिति २०६२/११/५ को निर्णय	आयोगको च. नं. ३२२ सरक्षण १८३६ मिति २०६२/१२/१० मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	च. नं. २५० मिति २०६२/१२/३१ गते आयोगको निर्णय कार्यान्वयनसम्बन्धी सम्वन्धित निकायमा पत्राचार गरेको पत्रको बोधार्थ पत्र प्राप्त, च. नं. १६६ मिति २०६३/११/२८ गते गृह मन्त्रालयबाट मिति २०६३/११/३ को निर्णयानुसार निज चन्द्रबहादुर बस्नेतलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गरिएको भन्ने जानकारी प्राप्त, च. नं. ४२ मिति २०६४/५/२४ गते प्र.म.म.प. कार्यालयबाट निज चन्द्रबहादुर बस्नेतलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गरिएको भन्ने जानकारी प्राप्त, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही १,००,००० क्षतिपूर्तिसम्बन्धी वि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकासमा फुकुवा	आंशिक
----	--------------------------------	-----------------------------------	--	--------------	--	---	--	--	-------

७१	प्रेमवहादुर खड्का	सिन्धुली जिल्ला आम्ले गाविस वडा नं.- ३ सिम्ले निवासी वर्ष ३७ का प्रेमवहादुर खड्कालाई मिति २०६१/२/२३ गते राति स्थानीय सिम्ले खोलामा माछा माई गर्दाको अवस्थामा सुरक्षाफौजले शङ्काको घरमा अत्यधिक शक्तिको प्रयोग गरी गोली हानी हत्या गरेकाले आवश्यक कारवाही अगाडि बढाउन मिति २०६१/२/३२ मा आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सिन्धुली जिल्ला आम्ले गाविस-३ सिम्ले	सुरक्षाफौज	सो घटनामा संलग्न दोषीको पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्नुको साथै पीडितका आश्रित परिवारलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको जानकारी आयोगमा उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६२/११/१६ को निर्णय	आयोगको च. नं. १८२२ संरक्षण १८३२ मिति २०६२/१२/१० मा प्रधानमन्त्री तथा मान्निपरिशुद्धको कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आर्थिक
७२	भीमप्रसाद पौडेल	झापा जिल्ला शरणामती गाविस- ४ भुक्टीचाक बस्ने वर्ष ४३ का भीमप्रसाद पौडेललाई मिति २०६२/३/११ गते सुरक्षाफौजले निःशस्त्र अवस्थामा पक्राउ गरी गोली हानी मारिएकोले आवश्यक कारवाही अगाडि बढाउन मिति २०६२/४/९ मा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाफौज	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी आवश्यक कानुनी कारवाही गर्न तथा पीडितका हकवाला परिवारलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने मिति २०६२/८/१४ को निर्णय	आयोगको च. नं. १७२२ मिति २०६२/१२/३ मा प्रधानमन्त्री तथा मान्निपरिशुद्धको कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आर्थिक	
७३	कीर्तिमान थापा	तनहुँ जिल्ला कोटरदवार गाविस वडा नं.- ४, आँपथोक बस्ने कीर्तिमान थापालाई सुरक्षाकर्मीहरूले मारकाले आवश्यक कारवाही अगाडि बढाउन अनुरोध गर्दै आयोगमा २०६२/३/१४ मा गरेको उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	जिम्मेवार सुरक्षाकर्मीलाई पत्ता लगाई आवश्यक कारवाही गर्न तथा मुक्तका आश्रित परिवारलाई रु. १,००,०००/-क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६२/१०/४ को निर्णय	आयोगको च. नं. १७२३ मिति २०६२/१२/३ मा प्रधानमन्त्री तथा मान्निपरिशुद्धको कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आर्थिक	

७४	नारायणप्रसाद श्रेष्ठ	तनहुँ जिल्ला राम्नाकोट गाविस वडा नं.- १, कुमाल खोलामा मिति २०६२/२/६ गते ने.क.पा. (माओवादी)का कार्यकर्ता वर्ष ३० का नारायणप्रसाद श्रेष्ठलाई सुरक्षाफौजले निशस्त्र अवस्थामा मारकाले आवश्यक कारवाही अगाडि बढाउन मिति २०६२/३/१४ मा आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाफौज	जिम्मेवार सुरक्षार्थी पत्ता लगाई आवश्यक कारवाही गर्ने तथा मृतकका आश्रित परिवारलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गर्ने मिति २०६२/१०/४ को निर्णय	आयोगको च. नं. १७०३ मिति २०६२/१२/३ मा प्रज्ञापमन्त्री तथा मान्दपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	आंशिक	प्र.म.म.का.को.च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही १,००,०००/- क्षतिपूर्तिस्वन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकामा फुकुवा गरी निकामा फुकुवा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
७५	ईश्वर बुङ्गाना	मोरङ जिल्ला लेटाङ्ग गाविस वडा नं.- ७ घर भएका माओवादी कार्यकर्ता प्रभात मनीने ईश्वर बुङ्गानालाई मिति २०६२/२/२ गते सुनसरी जिल्ला चाँदवला गाविस वडा नं.- ७ मा सुरक्षार्थीहरूले पक्राउ गर्न सिकने अवस्था हुँदाहुँदै गोली हानी मारिएकाले आयोगको आफ्नै सक्रियतामा कारवाही अगाडि बढाइएको	सुरक्षार्थी	जिम्मेवार सुरक्षार्थीलाई पत्ता लगाई आवश्यक कारवाही गर्न तथा पीडितका हकवाला परिवारलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गर्ने मिति २०६२/८/१४ को निर्णय	आयोगको च. नं. १७०३ मिति २०६२/१२/३ मा प्रज्ञापमन्त्री तथा मान्दपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	आंशिक	प्र.म.म.का.को.च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिस्वन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकामा फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
७६	शिवहरि अछामी	रामेछाप जिल्ला भटौली गाविस वडा नं.- २ मांसदार निवासी शिवहरि अछामीलाई मिति २०५८/९/२६ गते डिउसो ३ बजे विक्टी- २ देवीथानमा शाही नेपाली सेनाले गोली हानी कारवाही गरी क्षतिपूर्ति दिलाई पाउँ भनी मिति २०५८/८/२६ गते आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	शाही नेपाली सेना	मृतकका आश्रित परिवारलाई १,००,०००/-क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउन मिति २०६२/८/१४ को निर्णय	आयोगको च. नं. १७२१ मिति २०६२/१२/३ मा प्रज्ञापमन्त्री तथा मान्दपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	पूर्ण	गृह मन्त्रालयको मिति ०६३/११/२८ च. नं. १६६ को पत्रमार्फत १,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गरिसकेको व्यहोराको पत्र प्राप्त	पूर्ण
७७	दयाराम पारियार	राप्ठीय मानवअधिकार आयोग,	प्रहरी	मृतक रामचन्द्र यादव र दयाराम पारियारको परिवारलाई जनही रु. २,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध	आयोगको च. नं. १९०१ मिति २०६२/१२/२३ मा	आंशिक	गृह मन्त्रालयको मिति ०६३/११/२८ च. नं. १६६ को पत्रमार्फत रु.	आंशिक

	<p>सम्पर्क कार्यालय, जनकपुर</p>	<p>चलाइएको गोलीबाट रा. प्र. पा. कार्यकर्ता रामचन्द्र यादवको तत्काल मृत्यु भएको र राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगको सम्पर्क कार्यालय, जनकपुरमा कार्यरत मानवअधिकार सहायक द्वाराम पोखरेलको उपचारको क्रममा त्रि.वि. शिक्षण अस्पताल, महाराजगन्जमा ४ दिनपछि चेत १५ गते विहान २:१५ बजे मृत्यु भएको सम्बन्धमा आयोगको स्वविवेकमा कारवाही अगाडि बढाइएको</p>	<p>गराउन तथा गोली चलाई ज्यान लिने प्रहरी कर्मचारीलाई फौजदारी अभियोगमा कारवाही चलाउन आवश्यक अनुसन्धान तुरुन्त सुरु गर्ने साथै यस किसिमको घटना दोहोरिन नदिन प्रहरीले चाहिने सतर्कता अपनाउनको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने मिति २०६२/१२/२० को निर्णय</p>	<p>निर्णय कार्यान्वयन गर्ने प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषदको कार्यालयलाई सिफारिस गरी पठाइएको, आयोगको च. नं. ३४/२६ (क) संरक्षण १६८८ मिति २०६३/१/११ मा निर्णय कार्यान्वयन गर्ने प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषदको कार्यालयलाई ताकेता पत्र पठाइएको, आयोगको च. नं. ३४/२६ संरक्षण २२७२ मिति २०६३/२/२३ मा मृतक का परिवारले क्षतिपूर्ति पाए/नपाएको तथा चार जना प्रहरी कर्मचारीलाई फौजदारी कारवाही चलाउने सम्बन्धमा के भइरहेको छ ? भन्ने सम्बन्धमा ७ दिनभित्र जवाफ पठाउन गृह मन्त्रालयलाई पत्राचार गरिएको आयोगको च. नं. ३४/२६ (क) संरक्षण २२८४ मिति</p>	<p>३,५०,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गरिसकेको व्यहोराको पत्र प्राप्त</p>	
--	---	---	--	--	--	--

<p>७९</p>	<p>यासद, अभिमन्यु चौधरी, विजय चौधरी, राजेन्द्र चौहान (दिदीको घरमा पाहुना आएका) र दिनेश चौधरी (अस्पताल लेजाँदा तेजबै मृत्यु भएको)</p>	<p>पीपलडाँडा गाविस वडा नं- ३ सिन्धुपाल्चोक</p>	<p>मिति २०६२/१/१४ गते सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको पीपलडाँडा गाविसमा नेकपा (माओवादी) द्वारा स्थानीय बासिन्दाको विरुद्धमा गरिएको हत्या तथा आराजनीका घटनाहरूको सम्बन्धमा राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगबाट मानवअधिकार आयोग ऐन, २०५३ को दफा ९, (२) (क) बमोजिम आयोगको आफ्नै सक्रियतामा मिति २०६२/१/५ देखी १० गतेसम्म स्थलगत अनुसन्धान गरिएको</p>	<p>माओवादी</p>	<p>उक्त घटनाका सम्बन्धमा आवश्यक अनुसन्धान गरी दोषीलाई कारवाही गर्न, घटनामा घाइते भएका विरामीहरूको औषधोपचारलाभतामा लागेको सम्पूर्ण खर्च राज्यको तर्फबाट व्यवस्था गर्न, घर जलेकाहरूको परिवार र घर भत्काइएकाहरूको परिवारलाई यथोचित क्षतिपूर्तिको व्यवस्था गर्न, घटनापछि विस्थापित भएकाहरूलाई पुनःस्थित गर्न तत्काल आवश्यक पहल गर्न तथा माओवादीबाट मारिएका व्यक्तिको परिवारलाई आर्थिक सहयोग स्वरूप जनही रु. १,५०,०००/-</p>	<p>श्री ५ को सरकार समक्ष मिति ०६२/१/२८ गते निणय कार्यान्वयनको लागि लेखी पठाइएको</p>	<p>प्र. म. म. का. को. च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति जि. प्र. का. वाट भुक्तानी पाउने गरी निकासा फुक्नुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त</p>	<p>आंशिक</p>
-----------	--	--	---	----------------	--	---	--	--------------

८०	कालिकोट, पिली घटना	दाह गाविस वडा नं. - ८ पिली कोप, कालिकोट	कालिकोट जिल्लाको सुर्खेत-जुम्ला जोडिने सडक निर्माणको लागि पिलीमा रहेका सुरक्षा आधार शिविरमा नेकपा (माओवादी) ले गरेको अक्रमणमा ४० सैनिकको मृत्यु भएको घटनाको आयोगले आफ्नो स्वविवेकमा कारवाही अगाडि बढाएको	माओवादी	उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने २०६२/१/२८ को निर्णय	आयोगद्वारा गठित अनुसन्धान टोलीको स्थलगत अनुसन्धानमा फेला परेका तथ्यसहितको प्रतिवेदन संलग्न राखी कारवाहीको लागि आयोगको च. नं. ४३२ मिति २०६२/५/२८ मा सिफारिस गरी पठाइएको	आयोगद्वारा गठित अनुसन्धान टोलीको स्थलगत अनुसन्धानमा फेला परेका तथ्यसहितको प्रतिवेदन संलग्न राखी कारवाहीको लागि आयोगको च. नं. ४३२ मिति २०६२/५/२८ मा सिफारिस गरी पठाइएको	नभएको
८१	विजयलाल दास	जनकपुर न.पा., जनकपुर	मिति २०६२/१०/२६ गते हुने भनिएको नगरपालिकाको निर्वाचनमा धनुषा जिल्लाको जनकपुर नगरपालिकाको मेयर पदका उम्मेदवार तथा नेपाल सद्भावना पार्टी धनुषाका अध्यक्ष विजयलाल दासलाई नेकपा (माओवादी) सम्हले मिति २०६२ माघ ९ गते गौली हानी हत्या गरेको घटनाबारे आयोगको आफ्नो सक्रियतामा कारवाही अगाडि बढाइएको	नेकपा(माओवादी)	२०६२/११/१६	आयोगको च. नं. १५६२ मिति २०६२/११/१७ मा आयोगको निर्णय कार्यालयको लागि प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	गृह मन्त्रालयको मिति ०६३/११/२८ च. नं. १६६ को पत्रमार्फत् रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गरिसकेको व्यहोराको पत्र प्राप्त	आंशिक

८२	सरस्वती पराजुली	वाञ्छा गाविस वडा नं.- ७ धुमाउनेडाडा, पर्वत	पर्वत जिल्ला वाञ्छा गाविस वडा नं.- ७ धुमाउनेडाडा निवासी सरस्वती पराजुलीलाई बुहारीको हत्यामा संलग्न रहेको आरोपमा माओवादीहरूले अपहरण गरी लगेको र निजको सरौंखोला गाविस वडा नं.- ४ मसुरबारीमा मृत्यु भएको सम्बन्धमा आयोग स्वयम्को सक्रियतामा कारवाही अगाडि बढाइएको	माओवादी	पीडितका परिवारजलाई रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति दिन श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गर्ने एवम् नै.क.पा. (माओवादी) लाई जेनेमा महत्त्वको प्रावधानअनुसार गैरसैनिक व्यक्तिलाई यतना दिने, हत्या गर्ने कार्य नगर्ने विज्ञापितमार्फत आह्वान गर्ने २०६२/१०/४ को निर्णय	आयोगको च. नं. १७०४ मिति २०६२/१२/३ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	गृह मन्त्रालयको मिति ०६३/११/२८ च. नं. १६६ को पत्रमार्फत ७५,००० क्षतिपूर्ति प्रदान गरिसकेको ब्यहोराको पत्र प्राप्त	आंशिक
८२	मृतकहरू सुरेन्द्र वस्नेत, श्रीराम चौहान र शंकर भाडारी	पीपलडाडा, सिन्धुपाल्चोक	मिति २०६२/१/१४ गते सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको पीपलडाडा गाविसमा नेकपा (माओवादी) द्वारा स्थानीय वासिन्दाको विरुद्धमा गरिएको हत्या तथा आगजनीका घटनाहरूको सम्बन्धमा आयोगबाट मिति २०६२/१/१७ देखि १९ गतेसम्म अनुपमन/अनुसुधान गरिएको	माओवादी	मारिएका पीपलडाडा गाविस वडा नं.- ३ का सुरेन्द्र वस्नेत, श्रीराम चौहान र शंकर भाडारीको परिवारलाई जनही रु. १,५०,०००/- का दरले क्षतिपूर्तिको व्यवस्था गर्न, आवश्यक अनुसन्धान गरी दोषीलाई कारवाही गर्न, घाइतेहरूको उपचारमा लागेको सम्पूर्ण खर्च सरकारबाट व्यवस्था गर्न, घटनापछि त्रासको कारण विस्थापित भएकाहरूलाई पुनःस्थापनाको व्यवस्था गर्न र सो नभएसम्म गाउँबाट विस्थापित भएका व्यक्तिहरूको सुरक्षा तथा उनीहरूका बैनिक आवश्यकताहरू पूरा गर्न तथा उक्त घटनामा बम विष्फोट गराई जलाइएका तथा आगजनी गरिएका घरहरूको यथाचित क्षतिपूर्ति व्यवस्था गर्न सिफारिस गर्ने	आयोगको च. नं. २२९६ मिति २०६२/१/२८ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको	

८४	थानकोट घटना	इलाका प्रहरी कार्यालय, थानकोट	मिति २०६२/१०/१ गते साँझ ५:३० बजे ने.क.पा. (माओवादी) को एक समूहले काठमाडौँ जिल्लाको थानकोटमा रहेको इलाका प्रहरी कार्यालयमा आक्रमण गरेको घटनासम्बन्धमा आयोगबाट कारवाही अपाडि बढाएको	माओवादी	<p>आयोगको मिति २०६२/११/१६ को निर्णयानुसार निम्नबमोजिम सिफारिस गरिएको : मृतकका परिवारलाई तत्काल उचित क्षतिपूर्ति तथा घाइतेहरूको प्रभावकारी निःशुल्क उपचारको व्यवस्था गर्न श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस</p> <p>घटनामा नेकपा माओवादीले निहत्था र युद्धमा सामेल नभएका ट्राफिक प्रहरीको हत्या गर्नु, सर्वसाधारण व्यक्तिलाई धम्क्याएर घरमा बम छोडिदिनु तथा हतियार बिसाएर आत्मसमर्पण गरेका प्रहरी तथा घाइते प्रहरीलाई पुनः गोली हानी मार्ने कार्य गरेको पाइएकोले जेनेभा महासन्धिको साम्ना धारा ३ विपरीत कार्य गरेको देखिन आउँछ, अतः ती उल्लङ्घनमा संलग्न व्यक्तिहरूलाई व्यक्तिगत जवाफदेहीताको आधारमा कारवाही गर्नका निम्न माओवादी पक्षलाई आहिवान गर्न तथा निहत्था र इन्द्रमा संलग्न रहेको व्यक्तिको हत्या जस्ता कारवाही रोक्न र मानवअधिकारका सिद्धान्त र मानवीय कानुनको उल्लङ्घन हुने गरी यस प्रकारका घटनाहरू नगर्न र नदेहोल्याउन आहिवान गर्ने</p>	आयोगको च. नं. १५६० मिति २०६२/११/१७ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको
----	-------------	-------------------------------	---	---------	--	---	-------

८५	दधिकोट घटना	इलाका प्रहरी कार्यालय, दधिकोट	मिति २०६२/१०/१ गते साँफू ५:३० बजे ने.क.पा. (माओवादी) को एक समूहले भक्तपुर जिल्लाको दधिकोटमा रहेको इलाका प्रहरी कार्यालयमा आक्रमण गरेको घटनासम्बन्धमा आयोगबाट कारबाही अगाडि बढाएको	माओवादी	आयोगको मिति २०६२/११/१६ को निर्णयानुसार निम्नबमोजिम सिफारिस गरिएको : मृतकका परिवारलाई तत्काल उचित क्षतिपूर्ति तथा घाइतेहरूको प्रभावकारी निःशुल्क उपचारको व्यवस्था गर्ने श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस, घटनामा नेकपा माओवादीले युद्धमा सामेल नभएका सर्वसाधारण व्यक्ति तथा पसल व्यवसायीहरूलाई आक्रमणको समयमा प्रयोग गर्नेजस्ता कार्य गरेकोले जेनेमा महासन्धि, १९४९ को साभाना धारा ३ विपरीत कार्य गरेको देखिन आउँछ, अतः ती उल्लङ्घनमा सलपन व्यक्तिहरूलाई व्यक्तिगत जवाफदेहीताको आधारमा कारबाही गर्नका निम्ति माओवादी पक्षलाई आह्वान गर्ने तथा मानवअधिकारका सिद्धान्त र मानवीय कानुनको उल्लङ्घन हुने गरी यस प्रकारका घटनाहरू भविष्यमा नगर्ने र नदोहोर्‍याउन आह्वान गर्ने	आयोगको च. नं. १५६१ मिति २०६२/११/१७ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको
----	----------------	--	--	---------	--	--	-------

उजुरीउपर आयोगका सिफारिसहरू

क्र.सं.	पडीतको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त व्याहारा	उल्लेख्यतकता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
८६	३८ जना	चितवन, कल्याणपुर	मिति २०६२/२/२३ गते सोमबार विहान करिब ७:५० बजे ना. १. ख ३२४५ नं. स्थानीय राम क्षेत्रीको बस चितवन जिल्लाको माडी क्षेत्रअन्तर्गत अयोध्यापुरी गाविसको वगाई बजारबाट गर्दी गाविसतर्फ आइरहेकोमा कल्याणपुर गाविसको वडा नं.- १ र ४ को सिमानामा पर्ने बाँदरमुढे खोल्सामा पुरदा विष्फोट भएको भन्ने घटनाको सम्बन्धमा आयोगबाट आफ्नै सक्रियतामा आवश्यक अनुसन्धान अगाडि बढाइएको	माओवादी	सुरक्षाकर्मीहरूलाई सर्वसाधारण यात्रुहरूको जीउथ्यानामा जोखिम हुने गरी सर्वसाधारणले प्रयोग गर्ने गरेका सार्वजनिक सवारी साधनहरूमा बढी वा बिना बढीमा हतियारसहित यात्रा गर्ने कार्य तत्काल रोक्न, सुरक्षाकर्मी र माओवादीबीच सशस्त्र भिडन्त भइरहने वर्तमान अवस्था तथा जुनसुकै दोहोरो भिडन्त हुन सक्ने कुरालाई नुट्यागत गरी सर्वसाधारणले प्रयोग गर्ने सार्वजनिक सवारी साधन, सर्वसाधारण भेला हुने सार्वजनिक ठाउँहरू, जस्तै: शैथिक संस्था, सामुदायिक भवन, स्वास्थ्यकेन्द्र, धार्मिक स्थल, जात्रा तथा हाटबजार लागेका आदि ठाउँमा सर्वसाधारणको जीउज्यानामा जोखिम पर्ने गरी कुनै काम कुरा नगर्न/नगराउन तथा मानवअधिकार र अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानुनका प्रावधानहरूलाई व्यवहारमा पूर्ण रूपमा पालन गर्न/गराउन सुरक्षा निकायका सबै तहमा अविलम्ब निर्देशन जारी गर्न,	अयोगको च. नं. २६२० मिति २०६२/३/३ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयमा सिफारिससहितको अनुसन्धान प्रतिवेदन पठाइएको, आयोगको च. नं. २९८३ संरक्षण २० मिति २०६२/४/५ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयमा पुनः ताकेता	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयको च. नं. २३ मिति २०६२/५/३० मा मृत्यु हुने ३५ जनामध्ये चितवन जिल्लाअन्तर्गत बसोबास गरेका २० जनालाई प्रतिव्यक्ति १,५०,०००/- का दरले क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइसकिएको, अन्य १५ जना नवलपरासी, पर्सा र कास्की जिल्लाअन्तर्गत बसोबास गर्ने वृक्षिएको हुँदा मृतकको क्षतिपूर्तिबारे सम्बन्धित जिल्लाको जि.प्र.का.बाट केही उपलब्ध भइसकेको र केहीले पाउने क्रम जारी रहेको वृक्षिएको, बसको क्षतिसम्बन्धमा नियमानुसार पाउने क्षतिपूर्ति रकम उपलब्ध गराइदिन गृह मन्त्रालयलाई अनुरोध भई गाएकोमा निकास भएपछि भुक्तानी दिने भनी जि.प्र.का.बाट जानकारी हुन आएको तथा मिति २०६२/४/१८ गते अमर उच्चमाविको प्राङ्गणबाट पक्राउ गरेका रामचन्द्र अधिकारी उक्त घटनाको	आंशिक

		<p>जानकारी दिँदा पनि त्यसलाई सम्भारतापूर्वक नलिई आवश्यक सतर्कतासमेत नअपनाउने स्थानीय प्रशासनिक अधिकारी र शाही नेपाली सेनालाई उक्त यात्रुवाहक बसमा चढ्न अनुमति प्रदान गर्ने जिम्मेवार सैनिक अधिकारीमाथि अन्तरीष्ट्रिय मानवीय कार्नुवमोजिम व्यक्तियुक्त जवाफदेहीता हुने भएकोले निजहरूलाई आवश्यक कारवाही गरी सोको विवरण आयोजनालाई उपलब्ध गराई सहयोग गर्न,</p>	<p>श्री ५ को सरकारलाई घटनामा परि मृत्यु हुने सर्वसाधारण नागरिक तथा सैनिकका परिवारहरूलाई तत्काल अधिकतम क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन, घटनामा परी घाइते भएकै व्यक्तिहरूको निःशुल्क स्वास्थ्य उपचारको व्यवस्था राज्यबाट गर्न र क्षतिग्रस्त सवारी साधनको क्षतिपूर्ति तत्काल उपलब्ध गराउन,</p>	<p>बसहरूमा सडैजसो अत्यधिक यात्रुहरू चढी यात्रा गरिरहेको कुरामा स्थानीय प्रशासन जानकार हुँदाहुँदै पनि त्यसलाई व्यवस्थित गरी यात्रुहरूको चापअनुरूप यातायातका साधनको व्यवस्था गर्नुपर्ने</p>	<p>योजनाकार भएको भन्ने बुझिएको साथै निजको वयानअनुसार उक्त घटनामा चण्डिका पौडेल साहस, इन्द्रजीत गुरुङ, किसान लामा, सुन, मिलन र देवेन्द्रसमेत संलग्न भएको भनी खुल्न आएको र निजहरूउपर मुद्दा चलाउने कारवाही भइरहेको भन्ने व्यहोरासहितको पत्र प्राप्त, मिति २०६२/४/१८ गते अमर उच्च माविको प्राङ्गणबाट पत्राउ गरेका रामचन्द्र अधिकारी उक्त घटनाको योजनाकार भएको भन्ने बुझिएको साथै निजको वयानअनुसार सो घटनामा चण्डिका पौडेल साहस, इन्द्रजीत गुरुङ, किसान लामा, सुन मिलन र देवेन्द्रसमेत संलग्न भएको भनी खुल्न आएको र निजहरूउपर मुद्दा चलाउने कारवाही भइरहेको, मृत्यु हुने ३५ जनामध्ये वितवन जिल्लामा बसोबास गरेका २० जनालाई प्रति व्यक्ति रु. १,५०,०००/- का दरले क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइसिकिएको, अन्य १५ जना नवलपरासी, पर्सा र कास्की जिल्लामा बसोबास</p>
--	--	--	--	---	--

						<p>विषयमा लापरवाही गरेको देखिन आएको हुँदा यस्ता विषयहरूमा सजग रहन स्थानीय प्रशासनलाई आवश्यक निर्देशन हुन,</p> <p>आयोगको निरन्तर आग्रह ध्यानकर्णसमेतका बाबजुद पनि सैनिक महत्त्व नभएका शौतिक संरचना ध्वस्त पार्ने र निर्दोष मानिसहरूलाई लक्षित गरी बम विष्फोटन गर्ने, व्यक्तिगत सम्पत्ति नष्ट गर्ने, हत्या गर्ने, अङ्गभङ्ग गर्ने तथा घाइते पार्ने कार्यलाई जारी राखेको पाइएकोले त्यस्ता कार्यलाई तत्काल बन्द गर्न नेकपा माओवादीलाई आह्वान गर्ने २०६२/३/३ को निर्णय,</p> <p>नेकपा माओवादीलाई सर्वसाधारणले प्रयोग गर्ने सार्वजनिक स्वारी साधान, सर्वसाधारण भेला हुने सार्वजनिक ठाउँहरू, जस्तै : शैक्षिक संस्था, सामुदायिक भवन, स्वास्थ्यकेन्द्र, धार्मिक स्थल, जात्रा तथा हाटबजार लागेका ठाउँ आदिमा सर्वसाधारणको जीउज्यान जोखिममा पार्ने गरी कुनै कारबाही नगर्ने/नगराउन तथा मानवअधिकार र अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानुनका प्रावधानहरूलाई व्यवहारमा पूर्ण रूपमा पालन गर्ने/गराउन आफ्ना मातहतका सबै तहमा</p>				<p>गर्ने वृत्तिएको हुँदा मृतकको क्षतिपूर्तिबारे सम्बन्धित जिल्लाको जि.प्र.का.बाट केही उपलब्ध भइसकेको र केहीले पाउने क्रम जारी रहेको वृत्तिएको, बसको क्षतिसम्बन्धमा नियमानुसार पाउने क्षतिपूर्ति रकम उपलब्ध गराइदिन गृह मन्त्रालयलाई अनुरोध भई राएकोमा निकास भएपछि भुक्तानी दिने भनी जि.प्र.का.बाट जानकारी हुन आएको</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

८७	वसन्ती रजाली, सुमित्रा रजाली, गुमकला रजाली, फूलमाया सुनारी, भोजकुमारी सुनारी	ठाडा गाविस वडा नं.- ४, अघाखिन्ची	अघाखिन्ची जिल्लाको ठाडा गाविस वडा नं.- ५ को बाघमुन्दे जङ्गलमा मिति २०६२/२/३० का दिन अज्ञात समूहले छाडिको बेवारिस बम विष्फोट हुन गई सोही जिल्लाको सिद्धारा गाविस वडा नं.- ५ की १० वर्षीय वसन्ती रजाली र १९ वर्षीय सुमित्रा रजालीको घटनास्थलमै मृत्यु भएको र १३ वर्षीय भोजकुमारी सुनारी, २५ वर्षकी गुमकला रजाली र १० वर्षकी फूलमाया सुनारी घाइते भई उपचारार्थ लीएको भन्ने विषयमा आयोग स्वयम्को सक्रियतामा अनुसन्धान गरिएको	अज्ञात	अविलम्ब निर्देशन जारी गरी सो कुरालाई साबैजनिक गर्न, नेकपा माओवादीलाई उक्त घटना घटाउनको लागि निर्णय गर्ने, योजना बनाउने तथा कार्यान्वयन गर्ने व्यक्तिहरूमा जेनेसा महासन्धिबमोजिम व्यक्तिगत जवाफदेहीता हुने भाएको घटनाको अनुसन्धानको लागि उनीहरूको विवरण आयोगलाई उपलब्ध गराई सहयोग गर्न	मृतक वसन्ती रजाली, सुमित्रा रजाली तथा घाइतेहरू गुमकला रजाली, फूलमाया सुनारी र भोजकुमारी सुनारीसतलाई उचित क्षतिपूर्तिको व्यवस्था गर्न श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गर्ने २०६२/७/३ को निर्णय	आयोगको क्षे. का. पोखराको च. नं. २९४ मिति २०६२/३/१४ मा निजहरूको क्षतिपूर्तिसम्बन्धमा जानकारी माग गरी जिल्ला प्रशासन कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको, आयोगको क्षे. का. पोखराको च. नं. ३४ संरक्षण २२१ मिति २०६२/३/६ मा पश्चिम प्तना हेडक्वार्टरलाई पत्राचार गरिएको, आयोगको च. नं. ३० संरक्षण ११०० मिति २०६२/१०/३	गृह मन्त्रालयको मिति २०६३/११/२८ च. नं. १६६ को पत्रमार्फत १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गरिसकेको व्यहोराको पत्र प्राप्त, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा वसन्ती रजालीलाई १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट मुक्तोनी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
----	---	---	---	--------	--	--	---	--	-------

		<p>शाही नेपाली सेना र प्रहरीसमेतको स्थुक्त सुरक्षाफौज रास्तीमा पठाउने गरेको”, “घाडिङ किरानचोक गाविस वडा नं.- ५ तीनघरे बस्ने मानवहादुर तामाङ र बालकृष्ण भन्ने कृष्णवहादुर तामाङलाई माओवादीले अपहरण गरेको सम्बन्धमा प्रहरीमा कुनै प्रकारको जानकारी एवम् निवेदन पर्न नआएको र परिवार तथा स्थानीय व्यक्तिहरूसँग बुझ्दा मिति २०६१/८/२९ गते आइते तामाङको घरमा कृष्णपुत्री कुनै बसिरहेको अवस्थामा निजहरूलाई माओवादीले अपहरण गरी अज्ञातस्थलतर्फ लगेकोमा निजहरू हालसम्म सम्पर्कमा नआएको र निजहरूको खोजतलास कार्य जारी रहेको”, “उक्त घटनामा चेतवहादुर मोक्तान, मदिमान मोक्तान (प्रदीप), कृष्णवहादुर श्रेष्ठ, शंकरप्रसाद अधिकारी गरी ४ जना माओवादीहरूलाई स्थानीय जनताले सुरक्षाफौजको जिम्मा लगाएको र हाल सुरक्षा वेस क्याम्प पालुङ्गमा नजरबन्दमा राखिएको”,</p>						
--	--	--	--	--	--	--	--	--

१०	पुष्पराज बस्नेत	दमक नपा- १, भोपा	मिति २०६०/१०/१२ मा रञ्जु बर्नाले आयोगमा दिएको निवेदन	शाही नेपाली सेना	विना सूचना कसैलाई भेट्नसमेत नदिई लामो समयसम्म गैरकानुनी थुनामा राख्ने जिम्मेवार अधिकारीको पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्न साथै निजहरूलाई अदिलम्ब कानुनी प्रक्रियामा लैजान श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने २०६२/८/१४ को निर्णय	आयोगको च. नं. १०२ संरक्षण ११९८ मिति २०६२/१०/१७ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि सिफारिस गरिएको	गृह मन्त्रालयबाट फ्याक्समार्फत् मिति २०६४/७/१६ मा पठाइएको अनुसूचीअनुसार १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउने जानकारी प्राप्त	आंशिक
----	-----------------	------------------	--	------------------	---	--	--	-------

भीडतमा मृत्यु

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
९१	बहादुरपु र घटना, पाल्पा	पाल्पा जिल्लाबहा दुरपुर गाविस- ७	मिति २०६२/६/८ गते सुरक्षाफौज तथा माओवादीबीच भएको दोहोरो भीडन्तमा मिलन रखालको गोली लागी मृत्यु भएको, पुनम डेङ्गा र विपीन डेङ्गा घाइते भएको सम्बन्धमा आयोगको आफ्नै सक्रियतामा कारवाही अगाडि बढाइएको	माओवादी तथा सुरक्षाकर्मी	सुरक्षाकर्मीले अत्यधिक शक्तिको प्रयोग गरी गाउँ घेरा हाली स्थानीय सर्वसाधारणको हत्या तथा बालबालिकासमेतलाई घाइते बनाएको पाइएकोले घटनामा संलग्न दोषीको पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्नुको साथै मृतकका आश्रित परिवारलाई मरणपोषणको लागि जनही रु. १,००,०००/- - क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६२/१०/४ को निर्णय	आयोगको च. नं. १२८ मिति २०६३/१/२४ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	गृह मन्त्रालयको मिति ०६३/११/२८ च. नं. १६६ को पत्रमार्फत् रु. ५०,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गरिसकेको व्यहोराको पत्र प्राप्त, प्र.म.म.का.को.च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी क्षतिपूर्तिसम्बन्धी वि.प्र.का.बाट मुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा	आंशिक

९३	अम्बिका प्रसाद डारी समेत २० जना	उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् साठोठिमी	मिति २०६२/३/२१ गते उच्चमाध्यमिक शिक्षा परिषद् साठोठिमी नेपाली भाषा बचाउ मूल सङ्घर्ष समितिद्वारा आयोजित धर्ना कार्यक्रममा वार्तामा बसेका विद्यार्थीहरूलाई प्रहरीले कुटापेट गरेको घटनाको सम्बन्धमा आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	मीड नियन्त्रण गर्दा कानुनले तोकेको प्रक्रिया अनिवार्य पालना गर्ने/गराउन तथा घाइतेहरूले पेश गरेको उपचार गरेको भनेको रु. ४,५५५/- खर्च सम्बन्धित घाइतेलाई उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने २०६२/६/४ निर्णय	आयोगको च. नं. १७४१ मिति २०६२/१२/४ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको
९४	देवराज लुइटेल, हरिश्चन्द्र श्रेष्ठ, कर्णछेर गौतम, केशव तामाङ	भीमढुङ्गा गाविस वडा नं.- ६, काठमाडौं	काठमाडौं जिल्ला भीमढुङ्गा गाविस वडा नं.- ६ घर भएका वर्ष २७ का देवराज लुइटेललाई कामको सिलसिलामा काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला रजवार गाउँस्थित एक पसलमा बसिरहेको अवस्थामा मिति ०६१/११/२८ गते भद्रगुडबैसीस्थित सैनिक व्याकरणन्तगतका सुरक्षाकर्मीहरूले गिरफ्तार गरी निज लुइटेलगायत हरिश्चन्द्र श्रेष्ठ, कर्णछेर गौतम र केशव तामाङलाई यातना दिई कारागार शाखा धुलिखेलमा पठाएको सम्बन्धमा मिति २०६२/२/४ मा आयोगमा दिएका उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	यातना दिन संलग्न सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी कारवाही गर्न तथा पीडित देवराज लुइटेललाई रु. ४०,०००/-, केशव तामाङ, कर्णछेर गौतम तथा हरिश्चन्द्र श्रेष्ठसमेत ३ जनालाई जनही रु. १०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने २०६२/११/१६ निर्णय	आयोगको च. नं. २०१४ मिति ०६३/१/१५ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको

हिरासतमा मृत्यु

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्र विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
९५	साधुराम देवकोटा	फुजेल गाविस वडा नं.- ४, गोरखा	फुजेल गाविस वडा नं.- ४ गोरखा स्थायी घर भएका नं.क.पा. (माओवादी) विशेष सङ्गठन समिति काठमाडौंका	सेना	सुरक्षा निकायले आफ्नो हिरासतमा रहेको व्यक्तिलाई सुरक्षा गर्न नसकेको तथा	आयोगको च. नं. २४१८ मिति २०६२/१२/१० मा प्रधानमन्त्री तथा	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
							आफ्नो कार्यप्रति गम्भीर नभएको हुँदा चेतावनी दिइएको भन्ने शाही नेपाली	नभएको

आन्तरिक विस्थापित

क्र.सं.	पीडितको नाम र शर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
१७	२ वर्षदेखि ८४ वर्षसम्मका ५८ जना व्यक्तिहरू	रत्नपार्क	माओवादीको हत्या र हिंसाका कारण विस्थापित भई रत्नपार्कमा अस्थायी रूपमा बासिरेका व्यक्तिहरूमाथि प्रहरीले हस्तक्षेप गरी २ वटादिखि ८४ वर्षसम्मका ५८ जना व्यक्तिहरूलाई पक्राउ गरी थुनामा राखिएको	सुरक्षाकर्मी	विस्थापित पीडितको मानवअधिकार संरक्षणार्थ यथाशीघ्र आवश्यक पहल गर्न, प्रहरी हस्तक्षेप भई सामानहरू जफल गरिएको हुँदा ती सामानहरू फिर्ता गर्न र सो कारवाहीमा संलग्न प्रहरीलाई आवश्यक कारवाही गर्न, गर्न लगाउन, नेपाल अधिराज्यको संविधान, श्री ५ को सरकारद्वारा मिति २०६२/११/२९ मा जारी आन्तरिक रूपमा विस्थापितसम्बन्धी नीति २०६२ र अन्य राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कानूनका आधारमा अबिलम्ब आवश्यक व्यवस्था गर्न सिफारिस गरिएको	आयोगको च. नं. २४५८ मिति २०६२/२/३० मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषदको कार्यालयलाई आयोगबाट भएको अनुगमनको विश्लेषणका आधारमा आवश्यक कारवाही गर्न सिफारिस गरी पठाइएको,	आयोगको च. नं. १८२५ मिति २०६२/१२/१० मा गृह मन्त्रालयलाई आयोगबाट भएको अनुगमनबाट प्राप्त तथ्यको विश्लेषणका आधारमा आवश्यक कारवाही गर्न सिफारिस गरी पठाइएको	नभएको

सूचनाको हक

क्र.सं.	पीडितको नाम र शर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
१८	कान्तिपुर एफएम प्रा. लि.	ललितपुर	मिति २०६२/७/४ गते रातको समयमा कान्तिपुर एफएम प्रा. लि. का सामग्रीहरू कब्जा गरी लगेको	सुरक्षाकर्मी	संविधान तथा कानुनले प्रत्याभूत गरेका मौलिक हक र मानवअधिकारका आधारभूत सिद्धान्तहरूको सम्मान गर्ने, मानवअधिकार उल्लङ्घन हुने कुनै कार्य नगर्ने/नगरोउन र सञ्चारकर्मीहरूको जीवन, सम्पत्ति, प्रेस तथा अभिव्यक्ति स्वतन्त्रताको रक्षा गर्ने र विई गएका उपकरणहरू कान्तिपुर एफएमलाई फिर्ता गर्ने श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गरिएको	आयोगको च. नं. ७०५ मिति २०६२/७/११ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयलाई सिफारिस गरी पठाइएको	केही समयपछि एफएमका सामग्री फिर्ता गरिएको	आंशिक

आयोगबाट २०६३ सालमा भएका सिफारिसहरूको कार्यान्वयनको स्थिति

भैरव्याधिक हत्या

क्र.सं.	पीडितको नाम र शर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
१९	उमेश थापा	प्यूठान जिल्ला बरोला गाविस	प्यूठान जिल्ला बरोला गाविस घर भई दाइ जिल्ला त्रिभुवन नगरपालिका वडा नं.- ११ घोराहीमा प्रेस संचालन गर्दै आएका उमेश थापालाई मिति ०६२/१०/२६ गतेका दिन तुल्सीपुर चोकमा गणेश हल लाइनबाट आई शान्ति र प्रजातन्त्रप्राप्तिको लागि कोणसभा गरी सकिएपछि अन्य	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी कारवाही गर्ने तथा मृतकको परिवारलाई क्षतिपूर्ति स्वरूप रु. २,००,०००/- उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/२/२३ निर्णय	आयोगको च. नं. २५६६ मिति २०६३/३/३२ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयलाई सिफारिसको निर्णय कार्यान्वयनको लागि सिफारिस गरिएको	आयोगको ठहर सिफारिसमा आवश्यक कारवाही गरी जानकारी उपलब्ध गराउन रक्षा मन्त्रालय तथा गृह मन्त्रालयलाई पत्राचार गरिएको प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयको च. नं. ९ मिति २०६३/४/९ को बोधार्थ पत्र प्राप्त,	आंशिक

१००	देवेन्द्र राई	भोजपुर जिल्ला देवान्टार देवान्टार गाविस वडा नं.- ७, राधुन वडा नं.- ७, राधुन	भोजपुर जिल्ला देवान्टार गाविस वडा नं.- ७, राधुन घर भएका वर्ष २० का देवेन्द्र राईलाई मिति २०६२/९/२० गते भोजपुर जिल्लाको रानीबास गाविस वडा नं.- ८ स्थित हनुवागडीबाट आएका संयुक्त सुरक्षाफौजले पक्राउ गरी सुरक्षा बेस क्याम्पमा राखिएकै अवस्थामा यातना दिएकाले मिति २०६२/९/२१ गते मृत्यु भएकोले दोषीलाई कारवाही गरी क्षतिपूर्ति पाउँ, भनी आयागमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाफौज	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी विशेष अनुसन्धान गरी दोषीलाई आवश्यक कानुनी कारवाही गर्न तथा पीडितका परिवारलाई रु. २,४०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/२/२३ को निर्णय	अयोगको च. नं. २५७ मिति २०६३/३/३२ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयको च. नं. ६ मिति २०६३/४/९ गते रक्षा तथा गृह मन्त्रालयलाई कारवाहीको लागि पठाइएको बोधार्थ पत्र प्राप्त, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुडुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्त प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
१०१	प्रह्लाद सानेन प्रवीण सत्याल	मकवानपुर जिल्ला ठिङ्गन गाविस वडा नं.- २ स्थायी बसोबास भई ललितपुर उपमहानगर पालिका वडा नं.- १५ सातवाटा बस्दै आएका वर्ष २४ का प्रह्लाद भनीने प्रवीण सत्याललाई मिति	त्यस्तो कसुर को कसबाट भएको हो ? पत्ता लगाई दोषीलाई कानूनवमोजिम कारवाही गर्न तथा भूतकका परिवारलाई क्षतिपूर्ति स्वरूप रु. २,००,०००/-उपलब्ध गराउन श्री ५ को सरकारलाई लेखी	आयोगको २५६४ मिति २०६३/३/३२ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	आयोगको २५६४ मिति २०६३/३/३२ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको		

१०२	प्रकाश भनिने दुर्गाबहादुर वस्नेत, लोकबहादुर मुजेल, मुजेल, टकबहादुर बस्नेत, नेत्रबहादुर कार्की, राजकुमार के. सी. र राजकुमार नेत्रबहादुर कार्की, रामजी श्रेष्ठ	रामेच्छाप जिल्ला देउराली गाविस वडा नं.- १ बस्ने प्रकाश भनिने दुर्गाबहादुर वस्नेत, लोकबहादुर मुजेल, टकबहादुर बस्नेत, नेत्रबहादुर कार्की, राजकुमार के. सी. र रामजी श्रेष्ठसमेतलाई घरमा सुतिरहेको अवस्थामा शाही नेपाली सेनाले कब्जामा लिई सोही जिल्लाको सालुपाटी गाविस र सुकाजोर गाविसको सिमानामा पर्ने बुङ्गेघाघा ढाँडामा यातना दिई गोली हानी हत्या गरेको भनी आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	शाही नेपाली सेना	पठाउने मिति २०६३/२/३० को निर्णय	अयोगको २५६५ मिति २०६३/३/३२ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	नभएको	
१०३	कुमार थापा मगर, गोकर्ण गुरुङ, गुरुङ, सानु गुरुङ, सुनुवार, कुमार सुनुवार, सुनुवार, टकबहादुर सुनुवार, डिलबहादुर	कालिकोट जिल्लाको कोटवाडा गाविस, विमानस्थलमा थुम कार्की समूह निर्माण सेवा प्रा.लि.ले धादिङ जिल्ला जोरीमाराका श्रमिकहरूलाई लगी काममा लगाएकोमा मिति २०५८/११/१२ का दिन सुरक्षाकर्मीको गोलीबाट निर्दोष श्रमिकहरूसहित ३७ जनाको मृत्यु भएको सम्बन्धमा आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाफौज	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी नेपाली सेनाद्वारा खटिएको गोली हान्ने, गोली चलाउन आदेश दिने, तथ्यगत जाँचबुझावना गलत रिपोर्टिङ गर्ने सो टोलीका कमाण्डरसहितका सुरक्षाकर्मीलाई विशेष अनुसन्धान गरी कडा कारवाही गर्ने र निष्पत्तिलाई कारवाही गरिएको जानकारी २०५३ को दफा १३ (४)	अयोगको २३१ संरक्षण २५१४ मिति २०६३/३/२३ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको च. नं. ३४८ मिति २०६३/३/२८ को बोधार्थ पत्र प्राप्त, “कार्यी विभाग (मानवअधिकार शाखा) जङ्गी अड्डाको प. सं. १४६४४/३/ए/०६३/६४/३ मिति २०६३/४/४ को पत्रमार्फत जवाफ पठाइसकेको” भन्ने	नभएको

<p>प्रजा, विकास प्रजा, ज्ञानबहादुर मगर, बुद्धबहादुर प्रजा, कोषराइ कान्छा प्रजा, रामबहादुर प्रजा, शेरबहादुर प्रजा, कुम्ले प्रजा, चिबबहादुर प्रजा, राजु श्रेष्ठ, कान्छा गिरी, भीमबहादुर मगर, मन्जु, थापा मगर, जन्तरे लाटा मगर, प्रदीप राई, प्रेम लामा, हर्के तामाङ, पासाङ लामा, बुङमान</p>		<p>बमोजिम आयोगलाई उपलब्ध गराउन तथा मृतकका हकवाला पीडित परिवारलाई प्रत्येक मृतकको जनही रु. २,७५,०००/- का दरले क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन, मृतकका बालबालिकाहरूमा उच्चतहसम्मको निःशुल्क शिक्षा प्रदान गर्न, पीडितका परिवारलाई राज्यबाट निःशुल्क स्वास्थ्य उपचारको व्यवस्था गर्न र नेपाली सेनाद्वारा सर्वसाधारण व्यक्तिको घर गोठमा आगोसमेत लगाई क्षति पुऱ्याएको भन्ने समेत आयोगको अनुसन्धानबाट देखिँदा यथोचित क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन तथा सार्वजनिक काममा संलग्न मजदुरहरूको लागि दुर्घटना बीमालगायतको कार्य भएको नपाइएकोले आगामी दिनमा नेपाल सरकारका निकाय तथा ठेकदारबीच ठेकपट्टाको लागि सम्झौता हुनुपूर्व अनिवार्य रूपमा दुर्घटना तथा जीवन बीमाको अनिवार्य व्यवस्था गर्नसमेत नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/३/६ निणय</p>		<p>जानकारीसहितको प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको च. नं. ४ मिति २०६३/४/९ को पत्र प्राप्त, जि.प्र.का. कालिकोटको च. नं. २४४४ मिति २०६३/३/१२ मा कोटवाडास्थित धावनमार्ग निर्माणमा कार्यरत धादिङ जिल्ला जोपीमाराका १७ जना कामदारसहितका व्यक्तिहरूको बारेमा बुझ्न अभिलेख नदेखाएको भन्ने जानकारी प्राप्त</p>
--	--	---	--	---

१०४	<p>च्याङ्गवा, चित्रबहादुर राई, निरकुमार खाली, कृष्ण थापा, लालबहादुर कठायत, भीमबहादुर कठायत, गोर्खे कठायत, टेकबहादुर विष्ट, गङ्गा विष्ट, गणेश विष्ट, तेन्जिङ नोर्बु शेर्पा, लक्ष्मण भण्डारी</p>	<p>गोठगाउँ गाविस वडा नं.- ७, रामेछाप</p>	<p>रामेछाप जिल्ला गोठगाउँ गाविस वडा नं.- ७ निवासी मीनबहादुर नेपालीलाई मिति २०५९ /५/३१ गते आफ्नै घरमा बसिरहेको अवस्थामा सशस्त्र सुरक्षाफौजले पक्राउ गरी कब्जामा लिइसकेपछि गोठगाउँ तथा साघुटार गाविसको सिमानामा पर्ने कमलबारीस्थित सल्लाघारीमा गोली हानी हत्या गरकाल दोषीलाई कारवाही गरी पीडितलाई उचित क्षतिपूर्ति</p>	<p>सुरक्षा कर्मी</p>	<p>दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी आवश्यक कानुनी कारवाही गर्न तथा मुक्तको पीडित परिवारलाई जनही रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने मिति २०६३/२/३० को निर्णय</p>	<p>आयोगको ७ मिति २०६३/४/२ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि पत्राचार गरिएको</p>	<p>प्र.म.म.का.को.च. नं. ३७९ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिस्मबन्धी वि.प्र.का.बाट मुक्तानी पाउने गरी निकास फुडुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्त प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त</p>	<p>आंशिक</p>
-----	--	--	--	----------------------	---	--	--	--------------

१०५	भौली सदा, फूलगेन पासवान, मुनिसिफ राइन	धनुषा जिल्ला धनुषाधाम गाविस वडा नं.-१	दिल्लेई भराई पाऊँ भनी आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन धनुषा जिल्ला धनुषाधाम गाविस वडा नं.- १ निवासी भौली सदा, फूलगेन पासवान र मुनिसिफ राइनलाई सुरक्षाकर्मीहरूले पक्राउ गरी ऐ. जिल्ला पशुराम तलाउमा मिति २०६१/४/१४ मा गोली हानी हत्या गरेको हुँदा दोषीलाई कारवाही गर्न तथा पीडित परिवारलाई यथोचित क्षतिपूर्ति उपलब्ध दिलाइदिन आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी आवश्यक कानुनी कारवाही गर्न तथा मृतकका पीडित परिवारलाई जनही रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने २०६३/३/२० निर्णय	आयोगको ६ मिति २०६३/४/२ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट मुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आशिक
१०६	चन्द्रदीप यादव, उत्तिमलाल यादव, देवकुमार यादव	धनुषा जिल्ला धनुषाधाम गाविस वडा नं.- ७	धनुषा जिल्ला धनुषाधाम गाविस वडा नं.- ७ निवासी चन्द्रदीप यादव, उत्तिमलाल यादव र देवकुमार यादवलाई चन्द्रदीप यादवको छोरा अजवलाल यादवको खोजतलासको क्रममा पक्राउ गरी प्रहरी भ्यानमा राबी लगेको केही समयपछि गोली हानी हत्या गरेको भन्ने विभिन्न पत्रपत्रिकामा प्रकाशित समाचारको आधारमा आयोगको स्वविवेकमा कारवाही अगाडि बढाइएको	प्रहरी	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी आवश्यक कानुनी कारवाही गर्न तथा मृतकका पीडित परिवारलाई जनही रु. २,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने २०६३/३/२० निर्णय	आयोगको ४ मिति २०६३/४/२ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट मुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आशिक
१०७	सुखित मण्डल	धनुषा जिल्ला महुवा गाविस वडा नं.- ६	धनुषा जिल्ला महुवा गाविस वडा नं.- ६ निवासी बर्ष ४२ को सुखित मण्डललाई मिति २०६१/३/३१ गते राति घरमा सुतिरहेको अवस्थामा	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी आवश्यक कानुनी कारवाही गर्न तथा मृतकका पीडित परिवारलाई जनही रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति	आयोगको ५ मिति २०६३/४/२ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयलाई	प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट मुक्तानी	आशिक

१०८	पूर्ण श्रेष्ठ, मोहन खनाल, विदुर भट्टराई, दुर्गा राई	मोरङ जिल्ला बेलवारी गाविस वडा नं.- ६, तेलकूडी	सादा पोसाकमा आएका सुरक्षाकर्मीहरूको टोलिले पक्राउ गरी लगी जनकपुर नगरपालिका वडा नं.- १६ को कब्रगाह नजिक लगेर गोली हानी हत्या गरेकाले सत्यतथ्य छानविन गरी दोषीमाथि कारवाही गरी क्षतिपूर्तिसमेत दिलाई पाउँ भन्ने मानवअधिकारसँग सम्बन्धित शोसरकारी संस्थाका प्रतिनिधिहरूको स्थलगत रूपमा अध्ययन गरी तयार पारिएको प्रतिवेदनको आधारमा आयोगको स्विवेकमा कारवाही अगाडि बढाइएको	सुरक्षाकर्मी	मोरङ जिल्ला बेलवारी गाविस वडा नं.- ६, तेलकूडीस्थित पूर्ण श्रेष्ठ, मोहन खनाल, विदुर भट्टराई, दुर्गा राईलाई मिति २०६२/६/२९ गते सुरक्षाकर्मीहरूले गोली हानी गरेकाले दोषीलाई कारवाही गरी उचित क्षतिपूर्ति दिलाइदिन आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने २०६३/३/२० को निर्णय	आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/५/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आयोगको ठहर सिफारिसमा आवश्यक कारवाही गरी जानकारी उपलब्ध गराउन रक्षा मन्त्रालय तथा गृह मन्त्रालयलाई पत्राचार गरिएको प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयको च. नं. २४ मिति २०६३/४/९ को बोधार्थ पत्र प्राप्त, प्र.म.का.को.च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया
-----	---	---	---	--------------	--	---	--	---	--

१०९	कल्पना बन्जारा, विजुला बन्जारा	गोरखा जिल्ला तान्द्राङ्ग गाविस वडा नं.- ९ की अ.नं.म.सङ्घ (क्रान्तिकारी) की सहसचिव कल्पना बन्जारा र सोही ठाउँकी अखिल क्रान्तिकारी) की सचिव विजुला बन्जारालाई मिति २०६२/५/३० गते गोरखा जिल्ला मसलीस्थित तीनखण्डेमा सुरक्षाफौजले निशस्त्र अवस्थामा गोली हानी हत्या गरेकोबारे दोषीलाई कारवाही गर्नुका साथै उचित क्षतिपूर्ति दिलाउन आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी आवश्यक कानुनी कारवाही गर्न तथा मृतकहरूको पीडित परिवारलाई जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति दिलाउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने २०६३/२/३० को निर्णय	आयोगको १६ मिति २०६३/४/३ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	आयोगको ठहर सिफारिसमा आवश्यक कारवाही गरी जानकारी उपलब्ध गराउन रक्षा मन्त्रालय तथा गृह मन्त्रालयलाई पत्राचार गरिएको प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको च. नं. २५ मिति २०६३/४/९ को बोधार्थ पत्र प्राप्त	नभएको
११०	लीलाराज कट्टेल	लमजुङ जिल्ला चक्रतीर्थ गाविस वडा नं.- ६ निवासी लीलाराज कट्टेललाई मिति २०५८/१२/१९ गते सुरक्षाकर्मीहरूले पक्राउ गरी कब्जामा लिइसकेपछि गोली हानी हत्या गरेकोबारे दोषीलाई कारवाही गर्न तथा उचित क्षतिपूर्ति दिलाउन आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी आवश्यक कानुनी कारवाही गर्न तथा मृतकहरूको पीडित परिवारलाई जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति दिलाउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने २०६३/२/२३ को निर्णय	आयोगको १९ मिति २०६३/४/३ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	आयोगको ठहर सिफारिसमा आवश्यक कारवाही गरी जानकारी उपलब्ध गराउन रक्षा मन्त्रालय तथा गृह मन्त्रालयलाई पत्राचार गरिएको प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको च. नं. २३ मिति २०६३/४/९ को बोधार्थ पत्र प्राप्त	नभएको
१११	रोजेश कुर्मी, मन्सुलेवी पन्थी, खेमबहादुर गन्धर्व	कोपिलवस्तु जिल्ला खुरदुरिया गाविसमा मिति २०६२/३/२४ गते ने.क्र.पा. (माओवादी) ले थापेको विद्युतीय धरापमा परी टप्याक्टर चालक रोजेश कुर्मीसहित २ सुरक्षाकर्मीको	सुरक्षाकर्मी	मृतकको परिवारलाई रु. १,५०,०००/- तथा घाइतेको उपचार गराउँदा लागेको खर्चसमेतको आधारमा रु. ६०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई	आयोगको २० मिति २०६३/४/३ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय	आयोगको ठहर सिफारिसमा आवश्यक कारवाही गरी जानकारी उपलब्ध गराउन रक्षा मन्त्रालय तथा गृह मन्त्रालयलाई पत्राचार गरिएको प्रधानमन्त्री तथा	आंशिक

	<p>११२</p>	<p>रूपा थारू</p>	<p>बर्दिया जिल्ला, सरस्वती निमावि, जगातिया</p>	<p>बर्दिया जिल्ला सरस्वती निमावि, जगातियामा कक्षा २ मा पढ्ने १२ वर्षीय रूपा थारूलाई मिति २०५९/४/५ गते राति ११ बजे आफ्नै घरमा सुति रहेको अवस्थामा शाही नेपाली सेना र प्रहरीको संयुक्त गस्ती टोलीले कब्जामा लिई घरदेखि ५० मिटर दक्षिण कुवाचोकमा लगी गोली हानी मारकाले दोषीलाई कारवाही गरी उचित क्षतिपूर्ति दिलाई पाउँ भनी आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन</p>	<p>सुरक्षाकर्मी</p>	<p>सिफारिस गर्ने निर्णयका साथै ने.क.पा. (माओवादी)बाट सर्वसाधारणको आवागमन गर्ने सार्वजनिक स्थलमा विष्फोटक पदार्थ थान्ने, छाड्ने कार्य जथाभावी रूपमा गरिएको पाइएकोले मानवीयताविरुद्धका यस्ता कार्य नगर्न आह्वान गर्ने २०६३/२/३० को निर्णय</p>	<p>कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको</p>	<p>मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको च. नं. २२ मिति २०६३/४/९ को बोधार्थ पत्र प्राप्त, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी वि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त</p>	<p>आंशिक</p>
--	------------	------------------	--	---	---------------------	---	---	---	--------------

११३	होरिलाल राना	कैलाली जिल्ला धनगढी नगरपालिका वडा नं.- १० घुइयाघाटमा हिसा बस्न गएका होरिलाल रानालाई मिति २०६२/१०/२६ गते सुरक्षाकर्मीहरूले गोली हानी हत्या गरेकाले दोषीलाई कारवाही गरी उचित क्षतिपूर्ति दिलाई पाउँ भनी आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी आवश्यक कानुनी कारवाही गर्न तथा मुक्तहरूको पीडित परिवारलाई जनही रु. २,००,०००/-क्षतिपूर्ति दिलाउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने २०६३/२/२३ को निर्णय	आयोगको २० मिति २०६३/४/५ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	नभएको	नभएको
११४	कुमारसिंह धामी	दाचुला जिल्ला सिप्टी गाविस वडा नं.- २ बस्ने शिवालिङ्ग प्राविका प्रधानाध्यापक कुमारसिंह धामीलाई मिति २०५९/३/२२ गते सुरक्षाकर्मीले तरकारीवारीमा काम गरिरहेको बेला पक्राउ गरी मिति २०५९/३/२३ गते गोली हानी मारेकाले आवश्यक छानबिन गरी पीडितका कारवाही गरी पीडितका परिवारलाई उचित क्षतिपूर्ति दिलाई पाउँ भनी आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी कडा कानुनी कारवाही गर्न तथा मुक्तको पीडित परिवारलाई रु. २,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/२/२३ को निर्णय	आयोगको च. नं. १०९ सरक्षण ४३ मिति २०६३/४/७ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	आंशिक	प्र.म.म.का.को.च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी वि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुड्का पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३२ मिति २०६६/५/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त

११५	हितकला डांगी, जयकला खत्री	बाँके जिल्ला महादेवपुरी गाविस वडा नं.- ३ उदायनपुर निवासी ३३ वर्षीय जयकला खत्री र ३४ वर्षीय हितकला डांगीलाई मिति २०६०/१/१ गते राति १:०० बजेको समयमा वागसालीस्थत आफ्नै गोठबाट सादा पोसाकमा आफ्ना सुरक्षाकर्मीहरूले माओवादी कार्यकर्ताहरूको तालिम केन्द्र जाने बाटो बिसिपकाले देखाइदिन आफ्नो साथमा केही परसम्म लगी गोली हानी हत्या गरेकाले पीडकलाई कारवाही र पीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति विलाइपाउँ भनी आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी कडा कानुनी कारवाही गर्न तथा मृतकहरूको परिवारलाई जन्ती रु. २,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/२/२३ को निर्णय	आयोगको च. नं. ४२ संरक्षण मिति २०६३/४/७ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयको च. नं. ३१ मिति २०६३/४/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि सम्बन्धित निकायमा पत्राचार गरिएको बोधार्थ पत्र	नभएको
११६	पूजा चौसर	कैलाली जिल्ला धनगढी नगरपालिका वडा नं.- १ बस्ने वर्ष ८ की बालिका पूजा चौसरको मिति २०६२/२/७ गते राति १२:०० बजे घरमा सुतिरहेको अवस्थामा अज्ञात व्यक्तिले चलाएको गोली लागी मृत्यु भएकोले आवश्यक अनुसन्धान गरी दोषीलाई कारवाही गरी मृतकको परिवारलाई क्षतिपूर्ति विलाई पाउँ भनी मिति २०६२/२/१७ मा आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	अज्ञात	पीडित परिवारलाई रु. १,५०,००० /- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइसकेकोले केही गर्नु परेन, दोषीलाई आवश्यक अनुसन्धान गरी कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/२/३० को निर्णय	आयोगको च. नं. नेपालगन्ज १९१ संरक्षण ५८ मिति २०६३/४/७ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	गृह मन्त्रालयको मिति ०६३/११/२८ च. नं. १६६ को पत्रमार्फत रु. १,५०,००० /- क्षतिपूर्ति प्रदान गरिसकेको व्यहोराको पत्र प्राप्त, प्र.म.म.का.को.च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनती रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति सम्बन्धी वि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुड्का पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक

११७	मोहनसिंह मुल	अछाम जिल्ला जनज्योति प्रावि, जयगढ	अछाम जिल्ला जनज्योति प्रावि, जयगढका प्रधानाध्यपक मोहनसिंह मुललाई मिति २०५९/५/२९ गते माथोबादीको आरोपमा सुरक्षाकमिले पक्राउ गरी कैलाश खोलामा निर्ममतापूर्वक मारकाले परिवारलाई आवश्यक क्षतिपूर्ति दिलाइदिन आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षा कमी	दोषीलाई कारवाही गरी पीडित परिवारलाई रु. २,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/३/६ को निर्णय	आयोगको च. नं. नेपालगन्ज ६६२ संरक्षण ५५ मिति २०६३/४/७ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको च. नं. ३४ मिति २०६३/४/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि सम्बन्धित निकायमा पत्राचार गरिएको बोधार्थ पत्र, प्र.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जन्ही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिस्म्बन्धी वि.प्र.का.बाट मुक्तानी पाउने गरी निकास फुट्टुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
११८	हरिसिंह माल	कञ्चनपुर जिल्ला कारागार शाखा	कञ्चनपुर जिल्ला कारागार शाखामा मिति २०६१/८/२३ गते बन्दीहरूबीचको सामान्य विवादका कारण उत्पन्न भएको हल्लाको आधारमा सुरक्षाका लागि छिटिएका प्र.ज. सुरेश थापाले अत्याधुन्य गोली चलाउँदा बन्दी हरिसिंह मालको मृत्यु भएको हुँदा दोषीमाथि कडा कारवाही गरी पीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति दिलाइदिन आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाकमी	निज प्र.ज. सुरेश थापालाई कारवाही गर्ने तथा पीडित परिवारलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/२/३० को निर्णय	आयोगको च. नं. नेपालगन्ज १२ संरक्षण ५४ मिति २०६३/४/७ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको मिति २०६३/४/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि सम्बन्धित निकायमा पत्राचार गरिएको बोधार्थ पत्र	नभएको

११९	मणिहाङ्ग राई	भोजपुर जिल्ला खावा गाविस वडा नं.-९	भोजपुर जिल्ला खावा गाविस वडा नं.- ९ चोलन्ती बस्ने पशुपति माविमा कक्षा ८ मा अध्ययनरत मणिहाङ्ग राईलाई मिति २०६१/११/१० गते नं.क.पा. (माओवादी)ले अपहरण गरी लिएर जाँदै गर्दा सिद्धेश्वर गाविसको घुट्टेबोला भन्ने ठाउँमा शाही नेपाली सेनाको गस्तीले नियन्त्रणमा लिई यातना दिई गोली हानी मारिएको हुँदा निष्पक्ष छानविन गरिपाउँ भनी आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सेना	पीडितको परिवारलाई रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/२/२३ को निर्णय	आयोगको च. नं. विराटनगर २९ संरक्षण ५३ मिति २०६३/४/७ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको च. नं. ३० मिति २०६३/४/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि सम्बन्धित निकायमा पत्राचार गरिएको बोधार्थ पत्र, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी वि.प्र.का बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुक्नुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
१२०	दुर्गाबहादुर र राना	पाल्पा जिल्ला, दछौं गाविस वडा नं.-१	पाल्पा जिल्ला दछौं गाविस वडा नं.- १ बस्ने दुर्गाबहादुर रानालाई मिति २०६२/२/२९ गते सोही गाविसको वडा नं.- १ मा अवस्थित जनविकास उच्चमावि, रजघरामा रामवाण गुल्म स्थाइजावाट आई बसेका सुरक्षाफौजमध्ये सेन्ट्रीमा बसेका सुरक्षाकर्मीले गोली हानी मारको घटनासम्बन्धमा आयोगको स्वविवेकमा उजुरी ग्रहण गरी कारबाही अगाडि बढाइएको	सुरक्षाकर्मी	त्यस्तो कसुर कुन अवस्थामा भएको हो आवश्यक अनुसन्धान गर्न तथा मतकको आश्रित परिवारलाई रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/२/२३ को निर्णय	आयोगको च. नं. पोखरा संरक्षण ५२ मिति २०६३/४/७ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	गृह मन्त्रालयको मिति ०६३/११/२८ च. नं. १६६ को पत्रमाफत् रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गरिसकेको व्यहोराको पत्र प्राप्त	आंशिक

१२१	दीप्तप्रकाश शाही	दैलेख जिल्ला तिलेपाटा गाविस वडा नं.- ५ बस्ने दीप्तप्रकाश शाहीलाई मिति २०६१/१/१३ गते सेनाको टोलिले सिसौडी गाविस वडा नं.- ६, दुनिवगरमा निशान्न अवस्थामा कब्जा गरी गोली प्रहार गरी मारेकाले दोषीलाई कारवाही गरी पीडितलाई क्षतिपूर्ति दिलाई पाउँ भनी आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सेना	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी आवश्यक कानुनी कारवाही गर्न तथा मुतकको परिवारलाई रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/३/२० को निर्णय	आयोगको च. नं. नेपालगन्ज ३९३ संरक्षण ५१ मिति २०६३/४/७ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको च. नं. ३६ मिति २०६३/४/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि सम्बन्धित निकायमा पत्राचार गरिएको बोधार्थ पत्र, च. नं. ३९३/नेपालगन्ज संरक्षण ३७४ मिति २०६५/६/९ मा शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको प्र. म. म. का. को. च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही १,००,००० क्षतिपूर्तिसम्बन्धी वि. प्र. का. बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त /	आंशिक
१२२	लाटो सनिने अर्जुन महत	रामेछाप जिल्ला विजुलीकोट गाविस वडा नं.- ८ निवासी वर्ष २७ का लाटो भनीने अर्जुन महतलाई मिति २०५९/६/२५	सुरक्षाफौज	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी आवश्यक कानुनी कारवाही गर्न तथा मुतकको पीडित परिवारलाई रु.	आयोगको च. नं. ३३५१ संरक्षण ९४ मिति २०६३/४/९ मा प्रधानमन्त्री तथा	गृह मन्त्रालयको मिति ०६३/११/२८ च. नं. १६६ को पत्रमार्फत् रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति	आंशिक

१२३	कृष्णकजी क्षेत्री, टुकबहादुर थापा	तनहुँ जिल्ला रानीपोखरी गाविस वडा नं.- ९, रिसिङ्गपाटन	तनहुँ जिल्ला रिसिङ्ग रानीपोखरी गाविस वडा नं.- ९ रिसिङ्गपाटन बस्ने वर्ष १६ का कृष्णकजी क्षेत्री, ऐ. बस्ने वर्ष १४ का टुकबहादुर थापालाई चैतारीमा लड्थे पिट्थे रिसिङ्गपाटनको डुलगाडा खोलेरहेको अवस्थामा मिति ०५/७/४ गते कोजाप्रत पूर्णिमाको दिन सुरक्षाफौजको टोलीले गोली हानी हत्या गरको घटनाको अनुसन्धान गरी दोषीलाई कारवाही तथा पीडित परिवारलाई उचित क्षतिपूर्ति दिलाई पाउँ भनी आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन ।	सुरक्षा फौज	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी कारवाही गर्न तथा मुक्तकरूको आश्रित परिवारलाई जनही रु. २,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने २०६३/२/२३ को निगण्य	मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	प्रदान गरिसकेको ब्यहोराको पत्र प्राप्त, प्र.म.म.का.को.च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३२ मिति २०६६/५/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
१२४	जङ्गबहादुर बी.सी., टेकबहादुर बी.सी.,	रुकुम जिल्ला स्यालापाखा गाविस	रुकुम जिल्ला स्यालापाखा गाविस वडा नं.- ३ छिङ्गमा घर भई त्रिपुरा माध्यमिक विद्यालयमा प्रधानाध्यापकका	प्रहरी	दोषीको पहिचान गरी कानुनी कारवाही गर्न तथा पीडित परिवारलाई जनही रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति	आयोगको च. नं. २२० मिति २०६३/४/१२ मा	प्र.म.म.का.को.च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी	आंशिक

	<p>१२७</p> <p>मृतक हिरालाल गौतम, घाटोहरू विशाल तामाङ, सुदर्शन अयाल, मनोज तिमिल्सिना,</p>	<p>बारा जिल्ला, निजगाढ</p>	<p>जनआन्दोलनको क्रममा २७ गते सुरक्षाकर्मीद्वारा गोली चलाई सर्वसाधारण व्यक्तिहरू घाइते भएका तथा तुल्सी क्षेत्रीको मृत्यु भएको घटनासम्बन्धमा आयोगको स्वयिचकमा उजुरी ग्रहण गरी कारवाही अगाडि बढाइएको</p>	<p>सुरक्षाकर्मी</p>	<p>मिति २०६३/१/४ गते बारा जिल्ला निजगाढमा सुरक्षाकर्मीको गोली प्रहारबाट बापटो गाविसका हिरालाल गौतमको मृत्यु र विशाल तामाङ, सुदर्शन अयाल, मनोज तिमिल्सिना, शिवहरि रिमाल, रामकुमार सिग्देल, बालकृष्ण न्यौपान, सीता मैनाली, कृष्ण चौलागाईं घाइते भएको</p>	<p>अभिलेखित उपलब्ध गराई जिम्मेवार सुरक्षाकर्मी पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्न, कर्म्म लागूको समयभन्दा बाहिर गरिएको प्रदर्शनमा समेत सुरक्षाकर्मीले गोली प्रहार गरेकोले अत्यधिक बल प्रयोग गर्ने सुरक्षाकर्मीलाई पहिचान गरी आवश्यक कानुनी कारवाही गर्न, जुलुस र विरोध प्रदर्शनमा संलग्न नभएका सर्वसाधारण वटुवाहरूलाई समेत नियन्त्रणमा लिई कुटपिट गरिएको पाइएकोले घाइते बनाइएका व्यक्तिहरूको निःशुल्क औषधोपचारको तत्काल व्यवस्था गर्न र दोषीलाई कारवाही गर्न, आन्दोलनकारीले व्यक्तिगत सम्पत्तिमा पुऱ्याएको क्षतिको यथार्थ जाँचबुझ गरी क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी पठाइएको मिति २०६३/३/२० को निर्णय</p>	<p>मन्त्रपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको</p>	<p>नभएको</p>
--	--	------------------------------------	---	---------------------	--	---	--	--------------

शिवहरि रिमाल, रामकुमार सिग्देल, बालकृष्ण च्यौपान, सीता मैनाली, कृष्ण चौलाराई	भनिएको घटनाको सम्बन्धमा आयोगको स्वविवेकमा कारवाही अगाडि बढाइएको						
---	---	--	--	--	--	--	--

माओवादीद्वारा हत्या

क्र.सं.	पडिलको नाम र शर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिस विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
१२८	पद्मा सुवेदी	गुल्मी जिल्ला विसुखर्क	गुल्मी जिल्ला विसुखर्क गाविस वडा नं.- ६ स्थित कोमलप्रसाद सुवेदीको घरमा मिति २०६२/७/१२ गते ने.क.पा. (माओवादी) ले बेवारिसे अवस्थामा छोडेको बन्दुक पड्कन गई ऐ. गाविस वडा नं.- ८ बस्ने पद्मा सुवेदीलाई पछाडिबाट गोली लागि आन्द्राभुँडी तथा मासुसमेत निस्की मृत्यु भएको घटनासम्बन्धमा आयोगको स्वविवेकमा उजुरी ग्रहण गरी कारवाही अगाडि बढाइएको	ने.क.पा. (माओवादी) उल्लङ्घनकर्ता	ने.क.पा. (माओवादी) पार्टीलाई यस किसिमका ज्यादतीका घटना नदोहोर्याउन तथा दोहोरिन नदिन आहवान गर्ने, साथै दोषीको पहिचान गरी आवश्यक कानुनी कारवाही गर्न तथा मृतकको परिवारलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/२/३० को निर्णय	आयोगको च. नं. पोखरा ४५ मिति २०६३/४/७ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयको लागि सम्बन्धित निकायमा पत्राचार गरिएको बोधार्थ पत्र, च. नं. १६६ मिति २०६३/११/२८ गते गृह मन्त्रालयबाट मिति २०६३/११/३ को निर्णयानुसार निज पद्मा सुवेदीलाई रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गरिएको भन्ने जानकारी प्राप्त,	आंशिक

१२९	जयराम श्रेष्ठ, नवराज सुवेदी, गोपीबहादुर थापा, रामचन्द्र श्रेष्ठ, डोलबहादुर अधिकारी, जीवबाल गुरुङ, खिमबहादुर तामाङ	धादिङ जिल्ला त्रिपुरेश्वर गाविस वडा नं.- १ का जयराम श्रेष्ठलाई मिति २०५९/६/३ गते, ऐ. जिल्ला थाक्रे गाविस वडा नं.- २ का नवराज सुवेदीलाई मिति ०५९/७/१ गते, ऐ. जिल्ला जीवनपुर गाविसका गोपीबहादुर थापा तथा ऐ. जिल्ला कटुञ्जे गाविसका रामचन्द्र श्रेष्ठलाई मिति ०५९/६/२१ गते माओवादीद्वारा हत्या गरिएको र धादिङ जिल्ला मार्पाङ	माओवादी	पीडितहरूलाई क्षतिपूर्ति दिइसकेको हुँदा केही गर्नु परेन, दोषीको पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउन २०६३/२/२३ को निर्णय /	आयोगको च. नं. ५१५ सरक्षण ९५ मिति २०६३/४/९ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	प्र.म.प.को कार्यालयको च. नं. ४२ मिति २०६४/४५१२४ मा निज पद्मा सुवेदीलाई रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गरिएको भन्ने जानकारी प्राप्त, प्र.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
-----	---	---	---------	---	---	--	-------

१३०	खिमवहा दुर थापा	घादिङ	गाविस बस्ने डोलबहादुर अधिकारीलाई मिति २०५९/६/२७ गते, ऐ. जिल्ला लापा गाविस बस्ने खिमवहादुर तामाङलाई मिति २०५९/१/१ गते माओवादीले अङ्गभङ्ग हुने गरी कुटपिट गरेको घटनासम्बन्धमा ने.क.पा. (एमाले) घादिङ जिल्ला कमिटीका सदस्य तथा राष्ट्रिय जनसंस्कृतिक मञ्च, घादिङका इन्चार्ज खिमवहादुर थापालाई मिति २०६१/८/२६ गते सुरकीको आरोपमा माओवादीले अपहरण गरी हत्या गरेकाले छानविन गरी दोषीलाई कारवाही तथा पीडित परिवारलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन आवश्यक पहल गरी पाऊँ भनी आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	माओवादी	पीडितका आश्रित परिवारलाई क्षतिपूर्ति दिइसकेको, दोषीको पहिचान गरी कानुनवमोजिम कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/२/२३ को निर्णय	आयोगको च. नं. २४८२ संरक्षण ९३ मिति २०६३/४/९ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	नभएको
१३१	भरतबहादुर खड्का	चितवन	राष्ट्रिय अनुसन्धान जिल्ला कार्यालय चितवनका प्रमुख भरत खड्कालाई मिति २०६०/१२/६ गते भरतपुर नगरपालिका वडा नं.- ७ मा माओवादीले गोली हानी मारकोले छानविन गरी दोषीलाई कारवाही तथा पीडितलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन आवश्यक पहल गरी पाऊँ भनी आयोगमा दर्ता भएको निवेदन	माओवादी	पीडित परिवारले क्षतिपूर्ति पाइसकेकोले केही गर्नु परेन, दोषीको पहिचान गरी कानुनवमोजिम कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/२/२३ को निर्णय	आयोगको च. नं. १७४ संरक्षण ११९ मिति २०६३/४/११ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	नभएको

१३२	शालिकराम अधिकारी	भोजपुर जिल्ला अन्नपूर्ण गाविस वडा नं.-८ घर अन्नपूर्ण गाविस वडानं.-८	माओवादी	पीडित परिवारले रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति पाइसकेको हुँदा केही गर्नु परेन, दोषीको पहिचान गरी कानुनवसोजिम कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/२/२३ को निर्णय	आयोगको च. नं. २६७२ संरक्षण १२२ मिति २०६३/४/११ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	प्र. म. म. का. को. च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी वि. प्र. का. बाट भुक्तानी पाउन गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
-----	------------------	---	---------	---	--	---	-------

दोहोरो भिडन्त

क्र.सं.	पिडितको नाम र थर	डेगामा	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्रको विवरण	कार्यालयको स्थिति	कैफियत
१३३	छत्रेवाँफ घटना	कोभलञ्चोक जिल्ला छत्रेवाँफ गाविस वडा नं.-९, दारौँडा	कोभलञ्चोक जिल्ला छत्रेवाँफ गाविस वडा नं.-९ स्थित दारौँडामा ने.क.पा. (माओवादी) र सुरक्षाकर्मीबीच भएको दोहोरो भिडन्तको घटनासम्बन्धमा आयोगको स्वविवेकमा उजुरी ग्रहण गरी कारवाही अगाडि बढाइएको	माओवादी र सुरक्षाकर्मी	ने. क. पा. (माओवादी) र सुरक्षाकर्मीबीच छत्रेवाँफ भिडन्तमा मृत्यु भएका मृतक सैनिकका परिवारलाई तत्काल अर्थिकतम क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन, घटनामा परी घाइते भएका सर्वसाधारण अर्जुन तिमिल्सनाको स्वास्थ्य उपचारमा लागेको खर्चको सोधभर्ना व्यवस्था राज्यबाट गर्न र सर्वसाधारणको क्षतिप्रति घर, सम्पत्तिको जाँचबुझ गरी कानुनवसोजिम क्षतिपूर्ति	आयोगको च. नं. २३७० मिति २०६३/२/२५ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यालयन गर्न सिफारिस गरी पत्राचार गरिएको	आवश्यक कारवाहीको लागि गृह मन्त्रालयलाई पत्राचार गरिएको प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको च. नं. ३३३ मिति २०६३/३/१३ को पत्र प्राप्त	नभएको

१३४	मृतक बमबहादुर खत्री, घाइते रामप्रसाद भण्डारी	सिन्धुपाल्चोक जिल्ला ठोकर्पा गाविस वडा नं.-२	सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको ठोकर्पा गाविस वडा नं.-२ स्थित बाघभैरव माविको छात्रावासमा आयोजित सशस्त्र कार्यक्रममा सुरक्षार्थीबाट हवाई फायर गरिएको र उक्त	सुरक्षार्थी	उपलब्ध गराउन, उक्त घटनापछि डर, त्रासका कारण गाउँबाट विस्थापित भएका व्यक्तिहरूलाई यथाशीघ्र पुनःस्थापनाको व्यवस्था गर्न, सर्वसाधारणको सुरक्षाको व्यवस्था गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय, ने.क.पा. (माओवादी) ले सर्वसाधारण व्यक्तिहरूका घर, सम्पतिहरू प्रयोग गरी क्षति पुःयाएकोले उल्लङ्घनमा संलग्न व्यक्तिहरूलाई व्यक्तिगत जवाफदेहीताको आधारमा कारवाही गर्न तथा पानीको मुहान र पाइप लाइन काटी खानेपानीको आपूर्तिमा अवरोध गर्ने कार्य तत्काल रोकी मानवीय आवश्यकताका कुराहरूमा अवरोध नपुःयाउन र ने.क.पा. (माओवादी) बाट पटकपटक अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानुनको पालना गर्ने भन्ने प्रतिवद्धता व्यवहारमा पूर्ण पालना गर्न र यस प्रकारका घटनाहरू नगर्न र नदोहोःयाउन ने.क.पा. (माओवादी) लाई आह्वान गर्ने २०६३/२/२२ को निर्णय	आयोगको च. नं. २४९४ मिति २०६३/३/२० मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई	गृह मन्त्रालयको मिति ०६३/११/२८ च. नं. १६६ को पत्रमार्फत् रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति प्रदान गरिसकेको व्यहोराको पत्र प्राप्त	आंशिक
-----	---	--	--	-------------	---	---	---	-------

१३५	तानसेन घटना	पाल्पा, तानसेन	कारवाहीमा ऐ. जिल्ला ऐ. गाविस वडा नं.- ४ बस्ने वमबहादुर खत्रीको मृत्यु भएको घटनासम्बन्धमा आयोगको स्वविवेकमा उजुरी ग्रहण गरी कारवाही अगाडि बढाइएको	माओवादी तथा सुरक्षाकर्मी	पाल्पा जिल्लाको सदरमुकाम तानसेनमा मिति २०६२ माघ १८ गते बेलुकादेखि १९ गते बिहानसम्म माओवादी र सुरक्षाकर्मीबीच भएको दोहोरो भौडन्तको सम्बन्धमा विभिन्न सञ्चारमाध्यमबाट प्रसारित तथा प्रकाशित समाचारको आधारमा आयोगबाट कारवाही अगाडि बढाइएको	गाराउन साथै सार्वजनिक स्थल मानववस्ती रहने स्थानलगायत संवसोधरण रहने स्थानलाई निशाना नवनाउन र मानवीय कानुनको पूर्ण पालना गर्न, घटनामा परी घाइते भएका ठोकर्पा- २ बस्ने बाघभैरव उच्चमाविका शिक्षक रामप्रसाद भण्डारीको स्वास्थ्य उपचारमा लागेको खर्च राज्यबाट सोधभर्ना गराउन तथा बाघभैरव उच्चमाविको क्षतिघस्त भवन तथा अन्य क्षतिको विस्तृत जाँचबुझ गरी पुनःनिर्माण गर्न/गाराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय	आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि पत्राचार गरिएको		नभएको
			माओवादी गरेको आक्रमणका क्रममा हुन पुगेको भौतिक क्षति र अनुगमनका क्रममा आयोगमा परेका ३३ वटा उजुरीका सम्बन्धमा तत्काल छानबिन गरी पीडितलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन, पाल्पा सदरमुकामको पुनःनिर्माण यथाशीघ्र संचालन गर्न, घना नागरिक बस्तीमा क्षति नपुऱ्याई संयमता अपनाउन, ऐतिहासिक दरवार आशिक रूपमा जलिरहेको हुँदा तत्काल सो नियन्त्रण गर्नतिर सरकारी निकायको पहल नभएकोले दरवार ध्वस्त भएको पाइएकोले तत्काल पुनःनिर्माण	आयोगको च. नं. २२६० मिति २०६३/२/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयलाई सिफारिस गरी पठाइएको					

१३६	चौतारा घटना	सिन्धुपाल्चोक, चौतारा	मिति २०६३ वैशाख १० गते सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको सदरमुकाम चौतारामा नेकपा (माओवादी) र सुरक्षाफौजबीच भएको दोहोरो भिडन्तको सम्बन्धमा आयोगबाट मिति २०६३/१/१७ देखि २०६३/१/२४ सम्म अनुसन्धान भएको	माओवादी तथा सुरक्षाकर्मी	गर्न तथा दोहोरो भिडन्तका क्रममा रेडियो पश्चिमाञ्चल र होटल श्रीनगर रहेको भवन क्षतिग्रस्त हुन पुगेको हुँदा तत्काल क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने निर्णय	नेकपा माओवादी र सुरक्षाकर्मीबीच चौतारा भिडन्तमा इन्टरदमा असंलग्न रैरैलिक व्यक्ति सिन्धुपाल्चोक जिल्ला कदमवास गाविस वडा नं.- ९, मूलखर्कमा ३० वर्षीय डम्बरबहादुर श्रेष्ठ, ६३ वर्षीय सुयबहादुर श्रेष्ठ र चौतारा ८ का भक्तबहादुर श्रेष्ठको मृत्यु भएकोमा उनीहरूका हकवालालाई जनही क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन, मृतक सैनिकका परिवारलाई तत्काल क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन, घटनामा परी घाइते भएका व्यक्तिहरूको निःशुल्क स्वास्थ्य उपचारको व्यवस्था राज्यबाट गर्न र सरकारी कार्यालय तथा सर्वसाधारणका क्षतिग्रस्त घरहरूको जाचबुझ गरी क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन, चौतारा अस्पतालमा राखिएको सुरक्षाफौजको सेन्ट्री तत्काल हटाउन,	नेकपा माओवादीलाई नेकपा माओवादीले चौतारा अस्पताल नियन्त्रणमा लिई	आयोगको च. नं. २१३९ मिति २०६३/२/४ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई सिफारिस गरी पठाइएको	नभएको
-----	-------------	-----------------------	--	--------------------------	--	--	--	--	-------

यातना

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्रको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
१३७	नारायण प्रसाद अर्याल	नवलपरासी जिल्ला कोल्हुवा ब्रह्मस्थान	नवलपरासी जिल्ला कोल्हुवा ब्रह्मस्थान घर भएका श्री ब्रह्म प्रथमिक विद्यालय कोल्हुवा गाविस वडा नं.-९ ब्रह्मस्थान का शिक्षक नारायणप्रसाद अर्याललाई मिति २०५५/१०/२८ गतेदेखि निरन्तर सुरक्षाकर्मीले विना कारण पक्राउ गरी यातना दिने कार्य गरेकोले दोषीलाई कारवाही गरी उचित क्षतिपूर्ति दिलाई पाऊँ भनी आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	यातना दिने सुरक्षाकर्मीलाई आवश्यक अनुसन्धान गरी कडा कारवाही गर्ने तथा पीडितलाई रु. ५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराई सोको पचास प्रतिशत पीडकबाट भराउने गरी नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने २०६३/२/२३ को निर्णय	आयोगको च. नं. पो.२७८८ संरक्षण ४४ मिति २०६३/४/७ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको		नभएको
१३८	किशोर श्रेष्ठ	काठमाडौं का.म.न.पा वडानं.-३२	काठमाडौं जिल्ला का.म. नपा वडा नं.- ३२ बस्ने किशोर श्रेष्ठले निजको कसेनी गाविस वडा नं.- ३ बयरवन मोरङ घर हुने नारायणप्रसाद राई (ससुरा) र सालीहरूलाई घर छोड्न घरमा लाग्ने खर्चाहेको हिसाव किताब बुझाउने सतमा दिएकामा निजहरूले कतैव्य पालना नगरेको र घर पनि नछोडेको विषयमा जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय काठमाडौं र वडा प्रहरी कार्यालय सिंहदरवारमा उजुरी दिई कारवाही भइरहेको अवस्थामा उपत्यका प्रहरी	सुरक्षाकर्मी	यातना दिएकामा दोषीलाई कारवाहीसमेत भइसकेकोले केही गर्नु परेन, पीडितलाई उपचारमा लागेको खर्च क्षतिपूर्ति स्वरूप रु. ३०,०००/- उपलब्ध गराउने	आयोगको च. नं. १०३९ संरक्षण १२१ मिति २०६३/४/११ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको		नभएको

१३९	फु छिरीङ्ग शेर्पा, कामी शेर्पा, पासाङ्ग शेर्पा	भोजपुर जिल्ला किमालुङ्ग गाविस वडान.-८ हाल: जोरपाटी गाविस वडा नं.-३	कार्यालय रानीपोखरीको कन्ट्रोलमा कार्यरत प्र.ना.नि. भरत खड्काले निजलाई पटकपटक फोन गरी धम्की दिनुका साथै वडा प्रहरी कार्यालय सिंहदरवारमा बोलाई निज खड्काले शारीरिक तथा मानसिक यातना दिई हिरासतमा राखेको भनी आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	यातना दिने प्रहरी कर्मचारीलाई आवश्यक अनुसन्धान गरी काठवाही गर्न तथा उपचारमा लागेको खर्च पीडितलाई शोधभर्ना दिन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/२/२३ को निर्णय	आयोगको च. नं. ८०७ मिति २०६३/४/११ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको			नभएको
-----	---	--	--	--------------	--	---	--	--	-------

१४०	हरिराज चिलवाल	लमजुङ जिल्ला धमिलकुवा गाविस वडा नं.-३	लमजुङ जिल्ला धमिलकुवा गाविस वडा नं.-३ निवासी हरिराज चिलवाललाई मिति २०५८/१०/५ गते घर विदा सकी फर्क्ये गर्दा तनहुँको बाइसजागर चेकपोस्टबाट सुरक्षाकर्मिले पक्राउ गरी लगातार शारीरिक तथा मानसिक यातना दिएकाले मानवअधिकारको रक्षा गरी पाउँ भनी आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी कारवाही गर्न तथा पीडितलाई क्षतिपूर्ति स्वरूप रु. ७५,०००/- उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने २०६३/३/६ को निर्णय	आयोगको संरक्षण २४७९ मिति २०६३/३/१९ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई सिफारिस गराएको	नभएको
-----	------------------	---	--	--------------	--	---	-------

वेपता

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्रको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
१४१	अमृत कँडेल	धादिङ जिल्ला वेनीघाट गाविस वडा नं.-२	धादिङ जिल्ला वेनीघाट गाविस वडा नं.-२ घर भई सरस्वती क्याम्पस काठमाडौंमा स्नातक तह प्रथम वर्षमा अध्ययनरत वर्ष २१ का अमृत कँडेललाई मिति ०६०/६/२४ गते काठमाडौंको चाबहिलबाट सुरक्षाकर्मीहरूले पक्राउ गरी वेपता पारकोले निजको जीवनरक्षा गरी स्थिति सावजनिक गरिदिन आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	स्थिति सावजनिक गरी कानुनी प्रक्रियामा लैजान र दोषीलाई अनुसन्धान गरी कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/३/२० को निर्णय	आयोगको २५७० मिति २०६३/३/३२ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई पत्राचार गरिएको	गृह मन्त्रालयबाट फ्याक्समार्फत् मिति २०६४/७/१६ मा पठाइएको अनुसूचीअनुसार रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउने जानकारी प्राप्त	आंशिक
१४२	ज्ञानेन्द्र त्रिपाठी	चितवन जिल्ला रत्ननगर नगरपालिका वडा नं.-१३	चितवन जिल्ला रत्ननगर नगरपालिका वडा नं.-१३ बस्ने ज्ञानेन्द्र त्रिपाठीलाई मिति २०६०/६/९ गते काठमाडौंको शांतिनगर गेटबाट सादा पोसाकका	सुरक्षाकर्मी	स्थिति सावजनिक गरी कानुनी प्रक्रियामा लैजान र आवश्यक अनुसन्धान गरी दोषीलाई कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने २०६३/३/२० को निर्णय	आयोगको १५ मिति २०६३/४/३ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय	गृह मन्त्रालयबाट फ्याक्समार्फत् मिति २०६४/७/१६ मा पठाइएको अनुसूचीअनुसार रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउने जानकारी	आंशिक

१४३	रेनुका दुलाल	काठमाडौं जिल्ला तीनथाना गाविस वडा नं.-५	सुरक्षामौलिके पक्राउ गरी बपत्ता पारेकाले निजको जीवनरक्षा गरी स्थिति सार्वजनिक गरिदिन आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षार्कमी	स्थिति सार्वजनिक गरी कानुनी प्रक्रियामा लैजान र आवश्यक अनुसन्धान गरी दोषीलाई कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने २०६३/२/३० को निर्णय	कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	प्रप्त	आंशिक
१४४	निश्चल नकमी	काठमाडौं जिल्ला महादेवस्थान गाविस वडा नं.- ५, थानकोट	काठमाडौं जिल्ला महादेवस्थान गाविस वडा नं.- ५ वस्ने वर्ष २३ का निश्चल नकमीलाई मिति ०६०/८/१७ गते	सुरक्षार्कमी	स्थिति सार्वजनिक गरी कानुनी प्रक्रियामा लैजान र आवश्यक अनुसन्धान गरी दोषीलाई कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने २०६३/२/३० को निर्णय	कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	गृह मन्त्रालयबाट फ्याक्समार्फत् मिति २०६४/७/१६ मा पठाइएको अनुसूचीअनुसार रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउने जानकारी प्राप्त	नभएको
१४५	मुकुन्द सेठाई	धादिङ जिल्ला जीवनपुर गाविस वडा नं.-६	धादिङ जिल्ला जीवनपुर गाविस वडा नं.- ६ घर भई काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं.- १५ विजयेश्वरी, डल्लु डेरा गरी वस्ने मुकुन्द सेठाईलाई मिति २०६०/९/४	सुरक्षार्कमी	स्थिति सार्वजनिक गरी कानुनी प्रक्रियामा लैजान र आवश्यक अनुसन्धान गरी दोषीलाई कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने २०६३/२/३३ को निर्णय	आयोगको १२ मिति २०६३/४/३ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद् को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय	गृह मन्त्रालयबाट फ्याक्समार्फत् मिति २०६४/७/१६ मा पठाइएको अनुसूचीअनुसार रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउने जानकारी	आंशिक

						गते काठमाडौं भीमसेनस्थानबाट सावा पोसाकका सुरक्षाकमीले पक्राउ गरी बेपत्ता पारेकाले निजको जीवनरक्षा गरी स्थिति सांवजनिक गरीदिन आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन			कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	प्राप्त	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	-------------------------------------	---------	--

महिलाविरुद्धको हिंसा

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्रको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	टिप्पणी
१४६	आसी चौधरी	कैलाली जिल्ला शिवपुर गाविस बडा नं.-४	कैलाली जिल्ला शिवपुर गाविस बडा नं.- ४ निवासी ४५ वर्षीय आसी चौधरीलाई मिति ०६२/१/३ गते निजको जेठाजु नाता पर्ने ४६ वर्षीय विष्णु चौधरीले बोक्सीको आरोपमा कटपिट गरी गाउँलेको अगाडि मानिसको दिसा पिसाब खुवाई मानसिक तथा शारीरिक यातना दिएकाले उक्त घटनाको आवश्यक छानविन गरी क्षतिपूर्ति दिलाई पाउँ भनी आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	विष्णु चौधरी	पीडितलाई रु. २५,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने २०६३/३/६ को निर्णय	आयोगको च. नं. नेपालगञ्ज २८३ (क) संरक्षण ५६ मिति २०६३/४/७ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न पत्राचार गरिएको	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको च. नं. ३८ मिति २०६३/४/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि सम्बन्धित निकायमा पत्राचार गरिएको बोधार्थ पत्र	नभएको

आन्तरिक बिस्थापित

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्र विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
१४७	डम्बरबहादुर छुत्थाल	बाग्लुङ जिल्ला बुर्तिवाङ्ग गाविस वडा नं.-९, घोसापानी बुर्तिवाङ्ग गाविस वडा नं.-९, घोसापानी	बाग्लुङ जिल्ला बुर्तिवाङ्ग गाविस वडा नं.- ९ घोसापानी बस्ने डम्बरबहादुर छुत्थालको घर तथा गोठसमेतमा मिति २०५९/१/३ गते सुरक्षाकमीले बम तथा गोली प्रहार गरी धन, सम्पत्ति नष्ट गराई बिस्थापितसमेत गराइदिएकाले क्षतिपूर्ति हिलाई पाउँ भनी आयोगमा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाकमी	दोषी सुरक्षाकमीको पहिचान गरी कारवाही गर्न र पीडितलाई क्षतिपूर्ति स्वरूप रु. १,००,०००/- उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/३/६ को निर्णय	आयोगको च. नं. १५१९ संरक्षण १२३ मिति २०६३/४/११ मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषदको कार्यान्वयनको लागि सिफारिस गरी पठाइएको	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषदको कार्यालयको च. नं. ४६ मिति २०६३/४/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि सम्बन्धित निकायमा पत्राचार गरिएको बोधार्थ पत्र	नभएको

न्याय प्रशासनसम्बन्धी

क्र.सं.	पीडितको नाम र थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्र विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
१४८	अनुसन्धान तथा सहयोग सङ्घ	गाङ्गुबु, काठमाडौं	मिति २०६२ चैत २४ गतेदेखि आहिवान गरिएको देशव्यापी आमहड्डताल तथा शान्तिपूर्ण विरोध कार्यक्रमको क्रममा प्रहरीले अत्यधिक शक्तिको प्रयोग गरेको भनी आयोगमा मिति ०६३/१/३ मा प्राप्त उजुरी निवेदन	सुरक्षाकमी	उपत्यका सशस्त्र प्रहरी बल मुख्यालय पशुपतिनाथ बाहिनी, सानो चौचरण काठमाडौंमा कार्यरत वरिष्ठ प्रहरी उपरीक्षक माधवबहादुर थापालाई सशस्त्र प्रहरी ऐन, २०५८ बमोजिम वडा कारवाही गर्न तथा रूपसागर मोतानको घरबाट जथाभावी गोली चलाउने सुरक्षाकमीको पहिचान गरी कार्तुनबमोजिम कारवाही गर्नका लागि श्री ५ को सरकारलाई लेखी पठाउने २०६३/१/१९ को निर्णय	आयोगको च. नं. २०६३ मिति २०६३/१/२० मा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषदको कार्यान्वयनको लागि पत्राचार गरिएको		नभएको

बन्दीको अधिकारसम्बन्धी

क्र.सं.	पंजीकृतको नाम र शर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्र विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
१४९			पूर्व मन्त्रीहरू कमल थापा, श्रीपशमशर राणा, रमेशनाथ पाण्डे, टंक डकाल र निक्षमशर राणालाई मिति २०६३/१/२९ गतेदेखि गिरफ्तार गरी पहरा गण त्रिपुरेश्वर, २ नं. गण महाराजगन्ज र राष्ट्रिय प्रहरी प्रतिष्ठान महाराजगन्जमा राखिएकोले निजहरूको सम्बन्धमा आयोगबाट मिति २०६३/१/३१ देखि २०६३/२/१ सम्म अनुगमन गरिएको	प्रहरी	पूर्व परराष्ट्र मन्त्री रमेशनाथ पाण्डेको स्वास्थ्य स्थिति कमजोर रहेको पाइएकोले निजको कमजोर स्वास्थ्य अवस्थालाई मध्यनजर राखी आवश्यक उपचारसहित उचित बन्दोबस्त गर्ने, थुनामा रहेका बन्दीहरूले पढ्न चाहेका पुस्तक, पत्रपत्रिका र सञ्चारका साधन रेडियो र टेलिभिजनको समेत व्यवस्था गराउन	च. नं. २१२९ मिति २०६२/२/२ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनसम्बन्धमा प्र.म.का.लाई पत्राचार गरिएको		नभएको

स्वास्थ्यको अधिकारसम्बन्धी

क्र.सं.	पंजीकृतको नाम र शर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट पठाइएको पत्र विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
१५०	तुलसीराम गौतम तथा दीपक सापकोटा	एभरेष्ट नर्सिङ होम तथा लुम्बिनी अञ्चल अस्पताल	काठमाडौंको एभरेष्ट नर्सिङ होममा उपचारको क्रममा तुलसीराम गौतम तथा बुटवलको लुम्बिनी अञ्चल अस्पतालमा दीपक सापकोटाको मृत्यु भएको		अत्यावश्यक सेवाअन्तर्गत पर्ने स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने अस्पतालले अरू विरामीको समेत उपचार गर्नुपर्ने भएकाले स्वास्थ्य सन्ध्यामा कुनै पनि प्रकारको आक्रमण, तोडफोड हुनबाट जोगाउन तथा अस्पतालका चिकित्सकहरूले समेत अन्य विरामीहरूको उपचार प्राप्त गर्न पाउने प्राकृतिक अधिकारको सम्मान गरिरहने वातावरण एवम्	आयोगको च. नं. २२०१ मिति २०६३/२/१२ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई सिफारिस गरी पठाइएको		नभएको

१५३	योगेश गुरुङ	धादिङ जिल्ला खाल्टे गाविस वडा नं.-८	धादिङ जिल्ला खाल्टे गाविस वडा नं.-८ निवासी वर्ष १५ को योगेश गुरुङलाई मिति २०६०/७/३ गते राति टाइफाइड भई निलकण्ठ गाविसस्थित शिवबहादुर थापाको घरमा लिएको डेरामा सुतिरहेको अवस्थामा सुरक्षाफौजले पक्राउ गरी लगेर गोली प्रहार गरी मारको सम्बन्धमा आयोगमा उजुरी दर्ता	सुरक्षाफौज	उक्त कारवाहीमा जिम्मेवार एवम् दोषी सुरक्षाकर्मीलाई प्रचलित कानूनबमोजिम कारवाही गर्ने तथा पीडित परिवारको भरपूरपोषणको लागि रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६४/१०/२ को निर्णय	आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	१२७ मिति २०६५/८/१ को बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको २०६५/६/५ को निर्णयानुसार रु. २,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको र दोषी सुरक्षाकर्मीलाई कारवाही गर्ने प्र.प.का.लाई निर्देशन दिएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त । उक्त घटनाको घाइतलाई रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति दिएको जानकारी प्राप्त	आयोगको निर्णय कार्यान्वयनसम्बन्धमा कार्यार्थको लागि शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई पत्राचार गरिएको गृह मन्त्रालयको च. नं. ५३ मिति २०६५/४/२४ को पत्र प्राप्त,	आर्थिक
-----	-------------	-------------------------------------	---	------------	--	------------------------------	--	---	--------

१५४	त्रिलोचन पौडेल	रौतहट डुमरिया गाविस वडानं-७, चेतनगर टोल	रौतहट जिल्ला डुमरिया गाविस वडा नं- ७ चेतनगर टोलका २२ बर्षीय त्रिलोचन पौडेललाई मिति २०६१/१२/२५ गते विहान अन्धजी १०:०० बजेको समयमा काम विशेषले सोही जिल्ला लक्ष्मीनियाँ गाविस वडा नं- ९, बैसहीटोलको उखु खेतमा गएको अवस्थामा संयुक्त वेश क्याम्प रौतहटबाट गाएको सुरक्षाकर्मीले गोली हानी मारेको घटनासम्बन्धमा आयोगमा परेको उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	उक्त कारवाहीमा जिम्मेवार एवम् दोषी सुरक्षाकर्मीलाई प्रचलित कानूनबमोजिम कारवाही गन तथा पीडित परिवारको भरपरोषणको लागि रु. २,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६४/१०/२ को निर्णय	च. नं. २८६२ संरक्षण १४४ मिति ०६५/४/३० गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भाएको पत्र प्राप्त	आंशिक	पूर्ण
१५५	शरण तामाङ,	भोजपुर जिल्ला	भोजपुर जिल्लाको उत्तरपूर्वी गाविस वडा नं.- ७ बस्ने वर्ष	सुरक्षाकर्मी	शरण तामाङको हकमा उक्त कारवाही मा जिम्मेवार दोषी	च. नं. २२१० संरक्षण १०८ मिति	प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भाएको पत्र प्राप्त	आंशिक	पूर्ण

देवी सुन्दास	उत्तरापूर्वी गाविस वडा नं.-७ तथा भोजपुर जिल्ला साङ्गाङ्ग गाविस वडा नं.-४	२२ को शरण तामाङलाई सोही गाविस वडा नं.- ४ को झ्याउँपोखरीमा लाग्ने वृधवारो बजारमा केही दिनपछि सुत्केरी हुने श्रीमतीको लागि सामान किनमेल गर्न गएको अवस्थामा सुरक्षाफौजले मिति २०६०/६/१४ गते पक्राउ गरी कब्जामा लिई गोली हानी मारेको तथा सोही जिल्ला साङ्गाङ्ग गाविस वडा नं.- ४ बस्ने वर्ष १५ की नाबालिका देवी सुन्दासले सोही गाविस वडा नं - १ बस्ने मछिन्द्र दमाइसँग दोस्रो श्रीमतीको रूपमा प्रेम विवाह गरेको भन्ने आभ्यागमा कारवाही गर्न भनी ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ताले अपहरण गरी लगेको अवस्थामा सुरक्षा कारवाहीमा निजको मृत्यु भएको सम्बन्धमा आयोगको स्वविवेकमा उजुरी ग्रहण गरी कारवाही अगाडि बढाइएको	सुरक्षार्थीको पहिचान गरी प्रचलित कानूनबमोजिम कारवाही गर्न तथा फाइत परिवारको भरणपोषणको लागि रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने तथा देवी सुन्दासको हकमा उक्त कारवाहीमा जिम्मेवार एवम् दोषी सुरक्षार्थीको पहिचान गरी प्रचलित कानूनबमोजिम कारवाही गर्न तथा मृतकका आश्रित परिवारलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने भन्ने मिति २०६४/१०/३ को निर्णय	०६५/४/२३ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको		निर्णयानुसार शरण तामाङको हकमा रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको, देवी सुन्दासको हकमा रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको र दुवैको हकमा दोषी सुरक्षार्थीलाई कारवाही गर्न प्र.प.का.लाई निर्देशन दिइएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त, प्र.म.प.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
कान्छा डङ्गाल	का.जि. सरस्वती गाविस वडा नं.-३ टाँखा	सुरक्षार्थी निजको मृत्युसम्बन्धमा पुर्ण गर्न गाँठत सैनिक अदालतबाट दोषी सैनिकमध्ये २ जनालाई ३ महिना कैद र कमाण्डरलाई ३ सेवाबाट राजिनामा गराइएको भनी मानवअधिकार उल्लङ्घन भएको तथा स्वयम् स्वीकार गरी दोषीलाई कारवाहीसमेत भइसकेको देखिँदा केही गरिरहनु परन । सो घटनाको	च. नं. ३७६६ संरक्षण ३१९ मिति २०६५/६/५ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको, च. नं. ३७६६ संरक्षण ३१४ मिति	गृह मन्त्रालयको २०६५/७/१८ को निर्णयानुसार रु. ३,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त		आंशिक	

१५७	गणेश थापा		<p>गरकोले दोषिलाई कारवाही गरी पीडितलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराई पठाउन आयोगमा उजुरी पर्न आएको</p>	सुरक्षाकर्मी	<p>आफ्नो कब्जामा रहेको व्यक्तिलाई कानुनबमोजिम कारवाही गर्न तथा पीडित परिवारको भरपणपोषाको लागि रु. २,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने भनी मिति २०६४/१०/३ मा निर्णय गरिएको</p>	<p>कमाण्डरको नाउ नेपाली सेना जङ्गी अड्डाबाट बुझी अभिलेखीकरण गर्ने ठहरछ । मानवअधिकारको उल्लङ्घनबाट पीडित परिवारलाई आयोगको (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र सूतकका बालबालिकालाई निःशुल्क पठनपाठनको व्यवस्था मिलाउनसमेत नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने भनी मिति २०६४/१०/३ मा निर्णय गरिएको</p>	<p>२०६५/६/५ गते शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय लाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको</p>	पूर्ण
	गणेश थापा		<p>मिति २०५९/२/५ गतेका दिन अन्दाजी ११:०० बजेको समयमा शिव सेनाका जिल्ला अध्यक्ष तथा नेपाली काँग्रेसको सक्रिय कार्यकर्ता बर्ष ३० का गणेश थापालाई घेस्तोला बोकेको आशंकाका साथ सुरक्षाकर्मीले पक्राउ गर्न खोज्दा भगोकोमा सुरक्षाकर्मीको गोली लागी मृत्यु भएको सम्बन्धमा</p>	सुरक्षाकर्मी	<p>आफ्नो कब्जामा रहेको व्यक्तिलाई कानुनबमोजिम कारवाही गर्न तथा पीडित परिवारको भरपणपोषाको लागि रु. २,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने भनी मिति २०६४/१०/६ को निर्णय</p>	<p>च. नं. ३३६/नेपालाञ्च संरक्षण ३२० मिति २०६५/६/५ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको, च. नं. ३३६/नेपालाञ्च संरक्षण ३१० मिति २०६५/६/५ गते शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई</p>	<p>प्र.प्र.का.को च. नं. १६७ मिति २०६५/९/२१ मा निजको ठागाना र घटना घटेको स्थान खुलाई पठाउने सम्बन्धमा बोधार्थ पत्र प्राप्त, गृह मन्त्रालयको २०६५/७/१८ को निर्णयानुसार रु. २,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको र दोषी सुरक्षाकर्मीलाई कारवाही गर्न प्र.प.का.लाई निर्देशन दिएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त</p>	पूर्ण

१५८	बोम बहादुर रावत, माधव रावत	दाङ जिल्ला त्रिभुवन नया, मंसिना	दाङ जिल्ला त्रिभुवननगर नगरपालिकास्थित मंसिना भन्ने स्थानबाट घाराहीस्थित बरख गण ब्यारेक्वाट सर्चमा गएका नेपाली सेनाले मिति २०५९/१/८ दिन बोमबहादुर रावत र माधव रावतलाई सोधपुछ गर्नुछ भनी पक्राउ गरी केही समय गाउँमै सोधपुछ गरी मोलिपल्ट मिति २०५९/१/९ गते सैद्या गाविस वडा नं.- ५ ठाटी सोता भन्ने स्थानमा लगी मारेको घटनासम्बन्धमा आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय नेपालगञ्जमा दर्ता भएको उजुरी निवेदन	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीलाई कारवाही गरी पीडित परिवारलाई राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउनको लागि नेपाल सरकार समक्ष लेखी पठाउने मिति २०६४/१०/६ को निर्णय	आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि पत्राचार गरिएको च. नं. ६८६/११३/नेपालग ञ्ज संरक्षण ३१७ मिति २०६५/६/५ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको, च. नं. ६८६/११३/नेपालग ञ्ज संरक्षण ३०९ मिति २०६५/६/५ गते शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	गृह मन्त्रालयको २०६५/७/१८ को निर्णयानुसार रु. १,५०,०००/-क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्र प्राप्त	आंशिक
१५९	मुलकहरू चुडा मणि श्रेष्ठ, धर्म नेपाली, मनोज नेपाली, टोपबहादुर नेपाली, टोपबहादुर वि. क., राम कुमार नेपाली, श्यामकुमार	दाङ जिल्ला फूलवारी गाविस वडा नं.- ४, बाबु	दाङ जिल्ला फूलवारी गाविस- ४ स्थित बाबु भन्ने टोलमा धर्म नेपालीको घरमा रागो काटेर खाने क्रममा संयुक्त सुरक्षाफौजले माओवादीको आशकामा सर्वसाधारण चुडामणि श्रेष्ठ, धर्म नेपाली, मनोज नेपाली, रामपुर बस्ने टोपबहादुर नेपाली, टोपबहादुर वि. क., रामकुमार नेपालीलाई गोली हानी गरेको तथा पुनाराम वि. क. र भक्तबहादुर नेपालीको सुरक्षाकर्मीको	सुरक्षाकर्मी	दोषी सुरक्षाकर्मीलाई कारवाही गर्नुका साथै पीडित परिवारलाई राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम मुलकको परिवारलाई जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन सिफारिस गरी पठाउने ठहर्छ साथै चाहिने ब्यक्तिहरू पुनराम वि. क. र भक्तबहादुर नेपालीको उपचार	च. नं. ८८४/नेपालगञ्ज संरक्षण ३१६ मिति २०६५/६/५ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको, च. नं. ८८४/नेपालगञ्ज संरक्षण ३१३ मिति २०६५/६/५ गते	गृह मन्त्रालयको २०६५/७/१८ को निर्णयानुसार आयोगको निर्णयअनुसार क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको तथा दोषी सुरक्षाकर्मीलाई कारवाही गर्न प्र.प.का.लाई निर्देशन दिएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्र प्राप्त,	पूर्ण

<p>विश्वकर्मा, रवि विश्वकर्मा, खिमलाल नेपाली घाइतेहरू पुनराम वि. क., भक्तबहादुर नेपाली</p>	<p>पिटाइको कारण उपचार गराउँदागारुडै केही समयपछि मृत्यु तथा श्यामकुमार विश्वकर्मा, रवि विश्वकर्मा र खिमलाल नेपालीलाई खिमलाल नेपालीलाई सुरक्षाकमीले दिएको यातनाको कारण हालसम्म पनि औषधोपचार गर्नुपर्ने भन्ने आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय नेपालगञ्जमा दर्ता उजुरी निवेदन</p>	<p>गाराउँदागारुडैको अवस्थामा मृत्यु भएको पाइएकोले निजको परिवारलाई जनही रु. २५,०००/- का दरले क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र यातनाकै कारण उपचार गराइरहेका श्यामकुमार विश्वकर्मा, रवि विश्वकर्मा र खिमलाल नेपालीलाई जनही रु. २५,०००/- का दरले क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउनको लागि नेपाल सरकार समक्ष लेखी पठाउने ठहर्छ भन्ने मिति २०६४/१०/६ को निर्णय</p>	<p>शान्ति तथा पुन निर्माण मन्त्रालयलाई अयोगको निर्णय सिफारिस गराएको</p>	<p>प्र. म. म. का. को. च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी वि. प्र. का. बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुटुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगजनाको च. नं. १३२ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त</p>	<p>१६०</p>	<p>मुगु जिल्ला सेरी गाविस वडा नं.- ८ सेरी गाउँमा मिति २०५९/८/२ गतेका दिन वर्ष २४ को कैले मल्ल आफ्नो घरको दाउरा लिन भनी गएको र बानबाट दाउरा लिई घरतिर आउँदै गर्दा सराबाट आएको गस्ती टोलीदेखि डरले दाउराको भारी फालेर घट्टमा लुक्न जाँदा गस्ती टोलीले माआवादीको आशंकामा गोली हानेको भन्ने सम्बन्धमा आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय नेपालगञ्जमा दर्ता उजुरी निवेदन</p>	<p>सुरक्षाकमी</p>	<p>गृह मन्त्रालयको २०६४/७/१८ को निर्णयानुसार रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र. म. म. प. को पत्र प्राप्त, प्र. म. म. का. को. च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी वि. प्र. का. बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुटुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगजनाको च. नं. १३२ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त</p>
--	---	---	---	--	------------	--	-------------------	---

१६१	मैना सुनुवार	काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला, खरेलथोक गाविस वडा नं.- ६, कटुञ्जे बस्ने तथा श्री भगवती मावि खरेलथोकमा कक्षा ९ मा अध्ययनरत मैना सुनुवारलाई मिति २०६०/११/५ गते विहान ६:३० बजे आफ्नै घरबाट सुरक्षाफौजले पक्राउ गरी अज्ञातस्थलतर्फ लगेको र निजको स्थिति अज्ञात रहेकाले निजको अवस्था सार्वजनिक गरी जीवनरक्षा गरीदिन आयोगमा उजुरी दर्ता हुन आएकोमा पाँचखालस्थित एक बन्दीले मैना सुनुवारको बारेमा दिएको बयानअनुसार मिति २०६०/११/५ गते निजलाई खरेलथोकस्थित निजको घरबाट सुरक्षाफौजले पक्राउ गरी पाँचखाल व्यारकमा ल्याएको भन्ने सम्बन्धमा आयोगमा दर्ता उजुरी निवेदन	नेपाली सेना	काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला, खरेलथोक गाविस वडा नं.- ६, कटुञ्जे बस्ने तथा श्री भगवती मावि खरेलथोकमा कक्षा ९ मा अध्ययनरत मैना सुनुवारलाई मिति २०६०/११/५ गते विहान ६:३० बजे आफ्नै घरबाट सुरक्षाफौजले पक्राउ गरी अज्ञातस्थलतर्फ लगेको र निजको स्थिति अज्ञात रहेकाले निजको अवस्था सार्वजनिक गरी जीवनरक्षा गरीदिन आयोगमा उजुरी दर्ता हुन आएकोमा पाँचखालस्थित एक बन्दीले मैना सुनुवारको बारेमा दिएको बयानअनुसार मिति २०६०/११/५ गते निजलाई खरेलथोकस्थित निजको घरबाट सुरक्षाफौजले पक्राउ गरी पाँचखाल व्यारकमा ल्याएको पाइयो । गलत तौरकाबाट बयान लिने क्रममा निज शिथिल भएको कारणबाट खाना नखाई बेहोस भएकोमा सोही दिन निजको मृत्यु भएको पाइयो,	नखाई बेहोस भएकोमा सोही दिन निजको मृत्यु भएको पाइयो, निजको मृत्युपश्चात् परिवारलाई खबर नगरी गलत तौरकाबाट लाश गाडिएको तत्पश्चात् कोर्ट अफ इन्क्वायरी गठन भएको र उक्त को.ई.बाट निज मैना सुनुवारलाई मानै उद्देश्य नभए	च. नं. ३२६ मिति २०६५/६/६ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको, च. नं. ३२७ मिति २०६५/६/६ गते पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	गृह मन्त्रालयको २०६५/८/२९ को निर्णयानुसार निजलाई रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध दिने निर्णय भएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्रबाट जानकारी प्राप्त	आशिक
-----	-----------------	---	-------------	---	--	---	---	------

				<p>पाउने नै हुँदा केही गरिरहनुरेन । अतः मानवअधिकार उल्लङ्घनबाट पीडित परिवारलाई राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारबाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम रु. २,००,०००/-क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने मिति २०६४/१०/२१ मा निर्णय गरिएको,</p>							
				<p>मैना सुनुवार तथा रामहरि श्रेष्ठलगायतका मुद्दाहरू मानवअधिकार हनन् तथा ज्यादतीसम्बन्धी भएकाले नियमित अदालतवाहेक सैनिक अदालत वा जनअदालत भनिएको वा त्यस्तै प्रकृतिको अन्य कुनै अदालतको क्षेत्राधिकारको विषय नभएकाले सोधिकार अदालतमा कारबाहीयुक्त अवस्थामा रहेका आरोपित व्यक्तिहरूलाई पक्राउ गरी बुझाउन र कानुनबमोजिम कारबाही अगाडि वढाउनको लागि यस आयोगबाट भएको सिफारिस र सर्वोच्च अदालतबाट आदेश भइसकेका सम्पूर्ण मुद्दाहरूमा तत्काल कारबाही अगाडि वढाउन आयोगको विभिन्न भित्तिमा भएका सिफारिसबमोजिम</p>							

१६२	तीर्थराज पौडेल	रामेछाप जिला सैपु गाविस वडा नं.-४	जिला रामेछाप सैपु गाविस वडा नं.-४ वस्ने ३६ वर्षीय तीर्थराज पौडेलको मिति २०४९/३/८ गते रामेछापको	सुरक्षाकर्मी	कारवाही हुन आयोग नेपाल सरकारलाई पुनः आग्रह गर्दछ साथै हाल काभ्रेपलान्चोक जिल्ला अदालतबाट पुर्पक्षको निम्ति मैना सुनुवारको हत्याको सिलसिलामा वारण्ट जारी भइसकेको अवस्थामा आरोपित नेपाली सेनाका मेजर निरञ्जन वस्नेतको विषयमा 'कोर्ट अफ इन्क्वायरी' गठन गरी कारवाही प्रक्रिया अगाडि बढाएको भन्ने आयोगको जानकारीमा आएकोले त्यसप्रति आयोगको गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको छ । नागरिक अदालतमा कारवाहीको प्रक्रियामा रहेका निज मेजर निरञ्जन वस्नेतलाई सर्वोच्च अदालतको आदेश, आयोगको सिफारिस र काभ्रेपलान्चोक जिल्ला अदालतको वारण्टसमेतलाई सम्मान गर्दै सम्बन्धित पक्षले निज वस्नेतलाई अदालतमा उपस्थित गराउनुपर्ने आयोगको ठहर रहेको छ । तसर्थ सोअनुसार गर्न/गराउन आयोग नेपाल सरकारलाई नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १३२ बमोजिम आग्रह गर्दछ भन्ने आयोगको मिति २०६६/९/९ को निर्णय	घटनामा संलग्न दोषी सुरक्षाकर्मीहरूको पहिचान गरी कारवाही गर्न तथा राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी,	च. नं. ३५८ मिति २०६५/६/८ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई	गृह मन्त्रालयको २०६५/१०/५ को निर्णयानुसार रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति	आंशिक
-----	----------------	-----------------------------------	--	--------------	---	--	---	--	-------

१६३	सपना गुरुङ	मोरङ जिल्ला बेलवारी गाविस वडा नं.-३	मोरङ जिल्ला बेलवारी गाविस वडा नं.-३ बस्ने सपना गुरुङलाई नेपाली सेनाको गोली लागी मृत्यु भएको सम्बन्धमा	सैपु बजारबाट औषधि लिएर आइरहेको समयमा निज पौडेललाई ओखलढुङ्गाबाट गस्तीमा आएका सैनिकको एक टोलीले अर्को टोलीलाई पत्र लिएर जान भनेपछि पत्र लिएर जाँदा सैनिकले चलाएको गोलीबाट मृत्यु भएकाले आवश्यक अनुसन्धान गरी दोषीउपर परिवारलाई क्षतिपूर्ति पीडितका परिवारलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन आयोगमा उजुरी दर्ता हुन आएको	कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउनको लागि नेपाल सरकार समक्ष लेखी पठाउने ठहर्छ। निर्वाण व्यक्तिको मृत्यु भएको भनी नेपाल प्रहरीबाट स्वीकार गरेको समेत देखिँदा र घटनाको परिस्थितिसमेतलाई हेर्वा मृतकका वालबच्चाको निःशुल्क पठनपाठनको व्यवस्था मिलाउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने भन्ने मिति ०६४/१०/२१ को निर्णय	दोषी सुरक्षाकर्मीको पहिचान गरी कानुनबमोजिम कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने ठहर्छ। अन्तर्ग विद्यार्थक संसदको संसदीय समितिले पीडितलाई क्षतिपूर्तिवापत रु. १०,००,०००/- उपलब्ध गराउन सिफारिस गरिसकेको मिसिल संलग्न फाइलबाट देखिँदा त्यसतर्फ बोलिरहनु परेन भन्ने मिति २०६४/१०/२१ को निर्णय	आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको, च. नं. ३५७ मिति २०६५/६/८ गते शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्र प्राप्त, प्र.म.म.का.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकास फुट्टा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
-----	------------	-------------------------------------	---	---	---	---	---	--	-------

माओवादीद्वारा हत्या

क्र.सं.	पीडितको नाम थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त व्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोबाट गरिएको सिफारिस विवरण	कार्यन्वयनको स्थिति	कैफियत
१६४	पत्रकार वीरेन्द्र साह	बारा, कलैया	मिति २०६४/६/१८ गते नेकपा माओवादीबाट पत्रकार वीरेन्द्र साहको अपहरण गरी हत्या गरिएको	माओवादी	बाराबाट अपहरित पत्रकार वीरेन्द्र साहको अपहरण भएको घटनाको सूक्ष्मरूपले अनुसन्धान तथा छानविन गरी निजको अवस्था अविलम्ब सार्वजनिक गरी दोषीलाई कारवाही गर्न, मानवअधिकार रक्षकहरूको सुरक्षाको निमित्त विशेष प्रबन्ध मिलाउन तथा उनीहरूले स्वतन्त्रतापूर्वक व्यवसाय गर्न पाउने अधिकारको सुनिश्चित गर्न, प्रेस स्वतन्त्रताको रक्षाको निमित्त शान्ति सुरक्षालागत आवश्यक व्यवस्था मिलाउन, मानवअधिकार रक्षकहरूलाई स्वतन्त्र रूपमा तथ्य संकलन गर्नेलगायतका कार्यहरू सम्पन्न गर्ने कार्यमा बाधा उत्पन्न गर्ने कार्यमा संलग्न व्यक्तिहरूलाई कानुनी कारवाही गर्ने	आयोगको च. नं. २४७७ मिति २०६४/६/२८ मा आयोको निर्णय कार्यान्वयन गर्न प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयलाई सिफारिस गरी पठाइएको		नभएको
१६५	रामशरण खत्री	रामेछाप जिल्ला हिलेदेवी गाविस वडानं.-९	रामेछाप जिल्ला हिलेदेवी गाविस वडा नं.- ९ बस्ने कृष्णबहादुर खत्रीको छोरा वर्ष १४ को रामशरण खत्रीलाई मिति २०६३/४/२९ गते ने.क.पा. (माओवादी) का कार्यकर्ताबाट कब्जामा लिई यातना दिई बनेपाबाट रामेछापतर्फ लैजाई गरेको र उनीहरूको कब्जा रहेकै	माओवादी	निज रामशरण खत्रीको सुनकोशी पुलबाट हामफाली मृत्यु भएको हो भनी यकिन गर्न सक्ने यथेष्ट प्रमाण तथा अवस्था नरहेको र प्रमाण एत, २०६१ को दफा ३२ मा "कुनै व्यक्ति जीवित छ वा निजको मृत्यु भइसकेको छ भन्ने प्रश्न उठेमा सो व्यक्तिको सम्बन्धमा स्वाभाविक रूपमा जानकारी	च. नं. ३४७६ मिति २०६५/२/३१ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोको निर्णय सिफारिस गरिएको	प्र.म.का.को.च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी वि.प्र.का.बाट मुक्तानी पाउन गरी निकामा फुकुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोगनाको च. नं. १३८ मिति	आंशिक

१६६	श्यामसुन्दर सहनी, शम्भु सहनी	रौतहट, वसन्तपट्टी-६	अवस्थामा सुनकोशीको भेला फालेर हत्या गरेको घटनासम्बन्धमा आयोगमा परेको उजुरी निवेदन	ने.क.पा. (माओवादी)	घटनामा रौतहट वसन्तपट्टी-६ का दाजुभाइ श्यामसुन्दर सहनी र शम्भुसहनीलाई नेकपा (माओवादी)ले एक हप्ताअघि आफ्नो कार्यक्रममा अवरोध पुऱ्याएको भन्ने आरोपमा दुवै दाजुभाइलाई घरबाटै अपहरण गरेको, सोही दिन दुवैलाई इनस्वा गाउँबाट छोड्ने भन्ने माओवादीले स्थानीय मानवअधिकारकर्मी र पत्रकारलाई बोलाएको, सो कुरा थाहा पाएर आक्रोशित इनस्वावासीले जर्बस्ती छुटाई लगेको, सोही दिनदेखि माओवादीले आफ्नो नियन्त्रणमा नरहेको बताएपछि, दुवैको अवस्था अज्ञात रहेको र मिति २०६३/२/१३ गतेका दिन दुई दाजुभाइको शव इनस्वा खोला बगरमा परेको अवस्थामा सुरक्षाकर्मीले फेला पारेको भन्ने समाचारप्रति आयोगको	पाउने व्यक्तिले निजका सम्बन्धमा १२ वर्षेखि कुनै जानकारी पाएको छैन भन्ने प्रमाणित भएमा निज जीवित छ भन्ने पक्षले नै सो कुरा प्रमाणित गर्नुपर्छ" भन्ने उल्लेख भएको हुँदा प्रस्तुत उजुरी हाललाई बेपत्ताको सूचीमा नै राखी अनुसन्धानका लागि पहल गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने मिति २०६४/९/१३ को निर्णय	च. नं. ३२४ मिति २०६४/६/६ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको, च. नं. ३२५ मिति २०६४/६/६ गते शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	२०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	आंशिक
			घटनामा संलग्न दोषीहरूको पहिचान गरी सम्वन्धित अदालतमा फौजदारी अभियोगमा मुद्दा चलाई कानुनी कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउनुपर्ने र साथै राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम पीडित परिवारको भरपरायणको लागि जनही रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउनको लागि नेपाल सरकार समक्ष लेखी पठाउने भन्ने मिति २०६४/१०/२१ को निर्णय		गृह मन्त्रालयको २०६४/८/२९ को निर्णयानुसार निजहरूलाई जनही रु. ३,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध दिने निर्णय भएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्रबाट जानकारी प्राप्त, प्र.म.प.को च. नं. ३७२ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी जि.प्र.का.बाट भुक्तानी पाउने गरी निकासामा फुकुवा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त				

१६७	निर्मला बस्नेत	खोटाङ जिल्ला लिचिक्राम्चे गाविस वडा नं.-९	निर्मला बस्नेत खोटाङलाई नं.क.पा.(माआवादी) का कार्यकर्ताबाट अपहरणपछि हत्या गरेको पाइएको	माओ वादी	अपराधमा जो जसको संलग्नता छ, आवश्यक अनुसन्धान तहकिकात गरी निचको लोग्नसहित सलग्न व्यक्तिलाई फौजदारी कसुरमा अनुसन्धान गरी मुद्दा चलाउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने ठहर्छ साथै पीडितको परिवारले रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति पाइसकेको देखिदा पीडितका आश्रित छोराछोरीलाई शिक्षादीक्षा र भरणपोषणको लागि थप रु. १,५०,०००/- उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने भन्ने मिति २०६४/१०/२२ को निर्णय	च. नं. ५१२/विगतनगर संरक्षण ३६९, मिति २०६५/६/९ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको, च. नं. ५१२/विगतनगर संरक्षण ३६९ मिति २०६५/६/९ गते शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	गृह मन्त्रालयको २०६५/१०/५ को निर्णयानुसार रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति २०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.प.को पत्र प्राप्त	आशिक
-----	----------------	---	--	----------	--	--	---	------

अज्ञातद्वारा हत्या

क्र.सं.	पीडितको नाम थर	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त ब्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोबाट गरिएको सिफारिस विवरण	कार्यन्वयनको स्थिति	कैफियत
१६८	अब्दुल मोहित खो, हसन पुरी, हीरामणि खोरेल, हरिवहापुर बस्नेत, भन्जीबहादुर खनाल, अजुन	कपिलवस्तु जिल्ला वीरपुर गाविस वडा नं.-३, कुरभेटवा गाविस वडा नं.-३, कुरभेटवा गाविस वडा नं.-३, कुरभेटवा गाविस वडा नं.-३	कपिलवस्तु जिल्ला वीरपुर गाविस वडा नं.-३, कुरभेटवा गाविस वडा नं.-३, कुरभेटवा गाविस वडा नं.-३, कुरभेटवा गाविस वडा नं.-३	विस्थापित भएका व्यक्तिहरूलाई तत्काल मानवीय राहत सामग्रीसहित यथोचित राहतवापत क्षतिपूर्ति तथा बसावासको लागि अविलम्ब व्यवस्था गर्न, मृत्यु भएका सम्पूर्ण व्यक्तिहरूलाई जनआन्दोलन	च. नं. ३७७ मिति २०६५/२/३१ गते प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	च. नं. ३७७ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी वि.प्र.का बाट मुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया	प्र.म.प.का.को च. नं. ३७७ मिति २०६६/१०/२२ मा जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिसम्बन्धी वि.प्र.का बाट मुक्तानी पाउने गरी निकास फुकुवा पठाइएको भन्ने ब्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया	आशिक

ठंडेल, शांभाराम सुनार, दिले सुनार, सुनार एजेन, मैतवहादुर पुन मार, धनवहादुर थापा, चन्द्रबहादुर घर्ती, रामेश्वर चौधरी, दुधनाथ तेली, नसर्दिन मुसलमान मृत्यु भएका व्यक्तिहरू गायन अन्य श्रुप्रे घाइते भएको	स्थानमा मोटरसाइकलमा चढी आएका व्यक्तिहरूले गोली हानी हत्या भएपछि कपिलवस्तु जिल्लाको वीरपुर गाविसमा रहेको चन्द्राैटा बजारक्षेत्र, वहादुरराज गाविस, कृष्णनगर बजारक्षेत्र, पत्थरदैया गाविस, बिसनपुर गाविसगायतका विभिन्न स्थानमा सोही दिन अड्डल मोहित खाँ समर्थक मानिसहरूले पहाडी मलका व्यक्तिहरूको हत्या गर्ने, घरपसल, सवारी साधन लुटेने, जलाउने, तोडफोड गर्ने गरी हिंसा भड्किएको । सो घटनाको प्रतिशोधमा पहाडी समुदायका मानिसहरूबाट २०६४ साल भदौ २१ गते शिवपुर गाविसको खैरीगाउँ, चन्द्राैटा बजारलगायतका मुस्लिम समुदायका बस्तीहरूमा आजगनी गएको सम्बन्धमा आजगबाट अनुसन्धान गरिएको	२०६२/६३, तराई आन्दोलन २०६३, गौर घटना, चुरे माबर प्रदेश आदि घटनामा मृत्यु भएका व्यक्तिका परिवारले पाएसरहको न्यायोचित र योचित क्षतिपूर्ति रकम अविलम्ब उपलब्ध गराउन, दोषीलाई कानुनबमोजिम अनुसन्धान गरी कानुनी दायरामा ल्याई कारवाही गर्न, घटनामा भएको मानवीय तथा भौतिक क्षति भएकाहरूको तत्काल सूक्ष्म रूपले अनुसन्धान गरी पीडितहरूलाई उचित क्षतिपूर्तिको व्यवस्था गर्न, जातीय, सामाजिक तथा धार्मिक सदभाव कायम गराउन राजनीतिक दल, समाजसेवी, धार्मिक गुरुहरूलाई त्यस क्षेत्रमा तत्काल परिचालित गराउन, जिल्ला प्रशासन कार्यालय कपिलवस्तुका प्रमुख जिल्ला अधिकारी नरेन्द्र दाहाल र सशस्त्र प्रहरी बल विन्ध्यवासिनी गण चन्द्राैटाका सशस्त्र प्रहरी उपरीक्षक विकास श्रेष्ठलाई नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १३२ को उपधारा २ खण्ड (क) र (ख) बमोजिम तथा अन्य कानुनबमोजिम आवश्यक अनुसन्धान गरी कारवाही गर्न, दंगाहिंसा आदिको सम्भावना भएको अवस्थामा भारतसँग आपसी छलफलबाट सिमानालाई	सहयोग आयोजनाको च. नं. १३६ मिति २०६६/५/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त	
---	---	--	--	--

हिरासतमा मृत्यु

क्र.सं.	पीडितको नाम थार	ठेगाना	उजुरीको सङ्क्षिप्त व्यहोरा	उल्लङ्घनकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोबाट पठाइएको पत्रको विवरण	कार्यन्वयनको स्थिति	कैफियत
१७०	दोर्जे शेर्पा	संखुवासभा जिल्ला सिद्धकाली गाविस वडा नं.-५	संखुवासभा जिल्ला सिद्धकाली गाविस वडा नं.-५ निवासी दोर्जे शेर्पाले मिति २०६२/२/१३ गते शुक्रवार अपराह्न सवा ३ वजे सिंहदरवारस्थित गणमा हिरासतमा रहेको अवस्थामा जुताको तुनाको पासो लगाई आत्महत्या गरेको सम्बन्धमा आयोगको स्वविवेकमा उजुरी ग्रहण गरी कारवाही अगाडि बढाइएको	सेना	आफ्नो गणभित्र रहेको व्यक्तिको पर्याप्त सुरक्षाको व्यवस्था गर्नुपर्नेमा गणपतिबाट जिम्मेवारीपूर्ण व्यवहार भएको नदेखिँदा निजलाई कारवाही गर्न तथा सैनिक हिरासतमा सुरक्षा निकायको असावधानीका कारण मृत्यु हुन पुगेको देखिँदा पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्न मिति २०६४/९/२६ को निर्णय	च. नं. ३०२४ संरक्षण २११ मिति २०६४/५/१३ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको		नभएको
१७१	दीपेन्द्र रायमाझी	कभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला पनौती नपा वडा नं.-३	कभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला पनौती नगरपालिका वडा नं.-३ वस्ने वर्ष २८ को दीपेन्द्र रायमाझीको भक्तपुर जिल्लाको स्थविनायकस्थित सिंहनाथ गणमा मिति २०६२/३/१२ गते विजुलीको तारको पासो लगाई आत्महत्या गरेको सम्बन्धमा आयोगको आफ्नै स्वविवेकमा उजुरी ग्रहण गरी कारवाही अगाडि बढाइएको	नेपाली सेना	आफ्नो गणभित्र रहेको व्यक्तिको पर्याप्त सुरक्षाको व्यवस्था गर्नुपर्नेमा गणपतिबाट जिम्मेवारीपूर्ण व्यवहार भएको नदेखिँदा निजलाई कारवाही गर्न तथा सैनिक हिरासतमा सुरक्षा निकायको असावधानीका कारण मृत्यु हुन पुगेको देखिँदा पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्न मिति २०६४/९/२६ को निर्णय	च. नं. ३०२४ संरक्षण २१३ मिति २०६४/५/१३ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय कार्यान्वयनको लागि पत्राचार गरिएको		नभएको
१७२	खड्गबहादुर घर्ती मगर	ललितपुर उपमहानगरपालिका वडा नं.-१३, कुसुन्तीस्थल वडा नं.-१३, कुसुन्ती	ललितपुर उपमहानगरपालिका वडा नं.-१३, कुसुन्तीस्थल आफ्नै घरबाट खड्गबहादुर घर्ती मगरलाई गिरफ्तार गरी परिवारलाई कैदी जानकारी	नेपाली सेना	नेपाली सेनाबाट प्राप्त जवाफअनुसार उपचार गराउनुभन्दा मृत्यु भएको भन्ने भएपछि र विश्वासिलो भनाइ नदेखिएका हुँदा आवश्यक	च. नं. ३६० मिति २०६४/६/८ गते प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय	गृह मन्त्रालयको २०६४/९/२४ को निर्णयानुसार रु. १,५०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएको मिति	आंशिक

१७३	महेश्वर पहारी	कास्की कारागार	कास्की कारागारमा रहेकै अवस्थामा निज महेश्वर पहारीको मृत्यु भएकोले शकास्पद देखिएको, मृत्यु भएपछि पोस्टमार्टम नभएको	नदिआँकले खोजतलास गरी निजको मानवअधिकारको संरक्षण गरी पाउँ भनी आयोगमा उजुरी दर्ता	अनुसन्धान गरी दोषी सुरक्षाकर्मीउपर कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने ठहर्छ साथै सैनिको हिरासतमा सुरक्षा निकायको असावधानीका कारण निजको मृत्यु हुन पुगेको देखिँदा राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग (उजुरी, कारवाही तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण) नियमावली, २०५७ को नियम १७ बमोजिम पीडित परिवारको भरणपोषणको लागि रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउनको लागि नेपाल सरकार समक्ष लेखी पठाउने ठहर्छ। सैनिक हिरासत थुनुवा राख्ने मानवोचित स्थल नभएकोले अब उप्रान्त नेपाल सरकारअन्तर्गतका थुनुवा केन्द्र, कारागार, हिरासत आदिमा कसैको मृत्यु भएमा ४८ घण्टाभित्र आयोगमा जानकारी उपलब्ध गराई निष्पक्ष अनुसन्धानमा सहयोग पुऱ्याउन मातहतका निकायमा परिपत्र गरी त्यसको जानकारी आयोगमा उपलब्ध गराउन लेखी पठाउने ठहर्छ भन्ने मिति २०६४/१०/२१ को निर्णय	तत्कालीन कारागार प्रमुखउपर कानुनबमोजिम कारवाही गर्न र पीडित परिवारलाई रु. १,००,०००/-क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन लेखी पठाउने ठहर्छ भन्ने मिति २०६४/१०/२२ को निर्णय	प्रहरी	नदिआँकले खोजतलास गरी निजको मानवअधिकारको संरक्षण गरी पाउँ भनी आयोगमा उजुरी दर्ता	सिफारिस गरिएको, च. नं. ३४९ मिति २०६४/६/८ गते शांति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	२०६६/७/१० को च. नं. ७३ मा प्र.म.म.प.को पत्र प्राप्त	आंशिक
-----	------------------	-------------------	---	---	---	--	--------	---	--	---	-------

१७५	अनिता नाउ ठाकुर (मृतक), वीरेन्द्र भर, कृष्ण बहादुर भर (घाइतेहरू)	कपिलवस्तु बुड्ढी गाविस वडा नं.-६ स्थित शिव मन्दिर नजिक रहेको वेवारिसे बम खेलाउँदा विफोट भई मिति २०६१/२/९ गते विहान अन्दाजी ११:०० बजेको समयमा अनिता नाउको उपचार गराउँदा गराउँदै मृत्यु भएको र ८ वर्षीय वीरेन्द्र भर र १० वर्षीय कृष्णबहादुर भर घाइते भई उपचार भएकोले घटनाको अनुसन्धान गरी क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराई पाऊँ भनी आयोगमा पर्न आएको उजुरी	अज्ञात	अनिता नाउ ठाकुरको मृत्यु भएकोमा निजको हेकवाला पीडित परिवारलाई रु. २,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र सोही घटनामा परी घाइते भएका कृष्ण भर र वीरेन्द्र भरलाई जनही रु. ३५,०००/- का दरले क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन तथा द्वन्द्वको समयमा वेवारिसे अवस्थामा बम, विफोटक पदार्थहरू रहन सक्ने र त्यसबाट अफै पनि घटना हुन सक्ने भएकोले सोको अविलम्ब व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पहल गर्न नेपाल सरकार र नं. क.पा. (माओवादी) लाई ध्यानाकर्षण गरी लेखी पठाउने मिति २०६४/९/१३ को निर्णय	च. नं. ३४८७ मिति २०६५/२/३१ गते प्र. म. म. प. को कार्यालयलाई सिफारिस गरिएको	जनही रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्तिस्मबन्धी वि. प्र. का. बाट मुक्तानी पाउने गरी निकास फुट्टुवा पठाइएको भन्ने व्यहोरा रहेको शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजनाको च. नं. १३८ मिति २०६६/८/२४ संलग्न भएको पत्र प्राप्त प्र. म. म. पा. को कार्यालयको च. नं. २८६ मिति २०६५/३/१५ मा सम्बन्धित निकाललाई पत्राचार गरिएको बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको च. नं. १४९ मिति २०६५/३/३१ मा गृह मन्त्रालयले शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाएको बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको च. नं. १५० मिति २०६५/३/३१ मा जिल्ला प्रशासन कार्यालय, कपिलवस्तुलाई आवश्यक कारवाही गर्न पत्राचार गरिएको बोधार्थ प्राप्त	नभएको
१७६	तुल्सी दर्जी	कपिलवस्तु जयनगर गाविस वडा नं.- ७ बस्ने मंगलसिंह दर्जीकी छोरी १० वर्षीया	नेपाली सेना	निज तुल्सी दर्जीलाई रु. १,००,०००/- क्षतिपूर्ति तथा उपचार खर्चवापत उपलब्ध	च. नं. ३४७७ मिति २०६५/२/३१ गते	प्र. म. म. पा. को कार्यालयको च. नं. २८१ मिति २०६५/३/१५ मा	नभएको

	<p>बडा नं.-७</p>	<p>तुल्सी दजीले मिति २०६१/१/२५ गते विहान अन्दाजी १०:०० बजे गोहसिरोस्थित नेपाली सेनाको गण कम्पाउण्डभित्र दाउरा खोज्ने क्रममा वम विष्फोट भई घाइते भएको र एउटा खुट्टा गुमाउनु परेको घटनासम्बन्धमा आयोगमा परेको उजुरी</p>		<p>गराउन तथा आफ्नो कम्पाउण्डभित्र खतरा छु भन्ने कुरा आमजनतालाई सूचना प्रवाह नगरी लापरवाही गरेकोमा सो गणका जिम्मेवार व्यक्तिलाई आवश्यक अनुसन्धान गरी कानूनबमोजिम कारवाही गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरी पठाउने मिति २०६४/९/१३ को निर्णय</p>	<p>प्र. म. म. प. को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको</p>	<p>सम्बन्धित निकायलाई पत्राचार गरिएको बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको च. नं. १३७ मिति २०६५/३/१५ मा गृह मन्त्रालयले रक्षा मन्त्रालयमा निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाएको बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको च. नं. १४४ मिति २०६५/३/३१ मा गृह मन्त्रालयले वि.प्र.का.मा निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाएको बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको च. नं. १४५ मिति २०६५/३/३१ मा गृह मन्त्रालयले शान्ति तथा पुन:निर्माण मन्त्रालयमा निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाएको बोधार्थ प्राप्त</p>	<p>प्र. म. म. प. को कार्यालयको च. नं. २८४ मिति २०६५/२/३१ गते प्र. म. म. प. को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको, च. नं. ३४८६ मिति</p>
<p>१७७</p>	<p>गोपाल थापा (मृतक), पप्पु थापा, रम्बे कुमाल (घाइतेहरू)</p>	<p>रूपन्देही देवदह गाविसस्थित खयरडाँडाको जङ्गलमा दाउरा लिन जाँदा मिति २०६३/१/३१ गते बेवारिसे अवस्थामा छोडिएको वम खेलाउंदा मायादेवी अनाथाशालका १२ वर्षीय गोपाल थापाको वम विष्फोट भई मृत्यु भएको, ९ वर्षीया रम्बे कुमाल सल्ला</p>	<p>अज्ञात</p>	<p>सूतक गोपाल थापाको हकवाला परिवारलाई रु. २,००,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र सोही घटनामा परी घाइते भएकाहरूलाई चोटपटकको गम्भीरता हेरी, ९ वर्षीया पप्पु थापालाई रु. ५०,०००/- र १३ वर्षीया रम्बे कुमाललाई रु. १०,०००/- क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई</p>	<p>च. नं. ३४८४ मिति २०६५/२/३१ गते प्र. म. म. प. को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको, च. नं. ३४८६ मिति</p>	<p>प्र. म. म. प. को कार्यालयको च. नं. २८४ मिति २०६५/३/१५ मा सम्बन्धित निकायलाई पत्राचार गरिएको बोधार्थ प्राप्त, महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालयको च. नं. १३६ मिति</p>	<p>नभएको</p>

				घाइते भएको घटनासम्बन्धमा आयोगमा परेको उजुरी निवेदन	लेखी पठाउने मिति २०६४/९/१३ को निर्णय	२०६५/२/३१ मा महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	२०६५/३/१५ मा सम्बन्धित निकायमा कारवाहीको लागि पठाइएको बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको च. नं. १४७ मिति २०६५/३/३१ मा गृह मन्त्रालयले जि.प्र.का.मा निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाएको बोधार्थ प्राप्त, गृह मन्त्रालयको च. नं. १४६ मिति २०६५/३/३१ मा गृह मन्त्रालयले शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयमा निर्णय कार्यान्वयनको लागि पठाएको बोधार्थ प्राप्त
--	--	--	--	--	---	---	---

न्याय प्रशासन

क्र.सं.	पीडितको नाम शर	ठेगाना	उजुरीको संक्षिप्त ब्यहोरा	उल्लेखन कर्ता	आयोगको निर्णय	आयोबाट पठाइएको पत्रको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
१७८	सागर श्रेष्ठ, नुरवास श्रेष्ठ, मानबहादुर लामा, खड्गा बहादुर लामा, पुर्ण बहादुर पुन, वीरबहादुर तामाङ्ग, श्री	विभिन्न कारागार	विभिन्न कारागारमा रहेका बन्दीहरूको सम्बन्धमा न्यायमा ढिलाई भएको सम्बन्धमा कानून अन्वेषण तथा विकास केन्द्र (सेलर्ड) बाट उजुरी प्राप्त भएको		विभिन्न कारागारमा विभिन्न मुद्दामा थुनामा रहेका व्यक्तिहरूले लामो समयसम्म मुद्दाको पुर्पक्ष नगरी अदालतबाट मुद्दाको सुनुवाई गर्न ढिलाई गरेको कारण शिक्षण न्याय पाउने अधिकारबाट वञ्चित हुनु परेको भनि आयोगमा उजुरी परेको र सो सम्बन्धमा अदालतमा पत्राचार गर्दा कुनै जवाफ प्राप्त हुन	च.नं. ३०९६ संरक्षण ३३१४ मिति २०६५/१/१० मा निर्णय कार्यान्वयनको लागि प्र.म.का.लाई पत्राचार गरिएको ।		नभएको

<p>बहादुर मोक्तान, श्याम कुमार शाह, पन्नालाल यादव, दिनेश लामा, कृष्ण बहादुर नेपाली, समिर भन्ने बुद्ध लामा, राम प्रसाद कँडेल, शारद पाण्डे, रामप्रसाद सिर्तेला</p>			<p>आएको पाइएन । लामो समयम्म वन्दीको मुद्दामा सुनुवाई नहुँदा अनिचित विलम्ब भई शिघ्र न्याय पाउने अधिकारको हनन हुन गई मानव अधिकारका मूल्य मान्यता समेतको प्रतिकूल कार्य भएको देखिएकोले शुनुवा, वन्दीहरूका मुद्दालाई अविम्व प्राथमिकता दिई शिघ्र दुहोमा पुऱ्याउन आवश्यक व्यवस्था गर्न सर्वोच्च अदालतका रजिष्ट्रारलाई पत्राचार गरी प्रद्यान न्यायाधिशलाई सोको जानकारी दिने भनि मिति २०६४ पौष १३ मा निर्णय गरियो ।</p>			
--	--	--	--	--	--	--

६. अनुसूची - २

नीतिगत सिफारिसहरू

क्र.सं.	उजुरीको संक्षिप्त व्यहोरा	उल्लेख्यकर्ता	आयोगको निर्णय	आयोगबाट गरिएको सिफारिसको विवरण	कार्यान्वयनको स्थिति	कैफियत
१	श्री ५ को सरकारको निकायमा काम गर्ने कर्मचारीहरूले नै कलिला बालबालिकाहरूलाई श्रममा लगाएको भन्ने सम्बन्धमा	श्री ५ सरकारको निकायमा कार्यरत कर्मचारीहरू	श्री ५ को सरकारअन्तर्गतका जड्डी, निजामती, पहरीलगायतका अन्य निकायहरू र श्री ५ को सरकारको स्वामित्व भएका संस्थानलगायत सरकारी रकमबाट तालब खाने अन्य कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरूले समेत बालबालिकाका अधिकार हनन हुने गरी कुनै पनि काम नगर्ने र त्यस्ता अधिकारको संरक्षण गर्नका लागि अविलम्ब निर्देशन जारी गर्नका साथै त्यस्तो व्यवस्थाको जनस्तरसम्म पुग्ने गरी प्रचारप्रसार गर्ने श्री ५ को सरकारलाई सिफारिस गर्ने भन्ने मिति २०६०/५/९ को निर्णय	आयोगको च. नं. २५४५ मिति २०६०/५/११ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने प्र.म.म.का.लाई पत्राचार गरिएको		
२	मिति २०६१/४/२० देखि २०६१/४/२३ सम्म भारतीय सर्कसबाट फर्काइएका बालबालिका तथा जेलीबिटीहरूका सम्बन्धमा मकवानपुर जिल्लाको स्थलागत अध्ययन गरिएको । हाल पनि भारतीय सर्कसहरूमा छरे संख्यामा महिला तथा बालबालिकाहरू कार्यरत रहेको र तिनीहरूलाई फर्काउन अभिभावकहरूले	मिति २०६१/४/२० देखि २०६१/४/२३ सम्म भारतीय सर्कसबाट फर्काइएका बालबालिका तथा जेलीबिटीहरूका सम्बन्धमा मकवानपुर जिल्लाको स्थलागत अध्ययन गरिएको । हाल पनि भारतीय सर्कसहरूमा छरे संख्यामा महिला तथा बालबालिकाहरू कार्यरत रहेको र तिनीहरूलाई फर्काउन अभिभावकहरूले	जिल्ला प्रशासन कार्यालय जस्तो विम्मवार सरकारी निकायले समेत सर्कसमा काम गर्ने बालबालिकाहरूका विषयमा चासो नदेखाएको भन्ने अध्ययन प्रतिवेदनबाट देखिएकोले यस्तो काम कारवाही रोक्न तथा दोषीमाथि कानुनी कारवाही गर्नको लागि श्री ५ को सरकारका निकायहरूलाई सक्रिय बनाउनुपर्ने, घर फर्कन इच्छुक नेपालीहरूलाई फर्काउन पहल गर्ने, बेरोजगारी र गरीबीको कारण अभिभावकहरूले आयआर्जनको माध्यमको रूपमा बालबालिकाहरूलाई सर्कसमा पठाउने गरेको देखिएकोले प्रभावित	आयोगको च. नं. ५४० मिति २०६१/५/११ मा प्र.म.म.का.लाई सुभाब पठाएको		

३	<p>प्रयत्न गरे तापनि स्वदेश फर्काउन नसकिएको</p>	<p>सुन्दरीजल थुनुवा केन्द्रमा राखिएका थुनुवाहरूलाई मानवअधिकार आयोगका कर्मचारी हौं भनी भ्रममा पारी आँखामा पट्टी बाँधी सोधपुछ गर्ने गरिएको भन्ने अनुसन्धानको क्रममा देखिएको</p>	<p>ठाउँलाई लक्षित गरी विभिन्न आयमूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने, उद्धार गरी नेपाल फर्काइएका मानिसहरूको समीचत पुनःस्थापना तथा समाजमा पुनःएकीकरण गर्नको लागि सरकारले स्पष्ट नीति निर्माण गरी उद्धार, पुनःस्थापना तथा पुनःएकीकरण कार्यमा संलग्न गैरसरकारी संस्थाहरूको नियमित अनुगमन गर्नुपर्ने” भन्ने आयोगको मिति २०६१/७/१७ को निर्णय</p>	<p>आयोगको च. नं. १०७७ मिति २०६१/९/८ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनसम्बन्धमा प्र.म.म.का.लाई पत्राचार गरिएको</p>		
४	<p>नेपाल अधिराज्यभर संकटकालको अवस्थामा स्थानहद तोकी नजरबन्दमा राखिएका हिरासतमा राखिएका व्यक्तिहरूसँग भेटघाट तथा मानवअधिकारको समग्र स्थितिको अनुगमन गरिएको</p>	<p>नेपालबन्दमा राखिएकाहरूको मानवीय मर्यादासमेतलाई विचार गरी पक्राउ पर्जोमा उल्लेख गरिएका आदेशले निषेध गरलाहिकका अन्य मौलिक तथा कानुनी अधिकारहरूको प्रयोग गर्नवाट बञ्चित गर्न नहुने हुँदा आवश्यक व्यवस्था मिलाउन साथै स्थानहद तोकी अधिकारवाट बञ्चित भएकाहरूको अग्रआर्जनलगायतका हकहरूमाथिसमेत असर पर्ने हुँदा निजहरूलाई आवश्यक पर्ने बैनिक उपभोगका वस्तुहरू प्राप्त गराउनपर्ने दायित्व सरकारकै हुन आउने भएकोले सो सम्बन्धमा अविलम्ब आवश्यक व्यवस्था गर्न, स्थानहद तोकिपको व्यक्तिबाहक निजका परिवार तथा नातेदारको हकमा अनावश्यक नियन्त्रण लगाइएको र निषेधित नागरिकका</p>	<p>थुनुवाहरूलाई मानवअधिकार आयोगका कर्मचारी हौं भनी भ्रममा पारी आँखामा पट्टी बाँधी सोधपुछ गर्ने गरिएको भन्ने अनुसन्धानको क्रममा देखिएको सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायवाट जानकारी माग गर्न तथा छोडने आदेश भएका सुरेश अर्याल, अशोक मिजार, धुत्रकुमार लामासमेतलाई थुनुवा केन्द्रबाटै सैनिकको गाडीवाट पुनः पक्राउ गरेको सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायवाट तुरुन्त जानकारी माग गर्ने भन्ने निर्णय</p>	<p>च. नं. १६४१ मिति २०६१/११/१२ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनसम्बन्धमा प्र.म.म.का.लाई पत्राचार गरिएको</p>		

५	<p>अधिराज्यका विभिन्न थुनुवा केन्द्रहरू, छात्रावास तथा अनुसन्धान केन्द्र सुन्दरीजल, सशस्त्र प्रहरी क्याम्प, ककनी, राष्ट्रिय प्रहरी प्रशिक्षण प्रतिष्ठान, महाराजगन्ज, सशस्त्र प्रहरी बल, दुवाकोट, बडा प्रहरी कार्यालय, कालीमाटी, महेन्द्र युवालय, जावलाखेल, श्रीजङ्ग गण, सिंहदरवार, महावीर गण, रेञ्जर गण, छाउनीलगायत निवासमा नै नजरबन्द रहेका विभिन्न राजनीतिक दलका नेता तथा कार्यकर्तासमेतका बारेमा अनुगमन</p>	राज्य पक्ष	<p>मौलिक हकको निर्वाध प्रयोगमा समेत बन्देज लगाइएको भन्ने देखिएको हुनाले निजहरूको हकमा आघात नपुरने आवश्यक व्यवस्था मिलाउन, प्रकाशित पत्रपत्रिका, रेडियो, टी.भी.लगायत निजहरूले रोजेको पुस्तकको अध्ययन गर्ने व्यवस्था मिलाउन, स्वास्थ्य उपचारको आवश्यक व्यवस्था मिलाउन, स्तरयुक्त खाना उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्न, कानून व्यवसायीको सल्लाह लिन पाउने व्यवस्था गर्न, अनुगमनको क्रममा आयोगको टोलीलाई निर्वाध रूपमा भेटघाटमा बाधा नपुऱ्याउन, परीक्षामा समेत सामेल हुन नदिइएको देखिएकोमा परीक्षामा सामेल हुन पाउने विशेष व्यवस्था मिलाउन मिति २०६१/११/११ को निर्णयानुसार सिफारिस गरिएको</p>	<p>च. नं. १९०७ मिति २०६१/१२/१८ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनसम्बन्धमा प्र.म.म.का.लाई पत्राचार गरिएको</p>	<p>गृह मन्त्रालयको च. नं. ४२९९ मिति २०६२/१/१४ मा "विशेषज्ञ चिकित्सकबाट आवश्यकताअनुसार उपचारमा लाग्ने औषधिलगायत अन्य सम्पूर्ण खर्च राज्यकै तर्फबाट व्यवस्था गर्नुपर्ने सिफारिस गरिएको हुँदा बन्दीहरूको उपचारका लागि तत्काल रु. १०,००,०००/- निकसा हुन निर्देशानुसार अनुरोध छ" भन्ने व्यहोराको पत्र प्राप्त</p>	आंशिक
---	--	------------	---	---	--	-------

६	<p>मिति २०६१/११२/१८ गते सशस्त्र प्रहरी बल डुवाकोटमा बन्दीसँग स्वतन्त्र रूपमा भेटघाट गर्न दिइएको, गोर्खनाथ गण लिपिकोट, शिवपुरीमा अनुगमन तथा निरीक्षण गर्न पूर्ण रोक लगाइएको, प्रहरी प्रशिक्षण प्रतिष्ठान महाराजगन्जमा अनुगमन गरिएको</p>	<p>आयोगको काम कारवाहीमा बाधा पुऱ्याइएकाले अब आइन्दा आयोगको काममा बाधा नपुऱ्याई सुचारु रूपले अनुगमन अनुसन्धान व्यवस्था मिलाउन सम्बन्धित थुनुवा केन्द्रहरूमा अखिलम्ब परिपत्र गरी पठाउने, थुनुवा बन्दीहरूलाई कानुनले रोक नलागाएको पुस्तक तथा सूचनाका साधन उपलब्ध गराउन, थुनुवा बन्दीहरूको स्वास्थ्य जाँच गराउन, बन्दी राख्ने कोठाको राम्रो व्यवस्था गर्न, थुनामा राखिएका बन्दीहरूको निवासको टेलिफोन लाइन अखिलम्ब जडान गर्न मिति २०६१/१२/१५ मा सिफारिस गरिएको</p>	<p>च. नं. १९६१ मिति २०६१/१२/२५ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनसम्बन्धमा प्र.म.म.का.लाई पत्राचार गरिएको</p>	<p>गृह मन्त्रालयको च. नं. ४५६८ मिति २०६२/१/१४ मा उक्त आयोगका पदाधिकारीहरूलाई कारागार तथा बन्दी राखिएको अन्य ठाउँमा बन्दीहरूसँग भेटघाट गर्न दिनुहुन निर्देशानुसार अनुरोध गर्नुहुने व्यहोराको पत्र प्राप्त</p>	पूर्ण
७	<p>संविधान र कानुनद्वारा प्रत्याभूत गरिएका नागरिकका अधिकारहरूको संरक्षकको रूपमा रहेका न्यायपालिकाबाट मुद्दाको पुर्पक्षको सिलसिलामा गैरकानुनी थुनामा रहेका व्यक्तिहरूलाई थुनामुक्त गर्न भनी आदेश भएपछि पनि त्यस्ता व्यक्तिहरूलाई पटकपटक अदालत परिसरबाट पक्राउ गरी विभिन्न स्थानहरूमा राखिने गरिएको सम्बन्धमा अनुगमन</p>	<p>सम्मानित अदालतबाट रिहा गरिएका व्यक्तिहरूलाई पुनः गिरफ्तार गर्ने कार्य बन्द गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाउन सिफारिस</p>	<p>च. नं. २५५९ मिति २०६२/२/३० मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनसम्बन्धमा प्र.म.म.का.लाई पत्राचार गरिएको</p>	<p>मानवअधिकार प्रवर्द्धन केन्द्रको च.नं १८ मिति २०६२/४/१७ मा सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालयलाई कार्यान्वयनको लागि</p>	आंशिक
८	<p>राष्ट्रिय प्रसारण नियमावली, २०५२ को नियम ८ को खण्ड (अ) र नियम ९ को खण्ड (क) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी सूचना तथा</p>	<p>श्री ५ को सटकारले एफएम प्रसारण संस्थाहरूको सेवा सीमित गर्ने गरी सम्बन्धित एफएम रेडियोहरूका नाममा जारी गरेको सूचनाबाट विभिन्न जानकारीमूलक सामग्रीहरूको सुसुचित हुने हकबाट आमनागरिक बाञ्चित</p>	<p>च. नं. १०२ मिति २०६२/४/१३ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनसम्बन्धमा प्र.म.म.का.लाई पत्राचार गरिएको</p>	<p>मानवअधिकार प्रवर्द्धन केन्द्रको च.नं १८ मिति २०६२/४/१७ मा सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालयलाई कार्यान्वयनको लागि</p>	आंशिक

९	<p>सञ्चार मन्त्रालयले एफएम प्रसारण संस्था वा व्यक्तिले विशुद्ध मनोरञ्जनात्मक कार्यक्रम वा सामग्रीबाहेक अन्य समाचारमूलक कार्यक्रम वा सामग्री प्रसारण गर्न रोक लगाउने भन्ने सम्बन्धमा</p>	<p>सं. नं. २०६२/१०/४</p> <p>गतेदेखि विभिन्न राजनीतिक दलका नेता तथा कार्यकर्ता, नागरिक समाजका व्यक्तिहरू तथा मानवअधिकारकर्मीहरूसमेतलाई पक्राउ गरिएको, नजरबन्दमा राखिएको तथा स्थानहट गरिएको सम्बन्धमा आयोगले अनुगमन गरेको</p>	<p>रहनुपरेको यथार्थप्रति सरकारको गम्भीर ध्यानार्कर्षण हुँदै आमनागरिकको सुसूचित हुने अधिकार तथा विचार र अभिव्यक्ति स्वतन्त्रताको संरक्षण गर्न आवश्यक कदम अविलम्ब अघि बढाउन सिफारिएको गरिएको</p>	<p>च. नं. ११३६ मिति २०६२/१०/० मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनसम्बन्धमा प्र.म.म.का.लाई पत्राचार गरिएको</p>	<p>पत्राचार गरिएको बोधार्थ पत्र प्राप्त</p>	
		<p>अत्यन्त गम्भीर प्रवृत्तिका विरामी प्रदीप नेपाल र लामो समयदेखि विरामी रहेका बुद्धवीर लामा (खुद्रामा स्टिडवको पातो राखिएको) समेतलाई हाल राखिएको स्थानमा राख्न उपयुक्त नदेखाएको हुँदा तत्काल रिहा गर्ने,</p> <p>थुना तथा नजरबन्दमा राखिएका सम्पूर्ण व्यक्तिहरूलाई आवश्यक स्वास्थ्योपचार तथा औषधिको व्यवस्था गर्ने,</p> <p>अधिकांश थुनुवाहरूको घरमा काटिएको टेलिफोन लाइन तत्काल जडान गर्ने,</p> <p>सशस्त्र प्रहरी २ नं. गण महाराजगन्जमा राखिएका थुनुवाहरूलाई दिइएको खानाको स्तर गुणस्तरहीन भएको, पर्याप्त पानी र शौचालयको उपयुक्त व्यवस्था नभएको र सुत्ने कोठा अत्यन्त चिसो भएको, क्षमताभन्दा बढी थुनुवाहरूलाई एकै ठाउँमा राखिएको पाइएकोले तत्काल आवश्यक प्रभावकारी व्यवस्था मिलाउनका साथै परीक्षा दिनुपर्ने विद्यार्थीहरूका लागि परीक्षा दिन पाउने व्यवस्था मिलाउन, सम्पूर्ण थुनुवाहरूलाई परिवारका सदस्य तथा उनीहरूले रोजेका कानुन व्यवसायीसंग भेटघाट गरी राय परामर्श सेवा लिन पाउने व्यवस्था मिलाउन, सम्पूर्ण थुनुवाहरूलाई कानुनवमोजिम</p>				

१०	<p>राजनीतिक दलहरूले गरेको विरोध प्रदर्शनमा सुरक्षाकर्मीबाट अत्यधिक बलको प्रयोग हुनुका साथै जुलुस र विरोध प्रदर्शनमा संलग्न नभएका सर्वसाधारण बटुवाहरूलाई समेत नियन्त्रणमा लिई निर्घात कुटपिट गरिएको पाइएको</p>	सुरक्षाकर्मी	<p>प्रकाशित पत्रपत्रिकाहरू, रेडियो, टेलिभिजनलगायत सञ्चारका साधन उपलब्ध गराउन, घरमा नै नजरबन्द गरी राखिएका व्यक्तिहरूका परिवारका सदस्यसमेतलाई स्वतन्त्र रूपमा आवतजावत गर्न, पेशा व्यवसाय गर्न पाउने व्यवस्था मिलाउन शान्तिपूर्ण जुलुसमा सहभागी हुने तथा बटुवासमेतलाई कुटपिटलगायत अत्यधिक बलको प्रयोग नगर्न अविलम्ब निर्देशन हुन तथा सुरक्षाकर्मीद्वारा घाइते बनाइएका व्यक्तिहरूको निःशुल्क औषधोपचारको तत्काल व्यवस्था गर्न सिफारिस गरिएको</p>	<p>च. नं. ११६१ मिति २०६२/१०/१२ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयनसम्बन्धमा प्र.म.म.का.लाई पत्राचार गरिएको</p>		
११	<p>विभिन्न शिविरमा करिव २,९७३ वालसैन्य रहेको प्रमाणित भइसकेका पनि तिनको रिहाइ र पुनःस्थापना, सामाजिक पुनर्मिलनतर्फ प्रभावकारी रूपमा पहल नभएकोले सशस्त्र समूह रहेको शिविरमा वालसैन्य राखिनुले उनीहरूको हाननका साथै ने.क.पा. (माओवादी) र नेपाल सरकारले गरेको प्रतिबद्धताहरूको उल्लङ्घन भएकाले सैन्य शिविरहरूमा राखिएका वालसैन्यको तत्काल</p>	नेकपा (माओवादी)	<p>ने.क.पा. (माओवादी) का सैन्य शिविरमा रहेका वालसैन्यलाई विना शर्त शिविरबाट बाहिर निकाली समाजमा पुनःस्थापना, पुनःएकीकरण, सामाजिक पुनर्मिलनलगायत उनीहरूलाई शिक्षा, तालिम, रोजगारलगायतको व्यवस्था मिलाउनका लागि नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने र सोको जानकारी शान्ति तथा पुनःस्थापना मन्त्रालय र ने.क.पा. (माओवादी) पार्टी कार्यालयलाई दिने मिति २०६५/३/९ को निर्णय</p>	<p>च. नं. ३५०५ मिति २०६५/२/१७ मा प्र.म.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने निर्णय</p>	<p>प्र.म.म.पा.को कार्यालयको च. नं. ३०० मिति २०६५/३/१५ मा सम्बन्धित निकायलाई पत्राचार गरिएको बोधार्थ प्राप्त</p>	

	<p>रिहाई र पुनःस्थापनाको लागि अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घसंस्थाको ध्यानार्कषण गर्न पहल गरी पाऊँ भन्ने बालअधिकार निगरानी समूह, बालबालिकाका निम्ति गैरसरकारी संस्थाहरूको महासङ्घ नेपालबाट ज्ञापनपत्र आयोगमा दर्ता</p>	<p>स्थानीय स्कुलका स्काउट शिक्षक</p>	<p>मिति २०६५/३/२२ गरिएको प्रतिवेदनउपर अर्को पटक थप जानकारी लिई पेश गर्ने सवै नेपाल राज्यभर भएका विद्यालय छात्रवास, बालकल्याण गृह र बालबालिकाका लागि बसावास गर्न राखिएका आवास गृहहरूमा बालबालिकामाथि समयसमयमा यौनशोषण, दुर्व्यवहारहरू हुने गरेको सत्यतथ्य बाहिर आइरहेको सन्दर्भमा ती बालबालिकाहरूको उचित संरक्षण र लालनपालनको निम्ति बालअधिकारसुबी एवम् राष्ट्रिय नीति तर्जुमा गरी लागू गर्ने नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६५/४/१४ को निर्णय</p>	<p>च. नं. ४४८७ संरक्षण ४४३ मिति २०६५/७/३ मा प्र. म. म. प. को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गर्ने निर्णय</p>		
<p>१२</p>	<p>भारत प्रशासित काश्मिरमा २०६३ जेठ २९ गते हिजबुल मुजाहोद्दीन नामको सङ्गठनले अपहरण गरी हत्या गरिएका नेपाली नागरिकहरू ऋषिदेव डल्लु, छोटो डल्लु, कालु ऋषिदेव, लक्ष्मी सिंह, रिस्मी ताजपुरिया, चिको ऋषिदेव र दिना मण्डलसमेत आठ जना मारिएको घटना</p>	<p>निजहरूको हत्याको सम्बन्धमा भारत सरकारसँग आवश्यक पहल गरी मृतकका परिवारहरूलाई उचित क्षतिपूर्ति दिलाउन तथा दोषीउपर कानुनी कारवाही गराउन शीघ्र कुटनीतिक तहमा पहल हुन आयोगको सिफारिस</p>	<p>मिति २०६५/३/२२ गरिएको प्रतिवेदनउपर अर्को पटक थप जानकारी लिई पेश गर्ने सवै नेपाल राज्यभर भएका विद्यालय छात्रवास, बालकल्याण गृह र बालबालिकाका लागि बसावास गर्न राखिएका आवास गृहहरूमा बालबालिकामाथि समयसमयमा यौनशोषण, दुर्व्यवहारहरू हुने गरेको सत्यतथ्य बाहिर आइरहेको सन्दर्भमा ती बालबालिकाहरूको उचित संरक्षण र लालनपालनको निम्ति बालअधिकारसुबी एवम् राष्ट्रिय नीति तर्जुमा गरी लागू गर्ने नेपाल सरकारलाई लेखी पठाउने मिति २०६५/४/१४ को निर्णय</p>	<p>आयोगको च. नं. २२८१ मिति २०६३/३/७ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयलाई सिफारिस गरी पठाइएको</p>		
	<p>१३</p>					

१४	देशका विभिन्न कारागारमा रहेका बन्दीहरूले आममाफीलायतका मागहरू राखी हडताल तथा आमरण अनसन गरेको सम्बन्धमा आयोगबाट अनुगमन भएको		अनसनमा बसेका बन्दीहरूले राखेका मागका सम्बन्धमा कानुनमोजिम आवश्यक व्यवस्था मिलाउन, कारागारमा रहेका बालबालिकालाई बालसुधार गृहमा स्थानान्तरण गरी यथोचित व्यवस्था गर्न, कारागारमा रहेका मानसिक बिर्ामीहरूलाई उपचार गराई अन्य बन्दीहरूबाट अलग व्यवस्था गर्न, जीर्ण अवस्थामा रहेका कारागारहरूको भौतिक सुधार गर्न, बन्दी तथा कैदीहरूलाई परिवारका सदस्यलाई भेटघाट तथा सञ्चारको सहज व्यवस्था मिलाउन, आमरण अनसनमा बसेका बन्दी तथा कैदीहरूको स्वास्थ्यथितिलाई ध्यानमा राखी अविम्व अवश्यक व्यवस्था गर्न, कारागारमा क्षमताभन्दा बढी कैदी तथा बन्दी भएकोले आवश्यक व्यवस्था गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने मिति २०६४/६/२४ को निर्णय	आयोगको च. नं. २४२० मिति २०६४/६/२४ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषदको कार्यालयलाई सिफारिस गरी पठाइएको, आयोगको च. नं. २४६० मिति २०६४/६/२६ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषदको कार्यालयलाई सिफारिस गरी पठाइएको		
१५	सप्तरी जिल्लाको हनुमानगरीस्थित लिलजा ठाकुर राप्टर्य प्रार्थमिक विद्यालयको भवनमा सशस्त्र प्रहरीको दन्तकाली गण बसकोले विद्यार्थीहरू घामपानी, जाडो, गर्मी आदि सबै खाले रोगसबाट प्रभावित हुन पुगेको कुरा समाचारमा प्रकाशित भएको सम्बन्धमा	सशस्त्र प्रहरी	आयोगको मिति २०६४/१०/२ को निर्णयानुसार तत्काल विद्यालयबाट सशस्त्र प्रहरीको बललाई हटाई, विद्यालयको भवन पूर्ण रूपमा विद्यालयलाई नै प्रयोग गर्न दिई विद्यालयको पठनपाठन नियमित र सुचारु गर्न	आयोगको च. नं. २६१६ मिति २०६४/१०/२ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषदको कार्यालयलाई सिफारिस गरी पठाइएको		
१६	आयोगबाट तराईका सिराहा र सप्तरी जिल्लाको		विगत पाँच दिनदेखि आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय विराटनगरको टोली सिराहा र सप्तरी जिल्लाको मानवअधिकारको	आयोगको च. नं. २६६२ मिति २०६४/१०/६ मा आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्न प्रधानमन्त्री		

१७	मानवअधिकारको स्थिति अनुगमन भएको	नेपालगन्जस्थित विभिन्न प्रहरी कार्यालयहरू (जनपद तथा सशस्त्र) का प्रमुख तथा अधिकृतहरूलाई तल्लो दर्जाका प्रहरीहरूले निजहरूउपर विभेदपूर्ण व्यवहार भएको र सङ्गठनमा अनियमितता गरेको भनी नियन्त्रणमा लिएको र त्यस्ता क्रियाकलापबाट शान्ति सुरक्षा र संवसाधारणको मानवअधिकारमा समेत असर पर्ने	अवस्थाको अनुगमन गर्ने क्रममा उल्लेखित तथ्यहरू प्राप्त गरेको छ । टोलिले धी दुवै जिल्लामा मानवअधिकार र शान्ति सुरक्षाको अवस्था अत्यन्तै नाजुक रहेको पाएको छ, व्यक्तिको शान्तिपूर्वक बाँच्न पाउने अधिकार सुनिश्चित गर्न राज्यले अविलम्ब आवश्यक पहल गर्ने तथा श्री र यस्ता घटनाहरूमा संलग्न व्यक्तिको पहिचान र आवश्यक अनुसन्धान गरी कानुनवमोजिम कारवाही गर्ने सिफारिस गरेको छ। यस प्रकृतिका समस्याबाट हुन सक्ने शान्ति सुरक्षामा संवेदनशीलता र मानवअधिकार उल्लङ्घनलाई रोकथामका निमित्त सावधानीका निम्न उपायहरू अवलम्बन गर्न आयोगले नेपाल सरकार प्रधानमन्त्रीको कार्यालयलाई लेखी पठाएको छ र यसको बोधार्थ एवम् कार्याथ गृहमन्त्रालयलाई पठाइएको छ ।	तथा मन्त्रपरिषदको कार्यालयलाई सिफारिस गरी पठाइएको		
			<p>१. प्रहरी सेवाका विभिन्न तहका कर्मचारीहरूबीच विद्यमान भेदभावको स्थिति र अनियमिततासम्बन्धी सत्यतथ्य पत्ता लगाई त्यसलाई हटाउने सम्बन्धमा छलफललायतका शान्तिपूर्ण प्रक्रिया अवलम्बन गर्नुपर्ने,</p> <p>२. कुनै पनि खालको अत्यधिक शक्ति प्रयोग नगरी शान्तिपूर्ण वातावरण बनाउन तथा जीउथ्यान र सम्पत्तिको नोक्सानी नहुने अवस्था सिर्जना गर्नुपर्ने,</p> <p>३. प्रहरी सङ्गठनमा अनुशासन र 'जेन अफ कमान्ड' पनि महत्वपूर्ण हुने भएकाले सो कायम गर्ने सम्बन्धमा कानुनी प्रक्रिया अवलम्बन गर्ने</p>			

<p>१८</p>	<p>मिति २०६४ जेठ २० गते सुब्बासभा जिल्ला खाँदवारी नगरपालिका वडा नं.- १० बस्ने वसन्तकुमार चापागाईंले विवाहमा माटोसाइकल, कम्प्युटर र सुन नदिएको भन्दै सोही जिल्ला खाँदवारी- ३ बस्ने बेहुली र निजका परिवारलाई अभद्र व्यवहार गरेको, बारा जिल्ला खोपवा गाविस वडा नं.- २ बस्ने रीतादेवी साहको २०६१ साल फागुनमा रौतहट जिल्ला सङ्ग्रामपुर- ६ बस्ने गजेन्द्र साहसँग सामाजिक परम्पराअनुसार मागी विवाह भएको केही दिनपश्चात बेहुली २ वर्ष माइतीमा बसेपछि बेहुला पक्षले बेहुलीको घरमा गई पुनः विवाह गरेको तर बेहुलीलाई घर नभित्र्याएको</p>	<p>उल्लिखित घटनाहरू केही नमूना मात्र हुन् । पछिल्ला दिनहरूमा आयोगमा महिला हिंसासम्बन्धी उजुरीहरू पुग्ने क्रम बढेको छ । यससम्बन्धमा विभिन्न सञ्चारमाध्यमहरूले महिला हिंसासम्बन्धी विभिन्न घटनाका समाचार प्रकाशित गरिरहेका छन् तर राज्यका निकायबाट महिला हिंसा नियन्त्रण गर्न पर्याप्त सुरक्षाको व्यवस्था र दोषीलाई कारवाही भएको जानकारी आयोगमा प्राप्त भएको छैन । महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन गर्न महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारको भेदभाव उन्मूलनसम्बन्धी महासन्धिमा नेपाल पक्षराष्ट्र भइसकेको सन्दर्भमा समेत महिलाविरुद्ध घरेलु हिंसाका घटनाहरू भइरहनु निश्चय नै खेदपूर्ण छ । राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगले यस्ता घटनाहरूको नियमित अनुगमन गरिरहेको छ । महिलाविरुद्धका घरेलु हिंसाका घटनाविरुद्ध जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न, आयोगले विगतमा गरेका सिफारिसहरूबमोजिम महिलाविरुद्ध भएका हिंसामा संलग्न दोषीलाई कानुनी कारवाही गर्न तथा पीडितलाई उचित न्याय प्रदान गर्न आयोग नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्दछ</p>	<p>राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगले <i>व्यक्ति वेपत्ता पाउने (कसुर र सजाय) ऐन, २०६४</i> को विधेयकमा केही प्रावधानहरू संशोधनका लागि आवश्यक सूझाव नेपाल सरकारलाई पठाएको छ । आयोगले विधेयकका सम्बन्धमा विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय दस्तावेजहरू तथा नेपालको अन्तरिम सिवधान, २०६३ र सर्वोच्च अदालतको मिति २०६४/२/१८ को आदेशसमेतको</p>
<p>१९</p>	<p>व्यक्ति वेपत्ता पाउने (कसुर र सजाय) ऐन, २०६४ को विधेयकका सम्बन्धमा राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगद्वारा नेपाल सरकारलाई सुझाव</p>	<p>राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगले <i>व्यक्ति वेपत्ता पाउने (कसुर र सजाय) ऐन, २०६४</i> को विधेयकमा केही प्रावधानहरू संशोधनका लागि आवश्यक सूझाव नेपाल सरकारलाई पठाएको छ । आयोगले विधेयकका सम्बन्धमा विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय दस्तावेजहरू तथा नेपालको अन्तरिम सिवधान, २०६३ र सर्वोच्च अदालतको मिति २०६४/२/१८ को आदेशसमेतको</p>	<p>राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगले <i>व्यक्ति वेपत्ता पाउने (कसुर र सजाय) ऐन, २०६४</i> को विधेयकमा केही प्रावधानहरू संशोधनका लागि आवश्यक सूझाव नेपाल सरकारलाई पठाएको छ । आयोगले विधेयकका सम्बन्धमा विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय दस्तावेजहरू तथा नेपालको अन्तरिम सिवधान, २०६३ र सर्वोच्च अदालतको मिति २०६४/२/१८ को आदेशसमेतको</p>

		<p>अध्ययन गरेको थियो। त्यसैगरी आयोगले यस विधेयकका सम्बन्धमा बेपत्ताको क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्था र पीडित पक्ष एवम् सरोकारवालाहरूसँग छलफल गरेको थियो। आयोगले गरेको बृहत् छलफल र अध्ययनपश्चात्, यो विधेयकलाई अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डअनुकूल हुने गरी परिमार्जन गर्नको लागि आयोगले निम्नानुसार सुझावहरू नेपाल सरकारलाई पठाएको छ।</p> <p>आयोगका सुझावहरू :</p> <p>१. सर्वोच्च अदालतको २०६४ साल जेठ १८ गतेको बलपूर्वक बेपत्तासम्बन्धी फैसला तथा यससम्बन्धी अन्य अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डसमेतका व्यवस्थाहरूलाई प्रस्तावित ऐनमा सम्बोधन गरिनुपर्ने,</p> <p>२. सशस्त्र द्वन्द्वको समयमा वा अस्थिर राजनीतिक वातावरणमा बेपत्ता र अपहरणसम्बन्धी घटना भइरहने भएको हुँदा विगतमा भै वर्तमान अवस्थामा र भविष्यमा पनि पुनः यस प्रकारका कार्य हुन सक्ने सम्भावनालाई ध्यानमा राखी दुवै प्रकारका घटनालाई विधेयकमा समेट्ने व्यवस्था हुनु उपयुक्त हुने, कुनै पनि युद्ध, सशस्त्र सङ्घर्ष वा राष्ट्रिय सुरक्षा वा सङ्कटकालको घोषणा वा अन्य कुनै निर्हुमा कानुनतः व्यक्तिलाई बलपूर्वक बेपत्ता गर्ने कार्य नगरिने कुरा स्पष्ट रूपमा उल्लेख गरिनुपर्ने,</p> <p>४. व्यापक र प्रणालीगत बेपत्तालाई मानवअधिकारको गम्भीर उल्लङ्घन एवम् मानवताविरोधी अपराध मानिने</p>		
--	--	--	--	--

५.	<p>कुरा विधेयकमा उल्लेख गरिनुपर्ने, अनुसन्धानको क्रममा आयोगले आवश्यकताअनुसार सावैजनीक सुनुवाइ गर्न सक्ने प्रावधान राखिनु उपयुक्त हुने,</p>				
६.	<p>वेपत्तासम्बन्धी घटानालाई निरूसाहित गर्नका लागि कुनै व्यक्तिलाई पक्राउ गर्दा पक्राउ गर्ने निकाय वा व्यक्तिले पक्राउ गरेको मिति, समय, स्थान, पक्राउ गर्ने अधिकारी, निकाय, पक्राउ गर्नुपर्नाको कारण, पक्राउ गरिएको व्यक्तिको स्वास्थ्य स्थिति, निजलाई मुक्त गरेको वा अन्य कुनै निकाय वा अधिकारी समक्ष पेश गरेको भए सोसमेतको सम्पूर्ण विवरण राखेको हुनुपर्ने कुरा उल्लेख गरिनुपर्ने,</p>				
७.	<p>बलपूर्वक वेपत्ताका घटनाहरू मानवताविरुद्ध लक्षित हुने भाएकाले यस्ता कार्यलाई रोक्थाम गर्न देहायभूमोजिमका प्रतिरोधात्मक कार्य गर्ने व्यवस्था हुनु उपयुक्त हुने :</p>				
	<p>क) सावैजनीक जानकारी र सचेतनाको निमित्त ऐतको प्रचार-प्रसार गर्ने,</p>				
	<p>ख) व्यक्तिको सुरक्षाको निमित्त 'हटलाइन' टेलिफोनहरू संचालन गर्ने वा भइरहेका हटलाइन सेवाहरूलाई सुदृढ गर्ने र भरपर्दो सूचनाको आधारमा प्रतिरोधात्मक कार्य गर्ने,</p>				
	<p>ग) कुनै पनि व्यक्तिलाई बैरकानुनी थुना वा कब्जामा राख्न निषेध गर्ने,</p>				
	<p>घ) कुनै पनि निहुँमा व्यक्तिको कुनै पनि अपहरण कार्य निषेध गर्ने,</p>				
	<p>ङ) थुनामा रहेका हरेक व्यक्तिलाई थुनुवा पुर्जीसहित दर्ता नं. भएको परिचयपत्र</p>				

		<p>उत्खनन् गर्न, परीक्षण गर्न, पहिचान गर्न, लाशको अवशेष परिवारलाई उपलब्ध गराउन तथा आफ्नो रीतिथिति र धार्मिक परम्पराअनुसार काजकिरिया गर्ने गराउनेसम्बन्धी राज्यको नायित्वलाई विधेयकमा स्पष्ट रूपमा उल्लेख गरिनुपर्ने,</p> <p>ड) नेपालबाहिर बसी नेपाली नागरिकको विरुद्ध यस ऐनअन्तर्गतको कसुर गर्ने गराउने जुनसुकै व्यक्तिविरुद्ध नेपालमा कारवाही चलाउन सकिने कुराको समेत स्पष्ट व्यवस्था हुनुपर्ने,</p> <p>ढ) यस ऐनअन्तर्गतको कसुर गरेको भनी अभियोग लागेको व्यक्तिलाई प्राप्त प्रमाणको आधारमा कारण उल्लेख गरी सामान्यतया थुनामा राखी कारवाही गरिनेछ भन्ने व्यवस्था उल्लेख हुनुपर्ने,</p> <p>ण) अनुसन्धानको क्रममा कुनै पनि जिम्मेवार अधिकारी व्यक्ति बेपत्ता पार्ने कार्यमा संलग्न रहेको आधार देखिएमा त्यस्तो अधिकारीलाई तत्काल निलम्बनमा राखी कारवाही गरिने व्यवस्था राखिनुपर्ने,</p> <p>त) स्थापनाको क्रममा रहेका सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोग र वेपत्ता आयोग तथा संवैधानिक अङ्गको रूपमा क्रियाशील राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगको अधिकार क्षेत्रबीच उत्पन्न हुन सक्ने कानुनी समस्यालाई समाधान गर्नका लागि आवश्यक प्रावधानहरू (दोहोरोपन हटाउनसमेत) विधेयकमा उल्लेख गरिनु उपयुक्त हुने र श्री निकायबीचको सहकार्य र समन्वयको सम्बन्धमा पनि स्पष्टता हुनु उपयुक्त हुने,</p>	

२०	रोम विधान अनुमोदनसम्बन्धी		<p>थ) आयोगको क्षेत्राधिकार नेपाली सेना तथा विद्रोही समूहसमेतमा सहजताका साथ हुने व्यवस्था गरिनुपर्ने,</p> <p>द) बेपता परिवारको लागि अन्तरिम राहतको व्यवस्था ऐनमा नै राखिनुपर्ने,</p> <p>ध) बलपूर्वक बेपताको सन्दर्भमा प्रत्येक पीडितले सत्यतथ्य थाहा पाउनु उसको सूचनाको अधिकारसमेत पछि भन्ने कुराको सुनिश्चितता गरिनुपर्ने,</p> <p>च) आयोगको जाँचबुझसम्बन्धी अधिकारमा वैज्ञानिक रूपमा पुष्टि गर्ने डीएनए परीक्षण गर्ने राष्ट्रिय विधिविज्ञान प्रयोगशालाको भौतिक व्यवस्था र आवश्यकताअनुसार राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय विशेषज्ञहरू राख्न सकिने भन्ने व्यवस्था गरिनुपर्ने,</p> <p>प) आयोगले आवश्यकताअनुसार राष्ट्रिय मानवअधिकार अयोगसँग परामर्श गर्न सक्ने व्यवस्था राखिनुपर्ने</p>		
			<p>राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगले अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालतको रोम विधानलाई नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १३२ (२) (छ) अनुसार अनुमोदन गर्ने नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरेको छ । रोम विधानसम्बन्धी आयोगले गरेको अध्ययन प्रतिवेदनसमेत संलग्न गरी आयोगले आज प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई सिफारिसपत्र पठाएको हो ।</p>		
			<p>सिफारिसपत्रमा रोम विधान अनुमोदन गर्ने पुनः स्थापित प्रतिनिधिसभाले वि. सं. २०६३ साउन ३ गते सङ्कल्प प्रस्ताव पारित गरी नेपाल सरकारलाई निर्देशन दिएकाे तथा</p>		

२१	नेपालमा विद्यमान कमलरी प्रधाको सम्बन्धमा कमलरी	-	<p>वि. सं. २०५९ को रिट नं. २९४२ का सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतले मानवीय कानुनसम्बन्धी सन १९४९ को जेनेभा महासन्धिलाई व्यवहारमा लागू गर्ने आवश्यक कानुन निर्माणका लागि नेपाल सरकारका नाममा आदेश जारी गरेको स्मरण गराइएको छ। जेनेभा महासन्धिमा उल्लिखित मानवताविरुद्धको अपराधलाई रोम विधानले स्पष्ट रूपमा सम्बोधन गर्ने भएकाले आयोगले रोम विधानलाई अनुमोदन गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गरेको हो।</p> <p>आयोगको सिफारिसपत्रमा भनिएको छ, 'मानवअधिकारको क्षेत्रमा कार्यरत विभिन्न सङ्घसंस्थाहरूले रोम विधानलाई अनुमोदन गर्ने लामो समयदेखि पटकपटक नेपाल सरकारको ध्यानाकर्षण गराउँदै आएको र मानवअधिकार, मानवीय कानुन तथा फौजदारी न्यायको सन्दर्भमा संसेत रोम विधान कोशेढुङ्गा हुने भएकाले यसलाई तत्काल अनुमोदन गर्नु उपयुक्त देखिन्छ'</p> <p>आमनसंहार, मानवताविरुद्धको अपराध, युद्ध अपराध, आक्रमणको अपराध जस्ता अति गम्भीर अपराधहरूमा अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालतको क्षेत्राधिकार स्वतः हुने भएकाले त्यस्ता अपराधका अभियुक्तउपर कारवाही गर्ने यो अनुमोदनले मार्ग प्रशस्त गर्ने साथै यसको अनुमोदनले मानवअधिकारलाई सुदृढ गर्ने र दण्डहीनताको संस्कृतिको अन्त्य गर्न थप सघाउ पुग्नेमा आयोग विश्वस्त छ।</p>	<p>आयोगको च. नं. ८५० मिति २०६५/९/२३ मा प्र.म.प. को</p>		
----	--	---	--	--	--	--

२२	बालबालिकामाथि हुने गरेको घरेलु हिंसा, यातना, विभेद एवम् शोषणसम्बन्धी विभिन्न सञ्चार माध्यमहरूमा प्रसारण एवम् प्रकाशन भएको सम्बन्धमा आयोगको ध्यानाकर्षण भएको उजुरी नं. ३५१३, २०६२/१२/२ मा एएलसी परीक्षा संचालन हुने विद्यालय तथा परीक्षा हलभित्र सुरक्षाकर्मीको प्रवेशबाट विद्यार्थीलाई डर, त्रास हुने भाँकाले सुरक्षाकर्मीको प्रवेशमा रोक लगाउने सम्बन्धमा आयोगमा उजुरी परेको	सुरक्षाकर्मी	मानवअधिकारविरोधी प्रथा, प्रचलन विद्यमान रहिरहन उपयुक्त नदेखाएकोले त्यसको अन्त्यको निमित्त अविलम्ब आवश्यक व्यवस्था गर्न आयोगको मिति २०६५/९/२३ गतको निर्णय	कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	
२३	नेपालमा रहेका हलियाहरूमाथि कानुनी तथा सामाजिक विभेद भैरेहेको र यससम्बन्धमा राष्ट्रिय हलिया मुक्ति समाज महासङ्घ नामक संस्थाले विभिन्न विरोध कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिरहेको सम्बन्धमा आयोगबाट अनुगमन भएको		तत्कालीन समयको घटना व्यतीत भइसकेको हुँदा थप कारवाही गरिरहनु परेन । तसर्थ उक्त मुद्दा दुइव्यक्तिने निर्णय गरियो । यस प्रकारका समस्या भविष्यमा पनि आउन सक्ने भाँकाले परीक्षा हलभित्र सुरक्षाकर्मी प्रवेश गर्नु उपयुक्त देखिँदैन तर सुरक्षाको दृष्टिकोणबाट परीक्षास्थलमा मात्र सुरक्षा निकायलाई खटाउने मिति २०६५/७/५ मा नेपाल सरकार शिक्षा मन्त्रालयलाई बोधार्थ दिई सिफारिस गर्ने ठहर	च. नं. २२४ मिति ०६५/५/१९ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	
२४	राष्ट्रिय भूमि अधिकार मञ्चले भूमिहीन, सुकुम्बासी, मुक्त कर्मैया तथा हलियासम्बन्धी		भूमिहीनहरूको अधिकार रक्षा र पुनःस्थापनाको लागि आयोगबाट विभिन्न समयमा गरेका अध्ययन तथा अनुगमन एवम् राष्ट्रिय भूमि अधिकार मञ्च नेपालको तर्फबाट प्राप्त सिफारिस गरिएको	च. नं. ६७९ मिति ०६५/८/१२ मा प्र.म.प.को कार्यालयलाई आयोगको निर्णय सिफारिस गरिएको	

२५	विभिन्न मागहरू राखी विरोध कार्यक्रम सञ्चालन गरेको सम्बन्धमा आयोगबाट अनुरामन भएको		निवेदनसमेतको आधारमा मुलुकका विभिन्न स्थानहरूमा विद्यमान भूमिहीनहरूको समस्यालाई उपयुक्त रूपले सम्बोधन गर्न तथा निजहरूको हक र हितलाई प्रभावकारी रूपमा संरक्षण गर्ने, गराउने प्रयोजनको लागि अतिम्व उच्चस्तरीय आयोग गठन गर्नेलागतको आवश्यक व्यवस्था गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने		
	राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ बमोजिम प्रत्याभूत धर्मसम्बन्धी हक तथा यससम्बन्धमा नेपाल पक्ष भएकै अन्तर्राष्ट्रिय सन्धिहरूले गरेको प्रावधानबमोजिम नेपाली नागरिकको धर्मसम्बन्धी हकको संरक्षण तथा प्रवर्द्धनसम्बन्धी		केने एक धर्मको संरक्षण वा प्रवर्द्धन गर्दा कुनै अर्को धर्म वा धर्मावलम्बीहरूका हक, अधिकारलाई खलल नपुग्ने गरी धार्मिक सहिष्णुता र सदभाव कायम गरी मानवअधिकारको संरक्षण गर्न, गराउन हुन सिफारिस गरिन्छ		

केन्द्रीय कार्यालय

हरिहरभवन, ललितपुर, नेपाल

फोन: ०१-५०१००१५

क्षेत्रीय कार्यालयहरू

विराटनगर, वरगाछी

फोन: ०२१-४६१९३३, ४६१०९३

पोखरा, जनप्रिय मार्ग

फोन: ०६१-४६२८११, ४६३८२२

नेपालगञ्ज, शान्तिनगर

फोन: ०८१-५२६७०७, ५२६७०८

धनगढी, उत्तर बेहडी

फोन: ०९१-५२५६२१, ५२५६२२

जनकपुर, जनकपुरधाम

फोन: ०४१-५२७८११, ५२७८१२

उप-क्षेत्रीय कार्यालयहरू

खलङ्गा, जुम्ला, फोन: ०८७-५२०२२२

दिक्तेल, खोटाङ, फोन: ०३६-४२०२८४

बुटवल, रुपन्देही, फोन: ०७१-५४६९११